

Obsah

Úvod.....	3
I. Časť – Vnútroštátne a medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín	5
1.1 Vnútroštátna legislatíva Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín	5
1.1.1 Strategické, koncepčné dokumenty a akčné plány.....	13
1.2 Medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín	17
1.2.1 Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín	18
1.2.2 Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov	20
1.2.3 Ďalšie medzinárodné mechanizmy kontroly dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín	22
II. Časť – Práva príslušníkov národnostných menšín v oblasti participácie na riešení vecí, ktoré sa ich týkajú	27
2.1 Legislatívne, koncepčné a inštitucionálne rámce	27
2.2 Výsledky volieb do orgánov samosprávnych krajov a komunálnych volieb z hľadiska národnostných menšín	30
2.3 Konzultačné mechanizmy.....	38
2.3.1 Rada vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť.....	38
2.3.2 Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny	39
2.4 Splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny	41
III. Časť – Práva národnostných menšín v oblasti kultúry národnostných menšín	44
3.1 Legislatívne a koncepčné rámce	44
3.2 Osvetové zariadenia a knižnice.....	45
3.2.1 Národné osvetové centrum	46
3.2.2 Kultúrne a osvetové zariadenia.....	47
3.2.3 Knižnice	48
3.3 Profesionálne národnostné divadlá a umelecké súbory	50
3.4 Televízne a rozhlasové vysielanie pre národnostné menšiny	54
3.5 Múzeá kultúr národnostných menšín	60
3.6 Vydávanie periodickej tlače a publikácií národnostných menšín.....	69
3.7 Podpora kultúry národnostných menšín	71
IV. Časť – Práva národnostných menšín v oblasti výchovy a vzdelávania národnostných menšín	83
4.1 Legislatívne a koncepčné rámce	83

4.2	Inštitucionálne zabezpečenie.....	84
4.3	Obsahové zabezpečenie	85
4.4	Vzdelávanie v jazykoch národnostných menšín	86
4.5	Aktivity v oblasti výchovy a vzdelávania detí príslušníkov národnostných menšín v školách a školských zariadeniach	92
4.6	Podpora skvalitnenia výučby slovenského jazyka pre príslušníkov národnostných menšín.....	94
V.	Časť – Práva národnostných menšín v oblasti používania jazykov národnostných menšín	96
5.1	Legislatívne a koncepčné rámce	96
5.2	Odborná a metodická pomoc pri používaní jazykov národnostných menšín ..	98
5.3	Správa o stave používania jazykov národnostných menšín na území Slovenskej republiky za obdobie rokov 2017 – 2018.....	100
5.4	Podpora zlepšovania aplikačnej praxe dodržiavania práv na používanie jazykov národnostných menšín	105
	Záver	109
	Zoznam príloh.....	111

Úvod

Slovenská republika (ďalej aj ako „SR“) vníma ochranu a podporu rozvoja národnostných menšín za svoje prirodzené poslanie pri formovaní modernej spoločnosti a v Programovom vyhlásení vlády SR na roky 2016 – 2020 (ďalej aj ako „programové vyhlásenie“) sa vláda SR zaviazala poskytovať účinnú ochranu národnostným menšinám. Národnostné menšiny v súlade s týmto programovým dokumentom predstavujú dôležitú súčasť našej spoločnosti s veľkým kultúrnym bohatstvom a dôležitým historickým dedičstvom.

K hlavným úlohám v tomto kontexte patria opatrenia a aktivity zamerané na zachovanie, rozvoj a podporu práv príslušníkov národnostných menšín a realizáciu systémových opatrení na zlepšenie ich postavenia, teda oblasť verejných politík patriaca do pôsobnosti splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny (ďalej aj ako „splnomocnenec“) ako poradného orgánu vlády SR.

Jednou z hlavných úloh, ktoré splnomocnenec plní, je monitorovanie, analyzovanie a vyhodnocovanie dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín orgánmi štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy a inými príslušnými subjektmi, v rámci ktorej predkladá vláde SR Správu o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín. Od roku 2013 do roku 2017 bola správa predkladaná vláde SR s ročnou periodicitou, v súlade s Dodatkom č. 4 k Štatútu splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny (ďalej len ako „štatút splnomocnenca“), ktorý bol prijatý vládou SR v roku 2017, bola zmenená periodicita vypracúvania tejto správy z každoročnej na dvojročnú. Predkladaná správa tak mapuje predmetnú oblasť primárne za roky 2017 – 2018.

Celkovo správy mapujú už relatívne významné obdobie, a to obdobie rokov 2012 – 2018, t. j. sedemročné obdobie. Preto je ambíciou predkladanej, v poradí už šiestej správy, sumarizovať doterajší vývoj v jednotlivých oblastiach dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín, pomenovať oblasti, v ktorých nastal progres, ako aj tie, v ktorých zatiaľ pretrvávajú rezervy či nedostatky.

Správu o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za obdobie rokov 2017 – 2018 (ďalej len „správa“) vypracoval Úrad splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny (ďalej aj ako „úrad splnomocnenca“) v súlade s čl. 4 ods. 1 písm. a) Štatútu splnomocnenca. Predmetná správa bola prerokovaná a uznesením č. 140 schválená Výborom pre národnostné menšiny a etnické skupiny (ďalej aj ako „výbor“ alebo „VNMES“) na jeho XXXIII. zasadnutí, ktoré sa uskutočnilo 15. mája 2019. Správu schválila vláda SR 29. mája 2019 uznesením č. 245.

Štruktúra správy je obdobná ako v predchádzajúcich rokoch. V rámci nej sa jednotlivé časti zaoberajú uplatňovaním práv národnostných menšín zaručených ústavou, medzinárodnými dohovormi, ktorými je SR viazaná, ako aj vnútroštátnym právnym poriadkom, t. j. postavením a právami príslušníkov národnostných menšín, ochranou kultúry národnostných menšín, ako aj ich účasťou na riešení vecí verejných. Rovnako ako v predchádzajúcich rokoch sa zameriava najmä na tie údaje a informácie, v ktorých nastal oproti minulému obdobiu posun. Tam, kde si to daný kontext vyžaduje, sa obsah tejto správy týka aj obdobia pred a po hodnotenom období. Predkladaná správa je spracovaná čiastočne z podkladov relevantných rezortov za jednotlivé oblasti v ich pôsobnosti.

Prvá z piatich častí správy sa venuje vnútroštátnym a medzinárodným záväzkom SR v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín a obsahuje prehľad najzásadnejších legislatívnych zmien, ako aj nových strategických, koncepcných a programových zámerov v tejto oblasti za hodnotené obdobie, ako aj medzinárodných záväzkov SR v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín vrátane priebehu monitorovacích procesov kontrolných mechanizmov k jednotlivým záväzkom. Aktuálny stav v oblasti práv príslušníkov národnostných menšín v oblasti participácie na riešení vecí, ktoré sa ich týkajú, mapuje druhá časť správy, a to predovšetkým z hľadiska jednotlivých participatívnych mechanizmov, výsledkov ich činnosti v sledovanom období vrátane aktivít zameraných na vytváranie priestoru pre participáciu. V rámci širšieho kontextu politických a občianskych práv správa reflektuje aj participáciu príslušníkov národnostných menšín vo voľbách do orgánov samosprávnych krajov a komunálnych voľbách.

Tretia časť predkladanej správy poskytuje komplexné informácie o právach národnostných menšín v oblasti kultúry národnostných menšín. Právam národnostných menšín v oblasti výchovy a vzdelávania národnostných menšín je venovaná štvrtá časť, ktorá načrtáva komplexný obraz všetkých aspektov týkajúcich sa výchovy a vzdelávania tejto cieľovej skupiny. Piata časť sa venuje právam národnostných menšín v oblasti používania jazykov národnostných menšín vrátane aplikačnej praxe.

Časť Závery a odporúčania sumarizuje základné zistenia správy a z nich vyplývajúce odporúčania v súvislosti s riešením aktuálnych otázok postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín na ďalšie obdobie. Správa je doplnená o časť Prílohy, v ktorých poskytuje doplnkové informácie a údaje k jednotlivým častiam správy.

V záujme uplatňovania rodovo citlivého jazyka sa všade tam, kde sa v texte tejto správy používa označenie v mužskom rode, sa má primerane na mysli aj označenie v ženskom rode.

I. Časť – Vnútroštátne a medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín

1.1 Vnútroštátna legislatíva Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín

V rámci vnútroštátnej legislatívy SR sú práva národnostných menšín a etnických skupín ústavne garantované, a to najmä v štvrtom oddiele Ústavy SR (ďalej aj ako „ústava“), konkrétne v čl. 33 a čl. 34. Na právnu úpravu obsiahnutú v ústave nadväzuje viac ako 30 právnych predpisov v oblasti ochrany práv národnostných menšín.¹ V rokoch 2017, 2018 a v prvom štvrtroku 2019 boli prijaté alebo novelizované viaceré právne predpisy. K týmto predovšetkým patrí:

- prijatie zákona č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín v znení neskorších predpisov;

V súlade s plnením priorít programového vyhlásenia bolo v sledovanom období najvýznamnejšou a pre národnostné menšiny kľúčovou legislatívnou zmenou schválenie zákona o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín v znení neskorších predpisov² (ďalej aj ako „zákon o fonde“), ktorým bol zriadený Fond na podporu kultúry národnostných menšín (ďalej aj ako „fond“) ako verejnoprávna inštitúcia zabezpečujúca systematickú podporu kultúrnych a umeleckých aktivít národnostných menšín.³

V súvislosti s prípravou uvedeného zákona Ministerstvo kultúry SR (ďalej aj ako „MK SR“) na základe Plánu legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na rok 2017 pripravilo predmetný návrh zákona, ktorý prešiel legislatívnym procesom a bol schválený uznesením Národnej rady SR (ďalej len ako „NR SR“) č. 614 z 10. mája 2017. V rámci prípravy tohto zákona minister kultúry SR ako predseda Rady vlády SR pre kultúru zriadil dočasnú pracovnú skupinu k jeho vypracovaniu. Za podpredsedu dočasnej skupiny bol vymenovaný splnomocnenec.

V záujme zabezpečenia čo najširšej participácie zástupcov menšín pri tvorbe tohto kľúčového legislatívneho opatrenia splnomocnenec zriadil na obdobie od 1. júla 2016 do 30. septembra 2016 dočasnú pracovnú skupinu pre prípravu návrhu predmetného zákona, ktorej členmi bolo desať zástupcov národnostných menšín. Rovnako na tvorbe zákona o fonde participoval výbor, ktorý bol pravidelne informovaný o jednotlivých krokoch v procese jeho tvorby na svojich zasadnutiach, pričom členovia sa detailne zaoberali návrhom zákona a predkladali svoje pripomienky. Zákon o fonde nadobudol účinnosť 1. júla 2017 okrem čl. II, III a čl. V bodov 6, 13 a 19, ktoré nadobudli účinnosť 1. januára 2018.

¹ Pozri napr. Správu o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2012.

² Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2017/138/20180901>

³ Zákon č. 138/2017 Z. z. bol schválený 10. mája 2017 s účinnosťou od 1. júla 2017, s výnimkou niektorých ustanovení, ktoré nadobudli účinnosť 1. januára 2018.

Cieľom uvedeného zákona bolo vytvorenie verejnoprávnej inštitúcie zabezpečujúcej efektívnu podporu najmä kultúrnych aktivít, ktorej rozhodovacie procesy sú nezávislé od ústredných orgánov štátnej správy, pričom inštitúciu riadia a o pridelovaní prostriedkov rozhodujú volení zástupcovia národnostných menšín⁴. Predmetným zákonom bol nahradený dovtedajší dotačný program Kultúra národnostných menšín Úradu vlády SR (ďalej aj ako „KNM“), ktorý upravoval zákon č. 524/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti úradu vlády v znení neskorších predpisov a ktorý fungoval do konca roku 2017.

Účelom fondu je predovšetkým zachovanie, vyjadrenie, ochrana a rozvoj identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín, ďalej výchova a vzdelávanie k právam národnostných menšín, ako aj rozvoj a podpora interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi občanmi slovenskej národnosti a občanmi patriacimi k národnostným menšinám a etnickým skupinám v SR.

Nová koncepcia podpory kultúrnych a vedeckých aktivít národnostných menšín žijúcich na Slovensku⁵ sa opiera o tieto hlavné zásady:

- zriadenie fondu ako hlavného finančného nástroja zameraného výlučne na podporu kultúrnych a vedeckých aktivít;
- definovanie úloh a cieľov podpornej činnosti fondu a transparentných pravidiel používania jeho zdrojov;
- zabezpečenie nezávislosti a odbornosti rozhodovania v kľúčových orgánoch fondu,
- definovanie účelu použitia prostriedkov fondu a mechanizmov kontroly ich používania;
- definovanie finančných zdrojov fondu.

Zákon ustanovuje, že príspevok do fondu zo štátneho rozpočtu v rámci schválených limitov na príslušné rozpočtové obdobie je najmenej vo výške 8 mil. eur. Taktiež taxatívne ustanovuje pomer sumy finančných prostriedkov pre jednotlivé odborné rady národnostných menšín a odbornú radu interkultúrneho dialógu a porozumenia vyjadrený percentuálnym podielom. Suma finančných prostriedkov určených na podpornú činnosť fond rozdeľuje medzi odborné rady v takomto pomere:

- a) odborné rady kultúry maďarskej národnostnej menšiny 53 %;
- b) odborné rady kultúry rómskej národnostnej menšiny 22,4 %;
- c) odborné rady kultúry rusínskej národnostnej menšiny 6,4 %;
- d) odborné rady kultúry bulharskej národnostnej menšiny 1 %;
- e) odborné rady kultúry českej národnostnej menšiny 3,7 %;
- f) odborné rady kultúry chorvátskej národnostnej menšiny 1 %;
- g) odborné rady kultúry moravskej národnostnej menšiny 1,4 %;
- h) odborné rady kultúry nemeckej národnostnej menšiny 1,8 %;
- i) odborné rady kultúry poľskej národnostnej menšiny 1,4 %;
- j) odborné rady kultúry ruskej národnostnej menšiny 1,1 %;
- k) odborné rady kultúry srbskej národnostnej menšiny 0,7 %;

⁴ Pozri Všeobecnú časť Dôvodovej správy k zákonu o fonde. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=435878>

⁵ Pozri Všeobecnú časť Dôvodovej správy k zákonu o fonde. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=435878>

- l) odborné rady kultúry ukrajinskej národnostnej menšiny 2 %;
- m) odborné rady kultúry židovskej národnostnej menšiny 1,1 % a
- n) odborná rada interkultúrneho dialógu a porozumenia 3 %.

Stanoveným percentuálnym vyjadrením sa striktne určuje rozdelenie sumy finančných prostriedkov určených na podpornú činnosť⁶ medzi odborné rady kultúry jednotlivých národnostných menšín a odbornú radu interkultúrneho dialógu a porozumenia. Uvedené percentá finančných prostriedkov určených na podpornú činnosť vychádzajú z prerozdelenia mechanizmu podľa určeného kľúča zohľadňujúceho početnosť národnostnej menšiny a kompenzačné dorovnanie. Pri určení početnosti národnostnej menšiny sa vzal do úvahy údaj priaznivejší pre národnostnú menšinu – vychádza buď z údajov o počte príslušníkov národnostnej menšiny alebo z údajov o počte príslušníkov používajúcich menšinový materinský jazyk podľa výsledkov ostatného sčítania obyvateľov, domov a bytov. Kompenzačné dorovnanie slúži na vyrovnanie rozdielov medzi mnohopočetnými a málopočetnými národnostnými menšinami.

Zákon o fonde priniesol aj novum týkajúce sa zavedenia samosprávnych prvkov v oblasti posudzovania žiadostí o finančnú podporu. Túto činnosť vykonávajú odborné rady, ktoré v súlade so Štatútom Fondu na podporu kultúra národnostných menšín (ďalej len ako „štatút fondu“) zabezpečujú odbornosť a nezávislosť pri stanovovaní priorit podpory na príslušný kalendárny rok, zamerania predkladaných projektov a pri posudzovaní jednotlivých žiadostí o poskytnutie finančných prostriedkov. Rozhodnutia odborných rád majú charakter odporúčaní. Odborné rady majú 5 členov, z ktorých nadpolovičnú väčšinu členov odborných rád vymenúva riaditeľ z kandidátov zvolených zhromaždením organizácií príslušných národnostných menšín. Ostatných členov vymenúva riaditeľ bez návrhu. Riaditeľ vymenúva členov odbornej rady bez návrhu aj vtedy, ak zhromaždenie organizácií príslušnej národnostnej menšiny nenavrhol dostatočný počet kandidátov na členov odbornej rady, alebo ak navrhnutý kandidát nespĺňa zákonom stanovené podmienky členstva v odbornej rade.⁷

Jednou z podmienok na vymenovanie za člena odbornej rady je aspoň 3-trojročná odborná prax v oblasti kultúry alebo vedy. Tým sa má zabezpečiť dostatočná profesionalita, transparentné posudzovanie projektov, ako aj posilnenie nezávislosti tohto orgánu.⁸ Postup zvolenia zhromaždenia organizácií národnostných menšín a volieb kandidátov na členov odborných rád upravuje Vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 163/2017 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov. S cieľom zabezpečiť dodržiavanie zásad transparentnosti, spravodlivosti a efektívnosti, ako aj vybudovať dôveru

⁶ Pozri Osobitnú časť Dôvodovej správy k zákonu o fonde. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=435879>

⁷ Pozri Štatút Fondu na podporu kultúra národnostných menšín Dostupné na: http://kultminor.sk/attachments/article/405/Statut_FPKNM.pdf

⁸ Pozri Všeobecnú časť Dôvodovej správy k zákonu. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=435878>

zo strany verejnosti, bol prijatý aj Etický kódex Fondu na podporu kultúry národnostných menšín⁹.

V nadväznosti na proces kreovania fondu Úrad vlády SR (ďalej aj ako „úrad vlády“) uzavrel s MK SR delimitačný protokol upravujúci podrobnosti o prechode práv a povinností, rozpočtu, správy majetku štátu a práv a povinností vyplývajúcich zo štátnozamestnaneckých vzťahov. Z doterajšej pôsobnosti úradu vlády vymedzenej zákonmi a inými všeobecne záväznými právnymi predpismi prešla na MK SR pôsobnosť v oblasti podpory kultúry národnostných menšín.

Zákonom č. 211/2018 Z. z. bola uskutočnená novelizácia zákona o fonde, ktorá reagovala na poddimenzované personálne obsadenie fondu vyplývajúce z doterajšej praxe fondu, ako aj potrebu zvýšenia transparentnosti v rozhodovacích procesoch. Novelou bolo stanovené, že fond je oprávnený použiť na vlastnú prevádzku najviac 5% z celkovej sumy svojich príjmov podľa odseku 1 písm. a) a g) zákona o fonde, čo predstavuje 1%-tné navýšenie oproti doterajšej právnej úprave. Zároveň novela posilnila právomoci riaditeľa pri menovaní a odvolávaní členov odborných rád.

- novela zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov;

Zmena: zákon č. 182/2017 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony s účinnosťou od 1. septembra 2017.

V zmysle § 4aa ods. 3 písm. d) zákona o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov sa ustanovilo, že zákonný zástupca žiaka verejnej školy alebo cirkevnej školy má právo na úhradu cestovných nákladov na dopravu žiaka podľa odseku 2 z obce jeho trvalého pobytu do najbližšej školy s vyučovacím jazykom príslušnej národnostnej menšiny a späť, ak ide o žiaka základnej školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny, a v obci alebo v školskom obvode, v ktorej má žiak patriaci k národnostnej menšine trvalý pobyt, nie je zriadená základná škola s vyučovacím jazykom príslušnej národnostnej menšiny. Bližšie informácie sú v časti 4.1 strane 84.

- novela zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov;

Zmena: zákon č. 70/2018 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov.

Novelizáciou predmetného zákona týkajúcou sa aj úpravy pričleňovania obcí bol v záujme ochrany regionálnych alebo menšinových jazykov na podnet splnomocnenca do zákona začlenený § 2aa ods. 3. Podľa novely s účinnosťou od 1. apríla 2018 v prípade obce, ktorá po vykonaní dvoch po sebe idúcich volieb do orgánov samosprávy obcí nemá obecné zastupiteľstvo ani starostu obce, t. j.

⁹ Pozri: Etický kódex Fondu na podporu kultúry národnostných menšín, Dostupné na: http://kultminor.sk/attachments/article/454/Etický_kodex_FPKNM.pdf

nefunkčná obec, vláda môže nariadením takúto obec pričleniť k susediacej obci, ktorá sa nachádza v tom istom okrese ako nefunkčná obec, ak s tým susediaca obec súhlasí. Prihliada sa pritom a na oprávnené záujmy a potreby obyvateľov nefunkčnej obce a osobitne na rešpektovanie regionálneho jazyka alebo menšinového jazyka tak, aby takéto pričlenenie nekládlo prekážky podpore takéhoto jazyka. Dôvodom takejto právnej úpravy bola, vychádzajúc zo záväzkov vyplývajúcich z Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov, potreba zohľadňovať aj národnostné zloženie obce, ktorá sa má pričleniť k susediacej obci. To znamená zabezpečiť, aby jazykové práva príslušníkov národnostných menšín, neboli ohrozené prípadným zlúčením obcí.

- novela zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku;

Zmena: zákon č. 87/2017 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok s účinnosťou od 1. mája 2017.

Novela Civilného sporového poriadku sa týka len § 155, ktorý po novom ustanovuje, že každý má právo konať pred súdom v jazyku, ktorému rozumie. Súd je povinný stranám zabezpečiť rovnaké možnosti uplatnenia ich práv. S prihliadnutím na povahu a okolnosti veci priberie súd tlmočníka. Trovy spojené s tým, že strana koná v materinskom jazyku alebo v jazyku, ktorému rozumie, znáša štát.

- novela zákona č. 162/2015 Z. z. Správneho súdneho poriadku;

Zmena: zákon č. 88/2017 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok s účinnosťou od 1. mája 2017.

Novela Správneho súdneho poriadku sa týka len § 54, ktorý po novom ustanovuje, že každý má právo konať pred správnym súdom v materinskom jazyku alebo v jazyku, ktorému rozumie. Správny súd je povinný účastníkom konania zabezpečiť rovnaké možnosti uplatnenia ich práv. S prihliadnutím na povahu a okolnosti veci priberie správny súd tlmočníka. Trovy spojené s tým, že účastník konania koná v materinskom jazyku alebo v jazyku, ktorému rozumie, znáša štát.

V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že slovenská strana prijala odporúčanie z XIII. zasadnutia Zmiešanej slovensko-maďarskej komisie pre záležitosti menšín, ktoré sa konalo 3. novembra 2016, že v prípade občianskych sporových a nesporných, ako aj správnych súdnych konaniach podporí iniciatívu, ktorá smeruje k prinavráteniu možnosti ústneho a písomného používania menšinových jazykov k stavu spred 1. júla s osobitným zreteľom na ich finančné náklady.

- novela Nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 630/2008 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre školy a školské zariadenia;

Zmena: zákon č. 355/2017 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 630/2008 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre školy a školské zariadenia v znení neskorších predpisov.

S účinnosťou od 1. januára 2018 nové znenie nariadenia prinieslo zvýšenie mzdového normatívu a normatívu na výchovno-vzdelávací proces na žiaka základnej školy, ktorý po novom pre školy s iným vyučovacím jazykom ako slovenským predstavuje 113 %. Zároveň sa zaviedol nový normatív na žiaka učiaceho sa jazyk národnostnej menšiny podľa rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny (t. j. žiak, ktorý sa ho učí ako povinný predmet), ktorý predstavuje 104 % a vzťahuje sa na školy s vyučovaním rusínskeho, rómskeho, ukrajinského, ruského, nemeckého a chorvátskeho jazyka. Bližšie informácie sú v časti 4.1 strane 85.

- novela Vyhlášky Ministerstva vnútra SR (ďalej aj ako „MV SR“) č. 9/2009 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o cestnej premávke a o zmene a doplnení niektorých zákonov;

Zmena: Vyhláška č. 19/2018 Z. z. Ministerstva vnútra Slovenskej republiky z 19. januára 2018, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 9/2009 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o cestnej premávke a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1. februára 2018.

Uvedenou novelou bol na podnet splnomocnenca doplnený § 8 ods. 23 ustanovujúci, že na dopravných značkách a dopravných zariadeniach sa nápisy používajú v štátnom jazyku; v iných jazykoch ich možno používať v súlade s osobitným predpisom a medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná. Odkazuje sa pritom na právnu úpravu § 2 ods. 1, § 4 ods. 1, 2 a 6 zákona č. 184/1999 Z. z. Predmetná právna úprava sa týka označenia obce v jazyku národnostnej menšiny na dopravných značkách označujúcich začiatok a koniec obce, dopravných značiek, ktoré svojim textom upozorňujú na ohrozenie života, zdravia, bezpečnosti alebo majetku občanov SR a taktiež dopravných značiek uvádzajúcich všeobecné informácie. Vyhláška v prílohe uvádza aj novú podobu dopravných značiek IS 37a a IS 37b označenia začiatku a konca obce v jazyku národnostnej menšiny. Bližšie informácie sú v časti 5.1 strane 98.

- novela Vyhlášky Úradu vlády SR č. 126/2017 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o vzdelávaní štátnych zamestnancov;

Zmena: doplnením Vyhlášky úradu vlády č. 126/2017 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o vzdelávaní štátnych zamestnancov s účinnosťou od 1. júna 2017.

Na podnet splnomocnenca bol doplnený § 4 ods. 2 písm. b), podľa ktorého je jazykové kompetenčné vzdelávanie zamerané na udržiavanie a zdokonaľovanie úrovne ovládania cudzieho jazyka najmä pre skupinu štátnych zamestnancov, ktorým ovládanie cudzieho jazyka vyplýva z opisu štátnozamestnaneckého miesta, alebo jazyka národnostnej menšiny pre skupinu štátnych zamestnancov vykonávajúcich štátnu službu v obciach vymedzených v osobitnom predpise. Osobitným predpisom sa na účely tejto vyhlášky rozumie nariadenie vlády SR č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania SR patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva v znení neskorších predpisov (ďalej len „nariadenie vlády

SR č. 221/1999“). Cieľom tejto novely je zabezpečiť dostatočný počet zamestnancov orgánov verejnej a miestnej správy s náležitým vyškolením a schopnosťou reagovať na požiadavky v jazykoch menšín.

Zmeny relevantných právnych predpisov bez priameho vplyvu na problematiku príslušníkov národnostných menšín boli nasledovné:

- novela zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov;

Zmena: zákon č. 177/2017 Z. z. medzi inými o zániku výkonu funkcie riaditeľa a o žiackej školskej rade.

Zmena: zákon č. 54/2018 Z. z. medzi inými o poverení pedagogického zamestnanca školy alebo školského zariadenia vedením školy alebo školského zariadenia do vymenovania riaditeľa.

Zmena: zákon č. 209/2018 Z. z. medzi inými o pôsobnosti samosprávneho kraja pri prenesenom výkone štátnej správy a spôsobe vykonania školskej inšpekcie.

Pokiaľ ide o zhodnotenie celého sedemročného obdobia, počas ktorého splnomocnenec monitoruje postavenie a ochranu práv národnostných menšín v SR, možno za najvýznamnejšie zmeny v oblasti práv príslušníkov národnostných menšín označiť:

- novelu zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon), v súlade s ktorou sa s účinnosťou od 1. apríla 2013 v súvislosti s dočasnými vyrovnávacími opatreniami upravilo negatívne vymedzenie diskriminácie, pričom sa ustanovilo, že diskriminácia nie je prijatie dočasných vyrovnávacích opatrení orgánmi verejnej správy alebo inými právnickými osobami smerujúcich k odstráneniu znevýhodnení vyplývajúcich z dôvodov rasového alebo etnického pôvodu, príslušnosti k národnostnej menšine alebo etnickej skupine, rodu alebo pohlavia, veku alebo zdravotného postihnutia, ktorých cieľom je zabezpečiť rovnosť príležitostí v praxi.
- prijatie Civilného sporového poriadku, ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2016. Nový zákon v § 155 ustanovil, že každý má právo konať pred súdom v jazyku, ktorému rozumie. Zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok zrušil zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok. Informácia o jeho novelizácii z roku 2017 je uvedená na strane 9.
- prijatie zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok s účinnosťou od 1. júla 2016, ktorý v § 54 ods. 1 ustanovuje, že každý má právo konať pred správnym súdom v jazyku, ktorému rozumie. Podľa tohto správneho súdneho kódexu si účastníci zabezpečujú preklad podaní a dôkazov v inom ako štátnom jazyku sami, alebo ich preklad síce zabezpečí štát, ale trovy prekladu nehradí a na náhradu týchto trov sa použijú všeobecné ustanovenia o náhrade trov konania. Informácia o jeho novelizácii z roku 2017 je uvedená na strane 9.

- novelu zákona o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „školský zákon“) č. 216/2016 Z. z. sa s účinnosťou od 1. septembra 2016 na triedy základných škôl s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny nevzťahujú minimálne počty žiakov v triede.
- pokyn ministra dopravy a výstavby SR, ktorým uložil povinnosť označovať železničné stanice v jazykoch národnostných menšín s účinnosťou od 1. januára 2017. Bližšie informácie sú v časti 5.1 na strane 97.

V rokoch 2017, 2018 a v prvom štvrtroku 2019 sa v nadväznosti na plnenie programového vyhlásenia zintenzívil legislatívny proces v tejto oblasti, čo dokazuje predovšetkým:

- prijatie nového, komplexného zákona upravujúceho podporu v oblasti kultúry národnostných menšín, teda zákona o fonde;
- v oblasti školstva bolo mimoriadne významným krokom k plňšiemu zabezpečeniu práva na vzdelanie detí príslušníkov národnostných menšín v ich materinskom jazyku prijatie novely zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov a novely Nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 630/2008 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre školy a školské zariadenia. Uvedeným krokom sa realizoval záväzok vlády z programového vyhlásenia, že vláda podporí vzdelávanie žiakov základných škôl v materinskom jazyku, a to aj rozšírením podmienok poskytovania príspevku na dopravné, ak v obci nie je zriadená základná škola s príslušným vyučovacím jazykom a taktiež podporí vyňatie všetkých málotriednych škôl z povinných kvót na jazykovo zmiešanom území;
- z hľadiska používania jazykov národnostných menšín patrí k významným krokom prijatie novely Vyhlášky Úradu vlády SR č. 126/2017 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o vzdelávaní štátnych zamestnancov a novely Vyhlášky MV SR č. 9/2009 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o cestnej premávke a o zmene a doplnení niektorých zákonov;
- najnovšou zmenou v tejto oblasti je novelizácia zákona č. 513/2009 Z. z. o dráhach a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Uvedená novela ukladá manažérovi infraštruktúry povinnosť zabezpečiť označenie v jazyku národnostných menšín okrem železničných staníc aj tých železničných zastávok, na ktorých sa vykonáva pravidelná osobná doprava v obciach podľa zákona o používaní jazykov národnostných menšín v termíne do 31. decembra 2019. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že uvedená novelizácia bola uskutočnená aj v súlade s odporúčaním z XIII. zasadnutia Zmiešanej slovensko-maďarskej komisie pre záležitosti menšín, ktorého obsahom bolo, že sa slovenská strana na národnostne zmiešaných územiach v prípade označenia na železničných staniciach a zastávkach postará o zosúladenie zákona o železničniciach so zákonom o používaní jazykov menšín a o zavedenie ustanovení zákona do praxe.

1.1.1 Strategické, koncepčné dokumenty a akčné plány

V rámci svojich kompetencií vymedzených štatútom splnomocnenec pripravuje, navrhuje a realizuje v oblasti zachovania, rozvoja a podpory práv príslušníkov národnostných menšín v spolupráci s úradom vlády, ministerstvami a ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy krátkodobé, strednodobé a dlhodobé opatrenia.

Významným dokumentom nelegislatívnej povahy s dlhodobým horizontom, ktorý sa týka postavenia a práv osôb patriacich k národnostným menšinám vrátane jazykových práv je Akčný plán ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na roky 2016 – 2020¹⁰ (ďalej len „akčný plán“), ktorý vláda SR schválila na svojom rokovaní 26. októbra 2016 uznesením č. 492/2016.

Hlavným cieľom akčného plánu je zabezpečiť efektívny, prehľadný a spoľahlivý systém ochrany a podpory práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám vrátane posilnenia jeho inštitucionálneho zabezpečenia. Tento cieľ je rozpracovaný do siedmych operačných cieľov, ktoré sú zamerané na:

1. zabezpečenie komplexného prístupu k tvorbe právnych predpisov týkajúcich sa práv a postavenia národnostných menšín;
2. zlepšenie systému podpory kultúry národnostných menšín a etnických skupín;
3. účinnejšie zohľadnenie špecifik výchovno-vzdelávacích potrieb osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám;
4. zlepšenie podmienok používania jazykov národnostných menšín a etnických skupín v praxi;
5. zlepšenie informovanosti verejnosti o národnostných menšinách a etnických skupinách prostredníctvom médií;
6. zlepšenie mechanizmov participácie osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na rozhodovaní o veciach, ktoré sa ich týkajú;
7. zvýšenie poznatkovej bázy slúžiacej k lepšej identifikácii cieľových skupín – národnostných menšín a etnických skupín a ich potrieb prostredníctvom štatistického zisťovania a výskumu.

Operačné ciele sú rozpracované na úroveň konkrétnych opatrení a aktivít, ktoré obsahujú indikátory plnenia, termíny plnenia, zodpovedných gestorov, spolupracujúce subjekty a zdroje financovania. V sledovanom období sa priebežne plnil 1. operačný cieľ týkajúci sa *zabezpečenia komplexného prístupu k tvorbe právnych predpisov upravujúcich práva a postavenie národnostných menšín*. Splnomocnenec zriadil pracovnú skupinu, ako aj neformálnu pracovnú skupinu zloženú z právnych expertov. Obe skupiny priebežne pracujú na analýze aktuálneho právneho stavu a hľadani možných riešení. Operačný cieľ 2 týkajúci sa *zlepšenia systému podpory kultúry národnostných menšín a etnických skupín* bol naplnený predovšetkým prijatím zákona o fonde. Operačný cieľ 3 zameraný na *účinnejšie zohľadnenie špecifik výchovno-vzdelávacích potrieb osôb patriacich k národnostným*

¹⁰ Dostupné na: http://www.narodnostnemensiny.gov.sk/data/files/6765_akcny-plan-ochrany-prav-osob-patriacich-k-narodnostnym-mensinam-a-etnickym-skupinam-na-roky-2016-%E2%80%93-2020.pdf

menšinám a etnickým skupinám sa priebežne realizuje v spolupráci s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej aj ako „MŠVVaŠ SR“) a Štátnym pedagogickým ústavom (ďalej aj ako „ŠPÚ“). Implementácia operačného cieľa 4 akčného plánu zameraného na *zlepšenie podmienok používania jazykov národnostných menšín a etnických skupín v praxi* úzko súvisí so zriadením poradnej skupiny splnomocnenca pre zabezpečenie zosúladenia praxe s platným zákonom o používaní jazykov národnostných menšín (ďalej len ako „poradná jazyková skupina splnomocnenca“). Poradná jazyková skupina splnomocnenca zriadená na obdobie od 1. februára 2018 do 31. decembra 2020 pozostáva z piatich samostatných podskupín, a to konkrétne pre maďarský jazyk, rusínsky jazyk, rómsky jazyk, ukrajinský jazyk a nemecký jazyk. Hlavnou úlohou poradnej jazykovej skupiny splnomocnenca je pripraviť podkladové materiály na zabezpečenie jednotnej odbornej terminológie v jazykoch národnostných menšín, informatívne jazykové mutácie legislatívnych textov, oficiálne formuláre, dokumenty o metodologických materiáloch pri používaní jazykov národnostných menšín upravené zákonom č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov (ďalej aj ako „zákon č. 184/1999 Z. z.“ alebo „zákon o používaní jazykov národnostných menšín“).

Poradná jazyková skupina splnomocnenca v roku 2018 pripravila preklady 8 základných právnych noriem, ktoré boli v októbri 2018 v spolupráci s Ministerstvom spravodlivosti SR (ďalej aj ako „MS SR“) zverejnené na právnom a informačnom portáli SLOV-LEX¹¹. V nadväznosti na tieto aktivity bolo 25. januára 2019 podpísané Memorandum o dlhodobej spolupráci medzi splnomocnencom a ministrom spravodlivosti¹², v rámci ktorého sa bude zabezpečovať kontinuálne zverejňovanie informatívnych prekladov vybraných právnych noriem a ich novelizácií v jazykoch národnostných menšín na portáli Slov-lex. Poradná jazyková skupina splnomocnenca pokračuje vo svojej činnosti aj v roku 2019, vykonáva aktivity v oblasti zosúladenia praxe s platnou legislatívou. Bližšie informácie sú v časti 5.4 na strane 107.

V rámci operačného cieľa 5 zameraného na *zlepšenie informovanosti verejnosti o národnostných menšinách a etnických skupinách prostredníctvom médií* úrad splnomocnenca rozšíril spoluprácu s médiami, pričom pravidelne informuje tlačové agentúry o svojich aktivitách. Zároveň úrad splnomocnenca pracuje na návrhu komunikačnej stratégie zameranej na príslušníkov národnostných menšín v súvislosti s prípravou Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 (ďalej aj ako „SODB 2021“). Zároveň priebežne reaguje svojimi tlačovými výstupmi aj na väčšinovú spoločnosť v súvislosti s aktuálnymi výzvami spojenými s predchádzaním prejavov intolerancie, xenofóbie, antisemitizmu a anticigánizmu.

K *zlepšeniu mechanizmov participácie osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na rozhodovaní o veciach, ktoré sa ich týkajú*, teda k 6. operačnému cieľu splnomocnenec zorganizoval medzinárodný workshop s názvom *Modely participačných mechanizmov pre príslušníkov národnostných menšín v Európe*, ktorý sa uskutočnil 20. septembra 2017 v Bratislave. Hlavnou témou

¹¹ Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy-v-jazyku-narodnostnych-mensin>

¹² Dostupné na: https://www.narodnostnemensiny.gov.sk/data/files/7499_memorandum-o-spolupraci.pdf

workshopu boli nové výzvy a impulzy pri hľadaní účinných mechanizmov účasti národnostných menšín, ako aj modelov participačných mechanizmov osôb patriacich k národnostným menšinám vo vybraných európskych krajinách. V rámci workshopu bol vytvorený priestor pre prezentáciu zahraničných skúseností v tejto oblasti, ako aj prezentácie zamerané na zhodnotenie súčasného stavu a vízií v oblasti participácie národnostných menšín pri rozhodovaní o veciach, ktoré sa ich týkajú v SR.

Plnenie operačného cieľa č. 7 *zvýšenie poznatkovej bázy slúžiacej k lepšej identifikácii cieľových skupín – národnostných menšín a etnických skupín a ich potrieb prostredníctvom štatistického zisťovania a výskumu* prebiehalo v súčinnosti s plnením úloh vyplývajúcich z Národného akčného plánu Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 na roky 2017 – 2020 (ďalej len ako „NAP SODB 2021“). Vláda SR zobrala na vedomie 17. augusta 2016 Informáciu o Sčítaní obyvateľov, domov a bytov 2021 v SR. V nadväznosti na ňu zriadil Štatistický úrad SR (ďalej len ako „ŠÚ SR“) expertný tím na prípravu NAP SODB 2021. Úlohou expertného tímu bolo vypracovať návrh NAP SODB 2021, ktorý schválila vláda SR uznesením č. 109/2017. Dokument obsahuje harmonogram konkrétnych úloh. V rámci neho bol v spolupráci s úradom splnomocnenca rozpracovaný strategický cieľ č. 5: *Venovať zvýšenú pozornosť osobitným skupinám obyvateľov, ktorých sčítanie si vyžaduje špecifický prístup*. Za obyvateľov, ktorých sčítanie si takýto špecifický prístup vyžiada, sa okrem iných skupín obyvateľstva považujú aj obyvatelia z hľadiska príslušnosti k národnosti alebo etniku so zreteľom na materinský jazyk, a to aj pre potreby vnútroštátnej legislatívy (predovšetkým zákona č. 184/1999 Z. z.).

Kritérium príslušnosti k národnosti alebo etniku na zaradenie obyvateľov do skupiny, ktorej sčítanie si vyžiada špecifický prístup, bolo vybrané v súvislosti s naplnením zákona o používaní jazykov národnostných menšín, ktorého dikcia sa viaže priamo na výsledky sčítania obyvateľov, domov a bytov. Prehĺbenie poznatkov o týchto skupinách obyvateľov prispeje k nastaveniu takých postupov, ktoré uľahčia ich sčítanie a zabezpečia získanie predpísaných údajov v požadovanej kvalite čo najjednoduchším spôsobom. V rámci uvedeného cieľa úrad splnomocnenca spolupracoval v sledovanom období so ŠÚ SR na príprave metodiky sčítania obyvateľov z hľadiska ich príslušnosti k národnosti alebo etniku so zreteľom na materinský jazyk. V prvom štvrtroku bola 2018 konštituovaná Expertná pracovná skupina k príprave metodiky sčítania obyvateľov z hľadiska ich príslušnosti k národnosti alebo etniku (ďalej len ako „expertná skupina“), ktorej členmi okrem gestorov úradu splnomocnenca a ŠÚ SR boli nasledovné spolupracujúce subjekty: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, úrad vlády, MŠVVaŠ SR a MV SR a traja experti na danú oblasť za národnostné menšiny, ktorých nominovali členovia VNMES. Expertná skupina pracovala na príprave Metodiky sčítania obyvateľov z hľadiska ich príslušnosti k národnosti alebo etniku so zreteľom na materinský jazyk (ďalej len ako „metodika“). Celkovo sa uskutočnilo šesť pracovných stretnutí. O priebehu a výsledkoch činnosti expertnej skupiny boli priebežne informovaní aj členovia VNMES.

Zmyslom prípravy metodiky bolo predovšetkým prehĺbenie poznatkov o národnostných menšinách a celkovo o rôznorodosti spoločnosti v tejto oblasti, tak

aby mohlo viesť k spoľahlivým a komplexným údajom o demografickom zložení obyvateľstva z hľadiska ich príslušnosti k národnosti a používaniu jazyka. Takéto údaje sa môžu stať následne základom pre plánovanie cielených politík a konkrétnych opatrení zameraných na ochranu a podporu práv príslušníkov národnostných menšín vrátane ich jazykových práv, ktoré sa odvíjajú od dát zistených pri sčítaní.

Koncom roka 2018 bola finalizovaná rozsiahla metodika, v rámci ktorej boli spracované oblasti medzinárodnoprávneho a vnútroštátneho kontextu zberu dát o príslušnosti k národnosti alebo etniku a používaniu jazyka vrátane mapovania vnútroštátnej legislatívy nadväzujúcej na údaje zo SODB, ako aj analýzy dostupných údajov a súvisiacich informácií. Materiál obsahuje koncepty a definície vrátane rozpracovaného konceptu viacnásobnej národnostnej identity v rámci zisťovania príslušnosti k národnosti a jazyku pri sčítaní a konceptu zisťovania národnosti a materinského jazyka pre sčítanie obyvateľov, domov a bytov v doterajšej praxi ŠÚ SR, ako aj príklady z praxe zo zahraničia týkajúce sa zisťovania príslušnosti k národnosti alebo etniku a jazyku.

Na základe uvedených údajov a informácií prináša materiál návrh premenných pre SODB 2021 a taktiež výsledky fókusovej skupiny, ktorú s cieľom detailnejšie preskúmať názory obyvateľov na spôsob zberu údajov o materinskom jazyku a príslušnosti k národnosti realizoval ŠÚ SR. Materiál taktiež poskytuje prehľad stanovísk členov expertnej skupiny k premenným a zneniu otázok v dotazníku a ďalšie prílohy. Metodika bola zverejnená na webovom sídle splnomocnenca¹³ a taktiež na webovom sídle ŠÚ SR¹⁴.

K významným koncepčným dokumentom s presahom aj do oblasti práv príslušníkov národnostných menšín patrí *Koncepcia boja proti extrémizmu na roky 2015 – 2019* (ďalej len ako „koncepcia“), ktorá bola prijatá uznesením vlády SR č. 129/2015. V rámci koncepcie sú definované strategické priority SR v oblasti predchádzania a eliminácie radikalizácie, extrémizmu a s nimi spojenej protispoločenskej činnosti ohrozujúcej základné práva a slobody osôb a základy demokratického právneho štátu a odmietnutia akceptácie prejavov, ktoré by pôsobili nenávisťne voči skupinám obyvateľstva pre dôvody akými sú pohlavie, rasa, farba pleti, pohlavie, etnická či národnostná príslušnosť, jazyk, sexuálna orientácia, náboženské vyznanie alebo príslušnosť k spoločenskej triede. Správa o plnení úloh vyplývajúcich z koncepcie s návrhom na aktualizáciu úloh bude v súlade s uznesením vypracovaná a predložená na rokovanie vlády do 30. septembra 2020.

Ďalším strategickým dokumentom v oblasti práv príslušníkov národnostných menšín je *Akčný plán predchádzania a eliminácie rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných foriem intolerancie na roky 2016 – 2018* prijatý uznesením vlády SR č. 12/2016. Hlavným cieľom tohto koncepčného dokumentu je predchádzať vzniku predsudkov, stereotypov a nenávisťných prejavov podmienených národnostnou, rasovou, etnickou, náboženskou a inou obdobnou neznášanlivosťou, ako aj zabrániť

¹³Dostupné na: https://www.narodnostnemensiny.gov.sk/data/files/7470_metodika-sodb-2021.pdf

¹⁴Dostupné na:

http://sodb2021.statistics.sk/files/Metodika_scitania_obyvatelov_z_hladiska_ich_prislusnosti_k_narodnosti_alebo_etniku_so_zretelom_na_materinsky_jazyk.pdf

vzniku a šíreniu postojov a aktivít smerujúcich k podpore rasizmu, xenofóbie a ostatných foriem intolerancie. Správa o plnení úloh plánu spolu s návrhom na aktualizáciu úloh bude v súlade s uznesením vypracovaná a predložená na rokovanie vlády do 31. marca 2019.

Taktiež je v tejto oblasti relevantným dokumentom *Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie na roky 2016 – 2019* schválený uznesením č. 5/2016. Cieľom uvedeného akčného plánu je zvyšovanie povedomia verejnosti o nediskriminácii a zefektívnenie implementácie antidiskriminačnej legislatívy. Informácia o plnení úloh z Akčného plánu predchádzania všetkým formám diskriminácie na roky 2016 – 2019 bude v súlade s uznesením vypracovaná a predložená na rokovanie vlády do 30. marca 2020.

Uznesením vlády Slovenskej republiky č. 1/2012 bol schválený ďalší strategický dokument, ktorý sa čiastočne venuje právam národnostných menšín, a to *Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020* (ďalej len ako „stratégia“). Aktualizované akčné plány na roky 2016 – 2018 boli prijaté uznesením vlády SR č. 87/2017 pre oblasti: D.2.1 Oblasť vzdelávania, D.2.2 Oblasť zamestnanosti, D.2.3 Oblasť zdravia, D.2.4 Oblasť bývania a zároveň bol prijatý nový akčný plán pre oblasť D.2.5 Oblasť finančného začlenenia. Uznesením č. 424/2017 boli prijaté nové akčné plány pre D.2.6 Oblasť nediskriminácie a D.2.7 Oblasť prístupov smerom k väčšinovej spoločnosti. Oblasť nediskriminácie sleduje napĺňanie globálneho cieľa zabezpečujúceho zvýšenie účinnosti ochrany Rómov pred diskrimináciou a nerovným zaobchádzaním, a to prostredníctvom štyroch čiastkových cieľov, ktoré smerujú k postupnému odstraňovaniu diskriminácie Rómov. V oblasti prístupov smerom k väčšinovej spoločnosti – Iniciatíva integrácie Rómov prostredníctvom komunikácie – je podporiť scitlivosť verejnej mienky, zmierňovať vzájomné stereotypy a predsudky a posilňovať súdržnosť medzi rómskou populáciou a majoritnou spoločnosťou.

1.2 Medzinárodné záväzky Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín

Na tvorbe správ o plnení medzinárodných zmlúv, ktorými je SR viazaná v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín sa splnomocnenec spolupodieľal v súlade so svojím štatútom. Úrad splnomocnenca v tejto súvislosti aj v rokoch 2017 a 2018 spolupracoval s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (ďalej len ako „MZVaEZ SR“) na vypracovaní správ a vedení dialógu o implementácii záväzkov vyplývajúcich z ľudskoprávných dohovorov Rady Európy a Organizácie spojených národov (ďalej len ako „OSN“), ako aj na plnení záväzkov z bilaterálnych medzištátnych dohôd.

V sledovanom období úrad splnomocnenca spoluorganizoval Follow-up seminár s medzinárodnou účasťou k implementácii rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín (ďalej aj ako "rámcový dohovor") v SR v rámci štvrtého kola monitorovania úrovne implementácie dohovoru a participoval na Piatej správe o implementácii rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín v Slovenskej republike (ďalej aj ako „implementačná správa“) v rámci piateho kola monitorovania

úrovne implementácie dohovoru, na Piatej správe o implementácii Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov v Slovenskej republike, na príprave XIV. zasadnutia Zmiešanej slovensko-maďarskej komisie pre záležitosti menšín a na príprave zasadnutia XIV. Medzivládnej slovensko-ukrajinskej komisie pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru.

1.2.1 Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín

Ako zmluvná strana rámcového dohovoru má SR záväzok predkladať v pravidelných intervaloch správu o legislatívnych a iných opatreniach prijatých na splnenie záväzkov stanovených v rámcovom dohovore. V roku SR 2016 ukončila štvrté kolo monitoringu implementácie rámcového dohovoru prijatím rezolúcie Výboru ministrov Rady Európy. Rezolúcia Výboru ministrov Rady Európy v rámci monitoringu plnenia záväzkov SR vyplývajúcich z rámcového dohovoru, ktorá vychádzala z posudku poradného výboru rámcového dohovoru a stanoviska SR k uvedenému posudku, bola prijatá 13. apríla 2016.¹⁵

Vo štvrtom posudku Poradný výbor pre Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín (ďalej len ako „poradný výbor“) za otázky vyžadujúce okamžité riešenie označil potrebu venovať v programe vlády zvýšenú pozornosť právam príslušníkov národnostných menšín ako neoddeliteľnej súčasť ľudských práv a zabezpečiť efektívnu koordináciu medzi inštitúciami vo všetkých otázkach týkajúcich sa ochrany ľudských práv a práv príslušníkov národnostných menšín v úzkej spolupráci s predstaviteľmi národnostných menšín a zástupcami občianskej spoločnosti. Taktiež zdôraznil potrebu komplexne riešiť intoleranciu voči Rómom vo vzdelávacom systéme a zaviesť potrebné opatrenia na zabezpečenie systematického umiestňovania rómskych detí do integrovaných bežných tried. Umiestnenie v špeciálnych školách musí byť vyhradené len pre špecifické a výnimočné prípady. Tretia otázka bola zameraná na potrebu zintenzívniť úsilie účinne chrániť Rómov pred diskrimináciou vo všetkých oblastiach života zvyšovaním ich povedomia o právach a zabezpečením dostatočného vyškolenia príslušníkov polície pre riadne vyšetrenie a sledovanie všetkých prípadov rasovej diskriminácie, a to aj v podobe začatia nezávislého vyšetovania údajných prípadov zneužitia právomoci polície.

Pokiaľ ide o odporúčania týkajúce sa právneho a inštitucionálneho rámca presadzovania rovnosti príslušníkov národnostných menšín poradný výbor považoval za potrebné, aby sa príslušné orgány v úzkom dialógu so zástupcami menšín angažovali v komplexnom vyhodnotení existujúceho legislatívneho a inštitucionálneho rámca národnostných menšín s cieľom zabezpečiť, aby každá budúca stratégia alebo legislatívny rámec týkajúce sa ochrany menšín účinne riešili záujmy príslušníkov národnostných menšín.

Poradný výbor v súvislosti s legislatívnym rámcom používania jazykov vyzval slovenské orgány, aby uplatňovali pružný a pragmatický prístup k uplatňovaniu práv

¹⁵ Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/21685/1>

obsiahnutých v zákone o používaní jazykov národnostných menšín a nespoliehali sa výlučne na štatistické údaje. Je potrebné zachovať úzky dialóg so zástupcami všetkých národnostných menšín pre pravidelné určovanie aktuálnych požiadaviek a potrieb týkajúcich sa používania jazykov národnostných menšín.

Ďalej poradný výbor vyzval slovenské orgány k zintenzívneniu ich úsilia zabezpečiť dostatočný počet obecných zamestnancov s náležitým vyškolením a schopnosťou reagovať na požiadavky v jazykoch menšín, najmä v rómčine a aktívnu podporu používania jazykov menšín v úradnom styku tam, kde je to vhodné.

Taktiež poradný výbor v súvislosti s jazykmi menšín v dokumentoch a na topografických nápisoch vyzval slovenské orgány, aby zabezpečili účinnú aplikáciu jazykových práv uvedených v článku 4 zákona o používaní jazykov národnostných menšín vo všetkých určených obciach a s ohľadom na všetky príslušné jazyky vrátane rómčiny. Poradný výbor ďalej podporil zapojenie slovenských orgánov do úzkeho dialógu so zástupcami všetkých národnostných menšín s cieľom nájsť pragmatické a flexibilné riešenie, ktoré sa prispôsobí požiadavkám obyvateľstva v súlade s článkom 11 rámcového dohovoru.¹⁶

V oblasti účasti na verejnom živote a v rozhodovacích procesoch sa poradný výbor obrátil na slovenské orgány so žiadosťou o podporu adekvátneho zastúpenia národnostných menšín vo verejnom živote, a to aj prostredníctvom opatrení uľahčujúcich ich zapojenie do širších politických procesov a hlavných politických strán. Taktiež vyzval slovenské orgány, aby prehodnotili pozíciu splnomocnenca pre národnostné menšiny v rámci širšej štruktúry oblasti ľudských práv a zabezpečili pozornosť na vysokej politickej úrovni venovanú všetkým otázkam týkajúcim sa ochrany národnostných menšín a účinné zváženie názorov a problémov všetkých menšín v príslušných rozhodovacích procesoch. Zároveň poradný výbor požiadal slovenské orgány o podporu prijímania príslušníkov národnostných menšín, predovšetkým Rómov, do verejnej služby.

Splnomocnenec uvedomujúc si dôležitosť uvedených odporúčaní pre ochranu a podporu práv príslušníkov národnostných menšín sleduje ich plnenie v rámci svojich kompetencií vyplývajúcich mu zo štatútu a v tejto veci komunikuje s vecne príslušnými rezortmi. Taktiež výbor vyvíja úsilie vo vzťahu k ich plneniu a v tejto súvislosti si do svoju plánu činnosti na rok 2019 zaradil aj pravidelnú Informáciu o plnení záväzkov vyplývajúcich z rámcového dohovoru, ako aj vyššie uvedených odporúčaní poradného výboru.

Uznesením vlády SR č. 6/2017 bola schválená Správa o priebehu a výsledkoch štvrtého kola monitorovania úrovne implementácie Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín v Slovenskej republike¹⁷. Zainteresovaným subjektom bola predmetným uznesením uložená úloha v termíne do 30. júna 2018 oboznámiť sa s výsledkami štvrtého kola monitorovania úrovne implementácie Rámcového dohovoru v SR a s odporúčaniami Výboru ministrov Rady Európy, posúdiť možnosť ich realizácie

¹⁶ Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/21685/1>

¹⁷ Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/21685/1>

a v rámci prípravy piatej implementačnej správy informovať ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí o prijatých opatreniach.

Splnomocnenec v spolupráci so Sekretariátom rámcového dohovoru v rámci dialógu o výsledkoch monitorovania implementácie rámcového dohovoru v SR usporiadal 4. – 5. decembra 2017 v Bratislave medzinárodný Follow-up seminár k implementácii rámcového dohovoru v SR. Členovia poradného výboru v rámci dvojdňového podujatia diskutovali s predstaviteľmi ústredných orgánov štátnej správy, národnostných menšín, ako aj s odborníkmi z akademickej a vedeckej obce zaoberajúcimi sa ochranou práv príslušníkov národnostných menšín o význame podpory tolerancie, vzájomného rešpektu a interkultúrneho dialógu; problematike výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín; ochrane a rozvoji kultúry a jazykov príslušníkov národnostných menšín a o rozsahu pôsobnosti rámcového dohovoru.

V rámci plnenia úlohy vyplývajúcej z uznesenia vlády SR č. 6/2017 úrad splnomocnenca vypracoval začiatkom roka 2018 podklad k možnostiam plnenia predmetných odporúčaní v rámci prípravy piatej implementačnej správy, v ktorom informoval ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR o prijatých opatreniach. Informáciu o implementačnej správe výbor zobral na vedomie na XXXI. zasadnutí uznesením č. 127/2018 a následne bola implementačná správa predložená na rokovanie Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť (ďalej aj ako „rada vlády“), ktorá ju uznesením č. 212/2019 zobrala na vedomie. Vláda SR uvedený materiál schválila uznesením č. 44/2019. Piata správa o implementácii Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín v SR bola predložená generálnemu tajomníkovi Rady Európy SR 31. januára 2019.

Po zaslaní správy tradične nasleduje návšteva trojčlennej delegácie poradného výboru, ktorá by sa mala uskutočniť v druhej polovici roku 2019. Poradný výbor je nezávislý expertný orgán, ktorý pomáha Výboru ministrov Rady Európy pri posudzovaní úrovne implementácie rámcového dohovoru zmluvnými stranami. Na základe všetkých dostupných informácií vypracuje pre Výbor ministrov Rady Európy hodnotiacu správu, ku ktorej bude mať SR možnosť zaslať svoje stanovisko.

Monitoring bude formálne ukončený prijatím rezolúcie Výboru ministrov Rady Európy, ktorého súčasťou budú odporúčania na zlepšenie implementácie rámcového dohovoru. Po formálnom ukončení monitoringu je zvykom uskutočniť na národnej úrovni tzv. follow-up seminár ako formu pokračovania dialógu s poradným výborom.

1.2.2 Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov

Slovenská republika ako zmluvná strana Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov (ďalej aj ako „charta“) sa zaviazala vytvoriť podmienky na zachovanie a rozvoj regionálnych alebo menšinových jazykov. Odporúčaniami Výboru ministrov Rady Európy (ďalej len ako „výbor ministrov“) z 27. apríla 2016, ktoré vychádzali zo štvrtej správy Výboru expertov Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov (ďalej len ako „výbor expertov“) a stanoviska SR k nej bolo ukončené štvrté kolo monitoringu plnenia záväzkov SR vyplývajúcich z charty. Výbor

expertov vo všeobecnosti konštatoval, že uplatňovanie záväzkov v rámci časti III charty je so zreteľom na veľmi rozmanitú situáciu menšinových jazykov a na skutočnosť, že niektoré z nich majú veľmi malý a/alebo rozptýlený územný výskyt v niektorých prípadoch mimoriadne náročné. Podľa výboru expertov je situácia všetkých menšinových jazykov napriek počtu splnených záväzkov naďalej citlivá.

V rámci návrhov odporúčaní na základe výsledkov štvrtého monitorovacieho cyklu výbor expertov odporúča, aby orgány SR zohľadnili všetky pripomienky a odporúčania výboru expertov, a najmä aby:

1. preskúmali požiadavky týkajúce sa prahových hodnôt s cieľom operatívne aplikovať svoje záväzky v činnosti správnych orgánov;
2. zvýšili úsilie pri poskytovaní výučby vo všetkých regionálnych alebo menšinových jazykoch alebo všetkých regionálnych alebo menšinových jazykoch na všetkých príslušných úrovniach;
3. prijali opatrenia na zlepšenie odbornej prípravy učiteľov v oblasti vzdelávania v regionálnych alebo menšinových jazykoch;
4. zvýšili podporu pre televíziu, rozhlas a tlač vo všetkých regionálnych alebo menšinových jazykoch;
5. pokračovali v prijímaní opatrení na odstránenie neodôvodneného zaraďovania rómskych detí do špeciálnych škôl alebo tried a začali vo väčšom rozsahu zavádzať vzdelávanie v rómskom jazyku pre rómske deti;
6. zvyšovali povedomie a podporovali toleranciu v slovenskej spoločnosti ako celku voči regionálnym alebo menšinovým jazykom a kultúram, ktoré predstavujú.

Splnomocnenec uvedomujúc si dôležitosť plnenia uvedených odporúčaní sleduje ich plnenie tak v rámci svojich kompetencií vyplývajúcich mu zo štatútu, ako aj v rámci výboru, ktorý si do svojho plánu činnosti na rok 2019 zaradil aj Informáciu o plnení záväzkov vyplývajúcich z charty, ako aj vyššie uvedených odporúčaní výboru expertov.

Uznesením vlády SR č. 7/2017 bola schválená Správa o priebehu a výsledkoch štvrtého kola monitorovania úrovne implementácie Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov v Slovenskej republike¹⁸, ktorej cieľom je informovať verejnosť o priebehu a výsledkoch štvrtého kola monitorovania úrovne implementácie jazykovej charty v SR. Týmto uznesením bola dotknutým subjektom uložená úloha s termínom do 30. júna 2017 oboznámiť sa s výsledkami štvrtého kola monitorovania úrovne implementácie charty a s odporúčaniami výboru ministrov, posúdiť možnosť ich realizácie a v rámci prípravy piatej implementačnej správy informovať ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí o prijatých opatreniach.

Splnomocnenec predložil v rámci plnenia tejto úlohy podklad k príprave Piatej správy o implementácii Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov v Slovenskej republike (ďalej aj ako „piata implementačná správa“), v rámci ktorého informoval ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR o prijatých opatreniach. Počas aktuálne prebiehajúceho 5. kola monitorovania úrovne implementácie charty v SR bola vypracovaná piata implementačná správa, ktorú

¹⁸ Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/21686/1>

prerokoval výbor 24. mája 2018 na svojom 29. zasadnutí a uznesením č. 118 ju odporučil predložiť na zasadnutie rady vlády. Piatu implementačnú správu uznesením č. 200 z 28. júna 2018 rada vlády zobrala na vedomie a odporučila ju vláde SR na schválenie. Následne bola piata implementačná správa, ktorá obsahuje aktualizované a komplexné informácie o stave a situácii regionálnych alebo menšinových jazykov v SR, schválená uznesením vlády SR č. 352/2018¹⁹. Predmetným uznesením vláda SR zároveň uložila úlohu ministrovi zahraničných vecí a európskych záležitostí SR predložiť predmetnú správu generálnemu tajomníkovi Rady Európy do 31. augusta 2018. Úloha vyplývajúca z uznesenia vlády SR bola splnená predložením uvedenej správy Rade Európy v auguste 2018.

V spojitosti s predložením piatej implementačnej správy sa uskutočnila v decembri 2018 návšteva delegácie výboru expertov, v rámci ktorej uskutočnili stretnutia so zainteresovanými štátnymi inštitúciami, ako aj s mimovládnyimi organizáciami. Monitoring sa končí schválením hodnotiacej správy výborom expertov a prijatím odporúčaní výborom ministrov, na ktoré má povinnosť zmluvný štát charty jazykov reagovať.

1.2.3 Ďalšie medzinárodné mechanizmy kontroly dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín

Univerzálne periodické hodnotenie Rady OSN pre ľudské práva a implementácia univerzálnych ľudskoprávných dohovorov

Univerzálne periodické hodnotenie (ďalej aj ako „UPH“) je osobitným mechanizmom Rady OSN pre ľudské práva (ďalej len ako „rada OSN“), ktorý prebieha od roku 2008. Dotknutý štát je v uvedenom univerzálnom procese hodnotený ostatnými členskými krajinami OSN. Cieľom hodnotenia je poskytnúť komplexný a objektívny obraz o stave ľudských práv vo všetkých členských štátoch OSN. Periodicita hodnotenia je stanovená na 4,5-ročné cykly a z hľadiska ľudskoprávnej agendy na národnej úrovni predstavuje UPH kľúčovú udalosť.

SR sa po prvýkrát dobrovoľne zaviazala poskytnúť rade OSN predbežný prehľad o plnení uvedených odporúčaní v súvislosti s prijatím odporúčaní z 2. kola UPH v roku 2014 v polovici hodnotiaceho cyklu. Vláda SR uznesením č. 521/2017 schválila materiál s názvom *Priebežný stav plnenia odporúčaní adresovaných Slovenskej republike v rámci 2. kola univerzálneho periodického hodnotenia predkladaný v polovici hodnotiaceho cyklu*. Materiál, ktorý vypracovalo MZVaEZ SR v spolupráci s úradom splnomocnenca a ďalšími vecne príslušnými rezortmi a inštitúciami, bol 17. novembra 2017 zaslaný Úradu Vysokého komisára OSN pre ľudské práva. Slovenská delegácia vedená štátnym tajomníkom MZVaEZ SR sa 28. januára 2019 zúčastnila po tretíkrát na univerzálnom periodickom hodnotení OSN o dodržiavaní ľudských práv na Slovensku. Splnomocnenec poskytoval priebežne

¹⁹ Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/23093/1>

súčinnosť predovšetkým v otázkach týkajúcich sa postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín v SR.

Návšteva vysokého komisára Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe pre národnostné menšiny Lamberta Zanniera

Vysoký komisár Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe pre národnostné menšiny (ďalej len ako „vysoký komisár OBSE“) Lamberto Zannier uskutočnil 26. februára 2018 prvú oficiálnu návštevu SR od svojho nástupu do funkcie. Úrad vysokého komisára OBSE pre národnostné menšiny dlhodobo zameriava svoju pozornosť na problematiku školstva a vzdelávacieho systému príslušníkov národnostných menšín ako kľúčového predpokladu pre ich zachovanie a rozvoj, ale súčasne aj pre integráciu do väčšinovej spoločnosti. Činnosť vysokého komisára OBSE je charakteristická neverejnými rokovaniami, tzv. tichou diplomaciou. O svojich aktivitách však pravidelne informuje Stálu radu Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe.

Dôležitým bodom záujmu vysokého komisára OBSE na stretnutí s predstaviteľmi MZVaEZ SR bola otázka predsedníctva SR v Organizácii pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (ďalej len ako „OBSE“) v roku 2019 a hľadanie spoločných prienikových oblastí, ktoré by nadviazali na talianske predsedníctvo v organizácii. Vysoký komisár OBSE sa počas návštevy zaujímal o postavenie maďarskej národnostnej menšiny aj v kontexte bilaterálnych vzťahov SR a Maďarska, ako aj o riešenie otázok rómskej národnostnej menšiny v SR. V rozhovoroch boli prediskutované témy aktuálnej ľudsko-právnej inštitucionálnej architektúry, novej legislatívy upravujúcej rozvoj a podporu kultúry národnostných menšín, jej financovanie, stav plnenia akčného plánu a problematika narastajúcej radikalizácie spoločnosti a s tým súvisiacej potreby zintenzívniť vzdelávanie v oblasti ľudských práv.

Vysokého komisára OBSE pre národnostné menšiny prijal taktiež splnomocnenec. Predmetom diskusie na pracovnom stretnutí boli aktuálne témy menšinovej politiky vrátane aktuálneho postavenia splnomocnenca, jeho súčasných úloh, ako aj situácie národnostných menšín v SR s osobitným zreteľom na prístup ich príslušníkov k vzdelávaniu a verejným službám, ako aj prípravy predsedníctva SR v OBSE v roku 2019 a možností vzájomnej spolupráce v rámci neho.



Stretnutie Lászlóa Bukovszkeho s Lambertom Zannierom (Zdroj: archív úradu vlády)

Bilaterálna spolupráca pre záležitosti menšín

Hlavné zásady odporúčaní k národnostným menšinám vo vzťahoch medzi štátmi podľa Bolzánskych odporúčaní OBSE k národnostným menšinám v medzištátnych vzťahoch²⁰ uvádzajú, že podľa medzinárodného práva je rešpektovanie a ochrana menšinových práv zodpovednosťou štátu, v ktorom menšina žije. Zároveň sa v nich konštatuje, že iné štáty môžu mať záujem na prosperite menšinových skupín v zahraničí, najmä tých, s ktorými ich spája etnická, kultúrna, jazyková alebo náboženská identita či spoločné kultúrne dedičstvo. SR v súlade s uvedenými odporúčaniami rozvíja bilaterálnu spoluprácu predovšetkým s Maďarskom a Ukrajinou.

²⁰ Dokument je dostupný v anglickom jazyku na: <https://www.osce.org/hcnm/bolzano-bozen-recommendations?download=true> a v slovenčine na: <https://archiv.vlada.gov.sk/ludskeprava/data/files/4540.pdf>

Zmiešaná slovensko-maďarská komisia pre záležitosti menšín

Bilaterálna spolupráca s Maďarskom sa realizuje na základe Zmluvy o dobrom susedstve a priateľskej spolupráci podpísanej 19. marca 1995. Dialóg sa vedie aj v rámci zasadnutí Zmiešanej slovensko-maďarskej komisie pre záležitosti menšín (ďalej aj ako „ZSMK“ alebo „zmiešaná komisia“), v rámci ktorých sú prijímané odporúčania s cieľom zlepšovania kvality, rozvoja a garantovania ochrany práv občanov patriacich k slovenskej národnostnej menšine v Maďarsku a maďarskej národnostnej menšine v SR. Na zasadnutiach sa vyhodnocuje plnenie priebežne realizovaných odporúčaní z predchádzajúcich zasadnutí a strany sa dohodnú na prijatí nových odporúčaní.

V uplynulom období splnomocnenec ako člen zmiešanej komisie participoval na plnení odporúčaní a úloh vyplývajúcich zo záverov predchádzajúcich zasadnutí ZSMK a spolupracoval s MZVaEZ SR na príprave XIV. zasadnutia ZSMK. V súvislosti s prípravou uvedeného zasadnutia sa konali stretnutia slovenskej časti ZSMK, 7. septembra 2018 a 24. januára 2019. XIV. plenárne zasadnutie ZSMK sa konalo 20. februára 2019 v Bratislave. Rokovanie viedli jej spolupredsedia, za slovenskú stranu veľvyslanec Miroslav Mojžita, za maďarskú stranu ministerský splnomocnenec Ferenc Kalmár. Zmiešaná komisia prijala 16 nových odporúčaní, z toho šesť pre slovenskú, tri pre maďarskú stranu a súčasne sedem odporúčaní pre obe strany. Zmiešaná komisia nedospela k zhode o otázkach súvisiacich s finančnou podporou na zabezpečenie činnosti Csemadoku a Spoločnosti slovenských spisovateľov, referendum v Tešedíkove, so zákonom o štátnom jazyku, s právnym predpisom určeným časovým rozsahom programov v maďarskom jazyku vo verejnoprávnom televíznom vysielaní, a rozšírením informovania cestujúcej verejnosti v menšinovom jazyku. Vo viacerých otázkach pretrval rozdielny názor a prístup oboch strán. Táto skutočnosť však nebráni pri plnení schválených odporúčaní v dobrej viere a v atmosfére vzájomnej dôvery. V platnosti zostalo 42 odporúčaní zo zasadnutí v rokoch 2000 – 2016. Vzhľadom na vysoký počet priebežne realizovaných odporúčaní a 16 nových odporúčaní, strany konštatovali potrebu ročnej periodicity zasadnutí ZSMK. Obe strany ocenili vznik Fondu na podporu kultúry národnostných menšín v SR. V súvislosti s plnením odporúčaní v gescii splnomocnenca bolo významným krokom s dosahom na oblasť participácie národnostných menšín prijatie nového štatútu výboru. Bližšie informácie sú uvedené v časti 2.1 na strane 30.

Informácia o priebehu a výsledkoch XIV. zasadnutia zmiešanej komisie bude predložená na vedomie vláde SR. Následne vláda SR uloží vedúcim príslušných ústredných orgánov štátnej správy povinnosť oboznámiť sa so závermi a odporúčaniami zo zasadnutia ZSMK, posúdiť možnosť ich realizácie a následne priebežne vyhodnocovať ich plnenie.

Medzivládna slovensko-ukrajinská komisia pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru

Bilaterálna spolupráca s Ukrajinou sa realizuje na základe Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou o dobrom susedstve, priateľských vzťahoch a spolupráci podpísanej 29. júna 1993 v Kyjeve. Medzivládna slovensko-ukrajinská komisia pre národnostné menšiny, školstvo, kultúru a vedecké styky (ďalej aj ako „ZSUK“ alebo „komisia“) bola vytvorená na základe iniciatívy ukrajinskej strany v súlade s predmetnou zmluvou uznesením vlády SR č. 362/1994. Komisia má od roku 2003 po dohode s ukrajinskou stranou nové pomenovanie: Medzivládna slovensko-ukrajinská komisia pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru.

Úrad splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny poskytoval plnú súčinnosť MZVaEZ SR pri príprave XIV. spoločného zasadnutia ZSUK, ktoré sa uskutočnilo 23. – 24. marca 2017 v Bratislave, ako aj pri príprave zasadnutí slovenskej časti komisie v marci a júni 2018. MZVaEZ SR v spolupráci s príslušnými ministerstvami, orgánmi štátnej správy, samosprávami a inštitúciami vrátane úradu splnomocnenca, priebežne sleduje plnenie úloh vyplývajúcich zo zasadnutí komisie.

Komisia sa zaoberá komplexnou problematikou slovenskej národnostnej menšiny na Ukrajine a ukrajinskej národnostnej menšiny v SR s cieľom podpory zachovania a rozvoja ich identity a kultúry. Sleduje taktiež celkovú bilaterálnu reláciu v oblasti kultúry, bilaterálnu spoluprácu v oblasti školstva, vedy, výskumu, národnostného školstva, upriamuje pozornosť na podporu národnostných médií a výmenám programov Rozhlasu a televízie Slovenska (ďalej aj ako „RTVS“) s mediálnymi partnermi na Ukrajine. ZSUK má právo prijímať odporúčania pre vládu SR a Kabinet ministrov Ukrajiny, pričom je dôležitým nástrojom pre stály dialóg oboch krajín o vybraných otázkach v záujme posilňovania dobrého susedstva a vzájomného priateľstva. Zastúpenie predstaviteľov národnostných menšín na úrovni členov (zástupca slovenskej národnostnej menšiny v ukrajinskej časti komisie a zástupca ukrajinskej menšiny v slovenskej časti komisie), ktorí participujú na plnení prijatých úloh obsiahnutých v protokole každého spoločného zasadnutia ZSUK, je veľkým prínosom pre prácu komisie.

II. Časť – Práva príslušníkov národnostných menšín v oblasti participácie na riešení vecí, ktoré sa ich týkajú

2.1 Legislatívne, koncepčné a inštitucionálne rámce

Slovenská republika je multikultúrna a multietnická krajina, ktorej spoločnosť tvoria príslušníci väčšinového slovenského národa spolu s príslušníkmi národnostných menšín, s ktorými sú si rovní v dôstojnosti i právach. V kontexte menšinových práv prešla otázka účasti príslušníkov národnostných menšín na správe vecí verejných v uplynulých desaťročiach zásadnými zmenami, ktoré reflektovali zistenie, že vylúčenie menšín z procesov prijímania politických, sociálnych a ekonomických rozhodnutí môže výrazne negatívnym spôsobom ovplyvniť život spoločnosti. Národnostné menšiny okrem toho, že sú si vedomé svojho práva na odlišnú skupinovú identitu, si v čoraz väčšej miere uvedomujú, že majú právo a potrebu podieľať sa na politickom, sociálnom a ekonomickom živote krajiny, v ktorej žijú. Na túto tému sa konali najmä v Európe významné aktivity v rámci OBSE s cieľom načrtnúť účinnú a koherentnú aplikáciu práv národnostných menšín. Ako výsledok tejto iniciatívy vznikli v roku 1999 tzv. Lundske odporúčania týkajúce sa účinnej účasti národnostných menšín na verejnom živote (ďalej len ako „Lundske odporúčania“).²¹ Vo všeobecných zásadách dokument konštatuje, že účinná účasť národnostných menšín na spoločenskom živote je jednou zo základných súčastí mierovej a demokratickej spoločnosti, preto musia vlády prijať vo vzťahu k národnostným menšinám špecifické opatrenia, aby im umožnili zachovať vlastnú identitu. Uvedené odporúčanie môže byť reálnym východiskom pre zavedenie účinnejších foriem participácie národnostných menšín.

V širšom kontexte sa účasť príslušníkov národnostných menšín na správe vecí verejných neobmedzuje iba na politickú participáciu, ale zahŕňa i účasť na spoločenskom a hospodárskom, ako aj na kultúrnom živote. Ústava a právny poriadok SR sú vo všeobecnosti v súlade s medzinárodnými normami v oblasti ochrany práv národnostných menšín. Zároveň sa základné princípy týchto noriem premietli do zákonov platných v SR. Je však dôležité uviesť, že nejde len o súlad noriem a zákonov vo všeobecnosti, ale predovšetkým o praktický výkon národnostnej politiky štátu, o dostupnosť, vymáhateľnosť a kvalitu konkrétnych menšinových práv.

Ústava v čl. 34 ods. 2 písm. c) zaručuje občanom patriacim k národnostným menšinám alebo etnickým skupinám právo zúčastňovať sa na riešení vecí týkajúcich sa národnostných menšín a etnických skupín. Tieto práva zaručujú aj medzinárodné dohovory, predovšetkým rámcový dohovor, ktorého vzťah k právnemu poriadku SR podlieha doložke prednosti, v rámci ktorej sa zmluva zaraďuje do kategórie – má prednosť pred zákonmi – podľa čl. 7 ods. 5 ústavy a podľa čl. 154c ods. 1 ústavy, ak zabezpečí väčší rozsah ústavných práv a slobôd.²² Článok 15 rámcového dohovoru od zmluvných strán požaduje vytvorenie podmienok potrebných na efektívnu

²¹ V roku 1996 boli prijaté Haagské odporúčania týkajúce sa práv národnostných menšín na vzdelávanie a v roku 1998 Odporúčania z Oslo týkajúce sa jazykových práv národnostných menšín.

²² Drgonec, J. Ústava Slovenskej republiky. Komentár.3. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2012.

participáciu osôb patriacich k národnostným menšinám na kultúrnom, spoločenskom a hospodárskom živote a na verejných záležitostiach, najmä tých, ktoré sa ich týkajú. Jeho cieľom je predovšetkým podporovať skutočnú rovnosť medzi osobami patriacimi k národnostným menšinám a tými, ktoré patria k väčšine. Aby sa vytvorili podmienky potrebné pre takú participáciu osôb patriacich k národnostným menšinám, zmluvné strany by mali postupovať spoločne a obzvlášť prostredníctvom reprezentatívnych inštitúcií národnostných menšín, pri príprave legislatívnych alebo administratívnych opatrení, ktoré sa ich priamo dotknú. Ide predovšetkým o zainteresovanie menšín na príprave, zavádzaní a hodnotení plánov a programov štátneho a regionálneho rozvoja; uskutočňovanie výskumov na zhodnotenie možného dopadu plánovaných rozvojových projektov na tieto osoby; efektívnu účasť osôb patriacich k národnostným menšinám na rozhodovacích procesoch a vo volených orgánoch na štátnej i miestnej úrovni; decentralizované alebo miestne formy správy.²³

Mechanizmy účasti národnostných menšín na správe vecí verejných môžu mať niekoľko rovín, pričom v SR je možné vymenovať tieto základné formy politickej participácie:

- účasť národnostných menšín v zákonodarnej moci;
- účasť národnostných menšín vo výkonnej moci;
- účasť národnostných menšín pri riadení územných samospráv;
- konzultačné mechanizmy štátu s národnostnými menšinami.

Najdôležitejšou oblasťou participácie je efektívna účasť osôb patriacich k národnostným menšinám na rozhodovacích procesoch a vo volených orgánoch na štátnej i miestnej úrovni. Všetky tri formy politickej participácie na úrovni celoštátnej: zákonodarná moc (Národná rada SR), výkonná moc (vláda); regionálnej (vyššie územné celky) a miestnej (mestá a obce) sú pre národnostné menšiny dostupné priamo alebo nepriamo výlučne prostredníctvom volebného systému, prostredníctvom politických strán a politických hnutí. Právny poriadok SR nevyklučuje existenciu tzv. etnických politických strán, ktoré sú zamerané na zastupovanie záujmov určitej národnostnej menšiny alebo viacerých národnostných menšín. Všetky právne predpisy upravujúce volebné právo rešpektujú v plnom rozsahu ustanovenie čl. 30 ústavy, ktorý ustanovuje, že občania majú za rovnakých podmienok prístup k voleným a iným verejným funkciám, pričom volebné právo je všeobecné, rovné a priame a vykonáva sa tajným hlasovaním.

Účasť národnostných menšín na zákonodarnej moci prostredníctvom NR SR však neupravuje a automaticky nezabezpečuje žiadny právny predpis. Príslušníci národnostných menšín môžu byť zvolení za poslancov buď ako kandidáti etnických strán alebo aj ako kandidáti ostatných politických strán.

Možnosť, aby príslušníci národnostných menšín boli zvolení do parlamentu závislosti od organizovanosti verejného a politického života danej menšiny. Skutočnosť, že súčasná legislatíva umožňuje získať mandát v NR SR len tým politickým stranám, ktoré prekročia hranicu 5%, limituje možnosti malých strán

²³ Dostupné na: <https://archiv.vlada.gov.sk/ludskeprava/data/files/4090.pdf>

zastupujúcich prípadne aj príslušníkov národnostných menšín. V praxi to teda znamená, že participácia na politickej úrovni sa týka predovšetkým maďarskej národnostnej menšiny. Pokles počtu poslancov z radov národnostných menšín je spätý aj s politickými pohybmi (do roku 2009 zastupovala záujmy maďarskej menšiny jedna etnická politická strana) a taktiež poznačený aj nedostatočnou právnou úpravou účasti národnostných menšín na zákonodarnej moci. Diferencovanosť politickej scény v prípade národnostných menšín môže viesť k sťaženiu ich pozície vo voľbách do NR SR. Tento dôsledok je evidentný predovšetkým v prípade rómskej národnostnej menšiny, ktorej záujmy zastupuje zvyčajne viacero politických strán, hoci zatiaľ sa žiadna z nich nedostala do zákonodarného orgánu. Súčasné parlamentné politické subjekty sa vo svojich programoch hlásia najmä k maďarskej národnostnej menšine. Účasť národnostných menšín na výkonnej moci na Slovensku sa väčšinou odvíja od výsledkov volieb do NR SR a od toho, či sa existujúca etnická politická strana podľa týchto výsledkov stala súčasťou aktuálnej vlády, alebo nie.

V súčasnosti nie je na úrovni vlády ako vrcholného orgánu výkonnej moci ustanovený člen vlády, ktorý by bol zodpovedný osobitne za ochranu a podporu postavenia a práv národnostných menšín. V rámci niektorých ústredných orgánov štátnej správy (úrad vlády SR, MV SR) pôsobia splnomocnenci vlády, ako poradné orgány vlády, a to aj v oblasti národnostných menšín. V roku 2012 bol po zániku funkcie podpredsedu vlády pre ľudské práva a národnostné menšiny zriadený post splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny a na MV SR post splnomocnenca vlády pre rómske komunity. Vzhľadom na charakter ich právomocí pôsobia sčasti ako konzultačné mechanizmy, sčasti ako zložky výkonnej moci.

Účasť národnostných menšín pri správe územných samospráv (vyšších územných celkov a obcí) sa zakladá na tých istých pravidlách ako pri voľbách do NR SR, t. j. na základe politických strán. Orgány územných samospráv vykonávajú určité právomoci aj vo vzťahu k právam národnostných menšín a často zohrávajú najdôležitejšiu rolu v oblasti podpory identity a kultúry národnostných menšín (sú zriaďovateľmi školských a kultúrnych zariadení, podporujú miestnu kultúru a používanie menšinových jazykov). Z tohto hľadiska sú vo výhodnejšom postavení tie obce a vyššie územné celky, v ktorých významnú časť tvoria príslušníci národnostných menšín. Ak však v daných obciach a vyšších územných celkoch tvoria menší podiel obyvateľstva, tak ich záujmy môžu byť odsúvané do pozadia. V porovnaní s celoštátnou úrovňou politickej participácie majú národnostné menšiny silnejšie zastúpenie na úrovni obcí. Toto sa týka hlavne maďarskej, rusínskej, ukrajinskej a rómskej menšiny. Na celoslovenskej úrovni zastúpenie národnostných menšín na úrovni volených orgánov vyšších územných celkov korešponduje s úrovňou celoštátnej úrovne participácie. Na úrovni vyšších územných celkov takmer úplne chýbajú základné mechanizmy konzultačných procesov v otázkach participácie národnostných menšín, resp. národnostnej politiky. Neexistujú špeciálne poradné alebo konzultatívne orgány, ktoré by riešili otázky vzdelávania, jazyka a kultúry národnostných menšín na území daného kraja.

V SR plní úlohu reprezentatívnej a konzultačnej inštitúcie Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny, ktorý je odborným orgánom Rady vlády

Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť – poradného orgánu vlády SR. Bližšie informácie k výboru a rade vlády sú v časti 2.3 stranách 39 – 42. V roku 2017 prebiehala v rámci výboru intenzívna príprava zmeny Štatútu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny (ďalej aj ako „štatút výboru“). Členovia výboru identifikovali viaceré oblasti pôsobnosti štatútu výboru, ktoré si vyžadovali aktualizáciu. K najdôležitejším požiadavkám patril návrh zmeny postavenia tohto orgánu, a to jeho transformácia na Radu pre národnostné menšiny ako poradného orgánu vlády SR. Navrhovatelia zdôvodnili návrh úsilím k návratu k obdobnému usporiadaniu ako v predchádzajúcom období, keď predsedom takéto participatívneho orgánu bol člen vlády (išlo o pozíciu podpredsedu vlády SR pre ľudské práva a národnostné menšiny). Národnostné menšiny by prostredníctvom takéhoto participatívneho orgánu mali bezprostrednejší prístup so svojimi návrhmi priamo na vládu SR. To by však vyžadovalo zmenu aj pokiaľ ide o zákon o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy vo vzťahu ku kompetenciám v oblasti práv a postavenia národnostných menšín, t. j. opätovné zverenie týchto kompetencií priamo ministrom alebo podpredsedovi vlády.

Najvýznamnejšou zmenou, ktorá sa v sledovanom období uskutočnila a ktorá posilnila práva národnostných menšín v oblasti participácie, bola zmena hlasovacieho systému výboru. Táto zmena rešpektovala viacnásobné požiadavky zo strany väčších národnostných menšín a umožnila, aby každý člen komory, ktorá je tvorená zástupcami výboru za národnostné menšiny a etnické skupiny, mal hlasovacie právo. Zároveň v špecifických prípadoch, ak sa prerokúvaná vec týka jednej alebo niekoľkých národnostných menšín, hlasuje alebo hlasujú o nej len zástupcovia týchto národnostných menšín.

2.2 Výsledky volieb do orgánov samosprávnych krajov a komunálnych volieb z hľadiska národnostných menšín

Zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravuje konanie volieb v SR. V obciach podľa nariadenia vlády č. 221/1999 sa informácie o mieste a čase konania volieb uvádzajú aj v jazyku národnostnej menšiny. Rovnako musí byť v týchto obciach podľa § 22 ods. 1 a 4 horeuvedeného zákona v jazyku národnostnej menšiny označená aj volebná miestnosť a vo volebnej miestnosti alebo pred vchodom do volebnej miestnosti musia byť vystavené hlasovacie lístky s označením „vzor“ a informácia pre voliča o spôsobe hlasovania uvedená aj jazyku národnostnej menšiny.

Orgány územných samospráv vykonávajú určité právomoci aj vo vzťahu k právam národnostných menšín a často zohrávajú najdôležitejšiu rolu v oblasti podpory identity a kultúry národnostných menšín (sú zriaďovateľmi školských a kultúrnych zariadení, podporujú miestnu kultúru a používanie menšinových jazykov).

Tabuľka č. 1: Počet a podiel piatich najpočetnejších národnostných menšín na území jednotlivých samosprávnych krajov

Národnostná menšina	maďarská	%	rómska	%	rusínska	%	česká	%	ukrajinská	%
Vyšší územný celok										
bratislavský	23 888	3,97	767	0,13	880	0,15	6 820	1,13	627	0,10
trnavský	120 784	21,77	3 048	0,55	104	0,02	3 259	0,59	233	0,04
nitriansky	169 460	24,56	3 987	0,58	103	0,01	3 262	0,47	275	0,04
banskobystrický	67 596	10,23	15 525	2,35	186	0,03	2 941	0,45	493	0,07
košický	74 743	9,44	36 476	4,61	3 076	0,39	3 174	0,40	1 637	0,21
prešovský	646	0,08	43 097	5,29	28 835	3,54	2 610	0,32	3 714	0,46
trenčiansky	797	0,13	574	0,10	116	0,02	4 106	0,69	222	0,04
žilinský	553	0,08	2 264	0,33	182	0,03	4 195	0,61	229	0,03

Zdroj: https://slovak.statistics.sk/wps/wcm/connect/790f6f81-1f29-48dc-b9e0-7c55cd010b75/Tab_9_Obyvatelstvo_trvalo_byvajuce_v_krajoch_SR_podla_narodnosti_SODB_2001_2011.pdf?MOD=AJPERES&CVID=knLHO0k&CVID=knLHO0k&CVID=knLHO0k

Voľby do orgánov samosprávnych krajov sa konali 4. novembra 2017. V týchto voľbách kandidovali kandidáti podporovaní viacerými politickými stranami, ktoré mali vo svojom volebnom programe explicitný zámer venovať sa aj ochrane a právam národnostných menšín. V týchto voľbách nie je možné sledovať počty kandidujúcich a zvolených podľa príslušnosti k národnostným menšinám, pretože na rozdiel od volieb do NR SR sa takéto údaje nevyžadujú, a teda nie sú k dispozícii.

Tabuľka č. 2: Výsledky volieb do orgánov samosprávnych krajov kandidátov politických strán, ktoré sa prioritne vo svojom volebnom programe venovali ochrane a právam národnostných menšín.

	Kandidáti na predsedov VÚC	Zvolení predsedovia VÚC	Kandidáti na poslancov	Zvolení poslanci	Z toho aj s podporou iných politických subjektov
Maďarská kresťanskodemokratická aliancia - Magyar Kereszténydemokrata Szövetség	1	0	10	0	
Strana maďarskej komunity - Magyar Közösség Pártja	4	0	128	47	17
Rómska iniciatíva Slovenska	1	0	5	0	
Strana rómskej koalície - SRK	1	0	8	0	
MOST-HÍD	5	0	258	48	40
Strana tolerancie a spolunažívania	0	0	2	0	

Zdroj: <http://volby.statistics.sk>

Z výsledkov volieb vyplýva, že kandidáti politickej strany Maďarská kresťanskodemokratická aliancia – Magyar Kereszténydemokrata Szövetség (ďalej aj ako „MKDA-MKDSZ“), Rómskej iniciatívy Slovenska (ďalej aj ako „RIS“), Strany rómskej koalície – SRK (ďalej aj ako „SRK“) a Strany tolerancie a spolunažívania

(ďalej aj ako „STS“) neboli zvolení ani na post predsedu samosprávneho kraja, ani ako poslanci samosprávnych krajov. Strana maďarskej komunity – Magyar Közösség Pártja (ďalej aj ako „SMK-MKP“) nezaznamenala úspech pri voľbe predsedov samosprávnych krajov, avšak zo 128 kandidátov na poslancov samosprávnych krajov bolo s jej podporou zvolených 47 (13 v Trnavskom kraji, 11 v Nitrianskom kraji, 5 v Banskobystrickom kraji, 1 v Košickom kraji a 17 v Bratislavskom kraji), z čoho 17 (zvolených v Bratislavskom kraji) malo podporu taktiež iných politických subjektov²⁴. Ani 5 kandidátov strany MOST-HÍD nezískalo dostatočnú voličskú podporu na získanie postu predsedu samosprávneho kraja, spomedzi 258 kandidátov na poslancov boli s podporou strany MOST-HÍD 48 zvolení za poslancov (6 v Bratislavskom kraji, 1 v Trnavskom kraji, 16 v Trenčianskom kraji, 17 v Nitrianskom kraji, 1 v Banskobystrickom kraji a 6 v Košickom kraji), z toho 40 aj s podporou iných politických subjektov²⁵.

Tabuľka č. 3: Výsledky politických strán zastupujúcich záujmy príslušníkov národnostných menšín vo voľbách do orgánov samosprávnych krajov v roku 2013 a 2017²⁶

Rok	Počet zvolených predsedov samosprávnych krajov		Počet zvolených predsedov samosprávnych krajov v koalícii s inou stranou/ inými stranami		Počet zvolených poslancov zastupiteľstiev samosprávnych krajov vrátane kandidátov s podporou koalícií	
	2013	2017	2013	2017	2013	2017
MOST-HÍD	0	0	2	0	99	48
SMK-MKP	0	0	2	0	34	47
MKDA-MKDSZ		0		0		0
RIS		0		0	0	0
SRK		0		0	0	0
STS		0		0	0	0

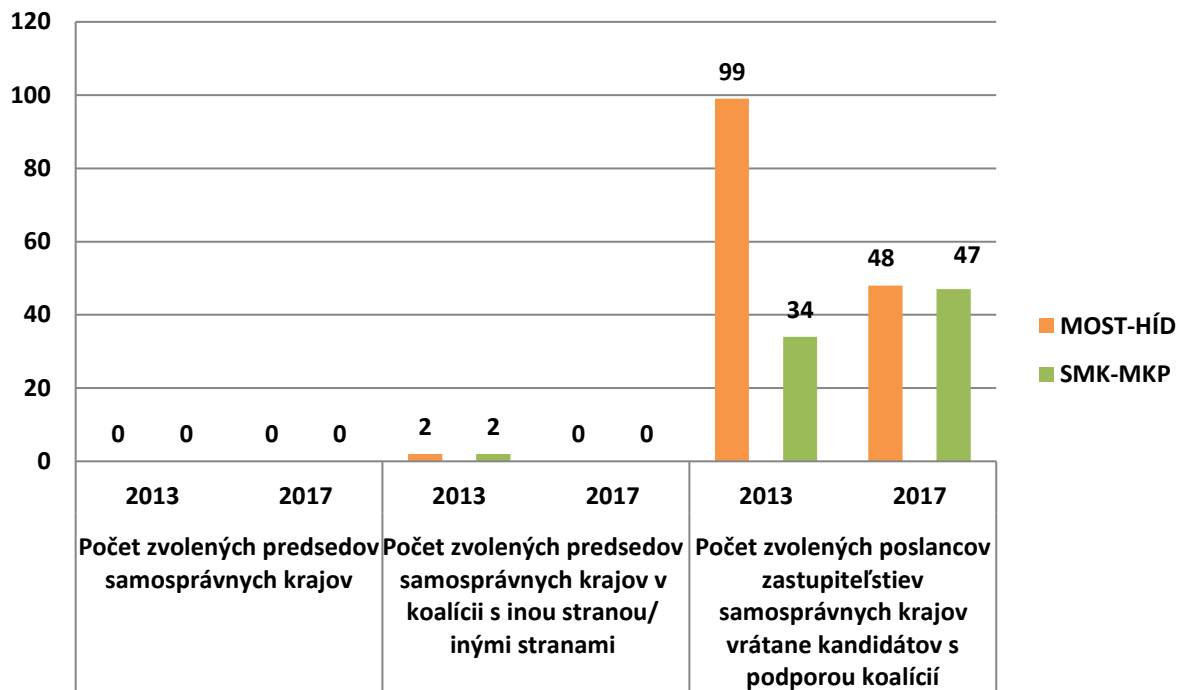
Zdroj: <http://volby.statistics.sk>

²⁴ KDH, NOVA, OKS, OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti (OL'ANO), SaS, Zmena zdola a DÚ

²⁵ 17 v koalícii MOST-HÍD, SNS, SMER - SD, 16 s podporou MOST-HÍD, SNS, SMER - SD a SZ a napokon 6 podporených politickými subjektmi STAROSTOVIA A NEZÁVISLÍ KANDIDÁTI, MOST-HÍD, SDKÚ-DS, SMER - SD, SZ a SKOK – ELD

²⁶ Prázdne políčka sa v tabuľke nachádzajú v prípade, že strany vo voľbách nenominovali žiadnych kandidátov.

**Výsledky politických strán zastupujúcich záujmy príslušníkov
národnostných menšín vo voľbách do orgánov samosprávnych krajov
v rokoch 2013 a 2017**



Zdroj: <http://volby.statistics.sk>

Tabuľka č. 4: Počet vlastných a koalíčných podpredsedov za stranu MOST-HÍD a SMK v samosprávnych krajoch

Vyšší územný celok	MOST-HÍD/ s podporou MOST-HÍD	SMK / s podporou SMK
bratislavský	0/1	0
trnavský	0	1
nitriansky	1	1
banskobystrický	0	0/1
košický	1	0
prešovský	0	0
trenčiansky	0/1	0
žilinský	0	0

Zdroj: <http://www.region-bsk.sk/obcan.aspx>, <https://www.trnava-vuc.sk/>, <https://www.unsk.sk/>, <https://www.vucbb.sk/>, <https://web.vucke.sk/sk/>, <https://www.po-kraj.sk/sk/>, <https://www.tsk.sk/>, <http://www.zilinskazupa.sk/>

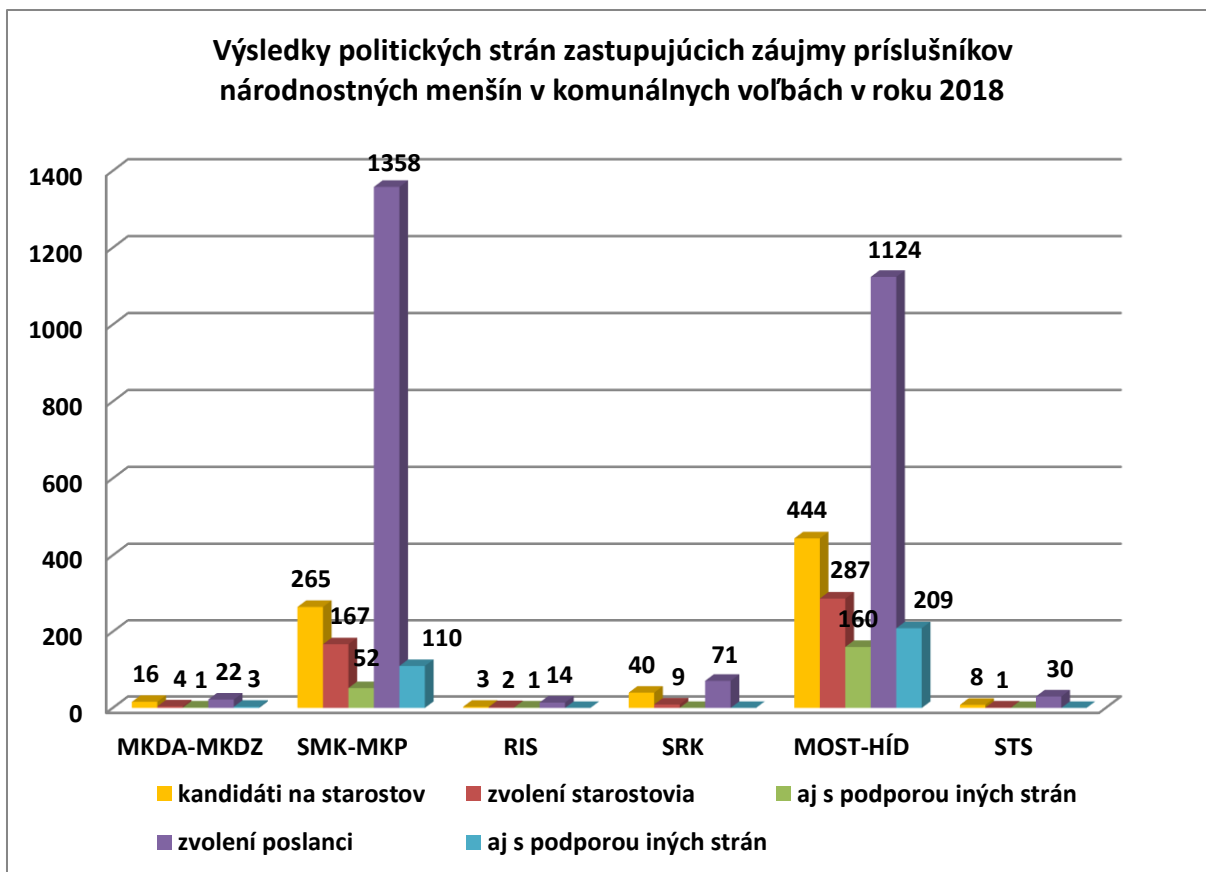
V porovnaní s výsledkami volieb z roku 2013 došlo u oboch strán ku kvantitatívnemu poklesu nimi podporovaných úspešných kandidátov v prípade SMK-MKP z 68 na 47 (t. j. o 30,88 %), pričom najväčší pokles bol zaznamenaný v Bratislavskom kraji (z 34 poslancov podporených širokou koalíciou²⁷ na 17) a v prípade strany MOST-HÍD

²⁷ SDKÚ-DS, SZ, OKS, SMK-MKP, SaS, MOST-HÍD a KDH

z 99 na 48 (t. j. 51,51 %) počet poslancov najviac poklesol taktiež v Bratislavskom kraji (z 34 poslancov na 6) a v Žilinskom kraji, kde došlo k poklesu zo 16²⁸ na 0.

V sledovanom období sa konali aj komunálne voľby, v ktorých si 10. novembra 2018 obyvatelia s trvalým pobytom v obciach zvolili starostov, primátorov a poslancov mestského alebo obecného zastupiteľstva. V týchto voľbách boli zvolení zástupcovia všetkých horeuvedených politických subjektov. MKS-MKSZ podporila 16 kandidátov na starostov, z ktorých boli zvolení 4, z čoho 1 aj s podporou iných politických strán (SMER - SD a MOST-HÍD). S podporou politického subjektu MKDA-MKDSZ boli do obecných zastupiteľstiev zvolení 22 poslanci, z čoho 3 mali aj podporu inej strany (MOST-HÍD). SMK-MKP podporila 167 úspešných kandidátov na starostov (z celkového počtu 265 kandidátov s podporou tejto strany), 54 z nich bolo podporovaných aj inými politickými subjektmi (v 31 prípadoch to bol MOST-HÍD, v 9 prípadoch MOST-HÍD a SMER - SD a 12 starostov kandidovalo s podporou rôznych širších koalícií). S podporou SMK-MKP bolo do obecných zastupiteľstiev zvolených 1358 poslancov, z ktorých 110 boli podporovaní aj inými politickými subjektmi (najčastejšie, v 30 prípadoch, stranou MOST-HÍD). S podporou RIS boli zvolení 2 kandidáti na starostov obcí (spomedzi 3 kandidátov podporovaných týmto politickým hnutím, pričom jedna úspešná kandidátka bola podporená aj SMK-MKP) a 14 kandidáti na poslancov. 40 kandidátov na starostov podporila Strana rómskej koalície – SRK. 9 z nich boli za starostov zvolení bez podpory iných politických subjektov, rovnako ako 71 kandidátov na poslancov obecného zastupiteľstva. Strana MOST-HÍD vo voľbách podporila 444 kandidátov na starostov, z ktorých bolo úspešných 287 (160 z nich bolo podporených aj inými politickými subjektmi, najčastejšie, v 41 prípadoch v kombinácii MOST-HÍD, SMER - SD, v 60 prípadoch v kombinácii MOST-HÍD, SMER - SD a iné politické subjekty, v 6 prípadoch Slovenskou národnou stranou (ďalej aj ako „SNS“) a v 54 prípadoch SNS a iné politické subjekty). Spomedzi 1124 zvolených kandidátov na starostov kandidovalo 209 aj s podporou iných politických subjektov, najčastejšie (v 67 prípadoch) stranou SMER - SD, v 113 prípadoch SMER - SD a iného politického subjektu a v 30 prípadoch s podporou SMK-MKP. STS vyjadrila podporu 8 kandidátom na starostov, z ktorých bol jeden zvolený s výlučnou podporou STS, rovnako ako 30 úspešných kandidátov na poslancov obecného zastupiteľstva.

²⁸ Podporovaných koalíciou v zložení KDH, SDKÚ-DS, SaS a MOST-HÍD



Tabuľka č. 5: Výsledky komunálnych volieb politických strán, ktoré sa prioritne vo svojom volebnom programe venovali ochrane a právam príslušníkov národnostných menšín²⁹

	Kandidáti na starostov	Zvolení starostovia	Aj s podporou iných strán	Zvolení poslanci	Aj s podporou iných strán
MKDA-MKDZ	16	4	1	22	3
SMK-MKP	265	167	52	1358	110
RIS	3	2	1	14	0
SRK	40	9	0	71	0
MOST-HÍD	444	287	160	1124	209
STS	8	1	0	30	0

Zdroj: <http://volby.statistics.sk>

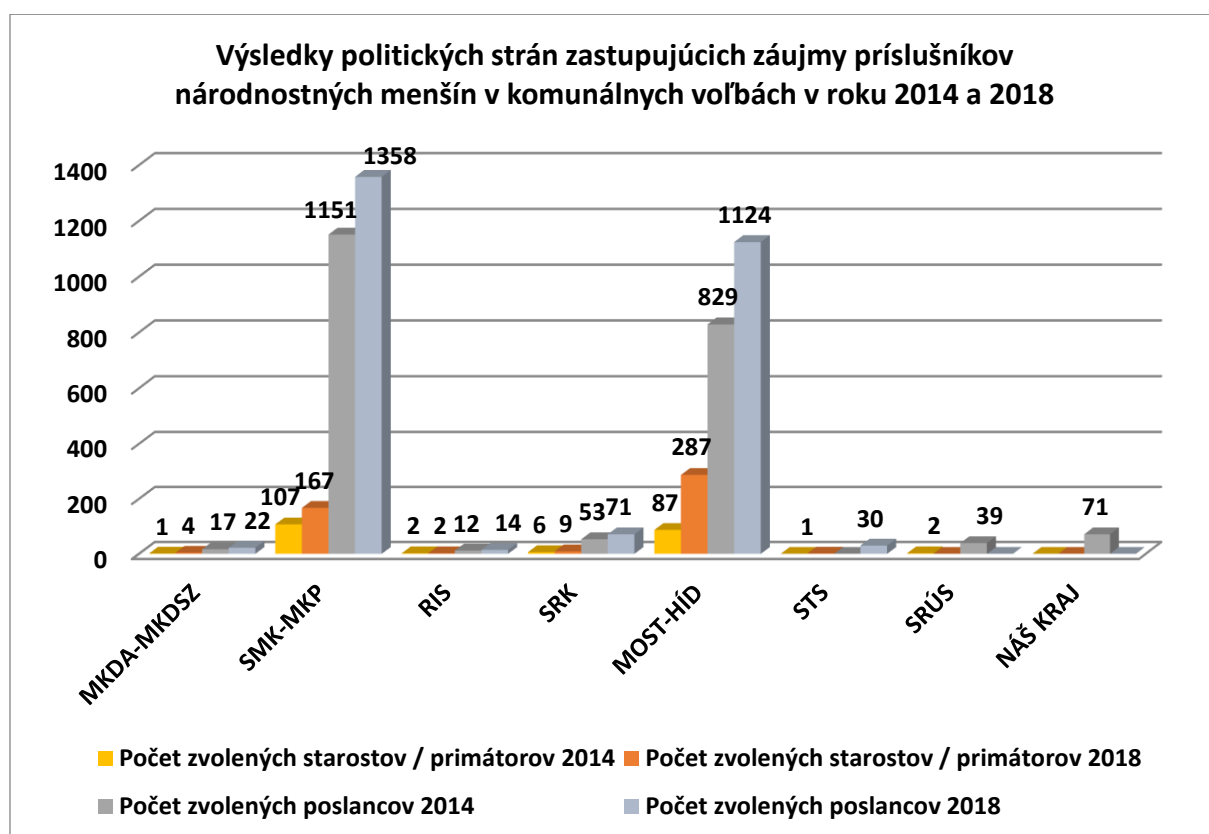
V porovnaní s výsledkami komunálnych volieb z roku 2014 je možné pozorovať početný nárast zvolených starostov a poslancov kandidujúcich s podporou strán hlásiacich sa k národnostným menšinám.

²⁹ Štatistický úrad neposkytuje údaj o celkovom počte kandidátov na poslancov, ale len údaj o počte zvolených poslancov kandidujúcich s podporou jednotlivých politických subjektov.

Tabuľka č. 6: Výsledky volieb do orgánov samosprávy obcí v roku 2014 a 2018 podľa politických strán vyslovene zastupujúcich záujmy národnostných menšín

	Počet zvolených starostov / primátorov		Počet zvolených poslancov	
	2014	2018	2014	2018
MKDA-MKDSZ	1	4	17	22
SMK-MKP	107	167	1151	1358
RIS	2	2	12	14
SRK	6	9	53	71
MOST-HÍD	87	287	829	1124
STS	0	1	0	30
Strana Rómskej únie na Slovensku	2	0	39	0
NÁŠ KRAJ	0	0	71	0
SPOLU	205	468	2172	2619

<http://volby.statistics.sk>



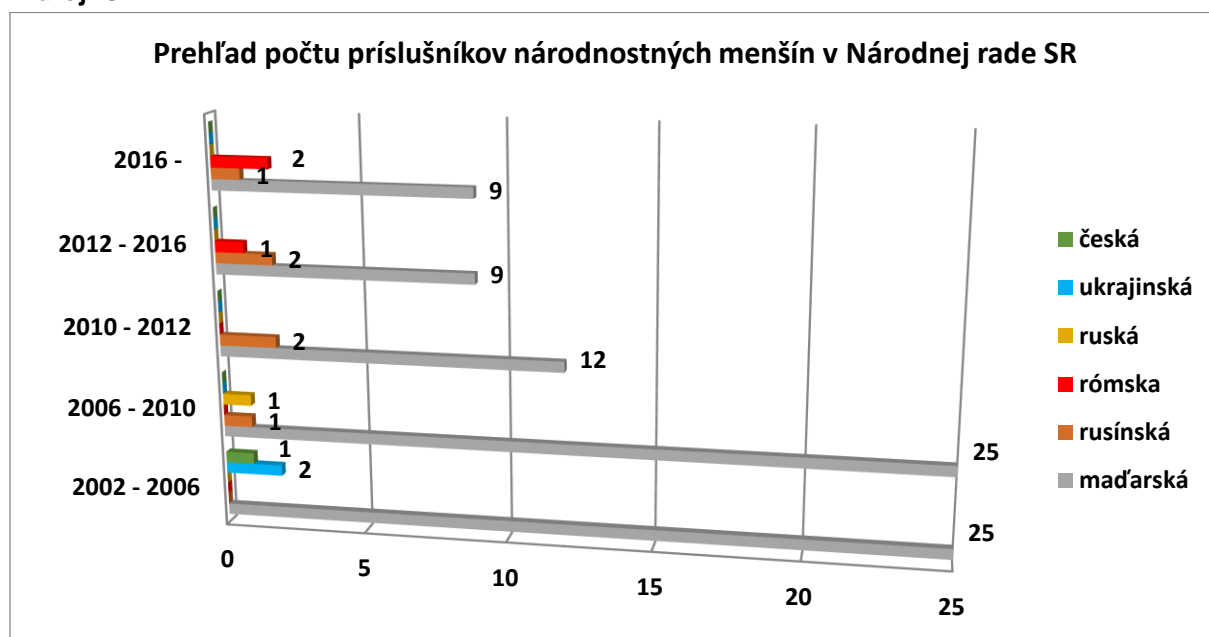
V sledovanom období boli tri krát vyhlásené voľby do orgánov samosprávy tých obcí, v ktorých nebola obsadená pozícia starostu alebo neboli zvolení poslanci obecného zastupiteľstva. 8. apríla 2017 bol v obci Klin nad Bodrogom zvolený poslanec podporovaný stranou SMK-MKP a v obciach Štefurov a Vyškovce starostovia kandidujúci s podporou strán MOST-HÍD a SMER - SD. 14. októbra 2017 si v Trhovej Hradskej obyvatelia zvolili starostku kandidujúcu za MOST-HÍD a v Panických Dravciach poslankyňu kandidujúcu za rovnakú stranu. 27. januára boli v Martinovej zvolení 2 poslanci a v Zombore 1 poslanec za MOST-HÍD.

Formy politickej participácie na úrovni celoštátnej, ako aj regionálnej a miestnej sú pre národnostné menšiny dostupné výlučne prostredníctvom volebného systému, a teda prostredníctvom politických strán a politických hnutí. Pokiaľ ide o zastúpenie národnostných menšín prostredníctvom ich príslušníkov v rámci zákonodarnej moci, takéto zastúpenie mali národnostné menšiny od vzniku SR v NR SR nepretržite. Možno však konštatovať, že v sledovanom období zastúpenie národnostných menšín v zákonodarnom orgáne SR postupne klesá. Príslušníci národnostných menšín sa dostávajú do parlamentu v závislosti od organizovanosti verejno-politického života danej menšiny. 5%-tná volebná hranica je z demografického hľadiska nedosiahnuteľná pre všetky národnostné menšiny okrem maďarskej a rómskej. Diferencovanosť politickej scény v prípade rómskej národnostnej menšiny, ktorej záujmy zastupuje zvyčajne viacero politických strán, spôsobuje, že sa doposiaľ žiadnej z nich nepodarilo prekonať prah zvoliteľnosti do zákonodarného orgánu.

Tabuľka č. 7: Prehľad počtu príslušníkov národnostných menšín v Národnej rade SR

Národnostná menšina	Volebné obdobie/ Počet poslancov				
	2002 - 2006	2006 - 2010	2010 - 2012	2012 - 2016	2016 -
maďarská	25	25	12	9	9
rusínska	0	1	2	2	1
rómska	0	0	0	1	2
ruská	0	1	0	0	0
ukrajinská	2	0	0	0	0
česká	1	0	0	0	0
poslancov celkovo	150	150	150	150	150
percentuálny podiel príslušníkov národnostných menšín	18,67 %	18 %	9,33 %	8 %	8 %

Zdroj: ÚSVNM



Zdroj: Správa o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2012, s. 59, <https://www.nrsr.sk/web/>

2.3 Konzultačné mechanizmy

Zásadnú formu a nenahraditeľný prostriedok pri participácii národnostných menšín na riešení vecí verejných predstavujú konzultačné mechanizmy. Treba však poznamenať, že nenahrádzajú iné a ďalšie formy účasti. Podľa Lundských odporúčaní poradné a konzultatívne orgány majú slúžiť ako kanály pre dialóg medzi vládnymi orgánmi a národnostnými menšinami.³⁰ Tieto orgány by mali mať možnosť predkladať otázky orgánom s rozhodovacími právomocami, pripravovať odporúčania, formulovať legislatívne návrhy a vyjadrovať sa k vládnym rozhodnutiam, ktoré sa ich priamo týkajú. V zmysle tejto filozofie boli v roku 2010 – 2011 zreformované resp. novovytvorené na Slovensku tie konzultačné mechanizmy, ktoré v súčasnosti predstavujú najvyššie konzultačné orgány Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. Pri rade vlády boli v roku 2011 zriadené výbory ako stále odborné orgány rady vlády. Na zabezpečenie účasti príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí, ktoré sa ich týkajú, bol zriadený Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny, ako stály odborný orgán rady vlády pre otázky týkajúce sa národnostných menšín a etnických skupín a pre oblasť implementácie Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov a Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín v zmysle jeho čl. 15.

2.3.1 Rada vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť

Rada vlády je stálym odborným, poradným, koordinačným a konzultatívnym orgánom vlády SR v oblasti ochrany základných ľudských práv a slobôd, politických a občianskych práv, práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, práv na ochranu životného prostredia a kultúrneho dedičstva, v oblasti práv dieťaťa a presadzovania najlepšieho záujmu dieťaťa, v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím a práv seniorov, pri presadzovaní zásady rovnakého zaobchádzania, rovnosti príležitostí a rodovej rovnosti. Členom rady je aj splnomocnenec a predseda výboru, ako aj podpredseda výboru, ktorým je zástupca národnostnej menšiny alebo etnickej skupiny.

Rada vlády je pravidelne informovaná o činnosti výboru. Informácie o zasadnutiach výborov rady ako aj o prijatých uzneseniach sú súčasťou informácie o zasadnutí rady, ktorú predkladá na rokovanie vlády SR. Zároveň je výbor taktiež pravidelne informovaný o záveroch rokovania rady. V období rokov 2017 – 2018 splnomocnenec predložil na zasadnutie rady vlády viaceré materiály, a to Správu o stave používania jazykov národnostných menšín na území SR za obdobie rokov 2017 – 2018, nový štatút výboru, ako aj hodnotiace správy výboru o podpore kultúry národnostných menšín, o národnostnom školstve a o používaní jazykov národnostných menšín za rok 2016. V sledovanom období sa konalo 7 zasadnutí rady vlády, v ktorých bolo prijatých 28 uznesení.

³⁰ Česká verzia Lundských odporúčaní je dostupná na:
<https://www.osce.org/cs/hcnm/32243?download=true>

2.3.2 Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny

V súčasnosti je najdôležitejším mechanizmom participácie príslušníkov národnostných menšín na rozhodovaní o veciach, ktoré sa ich týkajú, Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny ako stály poradný orgán Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. Predsedom výboru je splnomocnenec.

Výbor sa zaoberá legislatívnymi a nelegislatívnymi opatreniami vlády alebo štátnych orgánov, orgánov územnej samosprávy a iných subjektov, ktoré sa týkajú práv národnostných menšín – predkladá stanoviská, návrhy, vyjadrenia. Podieľa sa na vypracovaní periodických správ pre kontrolné mechanizmy medzinárodných zmlúv o ľudských právach a právach národnostných menšín (charta, rámcový dohovor), a v dvojročných intervaloch predkladá rade vlády na schválenie tri hodnotiace správy: o používaní jazykov, podpore kultúry a stave školstva národnostných menšín. Vo výbore je zastúpených 13 národnostných menšín. Vo výbore majú zastúpenie aj predstavitelia orgánov ústrednej štátnej správy, ktoré majú v pôsobnosti oblasti týkajúce sa práv menšín, ktorí po zmene štatútu výboru majú taktiež hlasovacie právo.

V roku 2018 inicioval splnomocnenec v súvislosti s plnením 6. operačného cieľa akčného plánu *Zlepšenie mechanizmov participácie osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na rozhodovaní o veciach, ktoré sa ich týkajú* zmenu štatútu výboru. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že uvedená zmena bola uskutočnená aj v súlade s odporúčaním z XIII. zasadnutia Zmiešanej slovensko-maďarskej komisie pre záležitosti menšín, ktorej obsahom bolo odporúčanie Slovenskej republiky vytvoriť podmienky na to, aby výbor aktualizoval svoj štatút v časti vzťahujúcej sa na pomer zastupovania a hlasovania menšín tak, aby zohľadňoval aj pomer početnosti jednotlivých menšín³¹. Výbor na svojom XXVIII. zasadnutí 9. februára 2018 prerokoval a uznesením č. 116 schválil nové znenie štatútu výboru. V porovnaní s pôvodným štatútom došlo predovšetkým k zmenám týkajúcim sa vytvorenia dvojkomorového systému, rozšírenia hlasovacieho práva na všetkých členov oboch komôr, úpravy spôsobu prijímania reprezentatívneho stanoviska, určenia okruhu stále prizývaných členov, zmeny jednoročnej periodicity hodnotiacich správ na dvojročnú a predĺženia funkčného obdobia členov výboru z troch na štyri roky. Ďalšou zmenou vyplývajúcou z nového štatútu je to, že zasadnutia výboru sú verejné. V súlade s novým štatútom má prvá komora výboru 23 členov zastupujúcich 13 národnostných menšín a druhá komora 9 členov zastupujúcich vecne príslušné orgány štátnej správy. Počet stále prizývaných členov výboru je 10.

Výbor má spomedzi ostatných výborov rady vlády špecifické postavenie. Členovia výboru zastupujúci príslušníkov národnostných menšín sú volení priamo menšinovými organizáciami. Po zmene štatútu má hlasovacie právo vo výbore každý člen prvej aj druhej komory výboru. Výbor tak možno považovať za volený konzultatívny a poradný orgán národnostných menšín, ktorý rozhoduje o svojich záležitostiach. Riešiť otázky konkrétnej národnostnej menšiny na zasadnutí výboru bez účasti jej zástupcov nie je možné.

³¹ Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/21754/1>

V júli 2017 sa väčšine členov výboru skončilo funkčné obdobie a preto sa 3. júla 2017 uskutočnilo volebné zhromaždenie výboru, na ktorom zástupcovia 100 národnostných organizácií, preukázateľne sa angažujúcich v oblasti podpory zachovania a rozvoja identity a kultúry národnostných menšín, zvolili členov a náhradníkov výboru. Za trinásť národnostných menšín sa na volebnom zhromaždení zúčastnili zástupcovia celkovo 94 národnostných organizácií. Vzhľadom na to, že sa v riadnom volebnom termíne nepodarilo zvoliť členov a náhradníkov pre ukrajinskú národnostnú menšinu, boli vyhlásene doplňujúce voľby, ktoré sa uskutočnili 12. júla 2017. Následne sa 18. júla 2017 uskutočnilo mimoriadne zasadnutie výboru, na ktorom predseda výboru odovzdal novozvoleným členom a náhradníkom výboru menovacie dekréty.

V sledovanom období sa celkovo uskutočnilo 9 zasadnutí výboru, na ktorých bolo prijatých 31 uznesení, 1 zásadné stanovisko a jedno uznesenie bolo prijaté procedúrou per rollam. V roku 2017 sa uskutočnili štyri riadne zasadnutia výboru a jedno mimoriadne, na ktorých bolo prijatých celkom 16 uznesení (uznesenia č. 102 – 115 vrátane uznesení 111a a 112a), ktoré boli všetky splnené.³² Vyššie uvedeným zásadným stanoviskom k návrhu zmeny štatútu výbor poveril predsedu výboru na vykonanie krokov smerujúcich k transformácii výboru na Radu vlády pre národnostné menšiny a etnické skupiny. Predseda výboru o uvedenom stanovisku informoval členov rady vlády na jej 26. zasadnutí. Informácia z predmetného zasadnutia rady vlády bola prerokovaná vládou SR 3. mája 2017 ako informatívny materiál.

V roku 2017 výbor v zmysle čl. 3 písm. f) Štatútu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny vypracoval hodnotiacu Správu o podpore kultúr národnostných menšín, Správu o stave národnostného školstva a Správu o používaní jazykov národnostných menšín za rok 2016 (ďalej len „hodnotiace správy“), ktoré predložil na schválenie rade vlády. Uvedené hodnotiace správy boli v súlade s princípom participatívnosti spracované odborníkmi za jednotlivé národnostné menšiny. Hodnotiace správy boli schválené výborom na jeho 27. zasadnutí 20. novembra 2017 a radou vlády 14. decembra 2017 na jej 29. zasadnutí.

Výbor v roku 2017 prijal uznesenie k iniciatíve *Minority SafePack*, v ktorom okrem iného odporučil občanom SR, aby svojim podpisom podporili občiansku iniciatívu *Minority SafePack – Milión podpisov na podporu rozmanitosti v Európe*, ktorú Európskej komisii predložil občiansky výbor Federálnej únie európskych národnostných menšín (FUEN) a ktorej cieľom je ochrana európskych autochtónnych menšín, ako aj vytvorenie legislatívneho pozadia Európskej únie pre zachovanie jazykovej a kultúrnej rozmanitosti nášho kontinentu v oblasti regionálnych a menšinových jazykov, vzdelávania a kultúry, regionálnej politiky, na participácii na veciach verejných (účasti), rovnosti, audiovizuálnych a iných mediálnych obsahov, a taktiež regionálnej (štátnej) podpory. Aj vďaka tejto výzve sa pod túto iniciatívu v SR podpísalo viac ako 63 tisíc občanov pričom celkovo sa v štátoch Európskej únie pod ňu podpísalo 1 128 385 občanov.

³² Dostupné na <https://www.narodnostnemensiny.gov.sk//vybor-pre-narodnostne-mensiny-a-etnicke-skupiny/>

V roku 2018 sa uskutočnili štyri riadne zasadnutia výboru, na ktorých bolo prijatých 15 uznesení (uznesenia č. 116 – 130), ktoré boli všetky splnené³³. Výbor sa osobitne počas roka zaoberal napr. situáciou v národnostných múzeách, ako aj situáciou a činnosťou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín. Výbor vyzval predsedu výboru, aby zorganizoval pracovné stretnutie s riaditeľmi národnostných múzeí, generálnym riaditeľom Slovenského národného múzea a zástupcom MK SR za účasti zástupcov národnostných menšín, ktoré majú múzeá. Podrobnejšie informácie o tomto stretnutí sú uvedené v časti 3.5, strana 67 – 68. V súvislosti s Fondom na podporu kultúry národnostných menšín výbor vyzval riaditeľa a správnu radu fondu k prijatiu vhodných opatrení na urýchlenie procesu uzatvárania zmlúv v budúcom období posilnením personálneho zabezpečenia a zjednodušením administratívnych procesov. Taktiež vyzval vládu SR na prijatie vhodných legislatívnych opatrení za účelom zamedzenia opakujúcich sa problémov v súvislosti s procesom poskytovania dotácií na podporu kultúry národnostných menšín vrátane prijatia vhodných systémových zmien.

V sledovanom období bol výbor pravidelne informovaný o procese prípravy metodiky k Sčítaniu obyvateľov, domov a bytov 2021, aktivitách splnomocnenca v súvislosti s plnením akčného plánu, ako aj ďalších úloh vyplývajúcich z programového vyhlásenia. Zároveň bol pravidelne informovaný o činnosti Fondu na podporu kultúry národnostných menšín a národnostnom vysielaní RTVS.

Výbor, ako aj úrad pre splnomocnenca má svojich zástupcov vo výboroch Rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, a to konkrétne vo Výbore pre výskum, vzdelávanie a výchovu v oblasti ľudských práv a rozvojového vzdelávania a vo Výbore pre predchádzanie a elimináciu rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných foriem intolerancie.

2.4 Splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny

Úlohy v oblasti zachovania, rozvoja a podpory práv príslušníkov národnostných menšín a realizáciu systémových opatrení na zlepšenie postavenia národnostných menšín sú v gescii splnomocnenca. Činnosť splnomocnenca zabezpečuje úrad splnomocnenca, ktorý je organizačne začlenený do organizačnej štruktúry úradu vlády. Odborným pracoviskom úradu vlády, ktoré plní úlohy v oblasti implementácie národnostnej politiky SR v súlade s právnym rámcom ochrany práv príslušníkov národnostných menšín, ako aj s programovým vyhlásením vlády je úrad splnomocnenca, kancelária generálneho tajomníka služobného úradu, ako aj ďalšie spolupracujúce organizačné útvary úradu vlády³⁴.

Vláda SR prijala v nadväznosti na prijatie zákona o fonde uznesením č. 489/2017 dodatok č. 4 k štatútu splnomocnenca. Vzhľadom na skutočnosť, že pôsobnosť úradu vlády v oblasti podpory kultúry národnostných menšín prešla na MK

³³ Dostupné na: <https://www.narodnostnemensiny.gov.sk//vybor-pre-narodnostne-mensiny-a-etnicke-skupiny/>

³⁴ Podrobnejšie k vymedzeniu úloh a vzájomným vzťahom organizačných útvarov úradu vlády dostupné na: http://www.vlada.gov.sk/data/files/6822_organizacny-poriadok-uplne-znenie.pdf.

SR, bolo vypustené ustanovenie týkajúce sa funkcie gestora dotačného systému úradu vlády v oblasti prerozdelenia finančných prostriedkov na ochranu a podporu zachovania a rozvoja identity a kultúry národnostných menšín.

Týmto dodatkom bola taktiež zmenená periodicita vypracúvania správy o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín, ktorú splnomocnenec predkladá vláde SR, z pôvodnej každoročnej na dvojročnú. Táto zmena bola vykonaná v súlade s podnetom výboru, keďže dvojročný interval korešponduje s periodicitou vypracúvania správy o stave používania jazykov menšín na území SR vyplývajúcou zo zákona o používaní jazykov národnostných menšín. Týmto krokom sa docielilo, že v každom kalendárnom roku sa vypracúva a na rokovanie vlády SR prekladá jedna z uvedených správ.

Zároveň bol dodatkom rozšírený rozsah úloh splnomocnenca, v súlade s ktorým môže predkladať návrhy v rámci tvorby legislatívnych a nelegislatívnych opatrení súvisiacich s používaním jazykov národnostných menšín. Táto zmena bola vykonaná v záujme zabezpečenia komplexnosti pokrytia práv národnostných menšín v rámci jeho pôsobnosti.

Podpora participácie príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných je jednou z oblastí pôsobnosti splnomocnenca, ktoré plní v zmysle svojho štatútu. V tejto súvislosti splnomocnenec najmä predsedá výboru, vedie pravidelné konzultácie s príslušníkmi národnostných menšín a s organizáciami národnostných menšín a presadzuje posilnenie účasti príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí verejných. V sledovanom období splnomocnenec priebežne konzultoval všetky otvorené otázky so zástupcami národnostných menšín zastúpenými vo výbore prípadne národnostnými organizáciami, tak z vlastnej iniciatívy, ako aj v prípade, že o takúto formu komunikácie prejavili záujem. Zároveň uskutočnil viacero pracovných stretnutí zameraných na výmenu informácií a konzultovania návrhov na zlepšenie postavenia národnostných menšín a podpory práv príslušníkov národnostných menšín s predstaviteľmi ústredných orgánov štátnej správy, relevantných zastupiteľských úradov v SR, ako aj medzinárodných organizácií.

Hodnotením participačných mechanizmov národnostných menšín v SR sa zaoberal aj workshop s názvom *Modely participačných mechanizmov pre príslušníkov národnostných menšín v Európe*, ktorý sa uskutočnil 20. septembra 2017 v Bratislave z iniciatívy splnomocnenca. Myšlienka zorganizovať workshop na túto tému vzišla z potreby zhodnotiť účinnosť participačných mechanizmov národnostných menšín SR vzhľadom na ich limitovanosť a hľadať nové impulzy zamerané na ich zlepšenie, ako aj identifikáciu podmienok efektívnej účasti osôb patriacich k národnostným menšinám na kultúrnom, spoločenskom a ekonomickom živote vrátane príkladov dobrej praxe v oblasti európskych modelov participačných mechanizmov.

K požiadavkám národnostných menšín v tejto oblasti v súlade s rámcovým dohovorom a odporúčaniami k jeho implementácii patrí transformovať výbor na úroveň poradného orgánu vlády, prehodnotiť pozíciu splnomocnenca pre národnostné menšiny v rámci širšej štruktúry oblasti ľudských práv a zabezpečiť, aby bola otázkam týkajúcim sa ochrany národnostných menšín venovaná pozornosť na vysokej politickej úrovni, teda opätovné zverenie týchto kompetencií priamo ministrovi alebo

podpredsedovi vlády, ako aj zabezpečiť efektívnu účasť osôb patriacich k národnostným menšinám na rozhodovacích procesoch a vo volených orgánoch na štátnej i miestnej úrovni vrátane decentralizovanej alebo miestnej formy správy.

III. Časť – Práva národnostných menšín v oblasti kultúry národnostných menšín

3.1 Legislatívne a koncepcné rámce

V článku ústavy č. 34 odsek 1 sa občanom tvoriacim v SR národnostné menšiny alebo etnické skupiny zaručuje všestranný rozvoj, najmä právo spoločne s inými príslušníkmi menšiny alebo skupiny rozvíjať vlastnú kultúru, právo rozširovať a prijímať informácie v ich materinskom jazyku, združovať sa v národnostných združeniach, zakladať a udržiavať vzdelávacie a kultúrne inštitúcie. SR sa k podpore zachovania a rozvoja kultúry národnostných menšín zaviazala aj v rámci rámcového dohovoru a charty.

Vláda SR pokračovala v plnení programového vyhlásenia, v ktorom vyjadrila zámer podporovať aktivity národnostných menšín žijúcich na území Slovenska, ktoré významnou mierou prispievajú k formovaniu a rozvoju kultúrnej rozmanitosti ako tradičnej a neoddeliteľnej súčasť rozvoja spoločnosti. Vláda sa tiež zaviazala prijať zákon o vytvorení verejnoprávneho fondu pre financovanie menšinových kultúr s cieľom zabezpečiť systematickú podporu kultúrnych a umeleckých aktivít všetkých národnostných menšín v SR. Po príprave, do ktorej sa aktívne zapojil aj splnomocnenec a jeho úrad, NR SR 10. mája 2017 schválila zákon č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov, na základe ktorého 1. júla 2017 vznikol Fond na podporu kultúry národnostných menšín.³⁵

Vláda v programovom vyhlásení v časti *Kultúrna politika a politika národnostných menšín* definovala úlohu tvorby novej *stratégie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín SR do roku 2030*. Cieľom stratégie je podpora komplexného a dlhodobého rozvoja miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín ako súčasť udržateľného dynamického inkluzívneho rozvoja komunit a modernej kreatívne a inovačne orientovanej ekonomiky v regiónoch, mestách a obciach Slovenska. V júni 2018 bola zriadená pracovná skupina

³⁵ Ďalšie informácie sú v podkapitole 1.1 Vnútroštátna legislatíva Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín, s. 5 – 8.

Rámec pre poskytovanie podpory kultúry národnostných menšín zo strany štátu a orgánov verejnej moci predstavujú aj ďalšie zákony:

zákon č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti; zákon č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z.; zákon č. 212/1997 Z. z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel; zákon č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon); zákon č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov; zákon č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov; zákon č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov; zákon č. 220/2007 Z. z. o digitálnom vysielaní programových služieb a poskytovaní iných obsahových služieb prostredníctvom digitálneho prenosu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o digitálnom vysielaní); zákon č. 343/2007 Z. z. o podmienkach evidencie, verejného šírenia a uchovávaní audiovizuálnych diel, multimediálnych diel a zvukových záznamov umeleckých výkonov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (audiovizuálny zákon); zákon č. 524/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (do konca roku 2017).

pozostávajúca z odborníkov relevantných rezortov, ktorej úlohou je v spolupráci s aktérmi miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín pripraviť materiál na rokovanie vlády SR cieľom určenia a schválenia priorít, princípov, cieľov a nástrojov politiky rozvoja miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín v SR.

Pokiaľ ide o inštitucionálne zabezpečenie tejto oblasti, jedným z najvýznamnejších krokov bol vznik Sekcie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín v rámci MK SR. Sekcia vznikla k 1. februáru 2019 a skladá sa z odboru kultúry národnostných menšín a z odboru rozvoja miestnej a regionálnej kultúry, ktorého pracovníci pôsobia v každom samosprávnom kraji a súčasťou je aj koordinátorka pre najmenej rozvinuté okresy Slovenska.

Najväčšou zmenou, ktorá sa udiala v sledovanom období, bol vznik Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.³⁶ Minister kultúry vymenoval prvého riaditeľa fondu do funkcie od 17. júla 2017. V roku 2017 boli zriadené orgány fondu, t. j. dozorná komisia, odborné rady a správna rada. Ďalej boli vypracované a prijaté hlavné dokumenty fondu, zabezpečené a pripravené všetky potrebné náležitosti pre začatie hlavnej činnosti fondu, ktorou je prijímanie a vyhodnocovanie žiadostí a poskytovanie finančných prostriedkov. Prvé finančné prostriedky fond rozdělil v roku 2018.

3.2 Osvetové zariadenia a knižnice

V súlade so zákonom č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti kultúrno-osvetová činnosť svojím pôsobením prispieva k rešpektovaniu ľudských práv a rozmanitosti kultúrnych prejavov, utváraniu kultúrneho spôsobu života, zvyšovaniu kultúrnej a vzdelanostnej úrovne obyvateľov SR a k rozvíjaniu tvorivosti ako základnej kultúrotvornej hodnoty spoločnosti. Touto činnosťou sa zabezpečuje okrem iného aj rozvoj kultúrnej identity a medzikultúrneho dialógu na celoslovenskej, regionálnej a miestnej úrovni. Podľa zákona č. 189/2015 Z. z. vykonávajú kultúrno-osvetovú činnosť kultúrno-osvetové zariadenia.

Štátnu správu na úseku kultúrno-osvetovej činnosti vykonáva Ministerstvo kultúry SR, ktoré podľa uvedeného zákona vytvára právne a organizačné podmienky na zabezpečenie a rozvoj kultúrno-osvetovej činnosti na celoslovenskej úrovni, určuje strategické a koncepcné smery rozvoja kultúrno-osvetovej činnosti, podporuje kultúrno-osvetovú činnosť a verejnú prezentáciu výsledkov kultúrno-osvetovej činnosti na území SR a v zahraničí. MK SR zriaďuje Národné osvetové centrum. Samosprávny kraj a obec zriaďuje alebo zakladá kultúrno-osvetové zariadenie s regionálnou alebo s krajskou pôsobnosťou na území samosprávneho kraja alebo s pôsobnosťou na území obce. Kultúrno-osvetové zariadenia poskytujú metodické poradenstvo v oblasti kultúrno-osvetovej činnosti, podporujú činnosť kolektívov a jednotlivcov z oblasti záujmovej umeleckej činnosti a neprofesionálnej umeleckej tvorby, zabezpečujú postupové súťaže a prehliadky, realizujú vzdelávacie, prezentačné a súťažné podujatia v oblasti kultúrno-osvetovej činnosti, vyhľadávajú, uchovávajú, ochraňujú,

³⁶ Viac o fonde sa uvádza v podkapitole 1.1. Vnútroštátna legislatíva Slovenskej republiky v oblasti postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín (s. 5 – 8).

sprístupňujú, dokumentujú, inventarizujú a tvorivo využívajú nemotné kultúrne dedičstvo. Zohrávajú významnú rolu v podpore národnostnej kultúry.

MK SR prostredníctvom sekcie kultúrneho dedičstva, odboru nemotného kultúrneho dedičstva a znevýhodnených skupín obyvateľstva zabezpečuje podľa všeobecne záväzných právnych predpisov, najmä podľa zákona č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti (ďalej len „zákon č. 189/2015 Z. z.“) a medzinárodných zmlúv, predovšetkým Dohovoru o ochrane nemotného kultúrneho dedičstva, výkon štátnej správy v oblasti nemotného kultúrneho dedičstva a kultúrno-osvetovej činnosti.

3.2.1 Národné osvetové centrum

K hlavným činnostiam Národného osvetového centra (ďalej len „NOC“) okrem iného patrí: podpora rozvoja kultúrnej identity a medzikultúrneho dialógu na celoslovenskej úrovni, mapovanie kultúrneho potenciálu regiónov SR, neformálne vzdelávanie v oblasti kultúry a prevencia negatívnych spoločenských javov a zabezpečenie činnosti multikultúrneho centra. NOC podporuje práva príslušníkov národnostných menšín v SR svojou metodicko-poradenskou, organizačnou a publikačnou činnosťou. V roku 2017 NOC iniciovalo, usmerňovalo, pripravilo alebo participovalo na viacerých kultúrnych aktivitách, ktoré boli zamerané na prezentáciu kultúry národnostných menšín v SR.

Napriek tomu, že NOC nerealizovalo priamo aktivity zamerané na otázky ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám, pri realizácii rôznych aktivít (ako sú napríklad semináre, pracovné porady, inštruktáže) s odbornými pracovníkmi regionálnych a krajských osvetových stredísk NOC v súvislosti s prezentáciou iných obsahových tém akcentovalo aj otázky práv príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín.

V oblasti záujmovej umeleckej činnosti NOC vytváralo predpoklady a možnosti účasti na všetkých podujatiach a aktivitách pre tvorcov – amatérov vo všetkých žánroch bez ohľadu na národnosť. Do postupových súťaží, ktorých súčasťou je prednes alebo spev umeleckého alebo autorského textu (Hviezdoslavov Kubín, Strunobranie), s výnimkou folklórnych postupových súťaží (Nositelia tradícií), bolo však možné prihlásiť sa len s textom v štátnom jazyku. NOC oslovuje odborníkov aj z radov zástupcov národnostných menšín, aby pracovali aj v porotách, programových a organizačných výboroch súťaží a v expertných skupinách NOC. Národné osvetové centrum participovalo v roku 2017 napr. na festivale World Music, (Bratislava, 21 – 24. septembra 2017) ktorý bol zameraný na dialóg medzi kultúrami, rešpekt k vlastnej tradícii a budovanie porozumenia medzi ľuďmi prostredníctvom umenia a v roku 2018 na organizácii 10. ročníka výtvarno-literárnej súťaže pre žiakov základných škôl, základných umeleckých škôl, detských domovov, centier voľného času a komunitných centier Farebný svet – Coloriskeri luma 2018, ktorej témou bola sloboda, demokracia a ľudské práva.

3.2.2 Kultúrne a osvetové zariadenia

Kultúrno-osvetové zariadenia sú v súlade so zákonom č. 189/2015 Z. z. právnické osoby zriadené ústredným orgánom štátnej správy, samosprávnym krajom alebo obcou, ktoré vykonávajú kultúrno-osvetovú činnosť. Kultúrno-osvetové zariadenia sú najdôležitejšími inštitucionálnymi nositeľmi kultúry národnostných menšín v regiónoch. Niektoré regionálne osvetové strediská sa podieľajú nielen na tvorbe regionálnej kultúry, ale pôsobia aj na celoštátnej úrovni.³⁷ Aktivity kultúrno-osvetových zariadení v oblasti podpory kultúr národnostných menšín sa sústreďujú na metodicko-poradenskú, vzdelávaciu a hlavne realizačnú činnosť, pričom vychádzajú zo špecifik národnostne zmiešaného územia. Organizujú postupové súťaže v prednese poézie a prózy, hudobnej a tanečnej interpretácie a tvorby a inej umeleckej činnosti. Najpočetnejšie zastúpenie pestrej škály podujatí je v kultúre maďarskej národnostnej menšiny, v rómskej kultúre a kultúre nemeckej, rusínskej i ukrajinskej národnostnej menšiny.

Tabuľka č. 8: Zoznam kultúrnych a osvetových centier v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávnych krajov, ktoré vyvíjajú aktivity na podporu kultúry národnostných menšín

Samostatný kraj	Názov kultúrneho alebo osvetového centra
Banskobystrický	• Novohradské osvetové stredisko, Lučenec
	• Gemersko-malohontské osvetové stredisko, Rimavská Sobota
	• Hontiansko-ipeľské osvetové stredisko, Veľký Krtíš
	• Pohronské osvetové stredisko, Žiar nad Hronom
	• Podpolianske osvetové stredisko, Zvolen
Košický	• Gemerské osvetové stredisko v Rožňave
	• Spišské osvetové stredisko v Spišskej Novej Vsi
	• Zemplínske osvetové stredisko v Michalovciach
	• Kultúrne centrum Údolia Bodvy a Rudohoria v Moldave nad Bodvou
	• Kultúrne centrum Medzibodrožia a Použia v Kráľovskom Chlmcu
	• Kultúrne centrum Abova v Bidovciach
	• Múzeum a Kultúrne centrum južného Zemplína v Trebišove
Nitriansky	• Krajské osvetové stredisko v Nitre
	• Regionálne osvetové stredisko v Nových Zámkoch
	• Regionálne osvetové stredisko v Komárne
Prešovský	• Podduklianske osvetové stredisko vo Svidníku
	• Podtatranské osvetové stredisko v Poprade
	• Hornošarišské osvetové stredisko v Bardejove
Trenčiansky	• Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi
Trnavský	• Galantské osvetové stredisko
	• Žitnoostrovské osvetové stredisko v Dunajskej Strede
Žilinský	• Krajské kultúrne stredisko v Žiline

Zdroj: Banskobystrický samosprávny kraj, Košický samosprávny kraj, Nitriansky samosprávny kraj, Prešovský samosprávny kraj, Trenčiansky samosprávny kraj, Trnavský samosprávny kraj, Žilinský samosprávny kraj

³⁷ Napr. Regionálne osvetové stredisko v Nových Zámkoch, ktoré každoročne v spolupráci s oblastným výborom Csemadok realizuje celoštátnu prehliadku maďarských detských a mládežníckych speváckych zborov na Slovensku pod názvom VOX IUVENTUTIS.

Okrem kultúrno-osvetových zariadení zriadených ústredným orgánom štátnej správy, samosprávnym krajom alebo obcou vykonávajú kultúrno-osvetovú činnosť aj organizácie pôsobiace nad rámec zákona č. 189/2015 Z. z., a to odborné inštitúcie národnostných organizácií, napr. Maďarský osvetový inštitút na Slovensku, ktorý je zriaďovateľskej pôsobnosti a vykonáva činnosť v úzkej spolupráci s Republikovou radou Csemadoku, organizuje napr. súťaž v prednese poézie a prózy v maďarskom jazyku s celoštátnou pôsobnosťou Tompa Mihály Országos Verseny (Republiková súťaž Mihálya Tompu) alebo detskú umeleckú súťaž Duna Menti Tavaszi (Jar popri Dunaji).

3.2.3 Knižnice

Podľa zákona č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z. (ďalej aj ako „zákon č. 126/2015 Z. z. o knižniciach“) je knižnica kultúrna, informačná a vzdelávacia inštitúcia, ktorá dopĺňa, odborne eviduje, spracováva, uchováva, ochraňuje, využíva a sprístupňuje svoj knižničný fond, poskytuje knižnično-informačné služby, napomáha uspokojovať kultúrne, informačné, vedeckovýskumné a vzdelávacie potreby používateľov a podporuje ich celoživotné vzdelávanie, informačnú gramotnosť, tvorivý osobný rozvoj a jazykovú rozmanitosť. V súlade s § 12 tohto zákona v obciach, kde žijú občania patriaci k národnostnej menšine alebo etnickej skupine, je verejná knižnica povinná zohľadniť túto skutočnosť pri doplňovaní a budovaní knižničného fondu. Regionálna knižnica, ktorú zriaďuje samosprávny kraj, pôsobí na území viacerých obcí a okrem iného zabezpečuje na základe zmluvných vzťahov doplňovanie knižničných fondov obecných knižníc.

Tabuľka č. 9: Zoznam regionálnych knižníc, ktoré majú pri budovaní knižničného fondu a pri poskytovaní metodической pomoci a poradenských služieb obecným knižniciam, mestským knižniciam, školským knižniciam, špeciálnym knižniciam a ich zriaďovateľom zohľadniť, že v obciach v rámci regiónov v ich pôsobnosti žijú občania patriaci k národnostnej menšine.

Názov knižnice	Národnostná menšina
Žitnoostrovská knižnica v Dunajskej Strede	maďarská
Galantská knižnica	maďarská
Knižnica Józsefa Szinnyeiho v Komárne	maďarská
Tekovská knižnica v Leviciach	maďarská
Krajská knižnica Karola Kmeťka v Nitre	maďarská
Knižnica Antona Bernoláka v Nových Zámkoch	maďarská
Novohradská knižnica v Lučenci	maďarská
Knižnica Mateja Hrebendu v Rimavskej Sobote	maďarská
Hontiansko-novohradská knižnica A.H. Škultétyho Veľký Krtíš	maďarská
Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave	maďarská
Malokarpatská knižnica v Pezinku	maďarská
Mestská knižnica Michala Chrásteka v Žiari nad Hronom	nemecká
Verejná knižnica Jána Bocatia v Košiciach	maďarská, rómska

Zemplínska knižnica Gorazda Zvonického v Michalovciach	maďarská, rómska
Gemerská knižnica Pavla Dobšinského Rožňava	maďarská, rómska
Zemplínska knižnica v Trebišove	maďarská
Spišská knižnica v Spišskej Novej Vsi	rómska
Okresná knižnica Dávida Gutgesela v Bardejove	ukrajinská, rusínska, rómska
Vihorlatská knižnica v Humennom	ukrajinská, rusínska
Ľubovnianska knižnica v Starej Ľubovni	ukrajinská, rusínska, rómska
Podduklianska knižnica vo Svidníku	ukrajinská, rusínska, rómska
Podtatranská knižnica v Poprade	rómska
Knižnica P. O. Hviezdoslava v Prešove	rómska
Hornozemplínska knižnica vo Vranove nad Topľou	rómska
Krajská knižnica Ľudovíta Štúra Zvolen	rómska

Zdroj: Nariadenie vlády SR č. 221/1999 a <http://www.snk.sk/sk/informacie-pre/kniznice-a-knihovnikov/adresar-kniznic.html>

Na základe zákona č. 212/1997 Z. z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel v znení neskorších predpisov je vydavateľ periodickej publikácie povinný bezplatne a na svoje trovy odovzdať do troch dní od začatia rozširovania povinný výtlačok vždy Univerzitnej knižnici v Bratislave, Ministerstvu kultúry SR a Slovenskej národnej knižnici a podľa rozsahu pôsobnosti tlače aj iným inštitúciám (podľa prílohy č. 1 uvedeného zákona). Okrem toho by mala tlač s regionálnou pôsobnosťou (aj v jazyku národnostnej menšiny) byť odovzdaná tiež príslušným regionálnym knižniciam. Podobnú povinnosť odovzdať povinné výtlačky zákon ukladá aj vydavateľom neperiodických publikácií v závislosti od nákladu, v ktorom bola publikácia vydaná, vždy Slovenskej národnej knižnici a iným inštitúciám (podľa príloh č. 2 a 3 uvedeného zákona).³⁸ V súlade s uvedeným zákonom vydávanie periodických publikácií, neperiodických publikácií a výroba rozmnoženín audiovizuálnych diel v iných jazykoch ako v štátnom jazyku nie sú obmedzené pri dodržaní ustanovení uvedeného zákona a ustanovení osobitných predpisov. Zo zákona teda vyplýva, že všetky publikácie vydané na území Slovenskej republiky vrátane publikácií vydaných v jazykoch národnostných menšín majú byť dostupné v Slovenskej národnej knižnici.

Pokiaľ ide o aktivity zamerané na zachovanie a rozvoj kultúry národnostných menšín troch knižníc v pôsobnosti Ministerstva kultúry SR, teda Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici, Štátnej vedeckej knižnice v Prešove (a jej odborného pracoviska Dokumentačno-informačného centra rómskej kultúry) a Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach v sledovanom období, ako aj niektorých knižníc v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávnych krajov, ich obsahly prehľad je v prílohe č. 1.

³⁸ Ďalej je vydavateľ periodickej aj neperiodickej publikácie povinný odovzdať povinný výtlačok aj v elektronickej alebo inej forme, ak bol v niektorej z nich pôvodne vydaný, po jednom vyhotovení Univerzitnej knižnici v Bratislave a Slovenskej národnej knižnici; povinný výtlačok v elektronickej forme, ak bol v takej forme pôvodne vydaný, Jazykovednému ústavu Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied.

3.3 Profesionálne národnostné divadlá a umelecké súbory

V SR pôsobí päť národnostných profesionálnych umeleckých telies, ktoré sú v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávnych krajov a jedno národnostné profesionálne umelecké teleso, ktoré je v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR – Tanečné divadlo Ifjú Szivek. V sledovanom období prebiehala aj snaha o vyčlenenie ostatných národnostných divadiel zo zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávnych krajov a ich pričlenenie k Ministerstvu kultúry SR, čím by sa zabezpečilo zjednotenie systému podpory týchto divadiel, ktoré by zároveň lepšie odrážalo rozsah pôsobnosti umeleckých súborov vo väčšine prípadov presahujúci územie vyšších územných celkov, ktoré sú v súčasnosti ich zriaďovateľmi. V zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávnych krajov sú: Divadlo Alexandra Duchnoviča v Prešove, Divadlo Romathan v Košiciach, Divadlo Thália Színház v Košiciach, Jókaiho divadlo v Komárne a PULS v Prešove (hudobno-tanečný umelecký súbor). Ich činnosť sa týka primárne národnostnej kultúry.

Tabuľka č. 10: Prehľad o financovaní, počte predstavení, premiér a divákov národnostných divadiel

	Rok 2017					Rok 2018				
	Predstavenia	Premiéry	Diváci	Transfer od zriaďovateľa	Rozpočet	Predstavenia	Premiéry	Diváci	Transfer od zriaďovateľa	Rozpočet
Divadlo Thália Színház	122	5	47 988	591 146	770 004	103	5	27 760	617 203	747 203
Divadlo Romathan	66	3	8 805	415 263	436 369	62	3	8853	438 743	453 585
Jókai színház	166	6	52 577	1 073 702	1 366 872	156	7	52 476	1 307 746	1 628 832
Divadlo Alexandra Duchnoviča	114	4	11 105	596 719	660 606	103	4	12 315	597 413	678 736
Ifjú Szivek	64	3	10 000	641 490	807 749	67	6	10 000	733 746	977 140
PULS	105		55 300	643 565	777 478,9	139		58 700	670 266	882 808,3

Zdroj: Výročné správy divadiel, Ministerstvo kultúry SR, Košický samosprávny kraj, Nitriansky samosprávny kraj, Prešovský samosprávny kraj

Tanečné divadlo Ifjú Szivek

Tanečné divadlo Ifjú Szivek (ďalej aj ako „TDISZ“) je profesionálne umelecké teleso, ktoré je od 1. januára 2017 v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR. Jeho poslaním je naštudovať a profesionálne interpretovať ľudové tance, hudbu, piesne, vokálne a inštrumentálne diela, ktoré nadväzujú predovšetkým na tradície ľudového umenia príslušníkov maďarskej národnostnej menšiny žijúcich na území SR, ale aj iných národností žijúcich v strednej Európe. TDISZ svojím pôsobením v roku 2017 šírilo

dobré meno slovenského a maďarského tanečného umenia, ako aj maďarskej komunity žijúcej na Slovensku a samotnej SR na medzinárodnej úrovni.

Kolektív tanečného divadla prezentoval v roku 2017 tri nové produkcie a absolvoval 64 celovečerných predstavení s repertoárom siedmich inscenácií. Tanečné divadlo dosiahlo viaceré medzinárodné úspechy, napr. opätovnú účasť na Festivale Off d'Avignon, kde popri tom, že sa tanečno-divadelná inscenácia *Finetuning* predstavila dvadsaťdva krát, získala aj ocenenie *Prix Tournesol* v kategórii *Corps et Danse* (Telo a tanec).

V roku 2018 TDISZ pripravilo šesť nových choreografií. Okrem nich TDISZ uviedlo predstavenie pre deti a mládež s názvom *Dejiny tanca a hudby*. Mládežnícka tanečná zložka uviedla vlastné celovečerné predstavenie s názvom *Karpaty*. V roku 2018 sa TDISZ opäť prezentovalo na domácich a zahraničných scénach s veľkým úspechom s tromi predstaveniami a prezentoval sa v Čínskej ľudovej republike, v Šanghaji na medzinárodnom umeleckom festivale Xintiandi 2018 a na šiestich folklórnych festivaloch na Slovensku. TDISZ kladie veľký dôraz na to, aby svojou scénickou činnosťou oslovilo aj detského diváka. V repertoári divadla je vždy minimálne jedno predstavenie, ktoré spracováva tradičnú tanečnú a hudobnú kultúru strednej Európy formou, ktorá je blízka dieťaťu dnešnej doby. V roku 2018 prezentovalo TDISZ 23 predstavení so zameraním na detského diváka, ktoré si pozrelo vyše 4 600 žiakov a študentov základných a stredných škôl. Dlhodobý problém divadla v minulosti predstavoval havarijný stav strechy budovy, v ktorej sídli. Na jej opravu v priebehu roka 2017 nový zriaďovateľ divadla vyčlenil finančné prostriedky a rozsiahlejšia rekonštrukcia budovy (vrátane výmeny okien) je v súčasnosti v štádiu riešenia.³⁹

Poddukelský umelecký ľudový súbor v Prešove

Hlavnou činnosťou Poddukelského umeleckého ľudového súboru (ďalej len „PULS“) je vokálno-tanečná umelecká produkcia, vytváranie a prezentácia folklórnych programov vokálnej, tanečnej a hudobnej produkcie na scénach doma i v zahraničí s osobitným zameraním na rozvoj kultúrneho života Rusínov a Ukrajincov žijúcich na území SR. PULS je príspevkovou organizáciou v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja.

V rokoch 2017 a 2018 PULS prezentoval kultúru Rusínov a Ukrajincov žijúcich na Slovensku na viacerých festivaloch mimo regiónu Prešovského samosprávneho kraja, ako aj v Bruseli, Vojvodine a Českej republike a spolupracoval aj s inými hudobnými interpretmi. Divadlo označuje za problematické práve svoje možnosti zahraničnej prezentácie, a to v dôsledku skutočnosti, že jediným finančným podporovateľom divadla je jeho zriaďovateľ, Prešovský samosprávny kraj, no pôsobnosť PULS siaha aj mimo územia tohto vyššieho územného celku, ktorý tak nemá možnosti financovať umelecký súbor v dostatočnej miere.⁴⁰

³⁹ Viac informácií o divadle je dostupných na: <http://www.ifjuszivek.sk/sk>

⁴⁰ Viac informácií o umeleckom súbore je dostupných na: <http://www.puls-slovakia.sk/>

Divadlo Alexandra Duchnoviča v Prešove

Divadlo Alexandra Duchnoviča v Prešove (ďalej len „DAD“) je profesionálnou, kultúrnou a umeleckou ustanovitzňou v oblasti divadelnej činnosti, ktorej úlohou je zveľaďovať a šíriť kultúru pre príslušníkov rusínskej a ukrajinskej národnostnej menšiny žijúcich na území Slovenskej republiky. DAD je v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja. V roku 2017 DAD odohralo 114 predstavení, z toho 4 premiéry divadelných inscenácií. V roku 2018 DAD odohralo 103 predstavení a uviedlo 4 premiéry.

DAD sa v rokoch 2017 a 2018 prezentovalo na medzinárodných, ako aj regionálnych festivaloch a získalo dve nominácie na ocenenie DOSKY 2018. Najvýraznejším problémom divadla je nedostatok finančných prostriedkov a absencia vlastnej divadelnej sály.⁴¹

Divadlo Thália Színház v Košiciach

Divadlo Thália Színház v Košiciach je príspevkovou organizáciou v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja, zároveň je divadlom celoslovenského významu, o čom svedčí aj skutočnosť, že vysoké percento predstavení (v roku 2017 44,20 %) hrá mimo územia Košického samosprávneho kraja a mimo územia SR. Divadlo prezentuje kvalitnú kultúru, je dobrým reprezentantom rôznorodosti a mnohvrstevnosti divadelného umenia, maďarskej komunity a obyvateľov Košického samosprávneho kraja, patrí k špičke slovenského a maďarského divadelníctva, tvorí a uvádza divadelné predstavenie pre mládež a dospelého diváka v maďarskom jazyku na domácej scéne v rámci Slovenska a v zahraničí s dôrazom na všetky formy a žánre klasického, moderného a alternatívneho umenia. V roku 2017 Divadlo Thália Színház naštudovalo 5 premiérových predstavení. V roku 2018 sa divadlu podarilo v rámci spolupráce s Maďarskou verejnoprávnou televíziou nakrútiť v Budapešti predstavenie Chaos/Káosz pre televízny kanál M5. Okrem toho v roku 2018 herci divadla odohrali 5 premiérových predstavení.

Riaditeľ divadla dlhodobo poukazuje na povahu divadla líšiacu sa od ostatných kamenných divadiel, ktoré väčšinu svojich predstavení odohrajú na vlastnej scéne, čo sa odráža nielen v rozsahu jeho pôsobnosti (divadlo má celoštátnu a medzinárodnú pôsobnosť), ale má vplyv aj na rýchlejšiu amortizáciu kulís, kostýmov, vozového parku a iného technického vybavenia. Za ideálne riešenie považujú zavedenie statusu cestujúceho divadla v legislatíve po vzore krajín ako Veľká Británia.⁴²

Divadlo Romathan

Divadlo Romathan je rozpočtovou organizáciou v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja s ojedinelým poslaním celoslovenského významu. Je to jediné rómske divadlo svojho druhu nielen v národnom ale i v európskom meradle.

⁴¹ Viac informácií o divadle je dostupných na: <http://www.divadload.sk/>

⁴² Viac informácií o divadle je dostupných na: <http://www.thaliaszinhaz.sk/sk/>

Podľa tradície rómskej kultúry je Divadlo Romathan štvorsúborové hudobno-dramatické divadlo, v ktorom sa vedľa seba rovnocenne uplatňujú: slovný odkaz (jazyk) spev, hudba a tanec. Väčšina aktivít divadla sa orientuje na deti a mládež. V roku 2017 sa oslavovalo 25.výročie vzniku divadla. V oblasti koncepčných materiálov národnostnej kultúry Košického samosprávneho kraja je rozpracovaný rozvojový zámer Divadla Romathan s cieľom komplexného riešenia podmienok pre rozvoj a šírenie autentického rómskeho umenia (i mimodivadelného) tzv. „Romano kher“.

V roku 2017 divadlo naštudovalo 3 a v roku 2018 taktiež 3 premiérové predstavenia. Priestory, v ktorých divadlo pôsobí, sú nedostatočne vyhovujúce. Budova si vyžaduje komplexnú rekonštrukciu, sála so 70 miestami na sedenie nie je kapacitne postačujúca a je potrebné jej rozšírenie.⁴³

Jókaiho divadlo v Komárne

Jókaiho divadlo v Komárne (ďalej len JDK) je profesionálne činoherné divadlo hrajúce v maďarskom jazyku v zriaďovateľskej pôsobnosti Nitrianskeho samosprávneho kraja, ktoré má svoju stálu scénu v Komárne už od roku 1952. Jeho hlavným poslaním je šírenie divadelnej kultúry v maďarskom jazyku na Slovensku, z čoho vyplýva aj ich zájazdová činnosť – cca 33 % premiér divadlo odohrá na zájazdoch na Slovensku a v Maďarsku.

V roku 2017 divadlo uviedlo 6 premiér nových inscenácií rôznych divadelných žánrov a 5 divadelných hier z vlastného repertoáru. Celkový počet predstavení odohraných vlastným súborom v danom roku bolo 166, z toho 33 uviedli v Maďarsku. Hostujúce súbory odohrali v JDK 36 predstavení. Významná je i jeho cezhraničná spolupráca s Thália Színház Budapest, József Attila Színház Budapest, Csokonai Színház Debrecen, Maďarské Národné divadlo Budapest, Miskolci Nemzeti Színház, Soproni Petőfi Színház, Pécsi Nemzeti Színház, Győri Nemzeti Színház ako aj so Slovenským národným divadlom v Bratislave, Slovenským komorným divadlom v Martine, Divadlom Andreja Bagara v Nitre a Divadlom Thália v Košiciach.

V roku 2018 divadlo uviedlo 6 premiér nových inscenácií rôznych divadelných žánrov a 6 divadelných hier z vlastného repertoáru. Celkový počet predstavení odohraných vlastným súborom v danom roku bolo 156, z toho 20 uviedli v Maďarsku. Hostujúce súbory odohrali v JDK 30 predstavení. V rámci zájazdovej činnosti odohrali cca 30 % premiér na zájazdoch na Slovensku a v Maďarsku. V roku 2018 bola realizovaná cezhraničná spolupráca s rovnakými umeleckými inštitúciami a umeleckými telesami ako v predchádzajúcom roku. Divadelné obecenstvo JDK je rôznorodé. Tvoria ho deti od predškolského veku, cez žiakov základných a stredných škôl, poslucháčov vysokej školy, dospelých, dôchodcov ako aj divákov z Maďarska.

Ostatné divadlá v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávnych krajov

Okrem tradičných národnostných divadiel sa niektorými aktivitami venujú rozvíjaniu kultúry národnostných menšín a interetnickému dialógu aj niektoré ďalšie divadlá

⁴³ Viac informácií o divadle je dostupných na: <https://www.romathan.sk/sk/divadlo-romathan>

v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávnych krajov, konkrétne Bábkové divadlo na Rázcestí v Banskej Bystrici a Staré divadlo Karola Spišáka v Nitre.

Banskobystrický samosprávny kraj

Bábkové divadlo na Rázcestí v Banskej Bystrici organizovalo medzinárodný festival bábkového umenia Bábkarská Bystrica TOUR 2018, ktorý sa venoval spoznávaníu tzv. *Nepoznanej krajiny* na dvoch úrovniach: 1. spolupráca s najmenšími obcami v kraji, 2. spolupráca s rómskou komunitou. Bábkové divadlo ďalej organizovalo desiatku výtvarných, animačných a hereckých workshopov pre kolektívy detí z komunitných centier v Banskobystrickom samosprávnom kraji a produkciu Minikurz animácie pre deti z vylúčených rómskych komunít. Počas festivalového prológu vznikol priestor pre *Tanečnú a divadelnú explóziu detských talentov* v divadelnom šapite. Festival prezentoval prácu tanečných a dramatických klubov z rôznych miest v kraji. Divadlo v roku 2018 zorganizovalo tiež inscenované čítanie o živote a diele poľskej rómskej poetky Bronislywy Wajs – Pausze.

Nitriansky samosprávny kraj

Staré divadlo Karola Spišáka v Nitre v roku 2018 zorganizovalo už 20. ročník medzinárodnej prehliadky divadiel a študentov umeleckých akadémií krajín V4 *Stretnutie, Setkání, Spotkanie, Találkozás*. Medzinárodná prehliadka oboznamuje obyvateľov kraja s tvorbou umeleckých škôl a profesionálnych divadiel štátov Vyšehradskej štvorky v oblasti dramatickej tvorby pre deti a mládež, čím významnou mierou prispieva k poznávaniu rozmanitosti kultúr jednotlivých národov, príslušníci ktorých žijú aj v nitrianskom regióne.

3.4 Televízne a rozhlasové vysielanie pre národnostné menšiny

Televízne a rozhlasové vysielanie v jazykoch národnostných menšín upravuje najmä zákon č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 532/2010 Z. z. o RTVS“). V § 5 ods. 1 písm. b) a g) tento zákon ustanovuje povinnosť Rozhlasu a televízie Slovenska vysielania najmenej štyroch rozhlasových programových služieb, z ktorých jedna je určená na vysielanie obsahovo a regionálne vyvážených programov v jazykoch národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na území SR. Ďalšou službou RTVS, ktorú nariaďuje zákon č. 532/2010 Z. z. o RTVS, je vysielanie obsahovo a regionálne vyvážených programov v jazykoch národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na území SR v časovom rozsahu zodpovedajúcom národnostnému a etnickému zloženiu obyvateľstva SR. Na základe výsledkov posledného sčítania obyvateľov, domov a bytov by to malo byť 12,3 %. Na zabezpečenie výroby a vysielania programov pre národnostné menšiny a etnické skupiny je v rámci RTVS zriadený samostatný organizačný útvar na úrovni sekcie, a to Centrum národnostného vysielania. Okrem RTVS zabezpečuje rozhlasové vysielanie v jazykoch národnostných menšín aj Rádio rusyn FM a Rádio Roma.

Rozhlas a televízia Slovenska

RTVS vyrába a vysiela programy pre trinásť národnostných menšín v jedenástich jazykoch. Pre národnosti: maďarskú, rusínsku, ukrajinskú, rómsku, poľskú, českú, nemeckú, ruskú, srbskú, chorvátsku a bulharskú v materinskom jazyku, pre národnosť moravskú v českom a pre národnosť židovskú v slovenskom jazyku.

Výrobu a vysielať programy zabezpečuje samostatná Sekcia národnostného vysielať so samostatným výrobným rozpočtom, čo vyplýva zo zákona č. 532/2010 Z. z. o RTVS. Riaditeľ sekcie je priamo podriadený generálnemu riaditeľovi (je na úrovni zástupcu GR) a má v národnostnom vysielať právomoci obdobné, ako riaditelia programových služieb STV, SRo a riaditelia regionálnych štúdií. Sekcia národnostného vysielať má štyri organizačné jednotky – redakcie: Redakcia maďarského vysielať Rádía Patria Bratislava, Redakcia národnostného vysielať Rádía Patria Košice, Redakcia národnostného vysielať STV Bratislava, Redakcia národnostného vysielať Košice. Redakcie vedú tímlídri-šéfredaktori, ktorých výkonom vedúcej funkcie poveruje riaditeľ sekcie.

Samostatná organizačná jednotka pre národnostné vysielať na úrovni sekcie je potvrdením mimoriadne dôležitého postavenia verejného vysielať pre národnosti, v rámci krajín Európskej vysielať únie (EBU) je zaradenie podobnej organizačnej zložky unikátne. Táto organizačná štruktúra umožňuje jednak jednotný prístup v manažovaní procesov a výroby, na druhej strane osobitý prístup ku každej národnosti podľa početnosti jej príslušníkov a podľa národnostnými spoločenstvami definovaných potrieb národností. Model organizácie práce vo výrobe a vysielať pre národnosti sa ustálil po účinnosti zákona o RTVS počas zlúčenia predtým samostatných SRo a STV.

Rozhlasové vysielať RTVS

Rozhlasové vysielať má na základe zákona č. 532/2010 Z. z. o RTVS samostatnú programovú službu s názvom Rádio Patria ako piaty terestriálny okruh vysielať organizačnej zložky Slovenský rozhlas. RTVS nie je jediným vysielaťom národnostných obsahov, na základe licencie vysielať hlasové obsahy Rádio Roma z Prešova v rómskom jazyku a Rádio Rusín tiež z Prešova v jazyku rusínskom. Iné rozhlasové stanice pre národnostné vysielať nie sú licencované na území SR, môže sa však stať, že miestni vysielaťelia zaraďujú do svojho vysielať národnostné programy. RTVS je však dominantným vysielaťom rozhlasových programov pre národnosti. Podľa niekoľkých zberov dát vo výskumoch počúvanosti má Rádio Patria významný dosah: v ukazovateli „počúval posledný týždeň“ sa priemerne dosahuje výsledok medzi 130-150 tisíc poslucháčov a v celoštátnom meradle je to 2,8 % podielu, pričom okrem maďarského vysielať ani jedna národnosť neprevádzkuje plnoformátové rádio.

Rádio Patria vysielať pre desať národností. Maďarské vysielať je plnoformátové, celodenné rádio, vysielaťjúce na južných častiach Slovenska denne 12 hodín (06:00-18:00), približne na polovici územia je dostupné na terestriálnych FM frekvenciách, na druhej polovici na terestriálnych AM frekvenciách. Dostupnosť pre

cieľovú skupinu je v súčasnosti obmedzená len na veľmi malom území – ide o okolie Moldavy nad Bodvou a Košice mesto, kde má RTVS pripravené miestne frekvencie na dokrytie vysielania.

Maďarské vysielanie je zostavené počas pracovných dní z informačných, spravodajských, publicistických slotov, víkendové vysielanie sa okrem spravodajstva skladá z politickej publicistiky, spoločenskej publicistiky, umeleckých, cirkevných, literárno-dramatických a moderovaných hudobných programov. Pomer hovoreného slova a hudby je 60:40 percent. Hudobná skladba vysielania je veľmi pestrá, od klasickej hudby, cez folklór, po old-rock a old-pop až po súčasné rokové, popové a periférne žánre. Po zákonnej úprave o povinnom pomere slovenskej produkcie v hudobnej časti programu⁴⁴ dostalo Rádio Patria výnimku od Rady pre vysielanie a retransmisiu, pričom táto výnimka koncom roka 2018 nebola predĺžená.

Vysielanie pre rusínsku, rómsku a ukrajinskú národnosť je zostavené z denných spravodajsko-informačných formátov a týždenných publicistických, umeleckých a literárno-dramatických formátov. Spravodajské a informačné programy počas pracovných dní sa vysielajú pod značkou Rádía Patria na celoštátnom okruhu Rádía Regina v hlavnom vysielacom čase. Ostatné formáty sa vysielajú vo večerných hodinách cez víkend a sviatky na okruhu Regina-Východ. Spravodajské a informačné formáty v hlavnom vysielacom čase sú síce pokračovateľmi tradičných rozhlasových formátov, ale v sledovanom období boli zmodernizované, obsahovo preformátované, zdynamizované, čo sa ukázalo v prvý krát merateľných hodnotách časových pásiem Rádía Regina vo viacerých zberoch dát počúvanosti slovenských rozhlasových staníc so vzostupným trendom.

Magazínové publicistické formáty v týždenných programoch sú charakteristické pre menej početné, ale dostatočne veľké národnosti: poľskú, nemeckú a českú. Všetky tri sa dostávajú do vysielania vo víkendových večerných hodinách v slotoch, ktoré sú vysielané celoštátne. Programy pre srbskú, chorvátsku a bulharskú národnosť (ide o málopočetné národnostné spoločenstvá) sa vysielajú zriedkavo, zaradených je po päť magazínových programov ročne, na bratislavskej frekvencii Rádía Patria vo večerných hlavných vysielacích časoch v piatok. Kým chorvátske vysielanie je už kontinuálne zabezpečené tri roky, srbské a bulharské sa naplňa len veľmi ťažko, kvôli absencii rozhlasovo zdatných tvorcov z danej národnosti. Rozhlasové vysielanie pre národnosti spĺňa požiadavky § 5 zákona o RTVS, definované v odseku 1 písmená b) a g) a rovnomernom rozdelení vysielacieho času podľa početnosti národnosti a podľa regionálnej príslušnosti.

⁴⁴ Podľa §28a zákona č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách sa za slovenské hudobné dielo na účely tohto zákona považuje hudobné dielo, ktorého najmenej jeden autor hudby alebo najmenej jeden autor textu má alebo mal trvalý pobyt na území Slovenskej republiky, alebo hudobné dielo s textom v slovenskom jazyku. Znamená to, že za slovenské hudobné dielo možno považovať produkciu Rusínov, Maďarov, Rómov a pod. Žijúcich na Slovensku nahratú aj v jazyku národnostnej menšiny. V zmysle § 28b je vysielateľ s licenciou povinný slovenským hudobným dielam vyhradiť najmenej 25 % času vysielania hudobných diel za kalendárny mesiac a vysielateľ na základe zákona (RTVS) najmenej 35 % času vysielania hudobných diel za kalendárny mesiac, a to vo vysielaní každej rozhlasovej programovej služby takého vysielateľa osobitne.

Od roku 2014 je možné počúvať rádiá RTVS online aj prostredníctvom mobilnej aplikácie iRádio RTVS – internetový stream Slovenského rozhlasu na celom svete. Ide o prvú oficiálnu aplikáciu RTVS na internetový stream, predtým bolo možné prehrávanie živého vysielania najpočúvanejších staníc Slovenského rozhlasu online prostredníctvom neoficiálnej aplikácie iPhone: Rozhlas - slovenský rozhlas alebo prostredníctvom internetových stránok kdekoľvek, kde je internetový signál.

Televízne vysielanie RTVS

Televízne vysielanie pre národnosti je zaradené do programovej služby Dvojka a vysielajú sa v pracovných dňoch denne. Pre všetkých 13 národností vysielajú RTVS magazínové polhodinové formáty – pre maďarskú a rómsku národnosť s týždennou, pre rusínsku s dvojtýždennou, pre ukrajinskú a českú s mesačnou periodicitou, programy málopočetných národností sa vysielajú každý šiesty až ôsmy týždeň. Všetky magazíny majú spoločný názov *Sme doma*. Spravodajské formáty sú vysielané v maďarskom jazyku v pracovných dňoch denne v siedmich minútach, správy v iných jazykoch sú vysielané v týždennej periodicitе v desiatich minútach. Tieto programy dopĺňa týždenný maďarský polhodinový portrétový formát *Tvárou v tvár*.

Okrem cyklických relácií zaraďuje RTVS do vysielania Dvojky ad hoc programy v národnostných jazykoch. V sledovanom období to boli záznamy folklórnych festivalov (2017 – Želiezovce, Svidník, 2018 – Gombasek), priamy prenos katolíckej maďarskej omše (rok 2017), záznam zo slávnostného galavečera k 90. výročiu maďarského vysielania v (Česko)Slovensku (2018) a mimoriadne pásmo k pravoslávny m vianočným a novoročným zvykom (2018). Všetky programy sú vysielané v jazyku národnosti (s výnimkou židovskej a moravskej) a všetky sú dostupné a zrozumiteľné aj pre ostatných divákov vďaka titulkovaniu. Titulkovanie síce predpisuje zákon, RTVS ho však považuje za dôležitý nástroj inklúzie a vzájomného poznávania.

Orgány RTVS (generálny riaditeľ a Rada RTVS) dlhodobo poukazujú na fakt, že bez systémového riešenia financovania verejného vysielania (poplatky v nezmenenej výške 14 rokov, doplnková forma financovania cez Zmluvu so štátom) a bez sprevádzkovania ďalšej programovej služby nie je možné zvýšiť podiel národnostného vysielania na zákonom predpísaný pomer. Na jednej strane k tomu chýba reálny vysielací čas na strane druhej financie k vývoju moderných formátov s vyššími vysielacími časmi. V sledovanom období pomer národnostných programov dosiahol 4,8 percenta vysielacieho času.

Napriek tomu sa v sledovanom období obsahovo i formálne zmodernizovalo vysielanie v maďarskom a rómskom jazyku, podobný proces čaká na programy ostatných národností. RTVS je jedna z mála verejných vysielateľov v EBU, ktorá opúšťa prax vysielania pre národnosti, zamerané výlučne na tradície a kultúru, uvedomujúc si, že národnostné spoločenstvá sú organickou súčasťou štátov, v ktorých žijú v menšine, a sú organickou, živou, dynamicky sa rozvíjajúcou súčasťou európskeho spoločenstva. RTVS zaznamenáva v rámci európskych vysielateľov dva unikáty. Na jednej strane je to dôsledné dodržiavanie princípu, podľa ktorého národnostné programy moderujú príslušníci národnostnej menšiny vo svojom

materinskom jazyku⁴⁵, na strane druhej je RTVS jediným vysielateľom Európskej vysielacej únie, kde sa rómske vysielanie uskutočňuje výlučne v rómskom jazyku.

Rozhlasové vysielanie pre národnosti zaznamenalo v sledovanom období obsahový, formálny progres, čo sa ukazuje aj v sledovanosti programov. Stabilizácia tohto progresu je reálna a dlhodobo udržateľná. Televízne vysielanie v sledovanom období zaznamenalo ustálenosť, ktorá sa však môže zmeniť na stagnáciu, a preto vyskúšaný rozhlasový obsahový progres bude vysielateľ prenášať aj do televízneho vysielania.

Rozhlasové vysielanie súkromných rádii

Okrem verejnoprávneho rozhlasu a televízie pôsobia v SR aj dve súkromné rádiá, ktoré sa vo svojej činnosti zameriavajú na národnostné menšiny. Je to Rádio rusyn FM a Rádio Roma. Vzhľadom na to, že doposiaľ o vysielaní týchto rádii neinformovala žiadna zo správ o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za predchádzajúce obdobia, ponúknutý prehľad začína ich vznikom.

Rádio rusyn FM

Rádio rusyn FM úspešne odštartovalo svoje vysielanie 3. decembra 2012. Vysielanie začalo jednohodinovým blokom, ktorý sa opakoval každý deň v týždni. Okrem bloku relácií tvorili vysielanie iba piesne. Následne sa program postupne obohacoval. Rádio potrebovalo nové úpravy a taktiež rozšírenie pôvodnej tvorby. V roku 2014 bolo otvorené štúdio v Bratislave a bola nadviazaná spolupráca s rádiom Lemkov žijúcich v Poľsku *lem FM*. Od roku 2015 rádio nadviazalo spoluprácu s inštitútom rusínskeho jazyka v Prešove a s gréckokatolíckymi a pravoslávnyimi farnosťami (Kamienka, Snina). V roku 2016 bolo otvorené štúdio v Prešove a začala spolupráca s ANTIK TV. V rovnakom roku boli na počúvanie Rádía rusyn FM naprogramované aplikácie pre iOS a Android. Od roku 2016 ponúka Rádio rusyn FM jediné dennodenné celosvetové spravodajstvo v rusínčine, od nasledujúceho roku dostupné v písomnej forme v rusínčine na portáli rádia. Počas roku 2018 rádio nadviazalo spoluprácu s rádiom Novi Sad a od roku 2019 aj s gréckokatolíckou eparchiou v Košiciach.

Rádio rusyn FM má ambíciu byť médiom Rusínov všetkých vekových kategórií na celom svete. Hlavným cieľom rusyn FM je šíriť osvetu medzi Rusínmi a prebudiť v nich záujem o vlastnú kultúru i jazyk. Internetový priestor, v ktorom Rádio rusyn FM pôsobí, sa ukázal ako ideálne miesto i nástroj na pritiahnutie mladých ľudí s rusínskymi koreňmi, no aj ľudí, ktorí žijú v nerusínskych regiónoch a nemajú príležitosť počuť svoj rodný jazyk.

Podľa portálu radio.sk a jeho aplikácie patrí rádio rusyn FM aktuálne medzi Top15 rádii zo 110 registrovaných cez tento portál. Rádio má svoje vlastné webové sídlo www.rusyn.fm a je možné počúvať rádio zo streamu v dvoch kvalitách. Okrem toho sa dá stiahnuť rovnako v dvoch kvalitách playlist pre spustenie v hudobných

⁴⁵ Príslušníci niektorých národnostných menšín, napr. Rusíni, vyjadrujú nespokojnosť so spôsobom výroby svojho národnostného vysielania.

prehrávačoch. Vďaka výraznej socializácii dnešnej doby, má rádio vytvorenú aj stránku pre fanúšikov na facebooku, kde narástol počet fanúšikov už na 5900 (medziročný nárast o približne 200). Na základe štatistík návštevnosti stránky je možné odhadnúť, že rádio mesačne počúva viac ako 12 000 ľudí. Rádio je počúvané z viac ako 25 krajín sveta a dennodne prináša premiérové programy, čím ostáva v kontakte a interakcii s poslucháčom.

Rádio rusyn FM prešlo v roku 2018 výraznými zmenami doplnením nových relácií. Stálou súčasťou programovej štruktúry je vysielanie správ štyrikrát denne, ktoré si môžu poslucháči prečítať aj na webe rusyn.fm. Viaceré relácie prešli úpravami, aby sa stali pre poslucháčov ešte atraktívnejšími, počas dňa rádio vysiela rôzne edukačné relácie a štruktúra živých večerov má kontinuitu celý pracovný týždeň. Keďže víkend patrí medzi dni so silnejšou počúvanosťou, v sobotu poobede sa okrem rozprávky vysiela relácia o predstavovaní rusínskych obcí na Slovensku Наши села – Našy sela. Vysielacou bodkou týždňa sú štyri formáty – nedeľňajšie obedné varenie v kulinárskej relácii (Запражка з Людков – Zapražka z Ľudkov), esejistické zamyslenie (Припомінка – Prypominka), taktiež nová relácia З нашої хижы – Z našoj chyžy o architektúre a zvykoch Rusínov a večerné záznamy z liturgií, ktoré sa však striedajú v prenosoch nielen z gréckokatolíckeho chrámu, ale aj pravoslávnej cirkvi. Nateraz je prioritné bratislavské štúdio. Rádio malo od roku 2015 svoje štúdio aj v Prešove, ale nedostatok ľudí, ktorí by tam pracovali, vyústil do rozhodnutia ho ku koncu roka 2018 zavrieť.

Rádio Roma

Rádio Roma je rómske národnostné rádio, ktoré vysiela od roku 2013 ako internetové rádio a od roku 2017 aj terestriálne na vysielateľoch v Banskej Bystrici a v Prešove. Štúdiá rádia sa nachádzajú v Banskej Bystrici a v Martine. Hlavným cieľom rádia je zabezpečiť výmenu informácií v rámci rómskej komunity a medzi komunitami navzájom. Špecifické ciele predstavuje šírenie spravodajských a publicistických informácií zaujímavých pre komunitu, šírenie kultúrnych, vzdelávacích a osvetových informácií, podpora šírenia diel pôvodnej rómskej skladateľskej tvorby a hudobnej interpretácie a oslovenie najmä mladých ľudí.

Cieľovou skupinou rádia nie je len rómska komunita všeobecne, napriek tomu, že informácie a hudba sú zamerané primárne na túto cieľovú skupinu a táto je najzaujímavejšou v počúvaní rádia a sledovaní webového sídla, ale aj majoritná spoločnosť. Rádio sa zaoberá problematikou prelínania kultúr a života komunit, vzájomným porozumením a dobrými príkladmi spolužitia, ktoré sú dôležité pre majoritnú spoločnosť a môžu napomôcť pri vytváraní pozitívneho obrazu o Rómoch a náraste ochoty spolupracovať na zlepšovaní vzájomných vzťahov.

Rádio Roma je predovšetkým hudobné rádio, keďže hudba tvorí prevažnú časť jeho vysielacieho času. Správy v rozsahu 2 – 5 minút sú pripravované každý pracovný deň. Ide o krátke spravodajstvo z prostredia menšinového sveta (kultúra, udalosti, politika a pod). Obsahujú tiež aktuality z Banskobystrického a Prešovského regiónu (na území ktorých sa nachádzajú vysielateľské rádia) a informujú o športovom dianí. Od 1. novembra 2017 do 1. mája 2018 bol pripravovaný aj moderovaný blok denného

vysielania, ktorý obsahoval krátke vstupy v podobe noviniek zo sveta kultúry, hudby, showbiznisu a menšinových sfér. Vysielanie tiež zahŕňalo predpoveď počasia a dopravný servis z Banskobystrického a Prešovského regiónu.

Dopoludňajšie vysielanie prebiehalo každý pracovný deň od 9:00 – 11:00 a popoludňajší blok od 13:00 – 15:00. Vysielanie prebiehalo často dvojjazyčne, teda v rómskom a slovenskom jazyku. Program trval 20 – 90 min.

3.5 Múzeá kultúr národnostných menšín

Slovenské národné múzeum (ďalej aj ako „SNM“) ako najväčšia pamäťová a fondová inštitúcia rezortu kultúry sa systematicky venuje aj múzejnej dokumentácii dejín a kultúre národnostných a etnických menšín. V štruktúre SNM sa múzeá národnostných a etnických menšín začali formovať po roku 1990. Vznikla tak ojedinelá inštitucionalizácia vedecko-výskumnej, dokumentačnej, zbierkotvornej činnosti života a kultúry, hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva národností žijúcich v Slovenskej republike. Múzeá v rámci svojho poslania prezentujú históriu národností, vykonávajú špeciálnu zbierkotvornú činnosť zameranú na túto oblasť, nadväzujú spoluprácu s najvýznamnejšími zahraničnými inštitúciami. Prestavujú sieť inštitúcií, ktoré prezentujú históriu, kultúru a umenie národností na Slovensku nielen pre príslušníkov národností, ale pre majoritu a aj pre zahraničných návštevníkov týchto múzeí.

Súčasťou SNM sú tieto múzeá národnostných a etnických menšín ako samostatné špecializované organizačné jednotky:

- Múzeum židovskej kultúry (v Bratislave);
- Múzeum kultúry karpatských Nemcov (v Bratislave);
- Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku (v Bratislave);
- Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku (v Bratislave);
- Múzeum ukrajinskej kultúry (vo Svidníku);
- Múzeum rusínskej kultúry (v Prešove);
- Múzeum kultúry Rómov na Slovensku (súčasť Slovenského národného múzea v Martine);
- Múzeum kultúry Čechov na Slovensku (súčasť Slovenského národného múzea v Martine).

Podrobný prehľad aktivít múzeí národnostných menšín a etnických skupín (akvizičná činnosť, vedecko-výskumná činnosť, stále expozície, dočasné výstavy, edičná činnosť, kultúrno-vzdelávacia činnosť a návštevnosť) sa nachádza v prílohe č. 2.

Múzeum židovskej kultúry

Múzeum židovskej kultúry sa začalo formovať na pôde Historického múzea SNM ako Oddelenie židovskej kultúry. Samostatným špecializovaným múzeom SNM s celoštátnou pôsobnosťou sa stalo v roku 1994. Poslaním múzea je uchovávať a propagovať židovskú kultúru a umenie na Slovensku. Činnosť múzea je zameraná

na prezentáciu duchovnej a hmotnej židovskej kultúry a dokumentáciu holokaustu na Slovensku. Jeho snahou je zachrániť pred zničením, zabudnutím alebo vývozom do zahraničia trojrozmerné judaiká alebo dokumenty. Pri otvorení múzea predstavovalo zbierku múzea len 5 % vlastných predmetov získaných kúpou, až 95 % predmetov bolo požičaných od rôznych židovských náboženských obcí. Dnes predstavujú pôžičky len 20 kusov z celkového počtu zbierkových predmetov, 50 % sú dary. Múzeum židovskej kultúry sídli na Židovskej ulici v Bratislave. Ďalšia expozícia sa nachádza v Prešove. Okružná 32, Prešov. Múzeum holokaustu sa nachádza v areáli bývalého pracovného a koncentračného tábora v Seredi. Kasárenská 1005, Sered'.⁴⁶

Múzeum holokaustu v Seredi

Múzeum holokaustu v Seredi vzniklo v priestoroch bývalého pracovného a koncentračného tábora v Seredi, ktoré predstavuje autentické miesto viažuce sa k tragickému obdobiu riešenia židovskej otázky na Slovensku počas druhej svetovej vojny. Múzeum bolo otvorené 26. januára 2016. Sú v ňom vystavené dobové dokumenty, fotografie a predmety súvisiace s prenasledovaním Židov na území Slovenska. Jedným z vystavených artefaktov je dobytčí vagón, v ktorom deportovali Židov do koncentračného tábora Auschwitz. Súčasťou múzea je vzdelávacie stredisko, ktoré poskytuje výchovno–vzdelávacie podujatia, semináre a školenia zamerané na oboznamovanie verejnosti so židovskou kultúrou a dopadom holokaustu na život Židov na našom území. Cieľom uvedených programov a podujatí je priblížiť život Židov na území Slovenska a pomôcť nadobudnúť základné vedomosti o židovskej komunite so zreteľom na obdobie holokaustu. Múzeum zároveň slúži aj ako pamätník všetkých zavraždených Židov zo Slovenska, pričom len samotným táborom v Seredi prešlo v období od roku 1941 do roku 1945 približne 16 000 Židov, z ktorých bola väčšina zavraždená počas holokaustu.⁴⁷

Múzeum kultúry karpatských Nemcov

Múzeum kultúry karpatských Nemcov bolo založené 1. januára 1997 ako špecializované múzeum SNM. Jeho predchodcom bolo Oddelenie dejín a kultúry karpatských Nemcov v rámci Historického múzea SNM, založené 1. augusta 1994. Múzeum sa zameriava na zhromažďovanie, ochranu, odborné spracovanie a prezentáciu dokladov hmotnej a duchovnej kultúry karpatských Nemcov, ako aj na čo najobjektívnejšie spracovanie ich dejín a kultúry. Svoje expozitúry má v Nitrianskom Pravne a Handlovej. Súčasťou múzea je aj dokumentačné a informačné centrum, ktoré sa špecializuje na problematiku dejín a kultúry karpatských Nemcov. Jeho základom je knižnica zhromažďujúca slovenskú i zahraničnú periodickú a neperiodickú literatúru. Múzeum kultúry karpatských Nemcov sídli v Sunyalovej kúrii na Žižkovej ulici v Bratislave. Ďalšie expozície múzea sa

⁴⁶ Viac informácií je dostupných na: <https://www.snm.sk/?muzeum-zidovskej-kultury-uvodna-stranka>

⁴⁷ Viac informácií je dostupných na: <https://www.muzeum.sk/muzeum-holokaustu-v-seredi-snm.html>

nachádzajú v Dome Karpatskonemeckého spolku v Handlovej a Dome Karpatskonemeckého spolku v Nitrianskom Pravne.⁴⁸

Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku

Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku je špecializované múzeum SNM s celoštátnou pôsobnosťou, ktoré sa zameriava na dejiny a kultúru Maďarov na Slovensku. Začalo sa formovať na pôde Historického múzea SNM ako Oddelenie pre výskum a dokumentáciu maďarskej národnostnej kultúry na Slovensku Podunajského múzea v Komárne, neskoršie (od roku 2001) Dokumentačné centrum maďarskej kultúry na Slovensku. Samostatným špecializovaným múzeom sa v rámci organizačných štruktúr SNM stalo v roku 2002. Poslaním múzea je cieľavedomé získavanie, ochraňovanie, vedecké a odborné spracovávanie a sprístupňovanie múzejných zbierok a fondov dokladajúcich dejiny a vývoj hmotnej a duchovnej kultúry maďarského etnika na Slovensku. Múzeum sídli v priestoroch obnovenej Brämerovej kúrie na Žiškovej ulici v Bratislave. Vysunuté expozície má múzeum v Kaštieli Imre Madácha v Dolnej Strehovej a v Pamätnom dome Kálmána Mikszátha v Sklabinej. Múzeum v roku 2018 v spolupráci s Maďarským spoločenským a kultúrnym zväzom na Slovensku (MV Csemadok Košice) vytvorilo a zabezpečilo prevádzku Pamätnej výstavy Sándora Máraiho v bytovom dome na Mäsiarskej ulici v Košiciach, kde Sándor Márai, jeden z najčítanejších spisovateľov Európy, prežil svoje detstvo. Expozícia bola sprístupnená v januári 2019.⁴⁹

Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku

V roku 1996 vzniklo na pôde SNM – Historického múzea Dokumentačné centrum chorvátskej kultúry ako pracovisko zamerané na históriu a kultúru chorvátskej národnostnej menšiny na Slovensku. Od svojho počiatku smerovalo k postaveniu samostatného špecializovaného národnostného múzea s celoštátnou pôsobnosťou, pôsobiaceho v sieti Slovenského národného múzea podobne ako ostatné minoritné múzeá. Tento proces sa zavŕšil v roku 2006. Pracovisko sa presťahovalo do novej budovy postavenej na tieto účely na Istrijskej ulici v Devínskej Novej Vsi. Okrem toho sa jeho expozícia nachádza aj v zrekonštruovaných priestoroch bývalej pekárne a hostinca Furmánka v Devínskej Novej Vsi. Múzeum je dokumentačným, vedeckovýskumným a metodickým múzejným pracoviskom zameraným na dejiny a kultúru Chorvátov na Slovensku od ich príchodu na územie dnešného Slovenska až po súčasnosť. Múzeum zhromažďuje, ochraňuje, odborne spracováva a prezentuje hmotné doklady súvisiace s jeho profiláciou.⁵⁰

⁴⁸ Viac informácií je dostupných na: <https://www.snm.sk/?muzeum-kultury-karpatskych-nemcov-uvodna-stranka>

⁴⁹ Viac informácií je dostupných na: <https://www.snm.sk/?muzeum-kultury-madarov-na-slovensku-uvodna-stranka>; <http://madari.sk/publikacie/jozsef-liszka-muzeologia>

⁵⁰ Viac informácií je dostupných na: <https://www.snm.sk/?muzeum-kultury-chorvatov-na-slovensku-uvodna-stranka>

Múzeum ukrajinskej kultúry

Múzeum vzniklo v roku 1956 v Prešove. Od roku 1958 bolo súčasťou Krajského múzea v Prešove ako jeho ukrajinské oddelenie. O dva roky neskôr, po územno-správnej reforme a v súvislosti so zmenou charakteru Krajského múzea v Prešove, bolo rozhodnuté zriadiť Východoslovenské ukrajinské múzeum v Krásnom Brode. V roku 1964 sa Múzeum ukrajinskej kultúry v zmysle rozhodnutia Krajského národného výboru v Košiciach presťahovalo do Svidníka, a to v súvislosti s jeho celoštátnou pôsobnosťou v oblasti výskumu, dokumentácie a kultúrno-výchovného využitia pamiatok materiálnej a duchovnej kultúry ukrajinskej minority. V roku 2002 bolo múzeum začlenené do SNM ešte pod názvom Múzeum ukrajinsko-rusínskej kultúry. Od roku 2007 sa nazýva Múzeum ukrajinskej kultúry.

Múzeum vo Svidníku sa systematicky podieľa na organizovaní a realizácii rôznych vedeckovýskumných úloh, ale aj konferencií a iných podujatí. Odborní pracovníci múzea sú autormi mnohých štúdií a samostatných knižných publikácií. Múzeum spolupracuje na riešení syntetizujúcich prác a mnohých medzinárodných projektov predovšetkým v oblasti bádania v oblasti tradičnej ľudovej kultúry v Karpatoch a priľahlých oblastiach. Venuje sa dokumentácii základných etáp kultúrno-historického a sociálno-ekonomického vývoja Ukrajincov na Slovensku. Má tri expozície: Hlavná kultúrno-historická expozícia, Národopisná expozícia v prírode – skanzen a Umelecko-historická expozícia – Galéria Dezidera Millyho vo Svidníku.⁵¹

Múzeum rusínskej kultúry

Múzeum rusínskej kultúry je najmladšie múzeum na Slovensku. Akceptovanie rusínskej národnostnej menšiny na území Slovenska urýchlili výsledky sčítania ľudu, domov a bytov v roku 1991, kodifikácia rusínskeho jazyka 27. januára 1995 a následné výsledky sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2001. Rozhodnutím MK SR z roku 2006 bol s účinnosťou od roku 2007 zriadený samostatný organizačný útvar – Múzeum rusínskej kultúry v Prešove. Pre verejnosť bolo múzeum sprístupnené v roku 2008 ako multifunkčný priestor v dočasne prenajatých priestoroch. Koncom roka 2011 získalo budovu bývalých kasární A. Zápotockého na Masarykovej ulici v Prešove. Po presťahovaní administratívy a zbierkového fondu múzea sa sprístupnenie časti priestorov v budove múzea sa uskutočnilo 30. decembra 2013.

Múzeum má celoštátnu pôsobnosť. Toto dokumentačné, vedeckovýskumné a metodické pracovisko je zamerané na dejiny a kultúru rusínskeho etnika na Slovensku. Poslaním špecializovaného múzea je cieľavedomé získavanie, ochraňovanie, vedecké a odborné spracovávanie a sprístupňovanie múzejných zbierok, ktoré dokladajú vývin materiálnej a duchovnej kultúry Rusínov v Slovenskej republike a vo svete.⁵²

⁵¹ Viac informácií je dostupných na: <https://www.snm.sk/?muzeum-ukrajinskej-kultury-uvodna-stranka>

⁵² Viac informácií je dostupných na: <https://www.snm.sk/?muzeum-rusinskej-kultury-uvodna-stranka>

Múzeum kultúry Rómov na Slovensku

Múzeum je špecializovanou zložkou SNM v Martine. Toto pracovisko s celoslovenskou pôsobnosťou sa začalo formovať na pôde SNM – Etnografického múzea v Martine ako Dokumentačné centrum rómskej kultúry na Slovensku v roku 2002. Od transformácie v roku 2004 je dokumentačným a vedecko-výskumným múzejným pracoviskom, ktoré v rámci profilácie múzea kladie dôraz na akvizičnú, metodicko-odbornú a kultúrno-výchovnú činnosť. Prezentuje rómsku kultúru a informuje o jej špecifikách. V súčasnosti sídli v areáli SNM – Múzea slovenskej dediny v Jahodníckych hájoch.⁵³

Múzeum kultúry Čechov na Slovensku

Múzeum kultúry Čechov na Slovensku je najmladšou stálou expozíciou SNM v Martine, ktorá približuje osobité životné prostredie a dielo manželov PhDr. Anny a akademika Jiřího Horákovcov, významných osobností dokumentujúcich tradície vzťahu Čechov a Slovákov. Príležitostnými výstavami systematicky mapuje život a dielo významných českých osobností vo vzťahu k Slovensku i spôsob života českej menšiny u nás.⁵⁴

⁵³ Viac informácií je dostupných na: <https://www.snm.sk/?muzeum-kultury-romov-na-slovensku-uvodna-stranka>

⁵⁴ Viac informácií je dostupných na: <https://www.snm.sk/?muzeum-kultury-cechov-na-slovensku-uvodna-stranka>

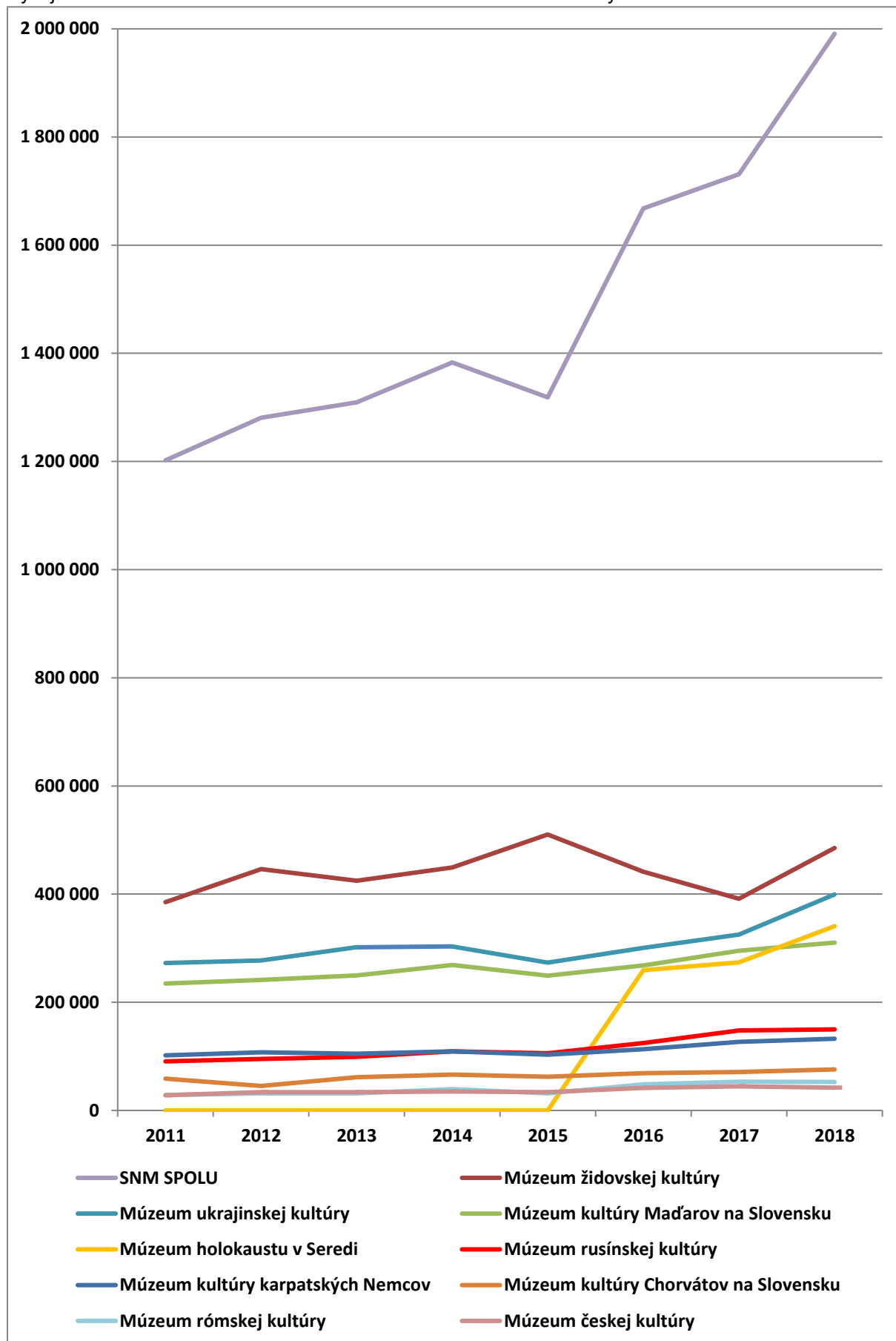
Tabuľka č. 11: Prehľad financovania organizačných zložiek Slovenského národného múzea – špecializovaných tzv. národnostných múzeí v rokoch 2011 – 2018 (uvedené sumy predstavujú bežné výdavky bez prioritných projektov a kapitálových výdavkov vrátane financií zaplatených za kultúrne poukazy).⁵⁵

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Názov múzea								
Múzeum kultúry karpatských Nemcov	101 833	107 530	104 783	109 283	103 282	113 091	126 920	132 546
Múzeum židovskej kultúry	385 127	446 441	424 880	449 363	510 209	441 289	391 184	485 205
Múzeum holokaustu v Seredi	0	0	0	0	0	259 176	273 956	340 731
Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku	234 614	241 198	249 640	269 074	249 318	268 204	295 219	310 320
Múzeum ukrajinskej kultúry	272 561	277 484	301 652	303 278	273 165	300 752	325 198	399 398
Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku	58 718	45 268	61 501	66 044	62 448	68 694	70 895	75 838
Múzeum rómskej kultúry	28 419	31 629	31 629	39 613	31 533	48 372	53 096	52 715
Múzeum českej kultúry	28 117	33 861	33 861	35 241	33 540	41 767	44 524	42 231
Múzeum rusínskej kultúry	90 702	95 300	99 202	109 394	105 583	124 726	148 047	149 854
SNM SPOLU	1 202 102	1 280 723	1 309 161	1 383 304	1 318 644	1 668 087	1 731 056	1 990 856

Zdroj: Ministerstvo kultúry SR

⁵⁵ V rozpočte Múzea kultúry Maďarov na SR sú zahrnuté kapitálové finančné prostriedky vo výške 361 000 eur na prefinancovanie cezhraničného projektu Madách a obnovu parku pri kaštieli v Dolnej Strehovej, ktoré po refundácii budú vrátené. Nad rámec cezhraničnej spolupráce na obnovu parku múzeum získalo 20 000 eur a 33 352 eur na obnovu výstavných priestorov a expozícií na Žižkovej ul. v Bratislave. V rozpočte Múzea ukrajinskej kultúry sú zahrnuté kapitálové finančné prostriedky vo výške 52 830 Eur na vysporiadanie pozemkov pri skanzene vo Svidníku. Ďalej múzeum získalo spolu 130 000 Eur na opravu strechy sídelnej budovy a objektov skanzenu. Múzeum kultúry karpatských Nemcov získalo 8 500 eur na obnovu výstavných priestorov a expozície na Žižkovej ul. v Bratislave. Na nákup zbierkových predmetov získali menšinové múzea v 2018 sumu 95 000 eur, väčšina financií bola použitá na nákup zbierkových predmetov pre Múzeum holokaustu v Seredi.

Vývoj financovania Slovenského národného múzea tzv. národnostných múzeí v rokoch 2011 – 2018



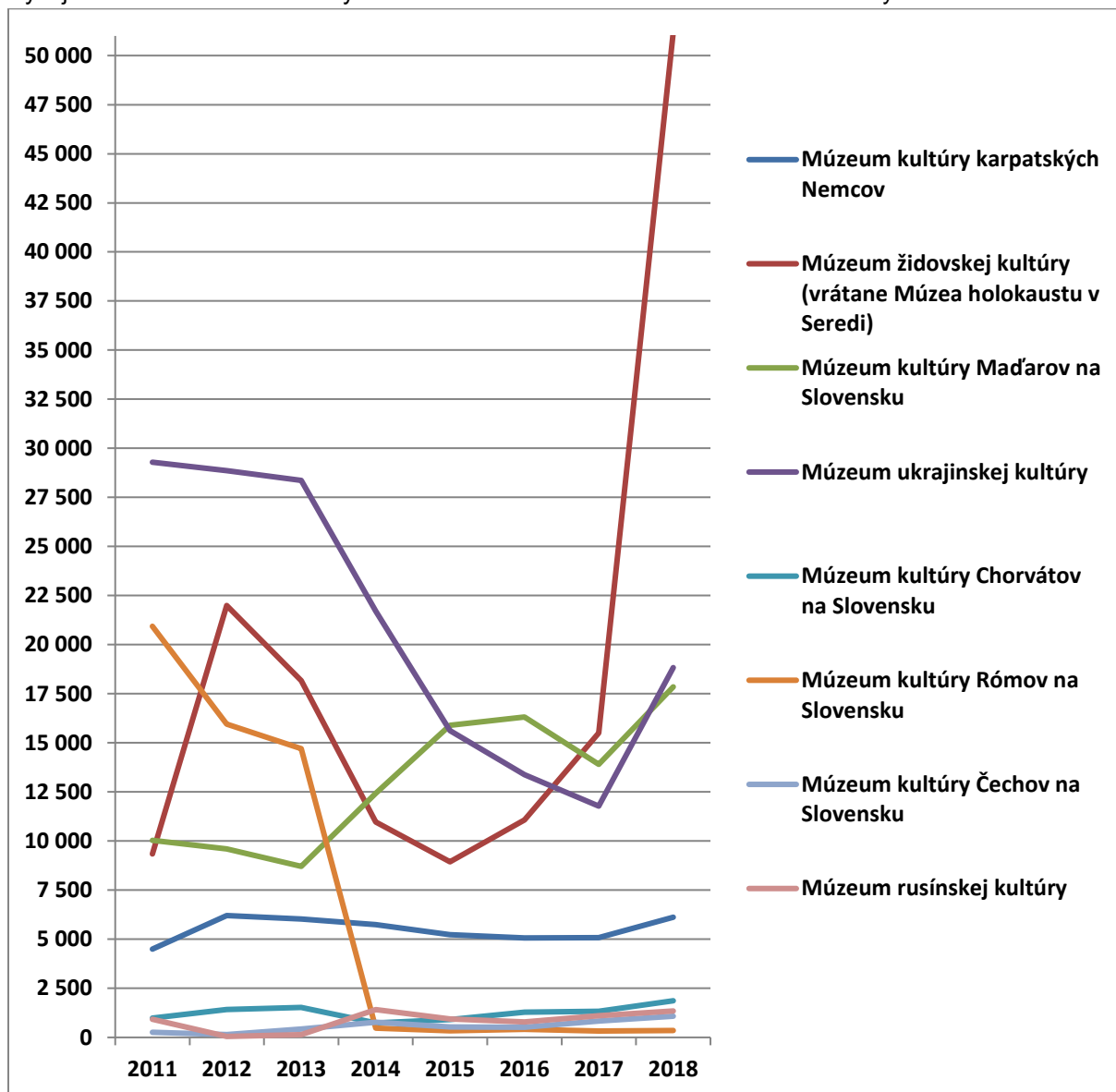
Tabuľka č. 12: Návštevnosť národnostných múzeí Slovenského národného múzea za roky 2011 – 2018

Názov múzea Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Múzeum kultúry karpatských Nemcov	4 497	6 206	6 036	5 742	5 237	5 068	5 079	6 124
Múzeum židovskej kultúry (vrátane Múzea holokaustu v Seredi)	9 347	21 996	18 166	10 963	8 943	11 072	15 505	51 190
Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku	10 043	9 592	8 711	12 436	15 888	16 312	13 914	17 852
Múzeum ukrajinskej kultúry	29 291	28 855	28 363	21 701	15 617	13 382	11 779	18 830
Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku	989	1 420	1 533	738	910	1 289	1 326	1 866
Múzeum kultúry Rómov na Slovensku ⁵⁶	20 936	15 948	14 700	468	333	417	325	345
Múzeum kultúry Čechov na Slovensku	256	144	431	780	537	523	833	1 080
Múzeum rusínskej kultúry	922	49	148	1 416	946	787	1 108	1 346

Zdroj: Výročné správy Slovenského národnostného múzea za roky 2011 – 2014, Správy o činnosti a hospodárení za roky 2015 – 2017, informácie z Ministerstva kultúry SR

⁵⁶ Múzeum kultúry Rómov na Slovensku sa nachádza v areáli Múzea slovenskej dediny v Martine. Nie je možné predávať vstupenky výlučne do Múzea kultúry Rómov na Slovensku, ale je možné zakúpiť ich len v rámci vstupeniek do Múzea Slovenskej dediny. Metodika zisťovania návštevnosti Múzea kultúry Rómov na Slovensku sa v roku 2014 zmenila a údaje o návštevnosti od tohto obdobia obsahujú výlučne návštevnosť špeciálnych podujatí organizovaných týmto národnostným múzeom.

Vývoj návštevnosti národnostných múzeí Slovenského národného múzea za roky 2011 – 2018



V nadväznosti na oblasť pôsobenia múzeí kultúr národnostných menšín v zmysle uznesenia výboru č. 119/2018 zorganizoval splnomocnenec ako predseda výboru 26. septembra 2018 stretnutie s riaditeľmi národnostných múzeí, generálnym riaditeľom SNM a zástupcami MK SR za účasti zástupcov národnostných menšín, aby spoločne identifikovali nedostatky vo fungovaní národnostných múzeí a hľadali ich riešenia. V záveroch stretnutia bola identifikovaná potreba zvyšovania finančných zdrojov pre múzeá národnostných menšín na odbornú a akvizičnú činnosť, podpora odbornej činnosti aj prostredníctvom posilnenia personálneho zázemia národnostných múzeí, podpora spolupráce národnostných múzeí s organizáciami národnostných menšín, zabezpečenie pravidelného stretávania sa k problematike národnostných múzeí, ako aj obnovy činnosti Komisie pre múzejnú dokumentáciu kultúr národnostných menšín a etnických skupín, ďalej bola odporučená opätovná realizácia úspešného spoločného projektu národnostných múzeí *Múzeá a etniká*, ktorý mal mimoriadny význam aj pre väčšinovú spoločnosť a potreba posilnenia akcentu na

používanie jazykov národnostných menšín v činnosti národnostných múzeí s cieľom propagácie jazykovej rozmanitosti na Slovensku, a to aj v oblasti sprístupňovania všeobecných informácií pre verejnosť v jazyku národnostnej menšiny.

Aktivity s cieľom podpory a zachovania a kultúry národnostných menšín vyvíjajú aj niektoré regionálne múzeá v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávnych krajov, a to Novohradské múzeum a galéria v Lučenci, Gemersko-malohontské múzeum v Rimavskej Sobote a Horehronské múzeum v Brezne v Banskobystrickom samosprávnom kraji, Podunajské múzeum v Komárne, Ponitrianske múzeum v Nitre a Múzeum Jána Thaina v Nových Zámkoch v Nitrianskom samosprávnom kraji, Liptovské múzeum v Ružomberku a Považské múzeum v Žiline v Žilinskom samosprávnom kraji a Múzeum v Kežmarku, Šarišské múzeum v Bardejove, Ľubovnianske múzeum v Starej Ľubovni, Vihorlatské múzeum v Humennom a Krajské múzeum v Prešove v rámci Prešovského samosprávneho kraja. Viac informácií o týchto aktivitách sa nachádza v prílohe č. 2.⁵⁷

3.6 Vydávanie periodickej tlače a publikácií národnostných menšín

Neodmysliteľnou súčasťou zachovávaní a podpory kultúry národnostných menšín je vydávanie periodickej a neperiodickej tlače zameranej na kultúrny život a vzdelávanie príslušníkov národnostných menšín, najmä spravodajské a informačné periodiká, literárne, detské a mládežnícke, spoločensko-vedné, osvetové periodiká a prílohy religiózných periodík zameraných na kultúru a jazyk národnostných menšín. Slovenská republika sa podpisom rámcového dohovoru v roku 1995 v článku 9 zaviazala uznať, že právo na slobodu prejavu každej osoby patriacej k národnostnej menšine zahŕňa slobodu názoru a slobodu prijímať a oznamovať informácie a myšlienky v jazyku menšiny bez zasahovania štátnych úradov a bez ohľadu na hranice a že v rámci svojho právneho poriadku zabezpečí, aby osoby patriace k národnostným menšinám neboli diskriminované v prístupe k médiám. SR sa ďalej zaviazala, že nebude robiť prekážky osobám patriacim k národnostným menšinám pri zriaďovaní a využívaní tlačových médií. Zákon č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon) v znení neskorších predpisov definuje periodickú tlač ako noviny, časopisy alebo inú tlač vydávanú pod rovnakým názvom, s rovnakým obsahovým zameraním a v jednotnej grafickej úprave, a to najmenej dvakrát ročne. Vydanie periodickej tlače je súbor rovnakých alebo iba regionálnymi časťami alebo jazykom sa odlišujúcich výtlačkov periodickej tlače. MK SR vedie zoznam periodickej tlače, v ktorom eviduje tlač aj podľa jazyka, v ktorom je vydávaná.⁵⁸ Prioritným zámerom finančnej podpory

⁵⁷ Okrem múzeí vyvíjajú aktivity s cieľom podpory a zachovania kultúry národnostných menšín aj galérie v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávnych krajov, a to Nitrianska galéria a Galéria umenia Ernesta Zmetáka v Nových Zámkoch v Nitrianskom samosprávnom kraji a Šarišská galéria v Prešove a Tatranská galéria v Poprade v rámci Prešovského samosprávneho kraja.

⁵⁸ Zoznam je dostupný na: <http://www.culture.gov.sk/pertlac/modul/tlac>

Židovská národnostná menšina vydáva tlač v slovenčine. Niektoré tituly tlače vydávanej v jazykoch národnostných menšín sú odbornými periodikami vydávanými na akademickom pôde, ktoré sa primárne nevenujú životu a kultúre národnostných menšín (napr. SLAVICA NITRIENSIA).

prostredníctvom dotačných programov Kultúra národnostných menšín do roku 2017⁵⁹ a Fondom na podporu kultúry národnostných menšín v roku 2018⁶⁰ je vydávanie minimálne jedného periodika pre každú národnostnú menšinu, čo sa okrem srbskej a moravskej⁶¹ národnostnej menšiny darí naplňať.

Tabuľka č. 13: Prehľad počtu tlače podporenej v rámci dotačného programu Kultúra národnostných menšín v roku 2017, v rámci Fondu na podporu kultúry národnostných menšín v roku 2018 a evidovanej Ministerstvom kultúry SR za jednotlivé národnostné menšiny

Národnostná menšina	Tlač podporená v rámci dotačného programu Kultúra národnostných menšín v roku 2017	Tlač podporená v rámci Fondu na podporu kultúry národnostných menšín v roku 2018	Tlač evidovaná Ministerstvom kultúry SR v jazyku menšiny alebo v kombinácii jazykov
maďarská	23	25	101
rómska	1	1	2
česká	2	3	38
rusínska	3	4	8
ukrajinská	3	3	3
ruská	1	1	4
poľská	1	1	3
chorvátska	1	1	1
bulharská	1	1	2
židovská	1	0	0
nemecká	2	2	6

Zdroj: Ministerstvo kultúry SR, Fond na podporu kultúry národnostných menšín, ÚSVNM

Prostredníctvom dotačného programu KNM 2017 a fondu v roku 2018 bolo podporené aj vydávanie neperiodickej tlače, t. j. knižných publikácií zameraných na podporu rozvoja kultúry a jazyka národnostných menšín vrátane prekladovej literatúry z jazykov národnostných menšín do slovenčiny.

Tabuľka č. 14: Prehľad počtu neperiodickej tlače podporenej v rámci dotačného programu Kultúra národnostných menšín 2017 a v rámci Fondu na podporu kultúry národnostných menšín v roku 2018

Národnostná menšina	Tlač podporená v rámci dotačného programu Kultúra národnostných menšín v roku 2017	Tlač podporená v rámci Fondu na podporu kultúry národnostných menšín v roku 2018
maďarská	49	12
rómska	3	1
česká	0	0
rusínska	4	0
ukrajinská	3	1
ruská	0	0
poľská	0	0
chorvátska	0	0
bulharská	0	1

⁵⁹ Dostupné na: https://dotacie.vlada.gov.sk/2014/statistiky_verejne.php

⁶⁰ Dostupné na: <https://podpora.kultminor.sk/statistiky/program>

⁶¹ V roku 2018 po prvý krát vyšiel s podporou dotačného programu fondu občasník moravskej kultúry Ludé povídamú.

židovská	1	0
nemecká	0	0
srbská	1	0
moravská	0	1

Zdroj: Ministerstvo kultúry SR, Fond na podporu kultúry národnostných menšín, ÚSVNM

3.7 Podpora kultúry národnostných menšín

Dotačný program Kultúra národnostných menšín 2017

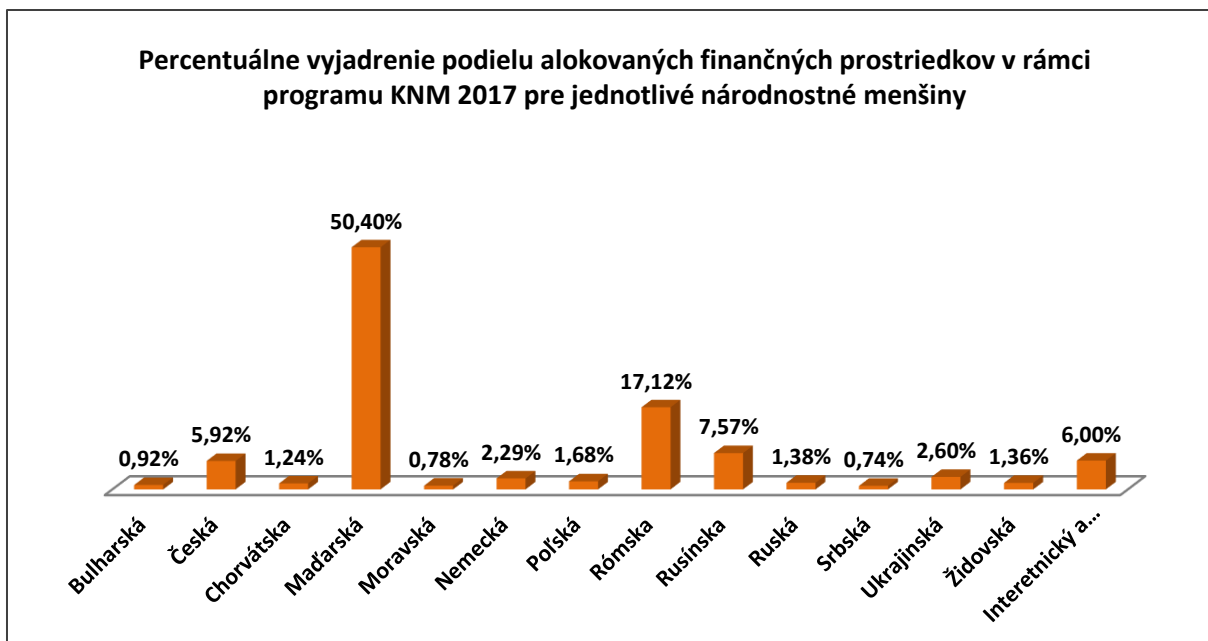
Významným finančným nástrojom zabezpečenia zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín, výchovy a vzdelávania k právam národnostných menšín, interetnického a interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi národnostnou väčšinou a národnostnými menšinami a etnickými skupinami v gescii splnomocnenca bol do konca roku 2017 dotačný program Kultúra národnostných menšín (ďalej len „KNM“).

Na rok 2017 bola zo štátneho rozpočtu na tento program vyčlenená suma vo výške 4 500 000 eur. Oproti roku 2016, kedy bolo vyčlenených 3 879 250 eur, išlo o navýšenie v hodnote 620 750 eur. Spôsob prerozdelenia finančných prostriedkov medzi jednotlivé národnostné menšiny vychádzal z pravidiel alokácie finančných prostriedkov v rámci KNM, ktorý zohľadňoval pri prepočítavaní výšky alokácie pre jednotlivé národnostné menšiny viaceré kritériá. Tieto pravidlá prerozdelenia finančných prostriedkov boli vypracované a schválené Výborom pre národnostné menšiny a etnické skupiny.

Tabuľka č. 15: Rozdelenie finančných prostriedkov pre program Kultúra národnostných menšín 2017

Národnostné menšiny	Pridelené finančné prostriedky na základe alokácie 2017	
	€	%
Bulharská národnostná menšina	41 400	0,92 %
Česká národnostná menšina	266 400	5,92 %
Chorvátska národnostná menšina	55 800	1,24 %
Maďarská národnostná menšina	2 268 000	50,40 %
Moravská národnostná menšina	35 100	0,78 %
Nemecká národnostná menšina	103 050	2,29 %
Poľská národnostná menšina	75 600	1,68 %
Rómska národnostná menšina	770 400	17,12 %
Rusínska národnostná menšina	340 650	7,57 %
Ruská národnostná menšina	62 100	1,38 %
Srbská národnostná menšina	33 300	0,74 %
Ukrajinská národnostná menšina	117 000	2,60 %
Židovská národnostná menšina	61 200	1,36 %
Interetnický a interkultúrny dialóg*	270 000	6,00 %
Spolu	4 500 000	100,000 %

Zdroj: ÚSVNM



Zdroj: ÚSVNM

Úrad vlády SR v spolupráci s úradom splnomocnenca pripravil a 16. novembra 2016 zverejnil Výzvu na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie v programe Kultúra národnostných menšín na rok 2017. V súvislosti s výzvou sa usporiadali informačné semináre v troch mestách na Slovensku, a to v Bratislave, Banskej Bystrici a v Košiciach s cieľom informovať potenciálnych žiadateľov o podmienkach výzvy a postupe poskytnutia dotácie.

V súlade s výzvou žiadatelia predkladali len jednu žiadosť o poskytnutie dotácie, ktorá mohla pozostávať z viacerých projektov zaradených do jedného alebo viacerých podprogramov. Celkovo bolo usporiadaných 15 hodnotiacich komisií, pre každú národnostnú menšinu jedna s výnimkou maďarskej národnostnej menšiny, pre ktorú boli ustanovené dve hodnotiace komisie – komisia pre tzv. písanú a komisia pre tzv. živú kultúru. Pre multikultúrne a interetnické aktivity bola zriadená samostatná komisia. Členov komisie, prevažne príslušníkov národnostných menšín, ako aj zástupcov štátnej správy spomedzi kandidátov navrhovaných členmi výboru, vymenoval na návrh gestora a príslušného ministra vedúci úradu vlády.

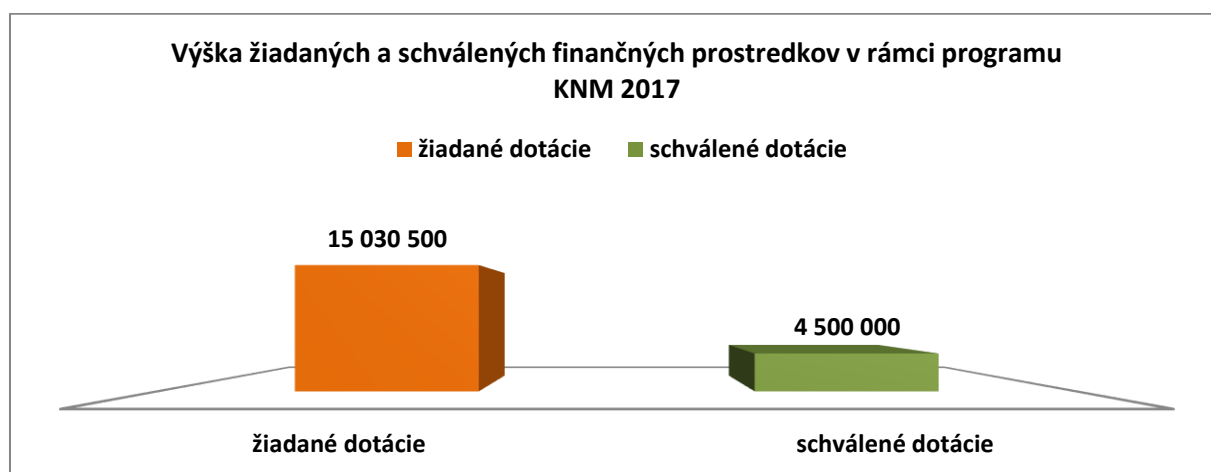
Členovia hodnotiacej komisie hodnotili projekty z odborného hľadiska podľa kritérií uvedených vo výzve a vo všeobecne záväzných právnych predpisoch a posudzovali aj efektívnosť využitia dotácie, opodstatnenosť a primeranosť požadovaných finančných prostriedkov. Proces hodnotenia projektov 15 komisiami začal 15. februára 2017 pričom celkovo bolo doručených 797 žiadostí o poskytnutie dotácie na podporu 1 886 projektov v celkovej požadovanej sume 15 030 500 eur. Po zasadnutí hodnotiacich komisií bolo odporučených na podporu celkom 625 žiadostí na 1 342 projektov v sume 4 500 000 eur. Poskytnutú dotáciu v sume 55 190 eur vrátilo 18 subjektov. Úrad vlády nepodpísal zmluvu so 4 subjektmi v sume 31 800 eur, a to z dôvodu nesplnenia požiadaviek, a 19 žiadateľov nepodpísalo zmluvu s úradom v celkovej sume 71 650 eur.

Tabuľka č. 16: Prehľad projektov

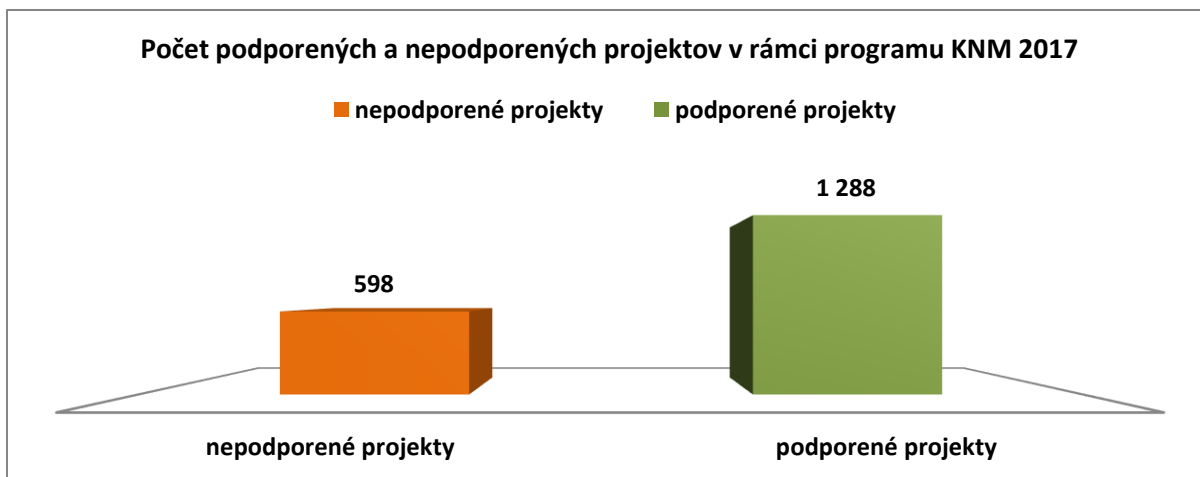
Národnostná menšina	Výška požadovanej dotácie	Počet predložených projektov	Výška finančných prostriedkov odporúčaných na schválenie		Počet projektov odporúčaných na schválenie
			€	%	
bulharská	109 712	21	41 400	0,92	16
česká	306 300	54	266 400	5,92	49
chorvátska	63 200	9	55 800	1,24	9
maďarská	8 217 994	1124	2 268 000	50,40	815
moravská	76 884	10	35 100	0,78	9
nemecká	147 485	14	103 050	2,29	11
poľská	151 150	27	75 600	1,68	19
rómska	2 869 543	253	770 400	17,12	142
rusínska	955 039	170	340 650	7,57	117
ruská	133 000	18	62 100	1,38	17
srbská	42390	7	33 300	0,74	7
ukrajinská	170 118	24	117 000	2,60	23
židovská	264 268	33	61 200	1,36	21
interetnický a interkultúrny dialóg*	1 523 417	122	2 700 00	6,00	87
Celkom	15030500	1886	4500 000	100	1342

Zdroj: ÚSVNM

V programe KNM 2017 bolo v rámci výzvy celkovo predložených 1 886 projektov. Z tohto počtu bolo 107 nehodnotených a vylúčených projektov, a to najmä z dôvodov podania neúplných žiadostí, doručenia žiadostí po termíne uvedenom vo výzve, alebo z dôvodu, že žiadateľ nemal oprávnenie na činnosť, na ktorú žiadal dotáciu. Z predložených projektov bolo 437 hodnotených avšak nepodporených, a to z viacerých dôvodov vrátane nižšej kvality projektov, alebo limitovanej výšky disponibilných zdrojov. Ďalších 54 projektov bolo hodnotených a schválených, ale nere realizovaných, a to napríklad z dôvodu, že prijímatelia vrátili poskytnutú dotáciu a podobne. V rámci dotačného systému KNM za rok 2017 bolo hodnotených, schválených a realizovaných 1288 projektov.



Zdroj: ÚSVNM

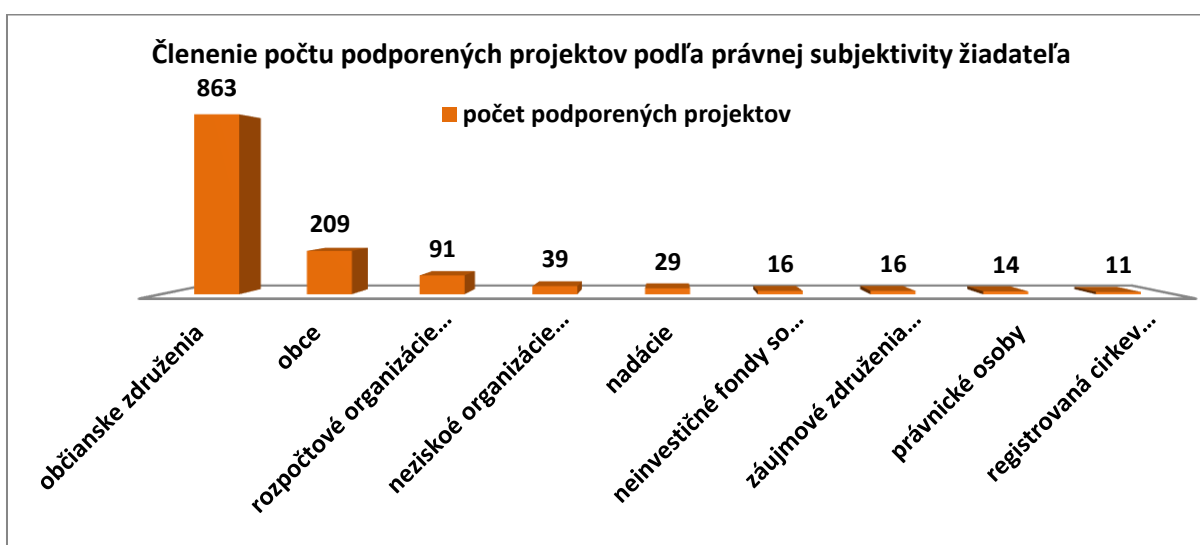


Zdroj: ÚSVNM

Vybrané štatistické ukazovatele dotačného programu KNM 2017

V rámci KNM 2017 v členení podľa právnej subjektivity žiadateľa bolo podporených:

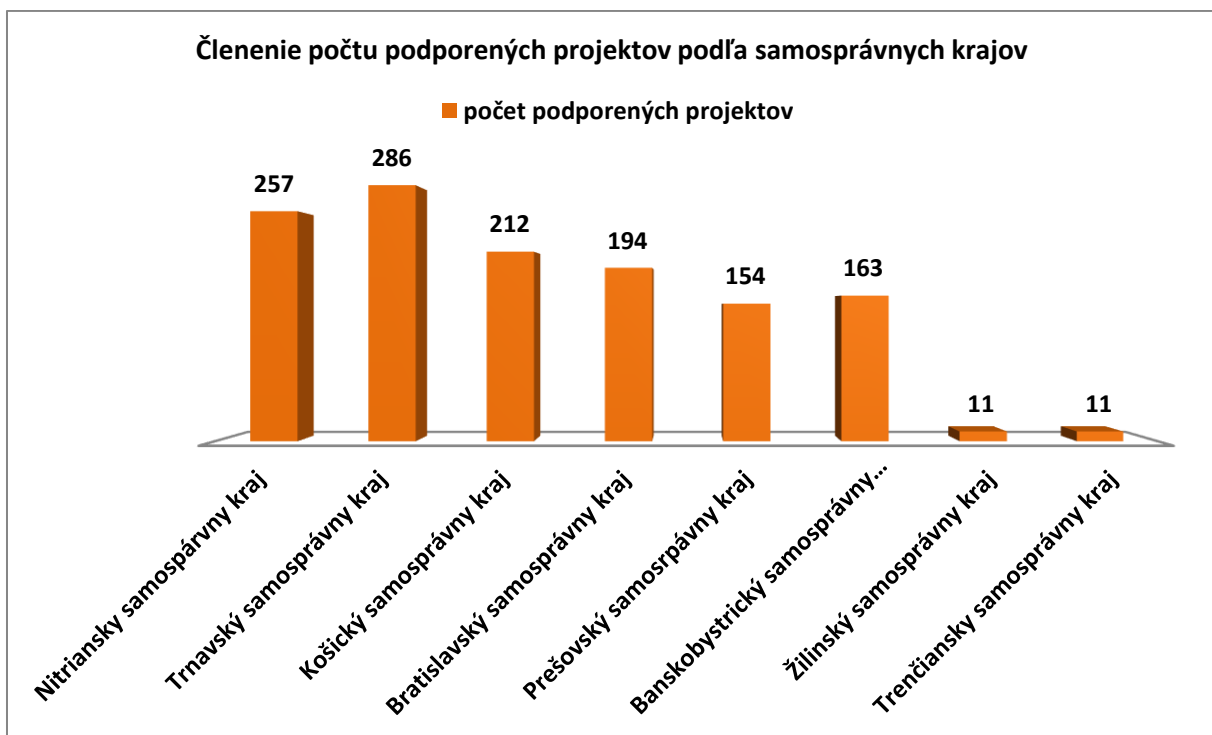
- 863 projektov (67 %) občianskych združení;
- 209 projektov (16,23 %) obcí;
- 91 projektov (7,07 %) rozpočtových organizácií alebo príspevkových organizácií, ktorých zriaďovateľom je obec alebo vyšší územný celok;
- 39 projektov (3,03 %) neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby;
- 29 projektov (2,25 %) nadácií;
- 16 projektov (1,24 %) neinvestičných fondov so sídlom na území SR;
- 16 projektov (1,24 %) záujmových združení právnických osôb, ak sú právnickými osobami;
- 14 projektov (1,09 %) právnických osôb zriadených osobitným zákonom (verejných VŠ);
- 11 projektov (0,85 %) registrovaných cirkví alebo náboženských spoločností.



Zdroj: ÚSVNM

Členenie podporených projektov v rámci programu KNM podľa 8 samosprávnych krajov:

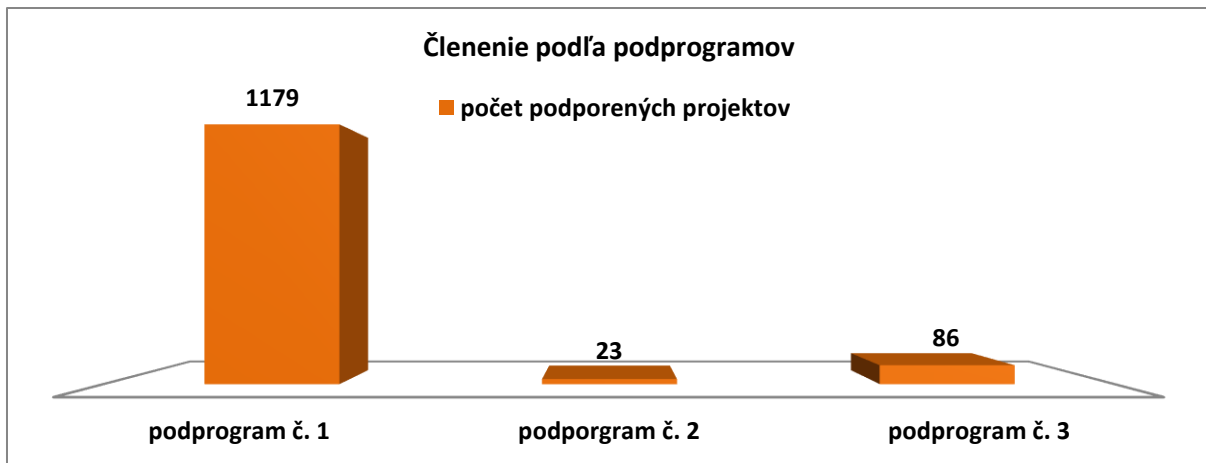
- v Nitrianskom samosprávnom kraji bolo podporených 257 projektov (19,953 %);
- v Trnavskom samosprávnom kraji bolo podporených 286 projektov (22,205 %);
- v Košickom samosprávnom kraji bolo podporených 212 projektov (16,460 %);
- v Bratislavskom samosprávnom kraji bolo podporených 194 projektov (15,062 %);
- v Prešovskom samosprávnom kraji bolo podporených 154 projektov (11,957 %);
- v Banskobystrickom samosprávnom kraji bolo podporených 163 projektov (12,655 %);
- v Žilinskom samosprávnom kraji bolo podporených 11 projektov (0,854 %);
- v Trenčianskom samosprávnom kraji bolo podporených 11 projektov (0,854 %).



Zdroj: ÚSVNM

Program KNM 2017 bol rozdelený na 3 podprogramy a 15 priorít nasledovne:

- v podprograme 1. Podpora zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín bolo podporených 1 179 projektov (91,54%);
- v podprograme 2. Podpora výchovy a vzdelávania k právam národnostných menšín bolo podporených 23 projektov(1,78%);
- v podprograme 3. Podpora interetnického a interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi národnostnou väčšinou a národnostnými menšinami a etnickými skupinami bolo podporených 86 projektov (6,68%).



Zdroj: ÚSVNM

Fond na podporu kultúry národnostných menšín

Fond na podporu kultúry národnostných menšín vznikol 1. júla 2017 na základe zákona č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Objem finančných prostriedkov poskytovaných na kultúru národnostných menšín sa v zmysle zákona o fonde zvýšil z 4 500 000 eur poskytnutých v roku 2017 na (minimálne) 8 000 000 eur.

Minister kultúry vymenoval prvého riaditeľa fondu, Norberta Molnára, do funkcie od 17. júla 2017. V roku 2017 boli zriadené orgány fondu, t. j. dozorná komisia, odborné rady a správna rada. Ďalej boli vypracované a prijaté hlavné dokumenty fondu, zabezpečené a pripravené všetky potrebné náležitosti pre začatie hlavnej činnosti fondu, ktorou je prijímanie a vyhodnocovanie žiadostí a poskytovanie finančných prostriedkov.

V roku 2018 fond poskytol prvýkrát finančné prostriedky na podporu zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín, výchovy a vzdelávania k právam osôb patriacich k národnostným menšinám a zabezpečenia interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi občanmi slovenskej národnosti a občanmi patriacimi k národnostným menšinám a etnickým skupinám.

Základným dokumentom, ktorý upravuje zameranie podpory kultúrnych a vedeckých aktivít v rámci podpornej činnosti Fondu na podporu kultúry národnostných menšín je Štruktúra podpornej činnosti.

Cieľom fondu je zabezpečiť prostredníctvom štruktúry podpornej činnosti rozvoj:

- kultúrno-osvetovej činnosti a vzdelávacej činnosti, vedy a výskumu;
- literárnej, nakladateľskej a vydavateľskej činnosti;
- divadelného, hudobného, tanečného, výtvarného a audiovizuálneho umenia;
- zabezpečenie interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi občanmi slovenskej národnosti a občanmi patriacimi k národnostným menšinám a etnickým skupinám.

Pre uvedené oblasti v rámci štruktúry podpornej činnosti sa poskytuje podpora vo forme dotácií a/alebo štipendií. Sumu finančných prostriedkov určenú na podpornú činnosť rozdeľuje fond medzi odborné rady v zmysle zákona o fonde.

Tabuľka č. 17: Finančné prostriedky prerozdelené fondom v rámci jednotlivých národnostných menšín

Národnostná menšina	%	€
bulharská	1	76 800,00
česká	3,7	284 160,00
chorvátska	1	76 800,00
maďarská	53	4 070 400,00
moravská	1,4	107 520,00
nemecká	1,8	138 240,00
poľská	1,4	107 520,00
rómska	22,4	1 720 320,00
rusínska	6,4	491 520,00
ruská	1,1	84 480,00
srbská	0,7	53 760,00
ukrajinská	2	153 600,00
židovská	1,1	84 480,00
interkultúrny dialóg a porozumenie	3	230 400,00
Spolu	100	7 680 000,00

Zdroj: Fond na podporu kultúry národnostných menšín

V rámci roku 2018 bolo vyhlásených celkovo sedem výziev na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie alebo štipendiá. Na základe výziev bolo prijatých 2 259 žiadostí v celkovej požadovanej sume 21 502 545 eur. V zmysle § 17 zákona o fonde prešli všetky projekty predpísanou kontrolou. Podmienke úplnosti zodpovedalo 2 126 žiadostí a boli postúpené odborným radám na posúdenie. Odborné rady celkovo odporučili na podporu 1447 projektov (z toho 55 štipendií) v celkovej sume 7 394 538 eur. V prípade 20 projektov odstúpili žiadatelia od realizácie projektov. Zo strany fondu nebolo podpísaných celkovo 27 projektov, pri ktorých nedošlo zo strany prijímateľov k doručeniu vecne a finančne správnej dokumentácie. Celkovo tak fond v roku 2018 uzavrel s prijímateľmi 1 400 zmlúv v celkovej sume 7 251 689 eur.

Tabuľka č. 18: Prehľad hodnotených a podporených projektov a s nimi súvisiacich zmlúv

Národnostná menšina	Počet hodnotených projektov	Počet podporených projektov	Počet odstúpení od realizácie	Počet uzatvorených zmlúv	Počet neuzatvorených zmlúv	Celkovo vyplatená suma v eurách
bulharská	25	16	0	16	0	69 570,00
česká	70	56	0	56	0	272 469,00
chorvátska	12	11	0	11	0	76 800,00
maďarská	1227	851	11	823	17	3 935 965,00
moravská	13	11	0	11	0	107 520,00
nemecká	15	14	0	14	0	137 724,00
poľská	21	21	0	21	0	104 557,00
rómska	355	196	5	184	7	1 461 598,00
rusínska	157	134	4	128	2	484 082,00
ruská	34	25	0	25	0	84 480,00

srbská	20	13	0	13	0	51 444,00
ukrajinská	33	30	0	30	0	153 600,00
židovská	31	19	0	19	0	84 480,00
interkultúrny dialóg a porozumenie	113	50	0	49	1	227 400,00
SPOLU	2126	1447	20	1400	27	7 251 689,00

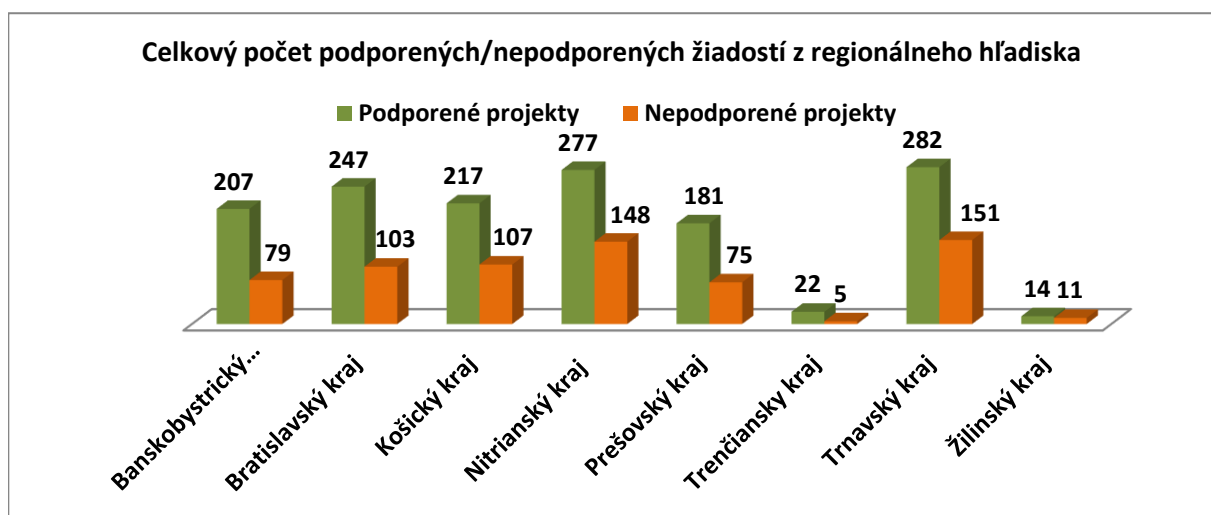
Zdroj: Fond na podporu kultúry národnostných menšín

Z regionálneho hľadiska bolo najviac podporených žiadostí v Trnavskom kraji, za ktorým nasledoval Nitriansky kraj a Bratislavský kraj. Najmenej žiadostí bolo podporených v Žilinskom kraji a v Trenčianskom kraji.

Tabuľka č. 19: Celkový počet podporených/nepodporených žiadostí z regionálneho hľadiska

Žiadosti	BB	BA	KE	NR	PO	TN	TT	ZA	SPOLU
Podporené	207	247	217	277	181	22	282	14	1447
Nepodporené	79	103	107	148	75	5	151	11	679
SPOLU	286	350	324	425	256	27	433	25	2126

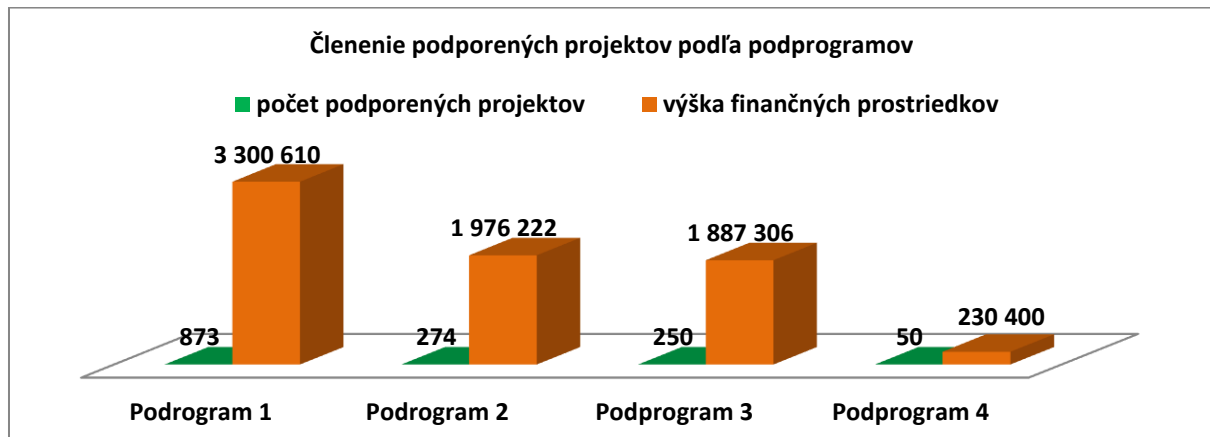
Zdroj: Fond na podporu kultúry národnostných menšín



Zdroj: Fond na podporu kultúry národnostných menšín

Štruktúra podpory Fondu na podporu kultúry národnostných menšín vrátane názvov jednotlivých podprogramov je obsahom prílohy č. 3. V rámci Programu 1, ktorého zámerom je podpora kultúrno-osvetovej činnosti a vzdelávacej činnosti bolo podporených 873 žiadostí v celkovej sume 3 300 610 eur. Zámerom Programu 2 je podpora literárnej, nakladateľskej a vydavateľskej činnosti. V rámci tohto programu bolo v roku podporených 274 žiadostí v celkovej sume 1 976 222 eur. Zámerom Programu 3 je podpora divadelného, hudobného, tanečného, výtvarného a audiovizuálneho umenia. V roku 2018 bolo v rámci neho podporených 250 žiadostí v celkovej sume 1 887 306 eur. V rámci Programu 4, ktorého zámerom je podpora zabezpečenia interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi občanmi slovenskej národnosti a občanmi patriacimi k národnostným menšinám a etnickým skupinám bolo podporených 50 žiadostí v celkovej sume 230 400 eur. Fond poskytuje finančné

prostriedky na tvorbu audiovizuálnych diel a periodickú a neperiodickú tlač prostredníctvom schém štátnej pomoci. V roku 2018 poskytol fond v rámci týchto schém podporu 179 žiadostiam od 106 subjektov vo forme dotácií v celkovej výške 1 524 025 eur.



Vývoj podpory kultúry národnostných menšín prostredníctvom dotačných programov v období 2012 – 2018

V SR sa kultúra národnostných menšín kontinuálne podporuje od roku 1995. Na financovanie projektov zameraných na kultúrne aktivity a vydávanie periodickej a neperiodickej tlače MK SR v roku 2001 zriadilo systém poskytovania finančných prostriedkov pod názvom *Kultúra národnostných menšín*. Dotačný program Kultúra národnostných menšín prešiel v roku 2011 z MK SR na úrad vlády. Poslednou zmenou v tejto oblasti bol vznik verejnoprávnej inštitúcie – Fondu na podporu kultúry národnostných menšín v roku 2017.

Nasledujúce tabuľky ponúkajú prehľad vývoja výšky finančných prostriedkov na podporu kultúry národnostných menšín, ako aj prehľad výšky pridelených finančných prostriedkov predstaviteľom jednotlivých národnostných menšín spolu s percentuálnym vyjadrením z celkového počtu, ďalej prehľad počtu podporených a realizovaných projektov a prehľad použitých finančných prostriedkov na podporu kultúry národnostných menšín.



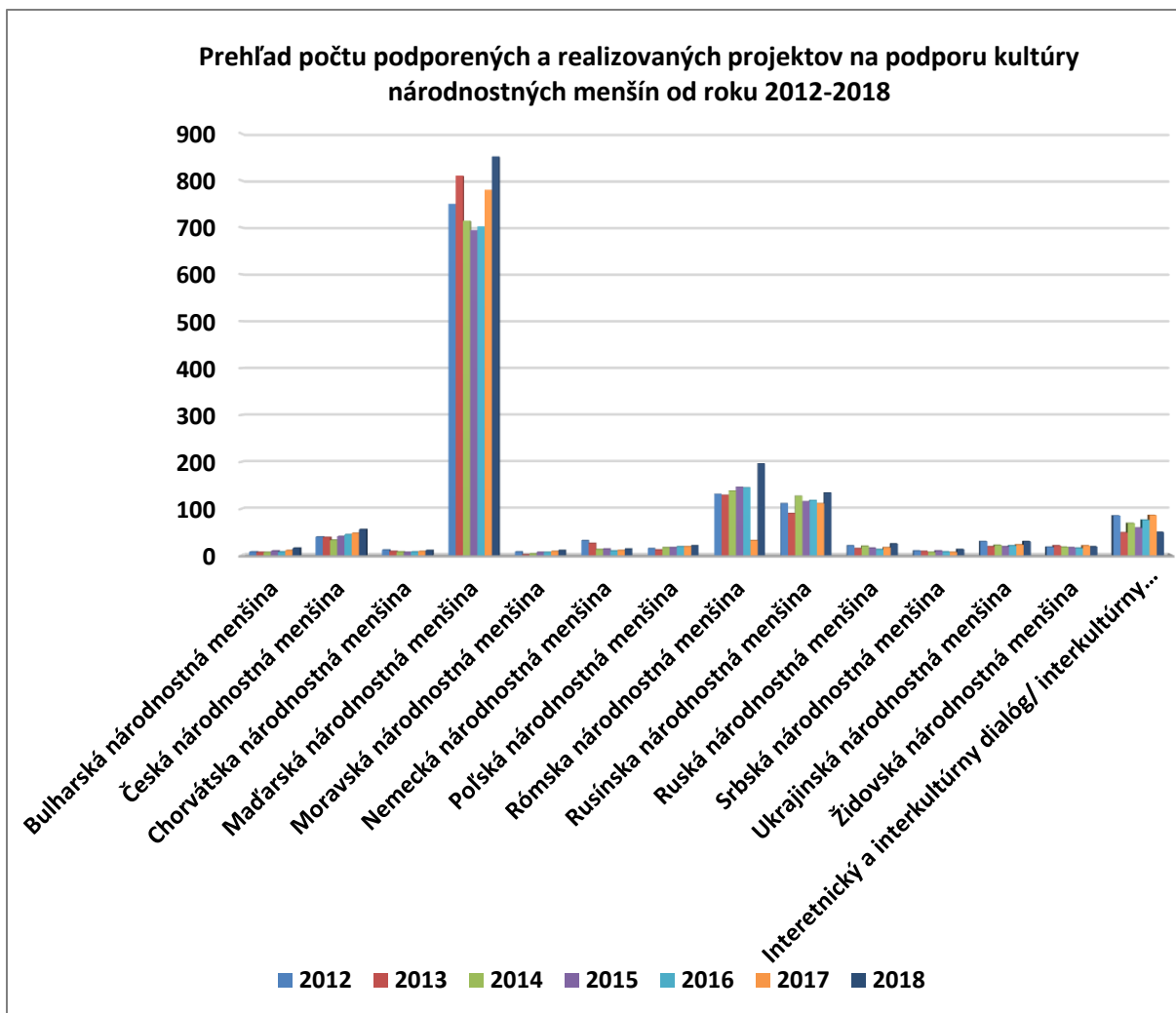
Zdroj: ÚSVNM a Fond

Tabuľka č. 20: Výška pridelených prostriedkov na podporu kultúry národnostných menín v rokoch 2012 – 2018 podľa národnostných menšín

Národnostná menšina	2012		2013		2014	
	€	%	€	%	€	%
bulharská	34 000	0,76%	32 000	0,75%	34 215	0,89%
česká	176 000	3,91%	160 000	3,76%	206 023	5,38%
chorvátska	64 000	1,42%	60 000	1,41%	49 375	1,29%
maďarská	2 470 000	54,89%	2 600 000	61,18%	1 983 057	51,79%
moravská	24 000	0,53%	20 000	0,47%	27 908	0,73%
nemecká	144 000	3,20%	80 000	1,88%	96 604	2,52%
poľská	80 000	1,78%	40 000	0,94%	62 060	1,62%
rómska	576 000	12,80%	588 000	13,84%	634 109	16,56%
rusínska	230 000	5,11%	200 000	4,71%	263 482	6,88%
ruská	52 000	1,16%	40 000	0,94%	51 270	1,34%
srbská	20 000	0,44%	20 000	0,47%	27 703	0,72%
ukrajinská	155 000	3,44%	100 000	2,35%	108 142	2,82%
židovská	75 000	1,67%	60 000	1,41%	55 547	1,45%
interetnický a interkultúrny dialóg/ interkultúrny dialóg a porozumenie	400 000	8,89%	250 000	5,88%	229 755	6,00%
SPOLU	4 500 000	100 %	4 250 000	100 %	3 829 250	100 %

2015		2016		2017		2018	
€	%	€	%	€	%	€	%
35 504	0,92%	35 504	0,92%	41 400	0,92%	76 800	1%
229 815	5,92%	229 815	5,92%	266 400	5,92%	284 160	3,70%
48 064	1,24%	48 064	1,24%	55 800	1,24%	76 800	1%
1 955 296	50,40%	1 955 296	50,40%	2 268 000	50,40%	4 070 400	53%
30 489	0,79%	30 489	0,79%	35 100	0,78%	107 520	1,40%
88 880	2,29%	88 880	2,29%	103 050	2,29%	138 240	1,80%
64 683	1,67%	64 683	1,67%	75 600	1,68%	107 520	1,40%
664 152	17,12%	664 152	17,12%	770 400	17,12%	1 720 320	22,40%
294 032	7,58%	294 032	7,58%	340 650	7,57%	491 520	6,40%
53 377	1,38%	53 377	1,38%	62 100	1,38%	84 480	1,10%
28 706	0,74%	28 706	0,74%	33 300	0,74%	53 760	0,70%
100 673	2,60%	100 673	2,60%	117 000	2,60%	153 600	2%
52 825	1,36%	52 825	1,36%	61 200	1,36%	84 480	1,10%
232 754	6,00%	232 754	6,00%	270 000	6,00%	230 400	3%
3 879 250	100 %	3 879 250	100 %	4 500 000	100 %	7 680 000	100 %

Zdroj: ÚSVNM a Fond na podporu kultúry národnostných menšín



Zdroj: ÚSVNM a Fond na podporu kultúry národnostných menšín

Tabuľka č. 21: Prehľad počtu podporených a realizovaných projektov na podporu kultúry národnostných menšín za obdobie rokov 2012 – 2018

Národnostná menšina	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
bulharská	8	7	7	10	8	11	16
česká	40	39	45	42	45	48	56
chorvátska	12	9	8	7	8	9	11
maďarská	750	810	733	694	702	780	851
moravská	8	2	6	9	7	9	11
nemecká	32	26	13	14	10	11	14
poľská	15	12	17	17	19	19	21
rómska	131	129	155	60	145	136	196
rusínska	111	90	127	115	118	111	134
ruská	21	15	20	16	13	17	25
srbská	10	9	7	10	8	7	13
ukrajinská	30	19	22	19	21	23	30
židovská	18	21	18	17	16	21	19
interetnický a interkultúrny dialóg/ interkultúrny dialóg a porozumenie	85	49	69	59	76	86	50
Spolu	1271	1237	1247	1189	1196	1288	1447

Zdroj: ÚSVNM a f Fond na podporu kultúry národnostných menšín

Iné dotačné programy

Podpora kultúry národnostných menšín má aj regionálny rozmer a v sledovanom období bola okrem celoštátneho dotačného systému podporovaná aj dotačnými programami vyšších územných celkov. Podľa údajov dostupných úradu splnomocnenca má dotačný program na podporu kultúry národnostných menšín trnavský a nitriansky vyšší územný celok.

Grantový program Trnavského samosprávneho kraja

Trnavský samosprávny kraj každoročne poskytuje dotácie aktérom v oblasti kultúry v rámci programu „Podpora kultúrnych a umeleckých aktivít a mládeže“. V rámci tohto programu boli v roku 2017 a 2018 podporené aj projekty z oblasti národnostnej kultúry. V roku 2017 bolo podporených 17 projektov čiastkou 6 450 eur, v roku 2018 19 projektov čiastkou 12 520 eur.

Poskytovanie dotácií na podporu kultúry a športu z rozpočtu Nitrianskeho samosprávneho kraja

Na základe všeobecne záväzného nariadenia Nitrianskeho samosprávneho kraja z roku 2014 sú poskytované dotácie na podporu kultúry a športu z rozpočtu Nitrianskeho samosprávneho kraja. V roku 2017 a 2018 boli občianskym združeniam ďalej len národnostných menšín poskytnuté nasledovné finančné prostriedky:

Tabuľka č. 22: Prehľad projektov podporených v rámci dotácií z rozpočtu Nitrianskeho samosprávneho kraja

Rok	2017		2018	
	Počet projektov	Pridelená suma v eurách	Počet projektov	Pridelená suma v eurách
Csemadok	36	44 574,80	42	44 801,00
OZ národnostných menšín	43	58 240,00	71	63 930,00
OZ rómskej komunity	2	3 300,00	2	1 700,00

Zdroj: Nitriansky samosprávny kraj

IV. Časť – Práva národnostných menšín v oblasti výchovy a vzdelávania národnostných menšín

4.1 Legislatívne a koncepčné rámce

Ústava v článku 34 ods. 2 zaručuje občanom SR patriacim k národnostným menšinám alebo etnickým skupinám za podmienok ustanovených zákonom okrem práva na osvojenie si štátneho jazyka aj právo na vzdelanie v ich jazyku. SR sa zaviazala k zabezpečeniu tohto práva aj ratifikáciou medzinárodných dokumentov Rady Európy, a to rámcového dohovoru a charty. Legislatívne toto právo upravuje zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „školský zákon“) a § 6 a 9 vyhlášky MŠVVaŠ SR č. 320/2008 Z. z. o základnej škole v znení neskorších predpisov.⁶² K najvýznamnejším koncepčným dokumentom aj v oblasti výchovy a vzdelávania národnostných menšín patrí programové vyhlásenie, ktoré práve v tejto oblasti stanovilo viacero dôležitých priorít.⁶³

Novelizáciou zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „zákon o financovaní škôl“) s účinnosťou od 1. septembra 2017 sa upravilo poskytovanie príspevku na skvalitnenie podmienok na výchovu a vzdelávanie žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia. Zároveň zákon ustanovil, že na účely poskytovania príspevku na skvalitnenie podmienok na výchovu a vzdelávanie žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia sa od 1. septembra 2017 do 31. decembra 2018 považuje za žiaka zo sociálne znevýhodneného prostredia aj žiak, ktorý je členom domácnosti, ktorej členovi sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi a zákonný zástupca žiaka túto skutočnosť preukáže riaditeľovi základnej školy. Tento príspevok je nad rámec bežného normatívu na žiaka.

Zriaďovateľ základnej školy, v ktorej sa vzdeláva viac ako 85 žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, je povinný použiť najmenej 50 % z celkového príspevku na skvalitnenie podmienok na výchovu a vzdelávanie žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia pre základnú školu na osobné náklady asistenta učiteľa pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia alebo sociálneho pedagóga. Zákonom č. 367/2018 Z. z. zo 4. decembra 2018, ktorým sa mení zákon o financovaní škôl, bolo predĺžené prechodné obdobie do 31. decembra 2019.

V súlade s novelizáciou zákona o financovaní škôl má zákonný zástupca žiaka verejnej školy alebo cirkevnej školy od 1. septembra 2017 právo na úhradu cestovných nákladov na dopravu žiaka z obce jeho trvalého pobytu do najbližšej školy

⁶² Ďalšími zákonmi upravujúcimi príslušnú oblasť sú predovšetkým: zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov; zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov; zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁶³ Podrobnejšie pozri: Správa o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2016, s. 61 a 62.

s vyučovacím jazykom príslušnej národnostnej menšiny a späť, ak ide o žiaka základnej školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a v obci alebo v školskom obvode, v ktorej má žiak patriaci k národnostnej menšine trvalý pobyt, nie je zriadená základná škola s vyučovacím jazykom príslušnej národnostnej menšiny.

S účinnosťou od 1. januára 2018 v nariadení vlády SR č. 630/2008 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre školy a školské zariadenia v znení neskorších predpisov, boli upravené normatívy na výchovno-vzdelávací proces, t. j. zvýšený normatív zo 108 % základnej školy s iným vyučovacím jazykom ako slovenským jazykom na 113 % zodpovedajúceho normatívu a nový normatív základnej školy, ktorý sa učí jazyk národnostnej menšiny, je 104 % zodpovedajúceho normatívu.

V rámci záväzku vyplývajúceho z programového vyhlásenia vlády, v ktorom sa vláda SR zaviazla vypracovať koncepciu rozvoja výučby rusínskeho jazyka a kultúry v materských školách, na základných školách a stredných školách, MŠVVaŠ SR v roku 2017 vypracovalo návrh Koncepcie rozvoja výučby rusínskeho jazyka v materských školách, základných školách a stredných školách v SR. Koncepcia je zameraná predovšetkým na stabilizáciu a systematizáciu procesu formovania, organizovania a koordinovania škôl vo vzťahu k vyučovaniu rusínskeho jazyka ako jedného z vyučovacích predmetov z ponuky školských vzdelávacích programov a ako výchovného a vyučovacieho jazyka v podmienkach jednotlivých stupňov vzdelávania a druhov škôl vrátane kontinuálneho vzdelávania učiteľov a vysokoškolskej prípravy budúcich učiteľov.

4.2 Inštitucionálne zabezpečenie

V súlade so školským zákonom sa deťom a žiakom občanov patriacim k národnostným menšinám a etnickým skupinám zabezpečuje okrem práva na osvojenie si štátneho jazyka aj právo na výchovu a vzdelanie v ich jazyku. Súčasťou výchovy a vzdelávania v základných školách a stredných školách s iným vyučovacím jazykom ako je štátny jazyk, je aj povinný vyučovací predmet slovenský jazyk a slovenská literatúra v rozsahu vyučovania potrebného na jeho osvojenie. Okrem škôl s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny sa výchova a vzdelávanie príslušníkov národnostných menšín uskutočňuje v školách a školských zariadeniach s vyučovaním jazykov národnostných menšín. Vzdelanie dosiahnuté v školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín alebo v školách s vyučovaním jazykov národnostných menšín je rovnocenné so vzdelaním získaným v školách s vyučovacím jazykom slovenským.

Výchovno-vzdelávací proces v školách s vyučovacím jazykom a s vyučovaním jazyka národnostných menšín sa uskutočňuje v súlade so štátnymi vzdelávacími programami pre jednotlivé stupne vzdelávania. Na MŠVVaŠ SR bola 1. apríla 2018 zriadená samostatná Sekcia národnostného a inkluzívneho vzdelávania, ktorá sa člení na kanceláriu sekcie národnostného a inkluzívneho vzdelávania, odbor vzdelávania národnostných menšín a oddelenie prierezových tém v školstve. Kľúčové úlohy a kompetencie v oblasti výchovno-vzdelávacieho procesu príslušníkov národnostných menšín zabezpečujú aj Štátny pedagogický ústav, Štátny inštitút odborného

vzdelávania (ďalej len ako „ŠIOV“), Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (ďalej len ako „NÚCEM“), Štátna školská inšpekcia (ďalej len ako „ŠŠI“), IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže (ďalej len ako „IUVENTA“), ako aj Metodicko-pedagogické centrum (ďalej aj ako „MPC“), ktoré sa ďalej delí na generálne riaditeľstvo a 9 regionálnych pracovísk, z ktorých je pre národnostné menšiny dôležité najmä Regionálne pracovisko MPC Prešov, v rámci ktorého prebieha kontinuálne vzdelávanie pre rusínsky jazyk a literatúru, ale pôsobí v rámci neho aj ROCEPO – Rómske vzdelávacie centrum Prešov.⁶⁴

Poradným orgánom ministerky školstva, vedy, výskumu a športu SR pre uvedenú oblasť a pre implementáciu charty jazykov, podľa ktorej pri určovaní politiky voči regionálnym alebo menšinovým jazykom zmluvné strany vezmú do úvahy potreby príslušníkov národnostných menšín, je Rada ministra pre národnostné školstvo (ďalej len ako „rada ministra“). Prvé zasadnutie rady ministra sa uskutočnilo 15. decembra 2017. Boli na ňom poskytnuté aktuálne informácie o vzdelávaní v školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín a s vyučovaním jazyka národnostných menšín. Obsahom druhého zasadnutia bola informácia o tvorbe a vývoji Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania, spracovaného vo vzájomnej korelácii Správy o súčasnom stave školstva z roku 2013 a materiálu *Učiace sa Slovensko*.

4.3 Obsahové zabezpečenie

Výchova a vzdelávanie v školách a v školských zariadeniach sa uskutočňuje podľa výchovno-vzdelávacích programov. Štátne vzdelávacie programy vymedzujú povinný obsah výchovy a vzdelávania v školách na získanie kompetencií. Vydáva a zverejňuje ich MŠVVaŠ SR. Okrem vyučovacieho jazyka obsahujú štátne vzdelávacie programy aj vzdelávacie štandardy a rámcové učebné plány. V rokoch 2017 – 2018 sa v obsahovom zabezpečení výchovy a vzdelávania udiali nasledovné zmeny:

- MŠVVaŠ SR schválilo pod číslom 2017-7512/20194:1-10I0 Dodatok č. 1, ktorým sa mení rámcový učebný plán pre ZŠ s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny. Schválený dodatok je účinný od 1. septembra 2017 začínajúc prvým ročníkom ZŠ. Škola si môže vybrať jeden z dvoch rámcových učebných plánov:⁶⁵
 - Rámcový učebný plán pre ZŠ s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny platný od 1. septembra 2015⁶⁶ a
 - Rámcový učebný plán pre ZŠ s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny (dodatok k inovovanému štátnemu vzdelávaciemu programu pre primárne vzdelávanie) účinný od 1. septembra 2017.
- MŠVVaŠ SR schválilo s platnosťou od 1. septembra 2017:

⁶⁴ Informácie o akreditovaných a neakreditovaných vzdelávacích programoch realizovaných MPC a ROCEPO v rokoch 2017 a 2018 a nových vzdelávacích programoch, ktoré získali akreditáciu v roku 2018, sú obsahom prílohy č. 4.

⁶⁵ Dokument je dostupný na: https://www.minedu.sk/data/files/7461_dodatok-c-1_vjnm.pdf

⁶⁶ Dokument je dostupný na: http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/rup_zs_pre-z-s-vyu_ovan_m-jazyka-n_rodnostnej-men_iny.pdf;
http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/rup_zs_pre-z-s-vyu_ovan_m-jazyka-n_rodnostnej-men_iny.pdf

- Rámcový učebný plán pre gymnáziá s osemročným štúdiom s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny⁶⁷ a
- Rámcový učebný plán pre gymnáziá so štvorročným štúdiom s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.⁶⁸
- MŠVVaŠ SR dňa 24. apríla 2017 schválilo Rámcový učebný plán pre žiakov s vývinovými poruchami učenia pre primárne vzdelávanie a nižšie stredné vzdelávanie s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny ako súčasť Vzdelávacieho programu pre žiakov s vývinovými poruchami učenia ISCED1, ISCED 2 s platnosťou od 1. septembra 2017.⁶⁹
- Štátny pedagogický ústav na základe žiadosti MŠVVaŠ SR vypracoval:
 - vzdelávacie štandardy pre vyučovací predmet ruský jazyk a literatúra pre primárne a pre nižšie stredné vzdelávanie pre školy s vyučovaním ruského jazyka. Predmetné materiály boli schválené 27. februára 2018.⁷⁰
 - vzdelávacie štandardy pre vyučovací predmet nemecký jazyk pre primárne a pre nižšie stredné vzdelávanie pre školy s vyučovaním nemeckého jazyka. Materiály boli 19. marca 2018 schválené s účinnosťou od 1. septembra 2018.⁷¹

4.4 Vzdelávanie v jazykoch národnostných menšín

Výchova a vzdelávanie príslušníkov národnostných menšín sa uskutočňuje v materských školách, základných školách, stredných školách, špeciálnych školách a školských zariadeniach s vyučovacím jazykom alebo vyučovaním jazyka bulharskej, maďarskej, nemeckej, rómskej, rusínskej, ruskej a ukrajinskej národnostnej menšiny. Zriaďovateľom školy môže byť obec, samosprávny kraj, okresný úrad v sídle kraja, štátom uznaná cirkev alebo náboženská spoločnosť alebo iná právnická alebo fyzická osoba.

⁶⁷ Dokument je dostupný na: <https://www.minedu.sk/data/att/12058.pdf>

⁶⁸ Dokument je dostupný na: <https://www.minedu.sk/data/att/12059.pdf>

⁶⁹ Dokument je dostupný na: <https://www.minedu.sk/data/att/11634.pdf>

⁷⁰ Dostupné na: <https://www.minedu.sk/vzdelavacie-standarty-pre-vyucovaci-predmet-rusky-jazyk-a-literatura-isced-1-isced-2-pre-skoly-s-vyucovanim-ruskeho-jazyka/>

⁷¹ Dostupná na: <https://www.minedu.sk/vzdelavacie-standarty-isced-1-a-isced-2-pre-vyucovaci-predmet-nemecky-jazyk-pre-skoly-s-vyucovanim-nemeckeho-jazyka/>

Tabuľka č. 23 školy s vyučovacím jazykom (materinským) národnostnej menšiny⁷²

Jazyk výučby	Škol. rok Typ školy	2011/	2012/	2013/	2014/	2015/	2016/	2017/	2018/
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
bulharský	materská škola	1	1	1	1	1	1	1	1
	základná škola	1	1	1	1	1	1	1	1
	gymnázium	1	1	1	1	1	1	1	1
maďarský	materské školy	263	266	266	266	269	269	271	271 ⁷³
	základné školy	234	238	237	234	230	227	223	222
	gymnáziá	19	19	19	19	19	18	18	16
	stredné odborné školy	10	10	9	9	11	11	11	12
	špeciálne stredné školy	7	7	14	14	8	7	6	7
slovenský a maďarský	materské školy	81	75	75	73	72	71	73	74
	základné školy	33	27	26	27	28	28	28	28 ⁷⁴
	gymnáziá	7	7	7	7	7	7	7	8
	stredné odborné školy	30	31	31	32	32	29	26	25 ⁷⁵
nemecký	materské školy	1	1	1	1	1	1	1	1
	základné školy	2	2	2	2	2	2	2	2
	gymnáziá	1	1	1	1	1	1	1	1
rusínsky	materské školy	1	1	1	1	2	2	3	3
	základné školy	2	2	2	1	1	1	1	2
slovenský a rusínsky	materské školy	1	1	1	1	1	1	1	0
	základné školy	1	1	1	1	1	1	1	0
ukrajinský	materské školy	12	6	6	7	5	4	3	2
	základné školy	5	5	5	3	2	1	1	2
	gymnáziá	1	1	1	1	1	1	1	1
slovenský a ukrajinský	materské školy	3	1	1	0	0	0	0	0
	základné školy	1	0	0	1	1	1	1	0

Zdroj: Štatistické ročenky dostupné na: http://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia.html?page_id=9580

A. Materské školy

V SR bolo k 15. septembru 2018 zaradených do siete škôl a školských zariadení spolu 3 001 materských škôl (2 748 štátnych, 164 súkromných a 89 cirkevných), z toho 352 (11,73 %) s vyučovacím jazykom iným ako slovenským, t. j. s jazykom maďarským, ukrajinským, rusínskym, nemeckým a bulharským.

⁷² V tabuľke nie sú zarátané školy, na ktorých prebieha výučba jazyka národnostnej menšiny (napr. nemeckého) ako výučba cudzieho jazyka. Z tohto dôvodu v tabuľke nie je zaradených napr. 5 bilingválnych gymnázií, v ktorých prebieha výučba aj v nemeckom jazyku.

⁷³ + 10 špeciálnych spojených a základných materských škôl v školskom roku 2018/2019 (za predchádzajúce školské roky je tento údaj nedostupný)

⁷⁴ + 18 špeciálnych spojených a základných materských škôl v školskom roku 2018/2019 (za predchádzajúce školské roky je tento údaj nedostupný)

⁷⁵ + 2 špeciálne stredné školy v školskom roku 2018/2019 (za predchádzajúce školské roky je tento údaj nedostupný)

Tabuľka č. 24: Počet materských škôl v Slovenskej republike podľa vyučovacieho jazyka

Vyučovací jazyk	Počet materských škôl	Percentuálny podiel
slovenský a maďarský	74	2,47 %
maďarský	271	9,03 %
ukrajinský	2	0,07 %
nemecký	1	0,03 %
rusínsky	3	0,10 %
bulharský	1	0,03 %
spolu	352	11,73 %

Zdroj: Štatistická ročenka školstva Materské školy

B. Základné školy

K 15. septembru 2018 bolo v sieti škôl a školských zariadení zaradených celkom 2 087 základných škôl, z toho 1 910 štátnych, 116 cirkevných a 61 súkromných s celkovým počtom 23 787 tried. V rámci siete základných škôl bolo k 15. septembru 2018 zriadených celkom **256 (12,21 %) základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským, nemeckým, rusínskym, ukrajinským, ruským a bulharským** z uvedeného počtu 2 087 základných škôl.

Tabuľka č. 25: Počet základných škôl s vyučovacím jazykom národnostných menšín k 15. septembru 2018

Vyučovací jazyk	Počet základných škôl	Percentuálny podiel
slovenský a maďarský	27	1,29 %
maďarský	222	10,64 %
ukrajinský	1	0,05 %
rusínsky	2	0,10 %
nemecký	2	0,10 %
bulharský	1	0,05 %
ruský	1	0,05 %
spolu	256	12,27 %

Zdroj: Štatistická ročenka školstva Základné školy, Ministerstvo školstva SR

V základných školách s vyučovacím jazykom maďarským bolo zriadených:

- v štátnych školách spolu 1 743 tried s celkovým počtom žiakov 27 961, z toho v ročníkoch 0–4 bolo 901 tried s počtom žiakov 13 657, v ročníkoch 5–9 bolo 842 tried s počtom žiakov 14 166;
- v cirkevných školách bolo spolu 96 tried s počtom žiakov 1 431, z toho v ročníkoch 0–4 bolo 45 tried s počtom žiakov 642, v ročníkoch 5–9 bolo 51 tried s počtom žiakov 789;
- v súkromných školách spolu 1 trieda s celkovým počtom žiakov 7, a to v ročníkoch 0–4;

V základných školách s vyučovacím jazykom ukrajinským bolo zriadených:

- v štátnych školách spolu 9 tried s počtom žiakov 141, z toho v ročníkoch 0–4 boli 4 triedy s počtom žiakov 64, v ročníkoch 5–9 bolo 5 tried s počtom žiakov 77;

V základných školách s vyučovacím jazykom rusínskym bolo zriadených:

- v štátnych školách 6 tried s počtom žiakov 62, z toho v ročníkoch 0-4 boli 2 triedy s počtom žiakov 42, v ročníkoch 5-9 boli 3 triedy s počtom žiakov 20

V základných školách s vyučovacím jazykom nemeckým bolo zriadených:

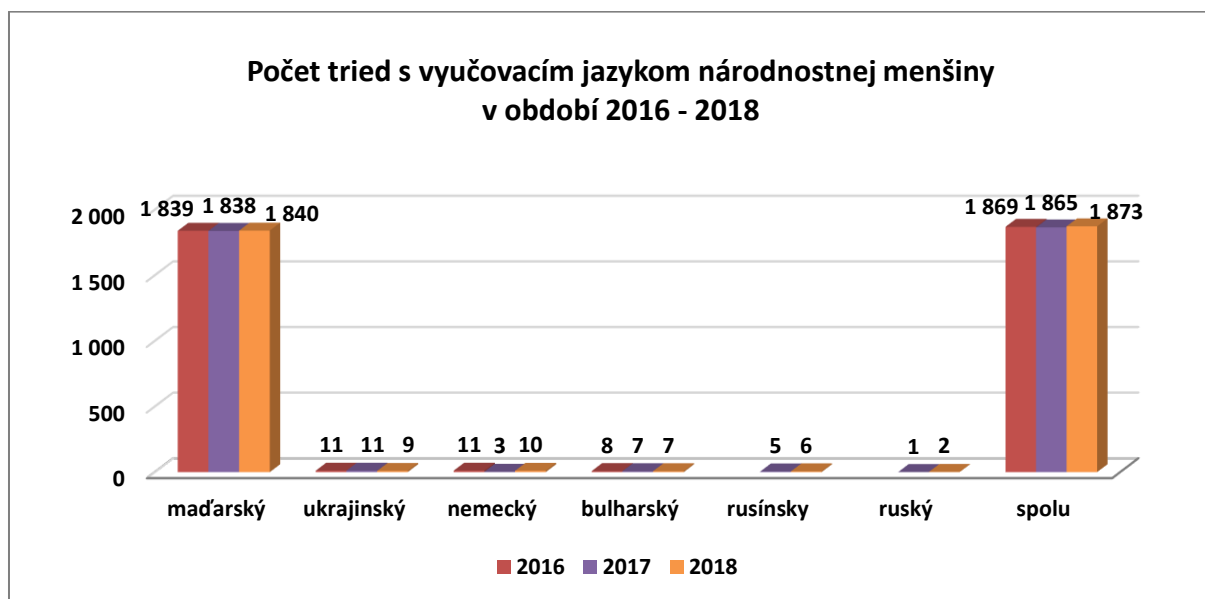
- v štátnych školách spolu 2 triedy s počtom žiakov 33, a to v ročníkoch 0-4;
- v súkromných školách spolu bolo 8 tried s počtom žiakov 133 v ročníkoch 0-4;

V základných školách s vyučovacím jazykom bulharským bolo zriadených:

- v súkromných školách 7 tried s počtom žiakov 84, z toho v ročníkoch 0-4 boli 4 triedy s počtom žiakov 52, v ročníkoch 5-9 boli 3 triedy s počtom žiakov 32;

V základných školách s vyučovacím jazykom ruským bolo zriadených:

- v súkromných školách 2 triedy s počtom žiakov 10 v ročníkoch 0-4.⁷⁶

**Tabuľka č. 26:** Počet tried s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny v období 2016 - 2018

Jazyk národnostnej menšiny	maďarský	ukrajinský	nemecký	bulharský	rusínsky	ruský	spolu
2016	1 839	11	11	8			1 869
2017	1 838	11	3	7	5	1	1 865
2018	1 840	9	10	7	6	2	1 874

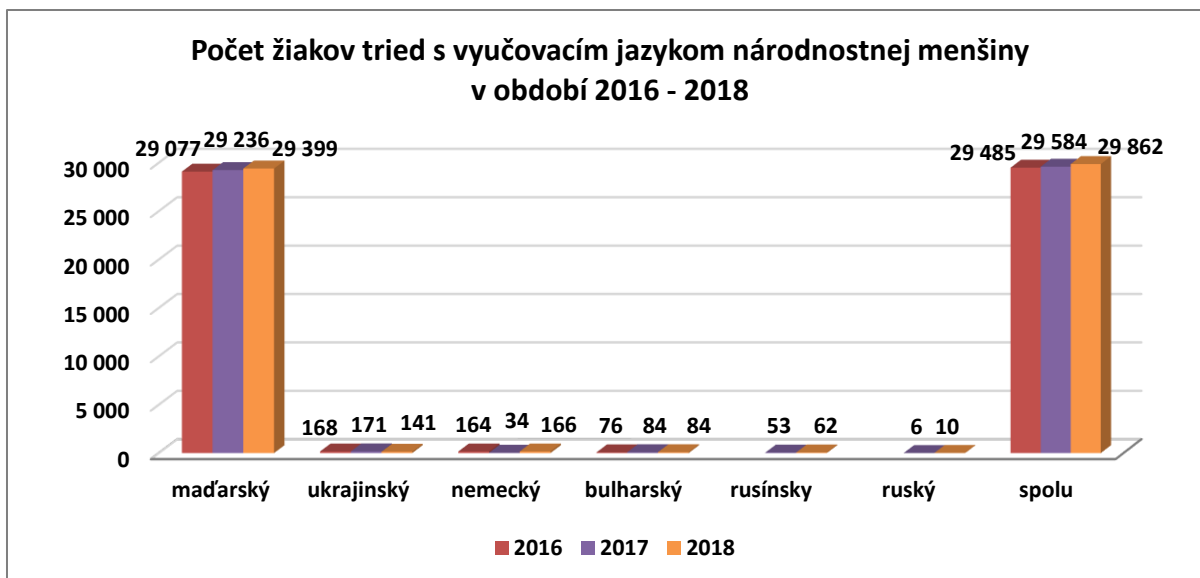
Zdroj: Štatistická ročenka školstva Základné školy, Ministerstvo školstva SR

Tabuľka č. 27: Počet žiakov tried s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny v období 2016 - 2018

Jazyk národnostnej menšiny	maďarský	ukrajinský	nemecký	bulharský	rusínsky	ruský	spolu
2016	29 077	168	164	76			29 485
2017	29 236	171	34	84	53	6	29 584
2018	29 399	141	166	84	62	10	29 862

Zdroj: Štatistická ročenka školstva Základné školy, Ministerstvo školstva SR

⁷⁶ Pozri: Štatistické ročenky dostupné na: http://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia.html?page_id=9580



C. Stredné školy

K 15. septembru 2018 bolo v sieti škôl a školských zariadení zaradených celkom 441 stredných odborných škôl (z toho 337 štátnych, 87 súkromných a 17 cirkevných). Z uvedeného počtu stredných odborných škôl bolo zriadených **37 stredných odborných škôl s vyučovacím jazykom iným ako slovenským**, z toho 25 s vyučovacím jazykom slovensko-maďarským a 12 s vyučovacím jazykom maďarským. Súčasne bolo zaradených 236 gymnázií. Z uvedeného počtu gymnázií bolo zriadených **27 gymnázií s vyučovacím jazykom iným ako slovenským**.

Tabuľka č. 28 Počet stredných odborných škôl podľa vyučovacieho jazyka k 15. septembru 2018

Vyučovací jazyk	Počet SOŠ	Percentuálny podiel
slovenský a maďarský	25	5,67 %
maďarský	12	2,72 %
spolu	37	8,39 %

Zdroj: Štatistická ročenka školstva Stredné školy

Tabuľka č. 29: Počet gymnázií podľa vyučovacieho jazyka k 15. septembru 2018

vyučovací jazyk	počet gymnázií	Percentuálny podiel
slovenský a maďarský	8	3,39 %
maďarský	16	6,78 %
ukrajinský	1	0,42 %
nemecký	1	0,42 %
bulharský	1	0,42 %
spolu	27	11,44 %

Zdroj: Štatistická ročenka školstva Stredné školy

Na Slovensku naďalej neexistuje žiadna stredná škola s vyučovacím jazykom rómskym a rusínskym. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že výučba rómskeho jazyka v rámci povinnej voliteľného predmetu prebieha v Súkromnom gymnáziu Zefyrína J. Mallu v Kremnici. Vzhľadom na to, že sa k rómskej národnosti v Sčítaní obyvateľov, domov a bytov 2011 prihlásilo 105 738 obyvateľov SR (rómsky jazyk ako

svoj materinský uviedlo 122 518) a k rusínskej národnosti 33 482 obyvateľov SR (rusínsky jazyk za svoj materinský označilo 55 469 ľudí), je potreba zriadenia takýchto škôl evidentná.

D. Vysoké školy

Zákonom č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov upravuje vysokoškolské vzdelávanie. Vysoké školy rozlišuje na verejné, štátne, súkromné a zahraničné. V akademickom roku 2018/2019 k 31. októbru 2018 poskytovalo vysokoškolské vzdelávanie 34 vysokých škôl, z toho 20 verejných vysokých škôl, 3 štátne vysoké školy a 11 súkromných vysokých škôl spolu na 128 fakultách.

Na nasledovných katedrách, inštitútoch a ústavoch vysokých škôl je možné absolvovať vysokoškolské predmety, v rámci ktorých prebieha výučba viacerých jazykov národnostných menšín (maďarského, nemeckého, ruského, ukrajinského, rusínskeho, rómskeho, srbského, chorvátskeho, bulharského, poľského):

- Univerzita Komenského v Bratislave (Katedra maďarského jazyka a literatúry, Katedra germanistiky, nederlandistiky a škandinavistiky, Katedra rusistiky a východoeurópskych štúdií, Katedra slovanských filológií);
- Prešovská univerzita v Prešove (Inštitút rusistiky, Inštitút ukrajinistiky a stredoeurópskych štúdií, Inštitút germanistiky v rámci Filozofickej fakulty a v rámci Centra jazykov a kultúr národnostných menšín Ústav maďarského jazyka a kultúry, Ústav rusínskeho jazyka a kultúry a Ústav rómskych štúdií);
- Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave (Katedra rusistiky, Katedra germanistiky);
- Katolícka univerzita v Ružomberku (Katedra germanistiky);
- Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre (Katedra germanistiky, Katedra rusistiky na Filozofickej fakulte a Ústav maďarskej jazykovedy a literárnej vedy a Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr na Fakulte stredoeurópskych štúdií);
- Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici (Katedra germanistiky, Katedra slovanských jazykov).

Univerzita J. Selyeho v Komárne bola zriadená 1. januára 2004. Je jedinou samostatnou verejnou vysokou školou na Slovensku, na ktorej prebieha výučba primárne v jazyku národnostnej menšiny – v maďarskom jazyku. To znamená, že završuje kontinuálnu výchovu a vzdelávanie v tomto jazyku od materskej školy až po vysokú školu.

Oproti predchádzajúcemu obdobiu predstavuje najvýznamnejšiu zmenu plánované otvorenie študijného programu Učiteľstvo rómskeho jazyka, literatúry a reálií (v kombinácii) na Prešovskej univerzite v Prešove v akademickom roku 2019/2020.⁷⁷

⁷⁷ Viac informácií dostupných na: <https://www.unipo.sk/aktuality/32209/>

4.5 Aktivity v oblasti výchovy a vzdelávania detí príslušníkov národnostných menšín v školách a školských zariadeniach

V roku 2018 Štátny pedagogický ústav vypracoval materiál **Nultý ročník – odporúčania k výchovno-vzdelávacej činnosti** v nultom ročníku základnej školy.⁷⁸ Problematika nultých ročníkov súvisí s realizáciou Národného programu výchovy a vzdelávania schváleného vládou SR uznesením č. 302/2018, ktorý v Implementačnom pláne navrhuje zavedenie povinného predprimárneho vzdelávania v materskej škole pre každé dieťa jeden rok pred plnením povinnej školskej dochádzky v základnej škole.

Aktivity Štátneho pedagogického ústavu vyplývajúce z akčného plánu

V rámci operačného cieľa 3 akčného plánu: Účinnnejšie zohľadnenie špecifík výchovno-vzdelávacích potrieb osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám, je navrhovaných niekoľko aktivít, ktorých gestorom je MŠVVaŠ. Ide konkrétne o tieto aktivity:

Aktivity súvisiace s operačným cieľom 3 akčného plánu, aktivitou 1: *Posilnenie procesu zohľadňovania špecifík výchovno-vzdelávacích potrieb osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám vychádzajúcich z rozdielnych podmienok a požiadaviek vrátane spôsobov riešenia vzdelávania ich príslušníkov v materinskom jazyku*

- **Sledovanie implementácie inovovaných vzdelávacích štandardov zo slovenského jazyka a slovenskej literatúry a maďarského jazyka a literatúry do pedagogickej praxe v základných a stredných školách s vyučovacím jazykom maďarským.**

V rámci úlohy sa v roku 2018 realizovalo sledovanie edukačného procesu so zámerom zmapovania aktuálneho stavu implementácie inovovaných vzdelávacích štandardov do pedagogickej praxe v 1., 2., 3., 5., 6. a 7. ročníku základných škôl a vo vybraných ročníkoch stredných škôl s vyučovacím jazykom maďarským. Čiastkovým cieľom bolo realizovanie terénneho výskumu vo vybraných základných a stredných školách a inovovať pedagogické dokumenty pre vyučovací predmet slovenský jazyk a slovenská literatúra v súlade s uznesením vlády č. 196/2010. Výsledkom sledovania bude priebežná správa o aktuálnom stave implementácie inovovaných vzdelávacích štandardov do pedagogickej praxe.

Výstupy sledovania implementácie inovovaných vzdelávacích štandardov v školách s vyučovacím jazykom maďarským: v rámci úlohy sa zrealizovali dotazníkové prieskumy zamerané na zmapovanie implementácie platných rámcových učebných plánov základných a stredných škôl s vyučovacím jazykom maďarským a podľa výskumného plánu úloha pokračovala vypracovaním výskumnej správy vrátane odporúčaní pre pedagogický výskum a pedagogickú prax. V rámci efektívnejšej implementácie inovovaných štátnych vzdelávacích programov boli v procese

⁷⁸ Materiál je dostupný na webovom sídle ŠPÚ: <http://www.statpedu.sk/sk/svp/inovovany-statny-vzdelavaci-program/inovovany-svp-1.stupen-zs/>

odborného posudzovania vypracované odborné posudky, odborné stanoviská a schvaľovacie protokoly k materiálnym didaktickým prostriedkom maďarského jazyka a literatúry a slovenského jazyka a slovenskej literatúry pre školy s vyučovacím jazykom maďarským. Uskutočnili sa aj osobné konzultácie s učiteľmi, riaditeľmi základných škôl a gymnázií s vyučovacím jazykom maďarským (priamo v priestoroch škôl, resp. na odborných seminároch, konferenciách).

- **Sledovanie implementácie inovovaných vzdelávacích štandardov z rómskeho jazyka a literatúry do pedagogickej praxe v základných a stredných školách**

V rámci úlohy sa v roku 2018 realizovalo sledovanie implementácie inovovaných vzdelávacích štandardov z rómskeho jazyka a literatúry do edukačnej praxe v základných a stredných školách, v ktorých sa vyučuje predmet rómsky jazyk a literatúra. Vzhľadom k tomu, že ide o malý počet škôl, v ktorých sa vyučuje rómsky jazyk a literatúra, najmä v Kremnici, Rimavskej Sobote a v Košiciach bola zvolená metodológia kvalitatívneho výskumu. Metodológia tohto výskumu bola zameraná na analýzu pedagogických dokumentov, ktoré si školy vypracovali podľa aktuálne platných vzdelávacích štandardov z rómskeho jazyka a literatúry v základných a stredných školách. Analýza sa zameriavala na oblasti: školského vzdelávacieho programu, časovo-tematických plánov pre predmet rómsky jazyk a literatúra, príprav na vyučovacie hodiny z rómskeho jazyka a literatúry, učebníc a doplnkových učebných zdrojov. Súčasťou tejto úlohy boli individuálne konzultácie s učiteľmi rómskeho jazyka, ktorých cieľmi boli najmä metodické usmernenia, ako implementovať inovované vzdelávacie štandardy z rómskeho jazyka a literatúry v pedagogickej praxi. Úloha bude pokračovať aj v roku 2019, keďže predmetná úloha si vyžaduje dlhodobý výskum, tak aby bol kompatibilný a paralelne prebiehal s výskumami pre iné jazyky národnostných menšín.

- **Sledovanie implementácie inovovaných vzdelávacích štandardov z rusínskeho jazyka a literatúry do pedagogickej praxe v základných školách**

Úloha bola zameraná na sledovanie implementácie inovovaných vzdelávacích štandardov v základných školách s vyučovacím jazykom rusínskym a v základných školách s vyučovaním rusínskeho jazyka. Výstupmi úlohy sú podklady k metodológii výskumnej úlohy, t. j. prieskum uskutočnený formou rozhovorov s členmi predmetovej komisie – vyučujúcimi rusínskeho jazyka a literatúry a analýza aktuálneho stavu vyučovania rusínskeho jazyka a literatúry v školách.

- **Sledovanie implementácie inovovaných vzdelávacích štandardov z ukrajinského jazyka a literatúry do pedagogickej praxe v základných školách**

Úloha bola zameraná na sledovanie implementácie inovovaných vzdelávacích štandardov v základných školách s vyučovacím jazykom ukrajinským a v základných školách s vyučovaním ukrajinského jazyka. Výstupom úlohy sú podklady k analýze aktuálneho stavu vyučovania ukrajinského jazyka a literatúry v školách.

Aktivity súvisiace s operačným cieľom 3 akčného plánu, navrhovanou aktivitou 2: Účinnejšie vytváranie možností výchovy a vzdelávania rómskych detí v materinskom jazyku

• Vzdelávanie národnostných menšín

Cieľom úlohy bolo pripraviť pedagogických zamestnancov (učiteľov, asistentov učiteľov, vychovávateľov) prvého stupňa základných škôl na efektívne vzdelávanie v základných školách so žiakmi z rómskych komunít. Obsah programu inovatívneho vzdelávania bol zameraný na získanie a zdokonaľovanie nadpredmetových profesijných kompetencií pedagogických zamestnancov, potrebných na aplikáciu nových poznatkov v oblasti výchovy a vzdelávania žiakov z rómskych komunít. Vzdelávací program zahŕňal tieto tematické celky: 1. Úvod k interkultúrnemu vzdelávaniu, 2. O histórii, etnografii a folklóre Rómov, 3. Motivácia žiakov konverzáciou v rómskom jazyku, 4. Inovatívnymi metódami k inklúzii vo vzdelávaní. Inovatívne vzdelávanie je akreditované MŠVVaŠ SR pod názvom *Interkultúrne vzdelávanie v základnej škole so žiakmi z rómskych komunít*. Akreditovaný program kontinuálneho vzdelávania je jedným z výstupov preddefinovaného projektu *Spolu s Rómami dosiahneme viac*, ktorý bol financovaný z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru a zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky. Úloha sa realizovala v rámci udržateľnosti tohto projektu.

• Analýza stavu metodologickej podpory pre učiteľov predprimárneho vzdelávania národnostných menšín

Zámerom tejto úlohy bol monitoring aktuálneho stavu metodík pre multikultúrne témy v predprimárnom vzdelávaní počas implementácie inovovaného štátneho vzdelávacieho programu. V priebehu marca a apríla 2018 bola vypracúvaná analýza dostupných pedagogických dokumentov, orientácia v didaktických pomôckach pre danú tému multikultúrnej predprimárnej výchovy z dielne ŠPÚ, MPC, MŠVVaŠ SR a na rôznych školských portáloch a analýza štatistických údajov. V máji 2018 prebehla príprava prieskumného dotazníka a oslovenie Centra vedecko-technických informácií SR so žiadosťou o databázu materských škôl (ďalej aj ako „MŠ“) na základe stanovených kritérií.

4.6 Podpora skvalitnenia výučby slovenského jazyka pre príslušníkov národnostných menšín

Vláda SR sa v programovom vyhlásení vlády zaviazala okrem toho, že zvýši podporu a zabezpečí rozvoj vzdelávania detí a žiakov patriacich k národnostným menšinám v ich materinskom jazyku, podporí tiež zmenu metodiky výučby slovenského jazyka na menšinových školách v záujme jeho lepšieho ovládania. Návrh koncepcie vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským sa v súčasnosti nachádza v procese schvaľovania.

Národný projekt **Edukačný proces vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským**, ktorý MPC

realizuje v spolupráci s ŠPÚ, NÚCEM a ŠŠI, je zameraný na zvýšenie kvality vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským a na sledovanie realizácie inovovaného štátneho vzdelávacieho programu (praktické uplatnenie pedagogiky orientovanej na žiaka, podpora individuálneho učenia sa, tvorba inkluzívneho prostredia vo vyučovaní, efektívne a účelné využívanie informačno-komunikačných technológií). Trvanie národného projektu je plánované do roku 2020. Aktivity národného projektu realizované v roku 2018 sú uvedené v III. evaluačnej správe národného projektu Edukačný proces vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským.

V. Časť – Práva národnostných menšín v oblasti používania jazykov národnostných menšín

5.1 Legislatívne a koncepcné rámce

Používanie jazykov národnostných menšín v úradnom styku a právo rozširovať a prijímať informácie v materinskom jazyku príslušníkom národnostných menšín a etnických skupín v SR zaručuje za podmienok ustanovených zákonom Ústava SR. SR je v oblasti ochrany jazykových práv národnostných menšín taktiež viazaná medzinárodnými zmluvami. Medzi tie najdôležitejšie patria Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín a Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov. Legislatívny rámec používania jazykov národnostných menšín v zmysle ústavy dopĺňa najmä zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov a rad ďalších všeobecne záväzných právnych predpisov. Jazykom národnostnej menšiny je podľa zákona o používaní jazykov národnostných menšín deväť jazykov: bulharský, český, chorvátsky, maďarský, nemecký, poľský, rómsky, rusínsky a ukrajinský jazyk. Tento zákon umožňuje občanom SR, ktorí patria k národnostným menšinám, používať jazyk národnostnej menšiny a ustanovuje pravidlá používania jazyka menšiny v úradnom styku a v ďalších oblastiach.

Vykonávacím predpisom k zákonu o používaní jazykov národnostných menšín je nariadenie vlády SR č. 535/2011, ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 184/1999 Z. z. (ďalej len „nariadenie vlády SR č. 535/2011“). Predmetné nariadenie upravuje podrobnosti informovania občanov o možnosti používania jazykov národnostných menšín v úradnom styku a formy dvojazyčných úradných dokumentov. Ďalším vykonávacím predpisom k zákonu o používaní jazykov národnostných menšín je nariadenie vlády SR č. 221/1999.

V oblasti jazykových práv príslušníkov národnostných menšín sa vláda SR v programovom vyhlásení zaviazala, že na základe analýzy na národnostne zmiešanom území vytvorí podmienky pre zosúladenie praxe s platným zákonom o používaní jazykov národnostných menšín. Zároveň sa v tomto dokumente zaviazala, že zabezpečí na národnostne zmiešaných územiach zosúladenie zákona o dráhach so zákonom o používaní jazyka národnostných menšín v oblasti označovania názvov železničných staníc a zastávok. V súlade s uvedeným sa táto úloha začala postupne začiatkom roka 2017 realizovať umiestňovaním označení železničných staníc v jazykoch národnostných menšín v príslušných obciach v súlade s pokynom ministra dopravy a výstavby SR, ktoré vydal 20. decembra 2016. Týmto pokynom minister uložil generálnemu riaditeľovi Železníc Slovenskej republiky (ďalej len „ŽSR“) označenie železničných staníc v jazykoch národnostných menšín, a to s účinnosťou od 1. januára 2017. Predmetné opatrenie sa týkalo 55 železničných staníc, pričom 54 označení bolo v maďarskom jazyku a 1 v rusínskom jazyku.

Zákon o dráhach bol novelizovaný zákonom č. 55/2019 Z. z., ktorý s účinnosťou od 15. marca 2019 uložil manažérovi infraštruktúry povinnosť zabezpečiť označenie v jazyku národnostných menšín okrem železničných staníc aj tých železničných

zastávok, na ktorých sa vykonáva pravidelná osobná doprava v obciach podľa zákona o používaní jazykov národnostných menšín, a to v termíne do 31. decembra 2019.⁷⁹

V oblasti výstavby vydalo Ministerstvo dopravy a výstavby SR *Metodické usmernenie Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky, sekcie výstavby, odboru štátnej stavebnej správy, k používaniu jazykov národnostných menšín v oblasti výstavby*⁸⁰, z 13. decembra 2018, ktoré následne zverejnilo na webovom sídle ministerstva. V uvedenom metodickom usmernení upozorňuje všetky povinné subjekty, teda stavebníkov a vlastníkov stavieb, na povinnosť uvádzať na miestach dostupných verejnosti informácie týkajúce sa ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti alebo majetku občanov SR popri štátnom jazyku aj v jazyku národnostnej menšiny.

Pokiaľ ide o dopravné značky, na podnet splnomocnenca bola do Vyhlášky MV SR č. 9/2009 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o cestnej premávke a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zapracovaná legislatívna úprava týkajúca sa jazykov národnostných menšín. Uvedená právna úprava sa s účinnosťou od 1. februára 2018 týka označenia obce v jazyku národnostnej menšiny na dopravných značkách označujúcich začiatok obce a koniec obce, ako aj informácií týkajúcich sa ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti alebo majetku občanov SR, ktoré sa uvádzajú popri štátnom jazyku aj v jazyku národnostnej menšiny. Predmetná právna úprava sa týka taktiež dopravných značiek uvádzajúcich všeobecné informácie, ktoré sa môžu uvádzať popri štátnom jazyku aj v jazyku národnostnej menšiny. Vyhláška uvádza aj novú podobu dopravných značiek označenia začiatku a konca obce v jazyku národnostnej menšiny. Začiatkom roka 2018 sa začalo s postupnou výmenou uvedených dopravných značiek a počas sledovaného obdobia sa postupne ich počet zvyšoval.

Zákon o používaní jazykov národnostných menšín stanovuje možnosť uvádzania nápisov a oznamov určených na informovanie verejnosti na letiskách aj v jazyku menšiny. Napríklad medzinárodné letisko v Košiciach v rámci proklientskeho prístupu uvádza informácie na svojom webovom sídle okrem slovenského a anglického jazyka aj v maďarskom a nemeckom jazyku.

Významným krokom k aktívnej podpore používania jazykov menšín v úradnom styku v zmysle odporúčaní rámcového dohovoru s cieľom zabezpečiť dostatočný počet zamestnancov s náležitým výškolením a schopnosťou reagovať na požiadavky v jazykoch menšín bolo v sledovanom období prijatie Vyhlášky úradu vlády č. 126/2017 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o vzdelávaní štátnych zamestnancov. Vyhláška ustanovuje, že jazykové kompetenčné vzdelávanie štátnych zamestnancov je zamerané na udržiavanie a zdokonaľovanie úrovne ovládania aj jazyka národnostnej menšiny pre skupinu štátnych zamestnancov vykonávajúcich štátnu službu v obciach vymedzených v osobitnom predpise. V súvislosti so zabezpečením uvedeného jazykového kompetenčného vzdelávania vypracovala Fakulta stredoeurópskych štúdií Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre (Katedra maďarského jazyka a literatúry) návrh vzdelávacieho programu pre jazykové

⁷⁹ Dostupné na <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/55/20190315>

⁸⁰ Dostupné na: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/vystavba-5/statna-stavebna-sprava/dokumenty-a-materialy/usmernenia>

kompetenčné vzdelávanie v maďarskom jazyku. V koordinácii s MV SR bude predmetné vzdelávanie zamestnancov vybraných okresných úradov realizované uvedenou katedrou v priebehu roka 2019. V súčasnosti prebiehajú rokovania medzi splnomocnencom a Centrom jazykov a kultúr národnostných menšín Prešovskej univerzity v Prešove, Ústavom rusínskeho jazyka a kultúry, s cieľom zabezpečiť obdobný vzdelávací program aj pre rusínsky jazyk.

5.2 Odborná a metodická pomoc pri používaní jazykov národnostných menšín

V súlade so zákonom o používaní jazykov národnostných menšín úrad vlády SR poskytuje odbornú a metodickú pomoc orgánom verejnej správy, ako aj organizačným zložkám bezpečnostných a záchranných zborov pri vykonávaní tohto zákona a prerokúva správne delikty na úseku používania jazykov národnostných menšín. Orgánom oprávneným vykonávať uvedené kompetencie a povinnosti v mene úradu vlády je generálna tajomníčka Služobného úradu vlády, pričom v zmysle Organizačného poriadku Úradu vlády Slovenskej republiky tak koná v spolupráci s úradom splnomocnenca. Stálym poradným orgánom generálnej tajomníčky Služobného úradu je Odborná komisia pre aplikáciu zákona č. 184/1999 Z. z. (ďalej len „odborná komisia“).

Odborná komisia sa v sledovanom období zaoberala podnetmi fyzických a právnických osôb. V roku 2017 sa odborná komisia zaoberala tvorbou *Metodického usmernenia k zákonu č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov*, ktorého vypracovanie vláda SR uložila vedúcemu úradu vlády SR a splnomocnencovi uznesením vlády SR k Správe o stave používania jazykov národnostných menšín na území Slovenskej republiky za obdobie rokov 2015 – 2016. Metodické usmernenie plní podľa § 7a ods. 1 zákona č. 184/1999 Z. z. úlohu praktickej príručky pri riešení konkrétnych otázok z aplikačnej praxe zákona č. 184/1999 Z. z., podľa ktorého úrad vlády poskytuje odbornú a metodickú pomoc orgánom v pri vykonávaní tohto zákona.

V súvislosti s uplatňovaním zákona č. 184/1999 Z. z. spolupracoval úrad splnomocnenca s kanceláriou generálnej tajomníčky služobného úradu pri riešení jazykových podaní od fyzických a právnických osôb, a to najmä v súvislosti s aplikačnou praxou § 4 ods. 6 zákona č. 184/1999 Z. z., ktorý sa týka povinnosti uvádzať informácie týkajúce sa ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti alebo majetku občanov SR na miestach prístupných pre verejnosť popri štátnom jazyku aj v jazyku menšiny.

V roku 2017 sa riešilo celkovo 11 jazykových podnetov, z toho 5 podnetov od fyzických osôb a 6 podnetov od orgánov štátnej správy a právnických osôb. V roku 2018 celkovo 5 jazykových podnetov, z toho 4 podnety boli od fyzických osôb a jeden podnet od právnickej osoby. V rokoch 2017 a 2018 pokračovalo riešenie hromadného podania jednej právnickej osoby z roku 2016 vo veci 117 prípadov, v ktorých sa upozornilo na porušenie § 4 ods. 6 zákona č. 184/1999 Z. z. K porušovaniu zákona malo dochádzať na elektroenergetických zariadeniach na území obcí, ktoré sú uvedené v nariadení vlády č. 221/1999, v ktorých sa informácie týkajúce sa ohrozenia

života, zdravia, bezpečnosti alebo majetku občanov SR uvádzajú na miestach prístupných pre verejnosť popri štátnom jazyku aj v jazyku národnostnej menšiny. Vzhľadom na skutočnosť, že išlo o značný počet namietaných skutočností, činnosti spojené s ich riešením trvali až do začiatku roka 2019, keď bol úspešne ukončený proces odstraňovania zistených nedostatkov.

V roku 2017 poskytol splnomocnenec odbornú a metodickú pomoc v oblasti aplikačnej praxe zákona o používaní jazykov národnostných menšín 13 subjektom a v roku 2018 22 subjektom, a to orgánom verejnej správy a fyzickým a právnickým osobám vrátane podnikateľských subjektov. Najväčší počet žiadostí o odbornú a metodickú pomoc od orgánov verejnej správy sa týkal spôsobu označovania obcí a úradov v jazyku národnostnej menšiny a označovania a ohlasovania staníc a zastávok prostriedkov hromadnej dopravy v jazyku národnostnej menšiny. Splnomocnenec poskytol v sledovanom období odbornú a metodickú pomoc aj fyzickým osobám. V tejto súvislosti sa najväčší počet žiadostí o stanovisko alebo metodickú pomoc týkal dvojjazyčných matričných listín, konkrétne rodných a sobášnych listov.

Tabuľka č. 30: Počet jazykových podaní od roku 2012 do 2018.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Jazykové podnety - FO	1	3	0	2	0	5	4
Jazykové podnety - PO	0	34	0	68	117	6	1
SPOLU	1	37	0	70	117	11	5

Legenda: PO – právnická osoba, FO – Fyzická osoba

Zdroj: ÚSVNM

Tabuľka č. 31: Počet poskytnutej odbornej a metodickej pomoci od roku 2016 do 2018 pre FO a PO

	2016	2017	2018
Počet	11	13	22

Legenda: PO – právnická osoba, FO – Fyzická osoba

Zdroj: ÚSVNM

V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že v sledovanom období riešila podnety týkajúce sa práv príslušníkov národnostných menšín vrátane jazykových aj verejná ochrankyňa práv. V roku 2018 riešila podnet, ktorý sa týkal možného porušenia zásady rovnakého zaobchádzania v pracovnoprávných vzťahoch a prístupu k zamestnaniu. V podnete bola namietaná požiadavka zamestnávateľa v ponuke zamestnania, vyjadrená slovami „slovenčina ako rodný jazyk“.

5.3 Správa o stave používania jazykov národnostných menšín na území Slovenskej republiky za obdobie rokov 2017 – 2018

Vláda SR svojim uznesením č. 15 z 11. januára 2017 schválila Správu o stave používania jazykov národnostných menšín na území Slovenskej republiky za obdobie rokov 2015 – 2016. Uznesením vedúcemu Úradu vlády SR a splnomocnencovi uložila vypracovať metodické usmernenie k zákonu č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov; zriadiť medzirezortnú pracovnú skupinu na vypracovanie analýzy všeobecne záväzných právnych predpisov v oblasti jazykových práv príslušníkov národnostných menšín v SR a v spolupráci so Združením miest a obcí Slovenska vypracovať analýzu s cieľom identifikovať potreby v oblasti systematického vzdelávania pracovníkov orgánov miestnej štátnej správy, orgánov územnej samosprávy a pracovníkov územnou samosprávou zriadených právnických osôb v oblasti práv a povinností vyplývajúcich zo zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov.

Úrad splnomocnenca v nadväznosti na prijatie tohto uznesenia v spolupráci s kanceláriou generálnej tajomníčky služobného úradu vlády vypracoval návrh metodického usmernenia k zákonu č. 184/1999 Z. z. Návrhom metodického usmernenia sa zaoberala odborná komisia, ktorá predmetný materiál schválila.

V nadväznosti na zistenia Správy o stave používania jazykov národnostných menšín na území Slovenskej republiky za obdobie rokov 2015 – 2016, splnomocnenec vykonal kroky smerujúce k odstráneniu jednotlivých nedostatkov v súčinnosti s relevantnými rezortmi. Listom oslovil dotknuté subjekty a vyzval ich na odstránenie zistených nedostatkov. Taktiež sa s rovnakou výzvou listom obrátil na všetky relevantné obce. Z vlastnej iniciatívy navštívil viaceré mestá a obce, kde žijú príslušníci národnostných menšín. Cieľom týchto návštev bolo najmä monitorovať aplikačnú prax zákona o používaní jazykov národnostných menšín.

V poradí štvrtá správa o stave používania jazykov menšín za obdobie rokov 2017 – 2018 zmapovala stav aplikácie zákona č. 184/1999 Z. z. od 1. januára 2017 do 1. júla 2018, a to v oblasti vnútroštátneho legislatívneho a inštitucionálneho rámca, medzinárodnoprávneho rámca a používania jazykov národnostných menšín orgánmi verejnej správy a organizačnými zložkami Hasičského a záchranného zboru, ozbrojených bezpečnostných zborov, ozbrojených síl Slovenskej republiky a iných ozbrojených zborov. Správa vznikla na základe rozsiahleho dotazníkového prieskumu. Spomedzi doterajších správ bola najrozsiahlejšia pokiaľ ide o rozsah mapovaných oblastí, ako aj šírku a hĺbku sledovaných parametrov používania menšinových jazykov. V nadväznosti na predchádzajúce správy poskytla porovnanie v časových radoch, ktoré sú dôležitými štatistickými údajmi, s pomocou ktorých je možné hlbšie skúmať dynamiku javov v čase, ako aj analyzovať skutočnosti, ktoré na tieto javy pôsobili a ovplyvňovali ich.

Rozsah dotazníkového prieskumu, z ktorého vychádzala jazyková správa bol v porovnaní s prieskumami uskutočnenými v roku 2014 a 2016 pri príprave predošlých správ optimalizovaný. Dotazník sa zamerával na zistenie údajov v 6 tematických okruhoch týkajúcich sa používania jazykov národnostných menšín v pôsobnosti

orgánov územnej samosprávy tak, ako vyplývajú zo zákona č. 184/1999 Z. z. Obciam bolo položených spolu 71 otázok v 6 okruhoch: označenia v jazyku národnostnej menšiny, úradný styk, dvojjazyčné dokumenty, rokovanie orgánov územnej samosprávy, informovanie verejnosti a záverečné otázky. Zber dát sa uskutočnil v priebehu augusta až októbra 2018. Celkovo bolo oslovených 773 respondentov (638 obcí; 6 samosprávnych krajov, 89 orgánov štátnej správy, 27 okresných riaditeľstiev Policajného zboru, 6 okresných riaditeľstiev Hasičského a záchranného zboru, 6 organizačných zložiek Ozbrojených síl SR – vojenských jednotiek a 1 organizačná zložka Zboru väzenskej a justičnej stráže – Ústav na výkon trestu odňatia slobody). Z celkového počtu respondentov zaslalo odpovede 760 respondentov, čo predstavuje 98%-nú celkovú návratnosť. Listom boli oslovené všetky obce, ktoré sú uvedené v zozname obcí ustanovenom v prílohe Nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 221/1999. Celkovo to bolo 638 obcí, z toho 507 obcí s obyvateľstvom patriacim k maďarskej, 56 k rusínskej, 50 k rómskej, 6 k ukrajinskej, 1 k nemeckej národnostnej menšine, ako aj o 18 obcí s obyvateľstvom patriacim k dvom národnostným menšinám (k rusínskej a k ukrajinskej 11, k maďarskej a k rómskej 5, k ukrajinskej a k rómskej 1 a k rusínskej a k rómskej 1). Obce, ktoré vyplnené dotazníky nezaslali, boli opakovane vyzývané na zaslanie vyplneného dotazníka, čím sa dosiahla z doposiaľ realizovaných prieskumov najvyššia – až 98%-ná návratnosť.

Po druhýkrát boli v rámci prieskumu oslovené aj právnické osoby zriadené orgánmi územnej samosprávy (obcami a samosprávnymi krajmi). Keďže neexistuje zoznam takýchto právnických osôb, úrad splnomocnenca oslovil všetky dotknuté obce a 6 samosprávnych krajov, na území ktorých sa takéto obce nachádzajú (Bratislavský, Trnavský, Nitriansky, Banskobystrický, Košický a Prešovský). Do správy boli spracované údaje za 65 právnických osôb zriadených orgánmi územnej samosprávy (55 právnických osôb zriadených obcami a 10 právnických osôb zriadených samosprávnymi krajmi). Právnickým osobám bolo položených spolu 55 otázok v rovnakých 6 sledovaných okruhoch, ako v prípade orgánov územnej samosprávy a štátnej správy.

Prostredníctvom prieskumu bola zmapovaná aj oblasť používania jazykov národnostných menšín orgánmi štátnej správy. Oslovených bolo 89 subjektov štátnej správy, ako aj ich organizačných zložiek (pobočiek, kontaktných miest, pracovísk alebo staníc), z toho 85 orgánov štátnej správy v obciach s maďarskou národnostnou menšinou a 4 orgány štátnej správy v obciach s rusínskou národnostnou menšinou. Konkrétne šlo o 14 okresných úradov, 27 úradov práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej aj ako ÚPSVaR), 16 daňových úradov, 13 colných úradov, 8 regionálnych veterinárnych a potravinových správ (ďalej aj ako „RVPS“), 6 regionálnych úradov verejného zdravotníctva (ďalej aj ako „RÚVZ“) a 5 archívov. Orgánom štátnej správy bolo položených celkovo 52 otázok v 6 okruhoch, colným úradom 54 otázok. V prípade orgánov štátnej správy bola dosiahnutá 100 %-ná návratnosť dotazníkov. Prieskumom bolo zistené aj používanie jazykov národnostných menšín príslušníkmi Policajného zboru (ďalej aj ako „PZ“) a príslušníkmi Hasičského a záchranného zboru (ďalej aj ako „HaZZ“). Vyplnený dotazník zaslalo 6 oslovených okresných riaditeľstiev Hasičského

a záchranného zboru. Po prvýkrát sa v rámci prieskumu skúmala aj oblasť používania jazykov národnostných menšín príslušníkmi 6 vojenských jednotiek ozbrojených síl SR (ďalej aj ako „OS SR“) a príslušníkmi jedného Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Zboru väzenskej a justičnej stráže (ďalej aj ako „ZVaJS“).

Správa sa zamerala na tri kategórie jazykových práv vyplývajúcich zo zákona č. 184/1999 Z. z. u všetkých sledovaných subjektov:

- a) jazykové práva, ktorých dodržiavanie je povinné a ich nedodržanie je správnym deliktom podľa § 7b zákona č. 184/1999 Z. z.;
- b) jazykové práva, ktorých dodržiavanie je povinné a ich nedodržanie nie je správnym deliktom podľa zákona č. 184/1999 Z. z.;
- c) jazykové práva, ktorých uplatňovanie stanovuje zákon č. 184/1999 Z. z. ako možnosť.

Súčasťou správy bola aj samostatná príloha, ktorá obsahuje zoznam a počet konkrétnych nedostatkov v používaní zákona č. 184/1999 Z. z. identifikovaných na základe dotazníkového prieskumu.

V § 7b ods. 1 zákona č. 184/1999 Z. z. sú definované jazykové práva, ktorých dodržiavanie je povinné a ich nedodržanie je správnym deliktom. Správneho deliktu na úseku používania jazykov národnostných menšín sa dopustí orgán verejnej správy v obci podľa § 2 ods. 1 ak:

- neumožní občanovi, ktorý je osobou patriacou k národnostnej menšine, komunikovať v ústnom a písomnom styku v jazyku národnostnej menšiny alebo ho o takejto možnosti neinformuje (§ 2 ods. 3);
- na požiadanie občana, ktorý je osobou patriacou k národnostnej menšine, nevydá rovnopis rozhodnutia a rodný list, sobášny list alebo úmrtný list aj v jazyku národnostnej menšiny (§ 2 ods. 4 a 5);
- nezabezpečí svoje označenie na budove, v ktorej sídli, aj v jazyku národnostnej menšiny (§ 2 ods. 6);
- neposkytne na požiadanie úradný formulár vydaný v rozsahu jeho pôsobnosti aj v jazyku národnostnej menšiny (§ 2 ods. 7);
- nezabezpečí na svojom území označenie obce v jazyku národnostnej menšiny vo svojej pôsobnosti v prípadoch ustanovených v § 4 ods. 1;
- nezabezpečí uvedenie informácií, nápisov a oznamov vo svojej pôsobnosti (podľa § 4 ods. 6 prvej vety);
- nezabezpečí na požiadanie informácie o všeobecne záväzných právnych predpisoch aj v jazyku národnostnej menšiny (§ 4 ods. 8);
- neposkytne úradu vlády informácie a písomné podklady (podľa § 7a ods. 3).

V zmysle § 7b ods. 2 zákona č. 184/1999 Z. z. sa správneho deliktu na úseku používania jazykov národnostných menšín dopustí právnická osoba alebo fyzická osoba – podnikateľ, ktorá neuvedie nápis alebo oznam podľa § 4 ods. 6 aj v jazyku národnostnej menšiny, ak ide o nápis alebo oznam obsahujúci informáciu týkajúcu sa ohrozenia života, zdravia, majetku alebo bezpečnosti občanov SR. Z výsledkov monitorovania vyplýva, že celkovo v 1 267 prípadoch v oblastiach definovaných vyššie mohlo dôjsť k možným pochybeniam pri uplatňovaní zákona č. 184/1999 Z. z.

Ďalšia kategória jazykových práv, ktorých dodržiavanie je povinné a ich nedodržanie nie je správnym deliktom podľa zákona č. 184/1999 Z. z., zahŕňa nasledovné práva:

- poskytnutie odpovede orgánom verejnej správy na podanie napísané v jazyku národnostnej menšiny aj v jazyku národnostnej menšiny;
- vydávanie povolení, oprávnení, potvrdení, vyjadrení a vyhlásení na požiadanie aj v jazyku národnostnej menšiny;
- vydávanie rozhodnutia orgánom verejnej správy v správnom konaní aj v jazyku národnostnej menšiny, ak sa konanie začalo podaním v jazyku národnostnej menšiny;
- vydávanie rozhodnutia orgánom verejnej správy v správnom konaní na požiadanie aj v jazyku národnostnej menšiny;
- zverejnenie dôležitých informácií uvedených na úradnej tabuli obce, na webovom sídle obce a vo vydávanej periodickej tlači aj v jazyku národnostnej menšiny.

Z výsledkov monitorovania vyplýva, že pri dodržiavaní jazykových práv v tejto kategórii môže dochádzať k pochybeniam v 709 prípadoch.

Jazykové práva, ktorých uplatňovanie stanovuje zákon č. 184/1999 Z. z. ako možnosť, zahŕňajú:

- označenie obce⁸¹ aj v jazyku národnostnej menšiny pri označení železničnej stanice, autobusovej stanice, letiska a prístavu v obci;
- označenie ulíc v obci aj v jazyku národnostnej menšiny;
- označenie miestnych geografických značení v obci aj v jazyku národnostnej menšiny;
- vedenie úradnej agendy, najmä zápisníc, uznesení, štatistík, evidencií, bilancií, informácií určených pre verejnosť a agendy cirkví a náboženských spoločností určených pre verejnosť okrem matriky aj v jazyku národnostnej menšiny;
- vedenie kroniky obce aj v jazyku národnostnej menšiny;
- používanie aj jazyka národnostnej menšiny príslušníkmi obecnej polície v služobnom styku;
- používanie aj jazyka národnostnej menšiny príslušníkmi obecnej polície, ozbrojených bezpečnostných zborov, iných ozbrojených zborov, Hasičského a záchranného zboru, ktorí ovládajú jazyk národnostnej menšiny pri komunikácii s občanmi Slovenskej republiky, ktorí patria k národnostnej menšine;
- používanie aj jazyka národnostnej menšiny poslancami obecného zastupiteľstva na rokovaní obecného zastupiteľstva;
- rokovanie orgánu verejnej správy aj v jazyku národnostnej menšiny;
- vydávanie všeobecne záväzných nariadení orgánom verejnej správy aj v jazyku národnostnej menšiny;
- zverejňovanie oznamov určených na informovanie verejnosti prostredníctvom miestneho rozhlasu alebo prostredníctvom iných technických zariadení aj v jazyku národnostnej menšiny;

⁸¹ Použité pojmu obec v zmysle § 2 ods. 1 zákona č. 184/1999 Z. z.

- uvádzanie nápisov na pamätníkoch, pomníkoch a pamätných tabuliach aj v jazyku národnostnej menšiny.

Z výsledkov monitorovania vyplýva, že jazykové práva v tejto kategórii sa využívajú v 2 194 prípadoch, čiastočne v 1 053 prípadoch a nevyžívajú v 2 611 prípadoch.

Zatiaľ čo podľa správy z roku 2016 mohlo dôjsť k 1 712 prípadom porušenia zákona č. 184/1999 Z. z., tak v období 2017 – 2018 mohlo dôjsť len k 1 267 prípadom. V rámci kategórie jazykových práv, ktorých dodržiavanie je povinné a ich nedodržiavanie nie je správnym deliktom podľa zákona č. 184/1999 Z. z. bolo v roku 2016 mapovaním zistené, že k možným pochybeniam v tejto oblasti prišlo v 590 prípadoch, kým v roku 2018 to bolo v 709 prípadoch. Jazykové práva, ktorých uplatňovanie stanovuje zákon č. 184/1999 Z. z. ako možnosť sa v roku 2016 využívali v 1 736 prípadoch, čiastočne využívali v 698 prípadoch a nevyžívali v 2 440 prípadoch. V roku 2018 sa jazykové práva v tejto kategórii využívali v 2 194 prípadoch, čiastočne sa využívali v 1 053 prípadoch a nevyžívali v 2 611 prípadoch.

V prípade obcí došlo k zlepšeniu stavu používania jazykov národnostných menšín v úradnom styku u každej národnostnej menšiny, pričom najväčší pokrok bol zaznamenaný pri používaní jazyka maďarskej národnostnej menšiny. U jedinej obce s nemeckou národnostnou menšinou nenastala zmena.

Možnosť používania jazyka národnostnej menšiny v úradnom styku bola v oblasti štátnej správy zabezpečená takmer na všetkých orgánoch štátnej správy, pričom v prevažnej väčšine sa používal maďarský jazyk a v 4 prípadoch sa čiastočne využíval rusínsky jazyk. V oblasti označení v jazyku národnostnej menšiny došlo k zvýšeniu počtu orgánov štátnej správy, ktoré majú označenie obce v jazyku národnostnej menšiny uvedené popri názve obce v štátnom jazyku na budovách orgánov štátnej správy a označenie orgánu verejnej správy umiestnené na budovách v jazyku národnostnej menšiny. Mierne zlepšenie nastalo v oblasti informovania verejnosti v jazyku národnostnej menšiny. Jednou z oblastí, v ktorej nenastal pokrok je dostupnosť dvojjazyčných dokumentov, a to vzhľadom na skutočnosť, že dvojjazyčné formuláre sa vydávali v ojedinelých prípadoch a rozhodnutia vyhotovené v rovnopise aj v jazyku národnostnej menšiny a verejné listiny (povolania, oprávnenia, potvrdenia, vyjadrenia a vyhlásenia) sa dvojjazyčne nevydávali. Vytváranie podmienok pre používanie jazyka národnostnej menšiny v úradnom styku hodnotila menej ako polovica obcí a orgánov štátnej správy ako problémové alebo čiastočne problémové, pričom za hlavné príčiny tohto stavu identifikovali: nedostatočné množstvo finančných prostriedkov, nedostatočnú

Predmetnú správu vláda SR 9. januára schválila uznesením č. 10/2019, ktorým zároveň uložila vedúcemu Úradu vlády SR a splnomocnencovi vlády SR pre národnostné menšiny do 31. decembra 2019 zriadiť medzirezortnú pracovnú skupinu na vypracovanie podkladov k aplikácii § 4 ods. 6 zákona č. 184/1999 Z. z., vypracovať metodické usmernenie k zabezpečeniu kompetenčného vzdelávania zameraného na udržiavanie a zdokonaľovanie úrovne ovládania jazyka národnostných menšín pre skupinu štátnych zamestnancov vykonávajúcich štátnu službu v obciach vymedzených v osobitnom predpise (nariadenie vlády SR č. 221/1999) a zriadiť medzirezortnú

pracovnú skupinu pre koordináciu vydávania dvojjazyčných formulárov v pôsobnosti obcí a orgánov štátnej správy.

Zároveň týmto uznesením uložila podpredsedovi vlády, ministrovi financií, podpredsedníčke vlády, ministerke pôdohospodárstva a rozvoja vidieka, podpredsedovi vlády pre investície a informatizáciu, ministerke vnútra, ministrovi práce, sociálnych vecí a rodiny, ministerke zdravotníctva, ministrovi dopravy a výstavby, ministrovi obrany, ministrovi spravodlivosti a splnomocnencovi vlády SR pre rómske komunity do 31. decembra 2019 prijať opatrenia na odstránenie nedostatkov uvedených v prílohe č. 10 správy a priebežne vyhodnocovať ich plnenie v rámci svojej pôsobnosti.

5.4 Podpora zlepšovania aplikačnej praxe dodržiavania práv na používanie jazykov národnostných menšín

V sledovanom období splnomocnenec uskutočnil viacero pracovných stretnutí zameraných na výmenu informácií a konzultovania návrhov na zlepšenie aplikačnej praxe dodržiavania jazykových práv menšín s predstaviteľmi ústredných orgánov štátnej správy, ako aj predstaviteľov súkromného sektora. Jednou z dôležitých aktivít splnomocnenca v tejto oblasti bola aj séria rokovaní s predstaviteľmi obchodných reťazcov pôsobiacich na území SR, Slovenskou poštou, a. s., dopravnými podnikmi a energetickými firmami. Cieľom týchto stretnutí bolo upozorniť na zákonné povinnosti, ako aj na jazykové práva a následne poskytnúť metodickú pomoc. Výsledkom rokovaní s uvedenými subjektmi je skutočnosť, že sa v sledovanom období zlepšila prax uvádzania informácií týkajúcich sa ohrozenia života a zdravia, bezpečnosti alebo majetku občanov SR na miestach prístupných pre verejnosť popri štátnom jazyku aj v jazyku menšiny, ako aj využite možnosti uvádzania informácií určených pre verejnosť v jazyku národnostnej menšiny, teda vizuálna dvojjazyčnosť v obciach, ktoré sú uvedené v nariadení vlády SR č. 221/1999. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že je v záujme týchto subjektov postupovať proklientsky a zverejňovať informácie pre verejnosť aj v jazyku národnostných menšín.

V rámci priority splnomocnenca zameranej na zosúladenie praxe so zákonom vrátane zlepšenia v oblasti vizuálne dvojjazyčnosti s dôrazom na uvádzanie informácií týkajúcich sa ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti alebo majetku občanov na miestach prístupných pre verejnosť popri štátnom jazyku aj v jazyku národnostných menšín splnomocnenec inicioval viacero stretnutí so zodpovednými subjektmi s cieľom nastaviť systémové kroky v tejto oblasti. V sledovanom období sa uskutočnilo niekoľko rokovaní s vedením Slovenskej obchodnej inšpekcie a Národného inšpektorátu práce. Slovenská obchodná inšpekcia⁸² ako aj Národný inšpektorát práce⁸³ na svojich webových sídlach zverejnili informáciu a upozorňujú príslušné subjekty (napr. podnikateľov a ostatné povinné osoby) na povinnosť dodržiavať zákon o používaní jazykov národnostných menšín. Inšpektori Slovenskej obchodnej inšpekcie počas

⁸² Dostupné na: <https://www soi.sk/sk/informacie-pre-verejnost/informacia-pre-podnikatelske-subjekty-oznacenia-v-jazyku-narodnostnych-mensin soi?ind=>

⁸³ Dostupné na: <https://www ip.gov.sk/pouzitie-jazykov-mensin-na-bezpecnostnych-oznaceniach/>

svojich kontrol monitorujú uvádzanie povinných informácií v menšinovom jazyku. Taktiež Ministerstvo dopravy a výstavby SR pozitívne reagovalo na iniciatívu splnomocnenca a ako najvyšší orgán štátnej správy v oblasti stavebníctva vydalo a zverejnilo Metodické usmernenie Ministerstva dopravy a výstavby SR k používaniu jazykov národnostných menšín v oblasti výstavby, v ktorom upozorňuje podnikateľov, stavebníkov, vlastníkov stavieb a všetky povinné osoby na povinnosť dodržiavať zákon o používaní jazykov národnostných menšín⁸⁴.

Z oblasti používania menšinových jazykov v úradnom styku je treba poukázať na pozitívny krok Združenia miest a obcí Slovenska ZMOS, ako aj DataCentra elektronizácie územnej samosprávy Slovenska v oblasti používania jazykov národnostných menšín pri poskytovaní elektronických služieb verejnej správy. S týmto cieľom bol spustený projekt Dátové centrum obcí a miest DCOM, ktorého hlavným cieľom je sprístupniť a zlepšiť poskytovanie eSlužieb občanom na úrovni regionálnej a miestnej samosprávy. V sledovanom období boli v systéme DCOM verejnosti sprístupnené dvojjazyčné formuláre, podania a rozhodnutia najviac používaných služieb občanmi v maďarskom jazyku. V nasledujúcom období sa bude pokračovať v sprístupňovaní ďalších jazykových mutácií týchto formulárov.⁸⁵

Významným posunom v oblasti plnenia odporúčaní charty, ktorá ustanovuje, že zmluvné strany sa zaväzujú sprístupniť v regionálnych alebo menšinových jazykoch najdôležitejšie vnútroštátne právne predpisy, ktoré sa dotýkajú osôb používajúcich tieto jazyky je sprístupnenie základných legislatívnych predpisov v jazykoch národnostných menšín. Poradná jazyková skupina splnomocnenca pozostávajúca z piatich samostatných podskupín pre päť jazykov pripravila preklady najdôležitejších právnych noriem, ktoré sa týkajú menšinových práv⁸⁶. V spolupráci s MS SR tieto boli zverejnené v sekcii Právne predpisy v jazyku národnostných menšín na právnom a informačnom portáli SLOV-LEX⁸⁷.

V záujme zabezpečia kontinuity zverejňovania ďalších relevantných prekladov právnych predpisov na portáli Slov-lex v januári 2019 podpísal splnomocnenec s ministrom spravodlivosti Memorandum o dlhodobej spolupráci. Jeho primárnym cieľom je naplňať záväzky SR v oblasti jazykových práv národnostných menšín v zmysle charty. Memorandum upravuje spôsob spolupráce oboch strán. Úrad

⁸⁴ Dostupné na: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/vystavba-5/statna-stavebna-sprava/dokumenty-a-materialy/usmernenia>

⁸⁵ Dostupné na: <https://www.dcom.sk/>

⁸⁶ Oznámenie č. 588/2001 Z. z. Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky o uzavretí Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov, Oznámenie č. 160/1998 Z. z. Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky o uzavretí Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín, Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava SR, Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky, Zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín, Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 534/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva, Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 535/2011 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov, Zákon č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov

⁸⁷ Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy-v-jazyku-narodnostnych-mensin>

splnomocnenca bude poskytovať odborný dohľad a zabezpečovať odborníkov na preklady vybraných právnych noriem do jazykov národnostných menšín a MS SR bude finančne zabezpečovať tieto aktivity a následne ich výsledky zverejňovať na portáli Slov-lex.

Ďalšou významnou aktivitou v oblasti jazykových práv národnostných menšín bolo ukončenie prípravy modernej a užívateľsky prístupnej verzie terminologických slovníkov⁸⁸. Slovníky slúžia na zjednodušenie, uľahčenie a zefektívnenie používania menšinových jazykov v úradnom styku. Určené sú predovšetkým zamestnancom orgánov verejnej správy, ktorí v každodennej komunikácii využívajú jazyky národnostných menšín, ďalej tlmočníkom a prekladateľom, ako aj občanom, ktorí pri vybavovaní svojich úradných záležitostí potrebujú používať odborné výrazy v menšinových jazykoch. Obojsmerný slovensko-maďarský, slovensko-ukrajinský, slovensko-rusínsky a rómsko-slovenský slovník si majú možnosť záujemcovia stiahnuť z webového sídla splnomocnenca do stolových počítačov a je možné si ich nainštalovať na telefónne zariadenia so systémom android.

Poradná jazyková skupina splnomocnenca v sledovanom období okrem prekladov právnych noriem zabezpečila preklady aj ďalších textov, ako napríklad texty oznámení a informácií pre potreby orgánov verejnej správy, označenie budov organov verejnej správy, dodatkové tabuľky k vybraným dopravným značkám v jazykoch národnostných menšín a ďalšie.

V spolupráci úradu splnomocnenca s Nadáciou Hannsa Seidela sa uskutočnil 26. októbra 2018 v Bratislave medzinárodný workshop pod názvom *Nové výzvy v oblasti ochrany jazykov národnostných menšín*. Hlavnými témami podujatia bol návrat k duchu rámcového dohovoru a charty pri hľadaní nových impulzov zameraných na zlepšenie mechanizmov uplatňovania jazykových práv národnostných menšín; identifikácia podmienok a limitov aplikácie jazykových práv národnostných menšín v jednotlivých európskych krajinách a na Slovensku; hľadanie nových nástrojov uplatňovania jazykových práv národnostných menšín a nové výzvy a trendy vo svetle pôsobenia dynamických spoločenských zmien spätých s rozvojom IT technológií v danej oblasti. Workshop pozostával z 3 panelov, pričom v prvých dvoch sa prednášajúci zamerali na prezentáciu medzinárodných a domácich príkladov rozvoja ochrany jazykov národnostných menšín. V poslednom paneli sa predstavili nové nástroje pre uplatňovanie jazykových práv, vďaka ktorým úrad splnomocnenca môže optimalizovať ďalšie smerovanie ochrany jazyka národnostných menšín.

Splnomocnenec svoje aktivity v oblasti jazykových práv národnostných menšín prezentoval aj na pôde Európskeho parlamentu. Na pozvanie predsedu Výboru Európskeho parlamentu pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci (LIBE) Clauda Moraes a poslanca Európskeho parlamentu Józsefa Nagya sa zúčastnil vypočutia výboru o minimálnych štandardoch pre národnostné menšiny v EÚ. Splnomocnenec vo svojom vystúpení poukázal na to, že vizuálna dvojjazyčnosť má osobitný význam pri presadzovaní jazykových práv a jej úroveň verne odzrkadľuje

⁸⁸ Dostupné na: <https://www.narodnostnemensiny.gov.sk//odborne-terminologicke-slovniky-v-jazykoch-narodnostnych-mensin/>

jazykový status národnostných menšín v danej krajine, pričom má niekoľko poslání: u príslušníkov národnostných menšín posilňuje a zvyšuje dôveru k používaniu materinského jazyka a smerom k väčšinovému obyvateľstvu vysiela pozitívny signál o prítomnosti jazykovej rozmanitosti.

Záver

Správa o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za roky 2017 – 2018 zachováva už šiesty krát kontinuitu poskytovania komplexného obrazu postavenia a práv príslušníkov národnostných menšín so zreteľom na aktuálny vývoj v danej oblasti. Mapuje zmeny, ktoré sa v danej oblasti uskutočnili v sledovanom období (v odôvodnených prípadoch aj pred a po ňom) a poskytuje relevantné údaje a informácie týkajúce sa kľúčových oblastí súvisiacich s postavením a právami príslušníkov národnostných menšín. Keďže správy monitorujú už celkovo sedemročné obdobie, tam kde je to možné, táto správa poskytuje zhodnotenie doterajšieho vývoja.

Správa v jednotlivých častiach vychádza z výsledkov monitorovania a analýz dodržiavania práv príslušníkov národnostných menšín realizovaného úradom splnomocnenca, ako aj ďalšími relevantnými orgánmi štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy a inými príslušnými subjektmi. Vzhľadom na limity týkajúce sa rozsahu správy, táto obsahuje len údaje a informácie bezprostredne sa týkajúce danej oblasti. Ďalšie relevantné informácie z rozsiahlych podkladov poskytnutých vecne príslušnými rezortmi sú v prílohách tejto správy.

Uplynulé dva roky boli z pohľadu príslušníkov národnostných menšín mimoriadne významné najmä v súvislosti s prijatím strategických a koncepcných dokumentov a legislatívnymi zmenami týkajúcimi sa ich postavenia a práv. V oblasti kultúry ide predovšetkým o prijatie zákona o fonde a jeho konštituovanie, čím bola posilnená participácia menšín na rozhodovaní o pridelovaní finančných prostriedkov v oblasti kultúry národnostných menšín. Významným posilnením inštitucionálneho zabezpečenia v tejto dôležitej oblasti práv národnostných menšín bol taktiež vznik Sekcie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín v rámci MK SR. Na úrovni tvorby stratégií v tejto oblasti bolo podstatným krokom započatie prípravy Stratégie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín Slovenskej republiky do roku 2030, ktorej súčasťou má byť aj akčný plán s konkrétnymi opatreniami v oblasti miestnej a regionálnej kultúry a kultúry národnostných menšín na roky 2020 – 2030.

V oblasti školstva v sledovanom období taktiež došlo k významným posunom v budovaní inštitucionálneho zázemia výchovy a vzdelávania detí príslušníkov národnostných menšín. Patrí k nim predovšetkým zriadenie samostatnej Sekcie národnostného a inkluzívneho vzdelávania v rámci MŠVVaŠ SR. K praktickému riešeniu otvorených otázok v tejto oblasti prispeli novely právnych predpisov, ktoré viedli k zvýšeniu normatívu na žiaka základnej školy s vyučovacím jazykom alebo s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny, úhrade cestovných nákladov na dopravu žiaka z obce jeho trvalého pobytu do najbližšej školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny. Pozitívnym krokom v tejto oblasti bolo aj schválenie nových rámcových učebných plánov pre ZŠ a gymnáziá s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny dodatky alebo ich dodatkov.

V oblasti participácie došlo s cieľom optimalizovať proces fungovania výboru a tiež v súlade s požiadavkou zo strany niektorých národnostných menšín k zmene

hlasovacieho systému výboru. Po novom všetci členovia oboch komôr výboru majú hlasovacie právo.

Pokiaľ ide o používanie jazyka národnostných menšín možno spomenúť viaceré skutočnosti. Jednak rozšírenie pôsobnosti splnomocnenca o možnosť predkladať návrhy v rámci tvorby legislatívnych a nelegislatívnych opatrení súvisiacich s používaním jazykov národnostných menšín, viaceré dôležité legislatívne kroky týkajúce sa dopravných značiek, železníc, vzdelávania štátnych zamestnancov, ako aj zverejnenia prekladov najvýznamnejších právnych predpisov v jazykoch národnostných menšín. Taktiež sú v tejto oblasti dôležité zistenia jazykovej správy signalizujúce mierne zlepšenie aktuálneho stavu v oblasti používania jazykov národnostných menšín v úradnom styku.

Napriek vyššie uvedenému je treba konštatovať, že naďalej pretrvávajú značné rezervy vo viacerých oblastiach. Doposiaľ nie sú v plnej miere naplnené zákonné povinnosti v praxi. Je dôležité uviesť, že nejde len o súlad noriem a zákonov vo všeobecnosti, ale predovšetkým o praktický výkon národnostnej politiky štátu, o dostupnosť, vymáhateľnosť a kvalitu konkrétnych menšinových práv. Za jeden z najvážnejších dôvodov aktuálneho stavu označujú tie orgány a inštitúcie, ktoré majú konkrétne oblasti vo svojej gescii, nedostatok finančných prostriedkov. Preto je potrebné pristupovať k tvorbe rozpočtov orgánov ústrednej štátnej a verejnej správy, územnej samosprávy a všetkých povinných subjektov so zreteľom k nevyhnutnosti alokovať finančné prostriedky na odstránenie pretrvávajúcich nedostatkov identifikovaných touto správou. To je podmienkou skutočného napĺňania práv príslušníkov národnostných menšín tak ako sú deklarované v ústave a ostatných právnych predpisoch Slovenskej republiky a jej medzinárodnoprávných záväzkoch.

Ochrana práv príslušníkov národnostných menšín je celospoločenskou úlohou. Je potrebné si uvedomiť, akú významnú rolu okrem orgánov štátnej správy v procese ochrany a posilnenia identity príslušníkov národnostných menšín zohrávajú orgány samospráv, či už na úrovni vyšších územných celkov, alebo obcí. Je potrebné, aby sa v rámci zákonných možností venovali vo väčšej miere tejto otázke formou vytvorenia základných participačných mechanizmov vo svojej kompetencii v oblasti kultúry národnostných menšín, v oblasti používania jazykov národnostných menšín a národnostného školstva.

Zoznam príloh

Príloha č. 1: Aktivity knižníc v rokoch 2017 a 2018

Príloha č. 2: Aktivity múzeí v rokoch 2017 a 2018

Príloha č. 3: Štruktúra podpory Fondu na podporu kultúry národnostných menšín a harmonogram výziev

Príloha č. 4: Akreditované a neakreditované vzdelávacie programy Metodicko-pedagogického centra a Rómskeho vzdelávacieho centra

Príloha č. 1: Aktivity knižníc v rokoch 2017 a 2018

Knižnice v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry

Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici

Osobitnú úlohu v oblasti národnostnej kultúry zohrávala v rokoch 2017 – 2018 činnosť Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici v oblasti spolupráce s národnostnými menšinami a v oblasti podpory ich kultúry. Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici sa zameriavala najmä na spoluprácu s bulharskou národnostnou menšinou - s občianskym združením Dom národov - Raduana pri príprave výstavy Bulharská maľba a grafika - prezentácia tvorby troch bulharských umelcov – Deyan Valkov, Ludmil Georgiev, Dimitar Petrov (6.7. – 25.8. 2017), s ruskou národnostnou menšinou s občianskym združením Rossija a Molodaja Rossija pri realizácii výstavy Tatiana Vavržina: Filozofia krásy (16.11.-3.12.2017), a tiež pri vzájomnom informovaní o kultúrnych aktivitách, ktoré obe strany organizovali s cieľom vzájomného poznávania kultúr. S nemeckou národnostnou menšinou spolupracovala pri podujatí Rozviazané jazyky, Ako sme hovorili v starej Bratislave, beseda s germanistom Jozefom Tancerom (23.3.2017). Fond kníh Centra slovanských štúdií bol doplnený o dokumenty týkajúce sa kultúry rusínskej národnostnej menšiny a ako aj o dokumenty v jazykoch národnostných menšín podľa jazykového profilu. V roku 2018 sa v ŠVK BB uskutočnil seminár „Prítomnosť a budúcnosť nemeckého jazyka na Slovensku“, (3.10.2018), ktorý bol organizovaný so Spolkom karpatských Nemcov na Slovensku. Zúčastnilo sa ho 42 účastníkov z Nemecka, členov EBV (Európskeho vzdelávacieho spolku) z Hessenska. Na seminári bola ŠVK BB prezentovaná príspevkom v nemeckom jazyku s názvom Dialóg kultúr, v ktorom sa zhodnotila činnosť knižnice a okrem iného aj aktivity príslušníkov nemeckej národnostnej menšiny v regióne. Knižničný fond bol dopĺňovaný dokumentmi týkajúcimi sa problematiky národnostných menšín, sprístupňovali sa neperiodické publikácie v jazykoch národnostných menšín v printovej alebo elektronickej podobe, sprístupňovali sa periodické publikácie v jazykoch národnostných menšín, ktoré vydávajú národnostné menšiny alebo sú v jazyku národnostnej menšiny. Do fondu pribudli DVD nosiče o živote karpatských Nemcov na Slovensku, ako sú Kulinárske špeciality karpatskonemeckej kuchne/ Kulinarische Spezialitäten der karpatendeutschen Küche; Osobnosti karpatských Nemcov na Slovensku / Persönlichkeiten karpatendeutscher Abstammung aus der Slowakei; Nemecké nárečia na Slovensku / Deutsche Mundarten in der Slowakei; Karpatskí Nemci na Slovensku / Karpatendeutschen in der Slowakei. Sprístupňované boli periodiká v maďarskom, nemeckom, rusínskom, ukrajinskom, ruskom, poľskom a rómskom jazyku.

Štátna vedecká knižnica v Prešove

Dokumentačno-informačné centrum rómskej kultúry (ďalej len „DICRK“) je odborným pracoviskom, ktorým sa rozšírilo portfólio činností Štátnej vedeckej knižnice

v Prešove o rozmer a aktivity zamerané na dokumentáciu, mapovanie a budovanie databázy digitálnych objektov z oblasti rómskej kultúry na Slovensku. Toto pracovisko bolo vybudované ako celoslovenské dokumentačné a informačné pracovisko s finančnou podporou Európskej únie v rámci implementácie národného projektu Operačného programu Informatizácia spoločnosti, Prioritná os 2. Činnosť a aktivity centra smerujú hlavne k podpore práv rómskej národnostnej menšiny dokumentovaním rómskej kultúry a jej sprístupňovaním pre širokú verejnosť.

V roku 2017 DICRK spracovalo a sprístupnilo 81 digitálnych kultúrnych objektov v kategóriách video, audio, foto, sken. Sprístupnené boli na stránke www.portalsvk.sk. V priestoroch Gemersko-malohontského múzea v Rimavskej Sobote sa 2. 8. – 8. 9. 2017 uskutočnila výstava s názvom Neznáme farby osobností. Maľby 13 svetových osobností s rómskym pôvodom vytvoril Jozef Fečo. V rámci edičnej činnosti bola zrealizovaná audio dramatisácia troch poviedok. Prvou bola poviedka Kráľovná vody od autorky Zlaticy Rusovej (členky Rómskeho literárneho klubu) spracovaná v slovenskom a rómskom jazyku. Podobne v rómskom jazyku boli spracované dve svetové klasiky, a to Rómeo a Júlia od Williama Shakespeara a Portrét Doriana Graya od Oscara Wilda. Ambíciou projektu bolo priniesť okrem rómskej literárnej produkcie aj produkciu zo svetovej literatúry a priblížiť tak svetové diela v rómskom jazyku rómskej národnostnej menšine. DICRK každoročne pripravuje podujatia k trom významným pamätným dňom pre príslušníkov rómskej národnostnej menšiny. V poradí prvé to bol Svetový deň Rómov. Pri príležitosti tohto dňa 12. apríla 2017 DICRK pripravilo podujatie s názvom Ženy ženám. Témou podujatia boli rómske ženy Gabriela Gáborová a Ildiko Górová, ktoré verejnosti hovorili svoj životný príbeh. Súčasťou podujatia bolo aj hudobné vystúpenie Arpi Farkaš Jazz trio. Ďalej 9. júla 2017 v spolupráci s Krajským múzeom v Prešove DICRK pripravilo otvorené podujatie Rómovia a remeslá. Predstavili sa kováč Ivan Šarközi z Dunajskej Lužnej a remeselné odbory Súkromnej strednej odbornej školy z Kežmarku. Hudobnú tradíciu verejnosti predviedla rodinná kapela Júliasa Bandyho. Druhým pamätným dňom bol Holokaust Rómov (2. august), pri ktorého príležitosti DICRK pripravilo 25. septembra 2017 pre študentov stredných škôl predstavenie monodrámy Cigánsky boxer. Divadelné predstavenie vychádza zo skutočného príbehu rómskeho boxera Johanna Trollmanna, ktorý sa v roku 1933 stal majstrom Nemecka v poloťažkej váhe. Titul mu bol odobraný pre jeho rómsky pôvod. Po predstavení nasledovala diskusia s etnologičkou Zuzanou Kumanovou na tému rómskeho holokaustu. Tretím bol Svetový deň rómskeho jazyka (5. november), pri ktorého príležitosti DICRK pripravilo 27. novembra 2017 pripravilo podujatie, v rámci ktorého sa predstavili verejnosti tri audio dramatisácie. Spisovateľka Zlatica Rusová hovorila o svojej tvorbe, Marián Balog predstavil činnosť Rómskeho literárneho klubu. Hudobným hosťom bola ľudová hudba Karla Adama. DICRK v roku 2017 pripravilo aj besedy a exkurzie pre deti z komunitného centra Stará tehelňa v Prešove, v rámci tohto podujatia boli deťom prezentované audio nahrávky z knihy Tery Fabiánovej „Jak jsem chodila do školy“. V rámci Týždňa slovenských knižníc DICRK pripravilo podujatie s názvom „Žánre a presahy rómskej hudby“, v rámci ktorého bola študentom strednej školy, resp. žiakom ZŠ, predstavená rómska hudba na Slovensku, od ich počiatkov spojených s príchodom Rómov na Slovensko

v 15. storočí až po súčasnosť. Pre deti z materskej škôlky v Rokycanoch pri Prešove bola premietaná rozprávka divadla Romathan „Kto je na svete najkrajší“. Podobne v priestoroch DICRK sa uskutočnilo odborné podujatie s názvom „Vzdelávanie a líderstvo v rómskych komunitách“ organizované Nadáciou otvorenej spoločnosti a Rómskym vzdelávacím fondom. Štátna vedecká knižnica v Prešove bola partnerom tohto podujatia. Ďalším podujatím bola prednáška pre deti a mládež z komunitného centra Stará tehleňa v Prešove na tému „Rómovia a holokaust“. Prednášajúcimi boli zamestnanci DICRK, ktorí deťom na záver prednášky premietli projekciu dokumentárneho filmu „Baro mariben/Veľká vojna“, ktorého autorom je OZ Jekhetane-Spolu so sídlom v Prešove. V priestoroch DICRK sa tiež uskutočnila celodenná exkurzia, prednáška, prezentácia a beseda pre klientov komunitného centra LUNÍK IX v Košiciach. V rámci prednášky bola deťom predstavená rómska hudba na Slovensku a jej žánre a taktiež sa diskutovalo o rómskom holokauste počas 2. svetovej vojny. Pri príležitosti 65. výročia vzniku Štátnej vedeckej knižnice (ďalej len ŠVK) v Prešove prebiehala od septembra do konca roka výstava obrazov rómskeho výtvarníka Jozefa Feča s názvom „Neznáme farby svetových osobností“ a výstava fotografií s názvom „Chlieb a hry“, ktorá ilustruje prácu rómskych remeselníkov a umelcov. V októbri 2017 sa DICRK zúčastnilo prezentácie zbierky básní s názvom „Studený dotyk strateného rána“ autora Romana Gorola, ktorý na ZŠ v Čaklove pracuje ako asistent učiteľa. Krst tejto zbierky básní sa uskutočnil v roku 2016 v rámci podujatí „Živej knihy“. Dôležitou súčasťou DICRK je študovňa romistiky, ktorá poskytuje priestor na prezenčné výpožičky a štúdium dokumentov pokrývajúcich široké spektrum romistickej literatúry z knižničného fondu ŠVK. Okrem týchto fondov mali záujemcovia prístup aj k ďalším novým prírastkom z tejto oblasti vydávaných na Slovensku, ale aj v zahraničí, rôznych štúdií, prieskumov a publikácií. Fond študovne je postupne rozširovaný tak, aby ponúkal najnovšie publikácie a neustále sa aktualizoval. Súčasťou služieb študovne je prístup k vytvorenému digitálnemu obsahu. V roku 2017 študovňu romistiky využilo 62 návštevníkov (z toho internet využili 16 používateľia). Z celkového počtu podaných informácií bolo v študovni poskytnutých 9 informácií (z toho 6 bibliografických), 88 prezenčných výpožičiek, vyhotovených 6 857 kópií (pre používateľov bolo vyhotovených: 517 printových kópií a 627 skenov. V priestoroch študovne boli uskutočnené 4 exkurzie (75 návštevníkov), 19 prednášok a prezentácií (384 návštevníkov) a 4 výstavy. Všetky podujatia v študovni navštívilo spolu 852 osôb. V roku 2017 DICRK zrealizovalo aj ojedinelý projekt virtuálnej galérie. Základná škola 192 v Jarovniciach si pripomenula v roku 2017 svoje 50. výročie vzniku. Škola je známa tým, že ju navštevujú výlučne rómske deti, ale aj tým, že výtvarnými prácami, ktoré tieto deti vytvárajú, je známa takmer na celom svete. Pod vedením učiteľa Jána Sajka sa deti zapájajú do výtvarných súťaží od roku 1987. Prvé ocenenia žiaci získali v roku 1988 na medzinárodnej súťaži v Maďarsku. Chodby v škole sú takou malou galériou, z ktorej DICRK vytvorilo virtuálnu prehliadku. Používateľ aplikácie má možnosť vo virtuálnom prostredí prejsť chodbami školy a pozrieť si výtvarné diela, pričom 40 z nich má samostatný popis. Aplikácia je v slovenskom, rómskom a anglickom jazyku.

V roku 2018 DICRK spracovalo a sprístupnilo 93 digitálnych kultúrnych objektov v kategóriách video, audio, foto, sken. Sprístupnené boli na stránke www.portalsvk.sk. DICRK zrealizovalo výstavy ako napríklad „Neznáme farby svetových osobností“ – panelová výstava série 13 portrétov svetových osobností, ktoré majú rómske korene, autora Jozefa Feča. Výstava bola inštalovaná vo výstavných priestoroch pracoviska Slovenského technického múzea - Kaštieli Budimír v trvaní od februára do septembra 2018. Ďalšou výstavou realizovanou v priestoroch Krajského múzea v Prešove pri príležitosti Svetového dňa Rómov bola výstava „Chlieb a hry“ – uskutočnená formou 30 veľkoformátových fotografií rómskych osobností, a to od apríla do mája 2018. DICRK pokračovalo v tvorbe audio-dramatizácií. Spracovaná bola slovenská klasika Rysavá jalovica od Martina Kukučina v rómskom jazyku. Audio spracovaním vybraného diela DICRK prispel k vzdelávaniu rómskej menšiny aj v oblasti slovenskej kultúry, v zmysle odporúčaní Stratégie rozvoja kultúry na roky 2014 - 2020, kde je jednou z priorít aj podpora a rozvoj vzdelávania v oblasti kultúry. DICRK v rámci každoročných podujatí k trom významným pamätným dňom pre príslušníkov rómskej národnostnej menšiny v apríli pripravil v rámci projektu Živá kniha pri príležitosti Svetového dňa Rómov v priestoroch Divadla Alexandra Duchnoviča v Prešove podujatie, na ktorom bol živou knihou Ivan Akimov, vedúci rómskeho folklórneho súboru Kesaj Tcháve. Hudobným hosťom bol samotný súbor. Podobne v júni v priestoroch Krajského múzea v Prešove DICRK zorganizovalo podujatie zamerané na remeslo – kováčstvo. Hlavnou živou knihou bol Igor Radič, umelecký kováč z Klenovca. Hudobným hosťom bol súbor Gipsy Angels, ktorý vystupuje pod občianskym združením Róm Podskalky. Občianske združenie vedú bratia Kudráčovci, ktorí boli zároveň druhou živou knihou. Treťou živou knihou bola Mgr. Lenka Cinová z Metodicko-pedagogického centra v Prešove. Podujatie bolo realizované pre účastníkov 20. zasadnutia Národnej komisie pre služby, ktoré sa uskutočnilo v Štátnej vedeckej knižnici v Prešove.

Ostatnou Živou knihou v októbri, venovanou Holokaustu Rómov DICRK ponúkol študentom stredných škôl v Prešove. Prednášala Mgr. Lucia Segľová, PhD. Podujatie bolo doplnené o hudobné vystúpenie mladého huslistu Samuela Bandyho, ktorý v sprievode svojej kapely pre študentov Súkromného konzervatória Dezidera Kardoša odohral rómske a židovské skladby, ktoré sa viažu k vojnovému obdobiu. Počas Týždňa slovenských knižníc DICRK v marci pripravilo pre študentov Súkromného konzervatória Dezidera Kardoša v Prešove podujatie s názvom Hudobná rozmanitosť. DICRK v roku 2018 pripravilo aj besedy a exkurzie pre študentky 3. a 4. ročníka Strednej pedagogickej a sociálnej akadémie z Prešove, odbor učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo, sociálna práca, na tému zobrazovania remesiel pomocou moderných médií - virtuálne zobrazovanie, 3D videá, ďalej workshop – práca s kamerou, svetlom a zvukom pre členov občianskeho združenia Palikerav – Ďakujem. Podobne bola zorganizovaná prednáška pre žiakov Základnej školy v Chminianskych Jakubovancoch o rómskom holokauste, beseda pre delegáciu novinárov z Dánska o rómskej kultúre na Slovensku, ako aj prednáška a videoprojekcia na tému „Rómska kultúra na Slovensku“ pre Komunitné centrum Kojatice. Študovňa romistiky poskytovala aj v roku 2018 priestor na prezenčné výpožičky a štúdium dokumentov

pokrývajúcich široké spektrum romistickej literatúry z knižničného fondu. Fond študovne je postupne rozširovaný tak, aby ponúkal najnovšie publikácie a neustále sa aktualizoval. V roku 2018 študovňu romistiky využilo 39 návštevníkov (z toho internet využili 12 používatelia). Z celkového počtu podaných informácií bolo v študovni poskytnutých 9 informácií (z toho 6 bibliografických), 80 prezenčných výpožičiek, vyhotovených 8 115 kópií (pre používateľov bolo vyhotovených: 197 printových kópií a 3 420 skenov. V priestoroch študovne boli uskutočnené 3 exkurzie (50 návštevníkov), 16 prednášok a prezentácií (364 návštevníkov) a 4 výstavy (2 717 návštevníkov). Všetky podujatia navštívilo spolu 3 131 osôb.

Štátna vedecká knižnica v Košiciach

Štátna vedecká knižnica v Košiciach (ďalej len „ŠVK“) ako jediná knižnica na Slovensku buduje vlastnú špecializovanú bibliografickú databázu ROMANO o živote rómskeho etnika, prístupnú online na www.svkk.sk. V rámci vedeckovýskumnej činnosti interetnických súvislostí národnej kultúry a kultúry etnických minorít pracovníci knižnice pracovali na zostavení už štvrtej výberovej bibliografie zo života Rómov s názvom „Rómske umenie“ od autorky Valérie Farah, ktoré bolo vydané v roku 2017.

V roku 2018 ŠVK prezentovala knihu „Rómski kováči na Slovensku“ od autora Arne B. Mann. Knižnica tiež v roku 2018 realizovala výstavy a podujatia, zamerané aj na podporu národnostných menšín. Boli to výstavy „Českí umelci a Slovensko“ (výstava bola realizovaná v spolupráci s Českým spolkom v Košiciach a Českým centrom v Bratislave); „Remeslá čias minulých“; „Od svetového požiaru k spoločnému štátu Čechov a Slovákov“ (výstava k 100. výročiu vzniku Československa v spolupráci s Českým spolkom v Košiciach a Českým centrom v Košiciach).

Ďalšie podujatia v roku 2018 boli prednáška pri príležitosti 25. výročia nemecko-slovenských vzťahov a 25 rokov nemeckej knižnice Goetheho inštitútu v spolupráci s Veľvyslanectvom SRN v Bratislave; prezentácia knihy Éva Gyulai: Régi Diárium – Clementis János fancsali evangélikus lelkész naplója, 1719 - 1760 (denník evanjelického farára pôsobiaceho v 18. storočí). Knihu predstavil historik prof. Peter Kónya, PhD., rektor Prešovskej univerzity v Prešove v slovenskom jazyku; výstava „Košická bohéma na stránkach časopisu Kassai Szinházi Ujság“ prezentovalo ŠVK v Košiciach v priestoroch Štátneho divadla v Košiciach v prestávkach predstavení, neskôr ju ŠDK uviedlo v poľskom Rzeszowe. V októbri si ŠDK požičalo výstavu „Českí divadelníci a hudobníci v Košiciach po roku 1918“ a výstavu „Od vojnového požiaru k spoločnému štátu Čechov a Slovákov“ si v novembri požičala Zemplínska knižnica v Trebišove.

Knižnice v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávnych krajov

Banskobystrický samosprávny kraj

Novohradská knižnica, Lučenec

Najintenzívnejšie sa činnosť Novohradskej knižnice (ďalej aj ako „NK LC“) orientuje na občanov maďarskej národnosti žijúcich v tomto regióne. Knižnica podporuje kultúru národnostných menšín pravidelným nákupom periodík a knižničných jednotiek. V roku 2017 ponúkala NK LC svojim čitateľom 22 titulov periodík, v roku 2018 18 titulov periodík v maďarskom jazyku. Za sledované obdobie knižnica doplnila svoj knižničný fond o 1 360 knižničných jednotiek v maďarskom jazyku. NK LC organizuje podujatia na podporu kultúry národnostných menšín:

- **Stretnutia Spoločnosti priateľov slova (2017 – 2018)** - cyklus podujatí knižnica realizuje pravidelne niekoľko rokov a výnimkou neboli ani roky 2017 – 2018. Jedným z cieľov týchto popoludňajších stretnutí záujemcov o literatúru a kultúrny život maďarskej menšiny je rozprávanie v maďarskom jazyku na témy viažuce sa k histórii, významným osobnostiam regiónu, čítanie a používanie živého jazyka. Realizovaných bolo spolu 20 podujatí a venované boli osobnostiam spojeným s mestom Lučenec (j. Kármán, P. Ráday), zabudnutým autorom (A. Lesznaiová, G. Hegedüs); výročiam spisovateľov, predstaveniam nových kníh a iným témam.
- **Ringató (2017 – 2018)** – cyklus podujatí kultúrno-výchovného zamerania pre malé deti a ich rodičov v maďarskom jazyku. Uvedený cyklus podujatí sa realizuje v spolupráci s programom Cseperedö (MR);
- **Čitateľský maratón (2017 – 2018)** – do spoločného podujatia sa zapojili aj žiaci základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským s cieľom zapojiť ich do spoločného čítania so žiakmi iných škôl. Podujatie prebiehalo v slovenskom aj maďarskom jazyku;
- **Kúzelné príbehy z knižnice (2017) a Príroda sa prebúdzá (2017)** – podujatia v slovenskom aj v maďarskom jazyku pre deti z Komunitného centra Rapovce;
- **Zvieratká v prírode (2017)** – besedovanie žiakov základnej školy na uvedenú tému v maďarskom jazyku;
- **Vianoce už klopú na dvere (2017)** – stretnutie so žiakmi základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským sa nieslo v duchu sviatočnej atmosféry, sprevádzané spoločným spevom, hrami a čítaním príbehov o Vianociach. Podujatie sa konalo v maďarskom aj slovenskom jazyku;
- **Rezonancia (2017)** – Výstava grafičkej mladšej umelkyne Réky Jakab z Košíc
- **Rozprávky z rozprávkovej skrinky (2018)** – tanečné divadlo VSG z Budapešti na motívy známych rozprávok určené pre deti predškolského veku. Podujatie bolo realizované v spolupráci s programom Cseperedö (MR);
- **Súvislosť medzi pohybom, rečou a rozumom v dojčenskom veku (2018)** – prednáška a beseda s lektorkami Maďarskej republiky zameraná na úlohu matky a ženy v súčasnej spoločnosti s senzomotorickým vývinom dojčiat. Podujatie bolo

vedené v jazyku maďarskom a realizované v spolupráci s programom Cseperedő (MR);

- **Celé Slovensko číta deťom (2018)** – do projektu sa zapojili deti materských a žiaci základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským, ktorým čítali známe osobnosti regiónu vlastné obľúbené rozprávky z detstva. Podujatie sa konalo v slovenskom aj maďarskom jazyku;
- **Máme radi rozprávky (2018) a Národné maďarské rozprávky (2018)** – zážitkové čítanie pre deti zo základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským zamerané na čítanie rozprávok maďarských a iných autorov v slovenskom jazyku, za účelom spopularizovania a precvičenia slovenského jazyka;
- **Zima v knihách (2018)** – zážitkové čítanie pre deti zo základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským prebiehajúce v maďarskom jazyku;
- **Fašiangy v knižnici (2018)** – podujatie určené pre žiakov základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským zamerané aj na porovnanie zvykov v slovenských a maďarských domácnostiach. Podujatie prebiehalo v slovenskom jazyku;
- **Veselí snehuliaci (2017), Po stopách P. Dobšinského (2018), Svet fantázie, kúziel a strašidiel (2018), Rozprávkové postavičky (2018)** – tvorivé dielne pre deti materských škôl a žiakov základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským. Podujatia prebiehali v slovenskom jazyku.

Knižnica Mateja Hrebendu, Rimavská Sobota

Knižnica Mateja Hrebendu realizuje svoju činnosť na národnostne zmiešanom území a preto každoročne zameriava svoje aktivity aj na občanov národností žijúcich v Rimavskej Sobote a priľahlom okolí. V roku 2017 pribudlo do knižničného fondu knižnice v maďarskom jazyku 424 a českom jazyku 170 knižničných jednotiek. V roku 2018 spolu 622 knižničných jednotiek, z toho 397 knižničných jednotiek v maďarskom a 225 knižničných jednotiek v českom jazyku. Podujatia pre národnostné menšiny sú pripravované pre návštevníkov všetkých vekových kategórií, hlavne však pre deti materských, základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským a stredných škôl. Pripravujú sa v súlade s ich záujmami o témy ako aj možnosťami knižnice. V sledovanom období KMH RS pripravila množstvo jednorazových a cyklických podujatí, z ktorých vyberáme napr.:

- **Povedala knižka knižke (2017- 2018)** – hlasné čítanie pre žiakov 1. stupňa základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským a slovenským;
- **Spoločenské problémy u maloletých (2017 - 2018)** – cyklus prednášok o problémoch detí a mládeže. Podujatia určené pre žiakov základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským (10 podujatí);
- **Matej Hrebenda Hačavský a dejiny (2017), Prírodné bohatstvo Gemera (2017), Kniha Môjho srdca (2017), Medzil'udské vzťahy (2017)** – prednášky, besedy napr. s RNDr. Ľubomírom Gaálom, spisovateľom Zoltánom Szászim pre žiakov základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským;

- **Čítajme si (2017)** – celoslovenský čitateľský maratón hlasného čítania pre 2. – 5. ročník základných škôl v slovenskom a maďarskom jazyku;
- **Knižnica – brána informácií** – cyklické opakujúce sa podujatia (52 podujatí) - informatická príprava pre deti , žiakov a študentov v jazyku maďarskom;
- **Multikultúrna výchova (2017)** – cyklus besied a prednášok pre žiakov základných škôl nielen s vyučovacím jazykom maďarským v maďarskom jazyku (6 podujatí);
- **Vianočné čítanie (2017)** – zážitkové čítanie z rozprávok o najkrajších sviatkoch v roku aj v maďarskom jazyku;
- **Ľudové zvyky, ľudové rozprávky (2018), Príšerky z praveku (2018), Dejiny knihy a písma (2018), Vybuchne škola/Robban az iskola (2018), báseň na ceste./Vers az utczán (2018)** – literárne hodiny, prednášky a besedy pre žiakov základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským,
- **Zlatá krajina. Aranyország. (2018)** – literárna prehliadka autorských prác žiakov základných škôl a 8-ročných gymnázií mesta a okresu Rimavská Sobota. Samostatne lektorované v maďarskom jazyku;
- **Domy, ktoré dýchajú históriou (2018)** – dve prednášky a besedy i historických budovách Hlavného námestia a okolia Rimavskej Soboty. Podujatia pre stredné školy s vyučovacím jazykom maďarským.

Hontiansko-novohradská knižnica, Veľký Krtíš

Hontiansko-novohradská knižnica v roku 2017 doplnila knižničný fond o 24 knižničných jednotiek a 28 knižničných jednotiek v roku 2018. Pre rómsku národnostnú menšinu knižnica realizuje podujatia v spolupráci so Špeciálnou základnou školou vo Veľkom Krtíši zamerané na podporu čitateľskej gramotnosti detí a mládeže. V sledovanom období knižnica realizovala 2 podujatia nasledovne:

- **Marec mesiac knihy (2017 – 2018)** – beseda o význame čítania a kníh doplnená recitačnou súťažou rómskych žiakov zo Špeciálnej základnej školy vo Veľkom Krtíši.

Krajská knižnica Ľudovíta Štúra, Zvolen

V Krajskej knižnici Ľ. Štúra sa uskutočnilo niekoľko podujatí v rámci 13. a 14. ročníka **Týždňa česko-slovenskej vzájomnosti**. Podujatia v roku 2017 boli realizované v spolupráci s Českým spolkom vo Zvolene a spoločnosťou BONA FIDE Praha s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín, MZV ČR a MK ČR, pod záštitou ministra kultúry ČR, ministra kultúry SR a veľvyslanca SR v ČR. V roku 2018 boli podujatia pripravené v spolupráci s Českým spolkom vo Zvolene a so spoločnosťou BONA FIDE Praha, s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín a Ministerstva zahraničných vecí ČR. Aktivity v týždni boli zamerané na témy približujúce obe národné kultúry. Podujatia boli realizované formou bábkových divadiel pre deti, prezentácií kníh, výstav, besied a prednášok. Spolu bolo realizovaných 15 podujatí a navštívilo ich 1213 návštevníkov.

Knižnica Jána Kollára, Kremnica /KJK Kremnica/

- **Povolanie mojich rodičov (11/2017 – 1/2018)** – v spolupráci so Súkromným gymnáziom Zefirína J. Mallu v Kremnici knižnica realizovala výstavku víťazných diel výtvarnej súťaže na tému – povolanie mojich rodičov, ktoré tvorili rómske deti.

Nitriansky samosprávny kraj

Významnými sú najmä dramatizácie kníh pre najmenších a deti z rómskych komunit, literárne hodiny a rozprávkové popoludnia, preventívno-vzdelávacie podujatia, prázdninové tvorivé dielne a kvízy. Ďalej organizujú súťaže v prednese poézie, kde samostatnú kategóriu tvorí prednes v maďarskom jazyku, „Deň maďarskej rozprávky“, čítanie rómskych rozprávok, stretnutia a besedy s maďarskými spisovateľmi a osobnosťami maďarského kultúrneho života.

Knižnica Antona Bernoláka v Nových Zámkoch

Knižnica svojimi aktivitami podporuje rozvoj kultúry národnostných menšín žijúcich v regióne s osobitným zreteľom na početnejšiu maďarskú menšinu. *Prostredníctvom grantov z Maďarska Nemzeti kulturális alap MÁRAI a Kölcsey* ako aj nákupom a darmi od vydavateľstiev na Slovensku. Knižnica organizuje aj kultúrno-vzdelávacie aktivity v maďarskom jazyku pre školy a verejnosť. Ide najmä o súťaže v prednese poézie pre materské školy „*Mám básničku na jazýčku*“, celoslovenské a medzinárodné podujatia na podporu čitateľskej gramotnosti pod názvom „*Noc s Andersenom*“, „*Veľkí a malí kamaráti si čítajú*“, „*Čitateľský maratón*“, „*Deň poézie*“. V spolupráci so Židovskou náboženskou obcou v Nových Zámkoch realizovali 4 podujatia (prezentácia knihy *Židovský osud na Južnom Slovensku 1938-1947*, besedy o knihe, beseda na tému holokaust). Spolupracuje so Župnou a mestskou knižnicou Josefa Attilu v Tatabányi. *Prostredníctvom Projektu Kölcsey získavajú novú literatúru v maďarskom jazyku podľa vlastného výberu. Pracovné kolektívy sa stretávajú na odborných konferenciách doma i v Maďarsku.*

Tekovská knižnica v Leviciach

Knižnica buduje a uchováva knižničný fond v slovenskom jazyku aj v jazykoch menšín - maďarskom a českom, čiastočne aj rómskom. V rámci kultúrno-výchovnej činnosti pravidelne organizuje knižničné podujatia aj pre deti maďarskej národnosti, ktoré navštevujú Základnú školu Gyulu Juhásza s vyučovacím jazykom maďarským v Leviciach (v r. 2017 knižnica zrealizovala 8 podujatí s účasťou 118 detí, v r. 2018 to bolo 11 podujatí s účasťou 218 detí). Časť žiakov zo Spojenej školy internátnej v Leviciach tvoria deti z rómskeho etnika. V r. 2017 knižnica zrealizovala 22 podujatí pre 485 žiakov SŠI, v r. 2018 to bolo 15 podujatí pre 269 žiakov tejto školy.

Knižnica Józsefa Szinnyeiho v Komárne

Knižnica úzko spolupracuje so školami s vyučovacím jazykom maďarským a pravidelne organizuje maratón čítania, zážitkové čítanie, literárne kvízy, výtvarné súťaže, vernisáže výtvarných prác, tvorivé dielne, rozprávkové sobotňajšie dopoludnia

– Mesekuckó, deň ľudovej rozprávky, Noc s Andersenom. Pre dospelých návštevníkov zorganizovala autorské besedy, výstavy výtvarných prác a prednášku o histórii maďarskej kráľovskej koruny. V roku 2018 zrealizovala dva projekty, ktoré z verejných zdrojov podporil Fond na podporu kultúry národnostných menšín: „Pozývame do knižnice“ a „Nové knihy, dobré čítanie“. Ďalej koncerty hudobných skupín, divadelné predstavenie divadla Csavar Színház – A helység kalapácsa, predstavenie bábkoherečky Écsi Gyöngyi a iné.

Prešovský samosprávny kraj

Vihorlatská knižnica v Humennom

V roku 2017:

- **Beseda so spisovateľom** – predstaviteľom ukrajinskej literatúry, prekladateľom z ruštiny a ukrajinčiny do slovenčiny, vysokoškolským pedagógom **Sergejom Makarom**
- **Beseda s kanadským historikom Paulom Róbertom Magocsim** pod názvom: CHRBTOM K HORÁM – Dejiny Karpatskej Rusi a karpatských Rusínov
- vypracovanie bibliografie: **Ukrajinskí spisovatelia Slovenska** – 2. polovica 19. storočia
- realizácia výstav a výstavok kníh k výročiam spisovateľov a k významným spoločenským podujatiam

V roku 2018:

- **výstava fotografií Tomáša LEŇA pod názvom RUSÍNI**
- **Beseda: OCHRIDSKÝ PROLOG** – významné dielo jedného z najväčších srbských osobností sv. Nikolaja Velimiroviča duchovným otcom pravoslávnej cirkvi prot. Petrom Sorokom, autorom slovenského prekladu a duchovným otcom prot. Petrom Savčákom, ktorý rozprával o živote vladyku Nikolaja Velimiroviča
- **realizácia výstav** a výstavok kníh k výročiam spisovateľov a k významným spoločenským podujatiam

Podtatranská knižnica v Poprade

- v spolupráci so ZŠ s MŠ Matejovce – pravidelné stretávanie sa žiakov rómskej národnosti tejto školy na podujatiach knižnice na podporu čítania a čitateľskej gramotnosti
- budovanie fondu Poľskej knižnice (monografie a seriály) v spolupráci s OZ Polonus a Centrálnou horskej knižnice Poľského turisticko-vlastivedného spolku v Krakove

Podduklianska knižnica vo Svidníku

Okrem rómskej a rusínskej národnostnej menšiny poskytuje knižnica služby aj ukrajinskej menšine v regióne. Spolupracuje s Okresnou organizáciou Rusínskej obrody vo Svidníku, Miestnou organizáciou Rusínskej obrody vo Svidníku

a s Regionálnou organizáciou Zväzu Rusínov-Ukrajincov vo Svidníku. Za roky 2017-2018 sa v Podduklianskej knižnici uskutočnili viaceré podujatia.

V roku 2017:

- **ZBOROV** – premietanie filmu a beseda s jeho autormi pre Združenie inteligencie Rusínov Slovenska
- **DUCHNOVIČOV PREŠOV** – okresné kolo 18. ročníka celoslovenskej súťaže v recitácii rusínskej poézie a prózy pre ZŠ a SŠ
- **ADOLF IVANOVIČ DOBRIANSKY A JEHO DOBA** (A.I.DOBRIANSKYJ TA JOHO DOBA). Literárno-hudobné pásmo k 200. výročiu narodenia, v spolupráci s MUK vo Svidníku Miesto konania: MUK Svidník
- **EMIL KUBEK – PRVÝ RUSÍNSKY ROMANOPISEC NA PREŠOVSKU** – beseda a premietanie dokumentárneho filmu
- **A IŠI VÁM VINČUJU** – literárno-hudobné pásmo Podduklianskej knižnice pre obyvateľov zariadenia ATRIUM. Miesto konania :ATRIUM Svidník
- **VYŠTAHOVALECTVO RUSÍNŮV** – seminár.
- **FAŠIANGOVÉ POSEDENIE S KUMOU NASTŮU A VARVAROU** – literárno-hudobné pásmo spojené so scénkami, poéziou a prózou.
- **MAJSTER SLOVA A ŠTETCA** (Chudožnyk slova i penzlja). Akadémia venovaná T.H.Ševčenkovi, v spolupráci s Múzeom ukrajinskej kultúry (MUK) vo Svidníku . Miesto konania: MUK Svidník
- **POÉZIA – MODLITBA SRDCA** (Poezija – molytva serca). Slávnostná akadémia venovaná básnikovi Sergejovi Makarovi, v spolupráci s MUK vo Svidníku. Miesto konania: MUK Svidník
- **OKRÚHLY STŮL** – beseda s ukrajinskými spisovateľmi Slovenska a Ukrajiny a otvorenie výstavy ukrajinskej literatúry pri príležitosti Slávností kultúry Rusínov-Ukrajincov Slovenska vo Svidníku.
- **CHRBTOM K HORÁM. DEJINY KARPATSKEJ RUSI A KARPATSKÝCH RUSÍNŮV** – prezentácia knihy kanadského historika Paula Roberta Magocsiho v spolupráci s Miestnou organizáciou Rusínskej obrody.
- **UŽ ŽERIAVY ODLETELI** (Vže žuravli odletily). Spomienkové stretnutie na ukrajinského básnika na Slovensku Eliáša Galajdu, spojené s recitáciou jeho poézie.

V roku 2018:

- **VASIL' HOPKO, PREOSVJAŠČENYJ RUSIN** – premietanie filmu a beseda s gréckokatolíckym kňazom ThLic Františkom Dancákom.
- **STRUNY SRDCA IRENY NEVICKEJ** (Struny serca Iriny Nevickoj). XXVIII. ročník celoslovenskej prehliadky v umeleckom prednese poézie a prózy žien v ukrajinskom jazyku, v spolupráci s MUK vo Svidníku. Miesto konania: MUK Svidník
- **DUCHNOVIČOV PREŠOV** – okresné kolo 19. ročníka celoslovenskej súťaže v recitácii rusínskej poézie a prózy pre ZŠ a SŠ.

- **FESTIVAL VIERY – SPOLOK SV. JÁNA KRSTITEĽA** (Festival viry - Obščestvo – sv. Joanna Krestytelja) téma: rusínska gréckokatolícka liturgia, jej obsah a poslanie – beseda.
- **OKRÚHLY STÔL** – beseda s ukrajinskými spisovateľmi Slovenska a Ukrajiny a otvorenie výstavy ukrajinskej literatúry pri príležitosti Slávností kultúry Rusínov-Ukrajincov Slovenska vo Svidníku.
- **RUSÍNSKA RODYNA, JEJ MINULOSŤ, VÝVOJ A SÚČASNOSŤ** – beseda.
- **RUSÍNSKY JAZYK** – beseda so štátnym tajomníkom MŠ SR Petrom Krajňakom
- **RUSÍNI A RUSKO V KONTEXTE DOBY** – prednáška prof. ThDr. Jána Šafina, PhD. dekana PBF Prešovskej univerzity v Prešove.
- **MÁGIA BESKYDSKÉHO SLOVA** – literárno-hudobný večer s Júliusom Paňkom, Nadeždou Varcholovou, Štefanom Hostiňakom, ukrajinskými spisovateľmi na Slovensku, spojený s recitáciou ich tvorby, v spolupráci s PK Svidník. Miesto konania: MUK Svidník.
- **RUSÍNI A CIRKEV V KONTEXTE DOBY** – prednáška pravoslávneho kňaza Mgr. Petra Savčaka, PhD.

Knižnica od roku 2006 je spoluorganizátorom Slávností kultúry Rusínov-Ukrajincov Slovenska vo Svidníku, v rámci ktorých zorganizovala besedy s ukrajinskými spisovateľmi na Slovensku a zo Zakarpatskej oblasti Ukrajiny. Od roku 2012 sa knižnica podieľa na organizovaní podujatí v rámci Rusínskeho festivalu vo Svidníku. Na všetkých podujatiach, ktoré sa konali v MUK a v Podduklianskej knižnici, účinkovali členky Klubu umeleckého slova, ktorý pôsobí pri Podduklianskej knižnici.

Ľubovnianska knižnica v Starej Ľubovni

Ľubovnianska knižnica poskytuje služby príslušníkom národnostných menšín a organizuje podujatia pre i o národnostných menšinách. Ide najmä o veľmi aktívnu spoluprácu s Českým spolkom v Starej Ľubovni, ale aj s predstaviteľmi najmä nemeckej a rusínskej národnosti. V prípade Rómov ide prioritne o spoluprácu so školami, ktoré vzdelávajú žiakov a študentov zo sociálne vylúčených komunit (Podsadok, Jakubany, Kolačkov..., špeciálne základné školy a detašované pracoviská stredných škôl v obciach kde žije rómska komunita).

V roku 2017 sa uskutočnili tieto aktivity (v rámci spolupráce knižnice s Českým spolkom v Starej Ľubovni):

- **cyklus *Poslušne hlásim*** – čítame J. Haška – čítanie známeho českého autora na pokračovanie;
- ***Bitka pri Zborove*** – prednáška o I. svetovej vojne a účasti vojakov českej národnosti v nej, vrátane návštevy cintorínov z 1. svetovej vojny v okrese Bardejov;
- ***Vilémovské povídky*** – prezentácia knihy;
- ***Všetkým lidem dobrej vůle*** – tradičný vianočný program (3 dni), s prednáškami, výrobou vianočných ozdôb, dobročinným bazárom i slávnostným programom venovaným súžitiu Slovákov a národnostných menšín v regióne Stará Ľubovňa.

- **Dni české kultúry** organizované v spolupráci s Českým centrom v Bratislave, Českým spolkom v Košiciach a Českým spolkom v Starej Ľubovni, ktorých cieľom je prehĺbovať priateľstvo a kultúrne väzby s českým národom.

V rámci Dní české kultúry sa konali:

Sofiina volba po česku – výstava spojená s prednáškami na tému osudov židovských detí počas II. svetovej vojny v Čechách;

Svět podle Šaška – interaktívna výstava o diele českého ilustrátora Miroslava Šaška;

Romantický klavír – koncert Matyáša Nováka;

Bonifantes - koncert chlapčenského speváckeho zboru z Pardubíc

V roku 2018 sa uskutočnili tieto aktivity (v rámci spolupráce knižnice s Českým spolkom v Starej Ľubovni):

- **Nočné čítanie v knižnici** – čítanie obľúbených českých autorov;
- **Najväčšie tajomstvo tretej ríše** – Záhada zlatého vlaku – prednáška Milana Zacha Kučeru.
- **12 svetov** – výstava súčasných českých ilustrátorov spojená s prednáškami a zážitkovými aktivitami.
- **Všetkým lidom dobrej vůle** – 11.12. – 13.12.2018 – tradičný vianočný program zahŕňal tvorivé dielne pre deti, Malý vianočný jarmok, na ktorom predstavujú svoje výrobky miestni umelci a remeselníci a moderovaný program so zástupcami národnostných menšín s vystúpením Johanni Buddies a Jána Jendrichovského.
- **Dni české kultúry** – organizované v spolupráci s Českým centrom v Bratislave, Českým spolkom v Košiciach a Českým spolkom v Starej Ľubovni s podujatiami:
Století českého komiksu – výstava spojená s prednáškami;
Československá státnost 1918 – výstava spojená s prednáškami;
Duo du Reve – komorný koncert.

V Starej Ľubovni sa 17.-19.8.2018 konal 7. ročník multižánrového festivalu UM UM, ktorý sa tradične venuje skúmaniu možností prepojenia súčasného umenia s históriou a tradíciami multietnického regiónu Horný Spiš, predovšetkým Starej Ľubovne a jej okolia. Témou ostatného ročníka boli Nemci, Židia, Slováci a Stará Ľubovňa. V Ľubovnianskej knižnici sa v rámci festivalu konali dve diskusie s pamätníkmi – Karpatskými Nemcami - na 2. svetovú vojnu a multimediálna výstava krátkych filmov o spomienkach odsunutých Nemcov Rozdelené spomienky: Československo 1937 – 48. S finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín v roku 2018 Ľubovnianska knižnica realizovala projekt Dobrý deň, sused. Výstupom projektu bol cyklus 12 prednášok a diskusií venovaných etnogenéze regiónu Stará Ľubovňa a predstaveniu kultúrnych, konfesných a etnologických atribútov jednotlivých národnostných menšín žijúcich v regióne Stará Ľubovňa. V rámci cyklu bolo odprednášaných 6 tém: *Úvod do problematiky spolužitia národností v regióne Stará Ľubovňa* (lektorka Monika Pavelčíková); *Deti vetra* (lektor PhDr. Arne Mann CSc.); *Kde domov můj?* (lektor Mgr. Adrián Drobňák); *Čo priniesla nemecká kolonizácia* (lektorka Marta Krafčíková); *Židovská komunita v Starej Ľubovni* (lektorka Mgr. Monika Pavelčíková); *Prečo Rusín, Prečo Ukrajinec?* (lektor Ing. Martin Karaš).

Žilinský samosprávny kraj

Krajská knižnica v Žiline

V priestoroch Krajskej knižnice v Žiline sa v rokoch 2017-2018 pravidelne stretávali členovia Českého spolku Žilina. Obe inštitúcie spolupracovali aj v programovej oblasti – spoločne realizovali výstavu karikatúr a humoru *Pred a Po*. Český spolok Žilina čiastočne subvencoval nákup periodík v českom jazyku pre členov spolku i ostatných návštevníkov. V rokoch 2017-2018 išlo o čiastku 1552,30€. Krajská knižnica v uvedenom období rozšírila svoj knižný fond o 2051 titulov v českom jazyku. Na základe spolupráce s občianskym združením POLONUS bola v knižnici vybudovaná Knižnica Poľského klubu. Za posledné dva roky pribudlo do tohto fondu 206 dokumentov v poľskom jazyku. Knižnica je príležitostným miestom stretnutí členov Karpatskonemeckému spolku na Slovensku - Miestna skupina Žilina. Krajská knižnica v Žiline bude aj v roku 2019 vytvárať podmienky na rozvoj a ochranu kultúry príslušníkov národnostných menšín.

Turčianska knižnica v Martine

Turčianska knižnica v Martine v rokoch 2017 a 2018 spolupracovala najmä s českou národnostnou menšinou, ktorá má v Martine najväčšie zastúpenie. Podpora tejto menšiny spočívala najmä v dopĺňovaní knižného fondu literatúrou v českom jazyku a tiež nákupom českých novín a časopisov. Do fondu Turčianskej knižnice bolo v rokoch 2017 – 2018 zakúpených 1456 kníh a 32 periodík v českom jazyku.

V máji 2018 Český spolok v Trnavskom regionu v spolupráci s Českým spolkom v Martine usporiadali v priestoroch Turčianskej knižnice prednášku spojenú s besedou *Mraky nad Barandovem a tajemství Lídy Baarové*. Dňa 29.11.2018, pri príležitosti 100. výročia vzniku prvej Československej republiky, sa v Turčianskej knižnici uskutočnila prednáška renomovaného českého historika profesora Jana Rychlíka pod názvom *Medzinárodné a vnútropolitické súvislosti zániku Rakúsko – Uhorska 1918 a vznik nástupníckych štátov*. V máji v roku 2018 bola v priestoroch knižnice sprístupnená výstava *Poetické koláže Jiřího Kalivodu*, ktorej autor bol príslušníkom českej národnostnej menšiny.

Druhou národnostnou skupinou, ktorá má v meste Martin svoje výraznejšie zastúpenie je poľská menšina. Od roku 2009 do roku 2017 bol na oddelení beletrie zriadený kútik poľskej literatúry. V súvislosti s presťahovaním čítarne novín a časopisov do týchto priestorov, bol fond poľskej literatúry v roku 2018 rozdelený na jednotlivé pracoviská knižnice, kde je prístupný všetkým návštevníkom.

Liptovská knižnica G. F. Belopotockého v Liptovskom Mikuláši

Aktivity zamerané na českú a poľskú menšinu tvoria neoddeliteľnú súčasť činnosti Liptovskej knižnice G. F. Belopotockého v Liptovskom Mikuláši. Od roku 2014 existuje a verejnosti je prístupná i priebežne dopĺňaná tzv. Poľská knižnica, v ktorej sa nachádzajú knižné diela v poľskom jazyku. V rokoch 2017-2018 sa fond poľskej literatúry rozšíril o 92 nových knižných titulov. V novembri 2017 sa v knižnici uskutočnila prednáška o Josephovi Conradovi s profesorom Jacekom Cwetlarom

z Krakovskej univerzity. Knižnica priebežne spolupracuje s občianskym združením Poľský klub.

Pre príslušníkov českej, moravskej a sliezskej národnosti bola v marci 2017 otvorená výstava kníh Simony Monyovej. V decembri 2017 sa v priestoroch knižnice uskutočnila prednáška venovaná knihe Jana Welzla *30 let na zlatém severu*. Pri príležitosti 100. výročia vzniku Československej republiky knižnica pripravila tematické podujatie pod názvom *Toto storočie*, ktoré verejnosti predstavilo významné osobnosti tohto obdobia, konkrétne T. G. Masaryka a M. R. Štefánika, Vavra Šrobára a Jan Masaryka, Alexandra Dubčeka a Aloisa Rašína. Počas októbra a novembra 2018 bola v knižnici inštalovaná výstava kníh a dokumentov, ktoré boli späté s prípravami, vznikom a prvými rokmi Československej republiky. Pre českú národnostnú menšinu, žijúcu v Liptovskom Mikuláši a okolí, Liptovská knižnica priebežne nakupuje knihy v českom jazyku. Za obdobie rokov 2017-2018 išlo o 592 knižných titulov.

Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne

Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne, v zmysle Manifestu IFLA o verejných knižniciach a ďalších dokumentov, poskytuje svoje služby na princípe rovnosti prístupu pre všetkých, bez ohľadu na vek, rasu, pohlavie, náboženstvo, národnosť, jazyk alebo spoločenské postavenie. V rámci svojej kultúrno-výchovnej a vzdelávacej činnosti organizuje podujatia pre verejnosť, na ktoré je bezplatný vstup a sú prístupné všetkým uvedeným kategóriám, vrátane príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín. Podujatia v knižnici sa realizujú v slovenskom jazyku, výnimočne v poľskom a českom jazyku a v roku 2018 to bolo aj v ruskom jazyku v rámci *Dní ruskej literatúry* v Žilinskom samosprávnom kraji.

Príslušníci poľskej národnosti majú k dispozícii Poľskú knižnicu, ktorá bola zriadená v roku 2008. Fond Poľskej knižnice obsahuje viac ako 330 knižničných jednotiek. So zámerom združiť občanov poľskej národnosti žijúcich v regióne a priaznivcov poľskej literatúry a kultúry, knižnica otvorila Poľský klub. Jeho programová činnosť je závislá od záujmu registrovaných členov.

Pre príslušníkov českej národnosti sú v knižnom fonde bohato zastúpené knihy a časopisy v českom jazyku. K dispozícii sú aj dokumenty v ruštine, nemčine, angličtine alebo francúzštine.

Oravská knižnica, ako inštitúcia neformálneho vzdelávania, pripravuje kultúrno-výchovné a vzdelávacie podujatia pre rôzne kategórie používateľov. Súčasťou týchto aktivít sú aj prednášky o ľudských právach a ich dodržiavaní, vrátane práv národnostných menšín a etnických skupín. Knižnica intenzívne spolupracuje s miestnym komunitným a nízkoprahovým centrom pri organizovaní voľnočasových činností pre ich klientov, medzi ktorými sú aj deti a mládež rómskej národnosti.

Všetky uvedené aktivity knižnica plánuje rozvíjať a v budúcnosti v nich pokračovať. Ambíciou vedenia knižnice je pokračovať v cezhraničnej spolupráci s partnerskými knižnicami v Českej i Poľskej republike, a tak sprístupňovať český aj poľský jazyk a kultúru príslušníkom národnostných menšín v regióne Orava.

Príloha č. 2: Aktivity múzeí v rokoch 2017 a 2018

Múzeá SNM

Akvizičná činnosť

SNM – Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku.

Hlavnou prioritou múzea v roku 2017 bola akvizícia zbierkových predmetov (dobový historický nábytok) pre kaštieľ Madáchovcov v Dolnej Strehovej. Múzeum získalo aj hodnotný dar – zbierku výtvarných diel z pozostalosti Judit Szalatnai, dcéry významného spisovateľa a kultúrneho dejateľa maďarskej minority v období medzivojnového Československa Rezsőa Szalatnaia. V roku 2018 bola hlavnou prioritou múzea akvizícia zbierkových predmetov do novopripravovanej expozície v Bratislave.

Odbor	Prírastky		Spôsob nadobudnutia									
			Vlastný výskum		Kúpa		Dar		Zámena		Prevod	
	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks
2017												
História	9	20	0	0	8	19	1	1	0	0	0	0
Dejiny umenia	16	16	0	0	0	0	16	16	0	0	0	0
Spoločenské vedy spolu	25	36	0	0	8	19	17	17	0	0	0	0
Prírastky spolu	25	36	0	0	8	19	17	17	0	0	0	0
2018												
História	39	43	0	0	23	27	16	16	0	0	0	0
Etnografia	3	3	0	0	2	2	1	1	0	0	0	0
Dejiny umenia	2	2	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0
Spoločenské vedy spolu	44	48	0	0	27	31	17	17	0	0	0	0
Prírastky spolu	44	48	0	0	27	31	17	17	0	0	0	0

SNM – Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku

V roku 2017 múzeum získalo knižné vydanie GABRIEL KOLINOVICS SENQUICZIENSIS - CHRONICON MILITARIS ORDINIS EQUITUM TEMPLARIORUM. V roku 2018 sa do zbierkového fondu podarilo získať zbierku fotografií, rukopisov a osobných predmetov po Ferdinandovi Takáčovi, ktorý bol katolícky kňaz chorvátskeho pôvodu (*27. jún 1920 - †6. apríl 2013), jezuita, politický väzeň, spisovateľ a prekladateľ. Ferdinand Takáč je autorom rozsiahleho chorvátsko - slovenského slovníka (cca 700 strán a viac ako 50 000 hesiel), ktorý bol vydaný v roku 1999.

Odbor	Prírastky		Spôsob nadobudnutia									
			Vlastný výskum		Kúpa		Dar		Zámena		Prevod	
	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks
2017												
História	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Spoločenské vedy spolu	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Prírastky spolu	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
2018												
Údaje neboli poskytnuté												

SNM – Múzeum ukrajinskej kultúry

Múzeum v roku 2017 získalo na akvizičnú činnosť 1 577 eur z účelovej dotácie MK SR. Za finančné prostriedky boli zakúpené zbierkové predmety z etnografie a výtvarné diela Š. Hapáka. V roku 2018 múzeum získalo kúpou prostredníctvom prioritného projektu hodnotný súbor dreveného ľudového nábytku z prvej polovice 20. storočia a doma tkané konopné plátno.

Odbor	Prírastky		Spôsob nadobudnutia									
			Vlastný výskum		Kúpa		Dar		Zámena		Prevod	
	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks
2017												
História	12	28	3	4	0	0	9	24	0	0	0	0
Etnografia	15	24	1	10	9	9	5	5	0	0	0	0
Dejiny umenia	6	6	0	0	6	6	0	0	0	0	0	0
Spoločenské vedy spolu	33	58	4	14	15	15	14	29	0	0	0	0
Prírastky spolu	33	58	4	14	15	15	14	29	0	0	0	0
2018												
Etnografia	10	13	0	0	10	13	0	0	0	0	0	0
Spoločenské vedy spolu	10	13	0	0	10	13	0	0	0	0	0	0
Prírastky spolu	10	13	0	0	10	13	0	0	0	0	0	0

Komisia na tvorbu zbierok zasadala 1-krát (15.2.2018)

SNM-Múzeum rusínskej kultúry

Múzeum v roku 2017 nadobudlo najmä zbierkové predmety etnografického charakteru z rusínskych obcí SV Slovenska. V roku 2018 múzeum získalo súbor cirkevných textílií - kňazské rúcha s príslušenstvom a doplnkami, nevyhnutnými pri bohoslužbách. Kúpou nadobudlo aj drevorezbu Tancujúca družina mužov rusínskeho autora Miloslava Sočku.

Odbor	Prírastky		Spôsob nadobudnutia									
			Vlastný výskum		Kúpa		Dar		Zámena		Prevod	
	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks
2017												
Etnografia	65	65	0	0	40	40	25	25	0	0	0	0
Iné spoločenské vedy	6	6	0	0	1	1	5	5	0	0	0	0
Spoločenské vedy spolu	71	71	0	0	41	41	30	30	0	0	0	0
Prírastky spolu	71	71	0	0	41	41	30	30	0	0	0	0
2018												
Etnografia	20	20	0	0	0	0	20	20	0	0	0	0
Iné spoločenské vedy	11	11	0	0	1	1	10	10	0	0	0	0
Spoločenské vedy spolu	31	31	0	0	1	1	30	30	0	0	0	0
Prírastky spolu	31	31	0	0	1	1	30	30	0	0	0	0

Komisia na tvorbu zbierok zasadala: 1-krát

SNM-Múzeum kultúry karpatských Nemcov

Múzeum v roku 2017 a 2018 rozšírilo zbierkových fond o predmety z prvej polovice 20. storočia, dokumentujúce kultúru všedného dňa nemeckého obyvateľstva z okolia Kremnice a Bratislavy.

Odbor	Prírastky		Spôsob nadobudnutia									
			Vlastný výskum		Kúpa		Dar		Zámena		Prevod	
	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks
2017												
História	23	30	0	0	23	30	0	0	0	0	0	0
Spoločenské vedy spolu	23	30	0	0	23	30	0	0	0	0	0	0
Prírastky spolu	23	30	0	0	23	30	0	0	0	0	0	0
2018												
História	41	68	0	0	41	68	0	0	0	0	0	0
Dejiny hudby	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Spoločenské vedy spolu	42	69	0	0	42	69	0	0	0	0	0	0
Prírastky spolu	42	69	0	0	42	69	0	0	0	0	0	0

Komisia na tvorbu zbierok zasadala 1-krát

SNM-Múzeum židovskej kultúry

Počas roku 2017 nadobudlo 363 ks zbierkových predmetov (259 prírástkových čísel), z toho kúpou získalo 256 ks predmetov (196 prírástkových čísel) a darom 107 ks zbierkových predmetov (63 prírástkových čísel). Väčšia časť nadobudnutých

zbierkových predmetov bola premiestnená do novovybudovaného Múzea holokaustu v Seredi. V roku 2018 nadobudlo Múzeum židovskej kultúry 683 ks zbierkových predmetov (433 prírastkových čísel), z toho kúpou získalo 437 ks predmetov (333 prírastkových čísel) a darom 246 ks zbierkových predmetov (100 prírastkových čísel). Väčšia časť nadobudnutých zbierkových predmetov je určená pre novovybudované Múzeum holokaustu v Seredi. K umelecky najhodnotnejším akvizíciám patrí pergamenový zvitok Kniha Ester autora Avrhama Borsehevského, ktorý bol prezentovaný aj na samostatnej výstave. Budovanie zbierkového fondu múzea je plne určované objektívnymi možnosťami súvisiacimi so stavom židovskej komunity na Slovensku. Pracovníci MŽK sa snažia získavať také druhy predmetov, ktoré nie sú v zbierkovom fonde dostatočne zastúpené.

Odbor	Prírastky		Spôsob nadobudnutia									
			Vlastný výskum		Kúpa		Dar		Zámena		Prevod	
	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks
2017												
História	259	363	0	0	196	256	63	107	0	0	0	0
Spoločenské vedy spolu	259	363	0	0	196	256	63	107	0	0	0	0
Prírastky spolu	259	363	0	0	196	256	63	107	0	0	0	0
2018												
História	433	683	0	0	333	437	100	246	0	0	0	0
Spoločenské vedy spolu	433	683	0	0	333	437	100	246	0	0	0	0
Prírastky spolu	433	683	0	0	333	437	100	246	0	0	0	0

Komisia na tvorbu zbierok zasadala: 4-krát

SNM – Múzeum kultúry Rómov na Slovensku

V rámci akvizičnej činnosti v roku 2018 múzeum získalo mimoriadne cenné zbierkové predmety formou daru i kúpy, a to zbierku bytového textilu a drôtených šperkov.

Odbor	Prírastky		Spôsob nadobudnutia									
			Vlastný výskum		Kúpa		Dar		Zámena		Prevod	
	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks
2018												
Prírastky spolu		38	0	0		38						

SNM – Múzeum kultúry Čechov na Slovensku

V roku 2018 múzeum získalo mimoriadne cenné zbierkové predmety formou daru i kúpy, konkrétne zbierku hudobnín a sokolských pohľadníc

Odbor	Prírastky		Spôsob nadobudnutia									
			Vlastný výskum		Kúpa		Dar		Zámena		Prevod	
	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks	prír. č.	ks
2018												
Prírastky spolu		133	0	0		133						

Vedecko-výskumná činnosť národnostných múzeí SNM

SNM – Múzeum kultúry karpatských Nemcov

V súlade so svojou špecializáciou múzeum v roku 2017 riešilo 4 a roku 2018 3 vedeckovýskumné úlohy skúmajúce podiel karpatských Nemcov v dejinách a kultúre Slovenska v širších spoločensko-politických kontextoch a niektorých regiónoch Slovenska.

Názov úlohy	Riešitelia	Trvanie od - do	Odbor	Výstup
2017				
Karpatskí Nemci v dejinách a kultúre Slovenska	Pöss	2016-2017	história	iné
Politický život karpatských Nemcov	Schvarc	2016-2017	história	štúdiá v odbornej tlači
Etnografia karpatských Nemcov	Fil'o	2016-2017	etnografia	iné
500 rokov reformácie na Slovensku	Pöss, Fil'o, Paulínyová	2016-2017	história	spoluúčasť na monografii
Celkový počet vedecko-výskumných úloh: 4				
2018				
Karpatskí Nemci v dejinách a kultúre Slovenska	Pöss	2018-2019	história	iné
Politický život karpatských Nemcov	Schvarc	2018-2018	história	štúdiá v odbornej tlači
Demografia karpatských Nemcov	Fil'o	2018-2019	história	iné
Celkový počet vedecko-výskumných úloh: 3				

SNM-Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku

Ciele vedecko-výskumnej činnosti organizácie sú zahrnuté v Pláne hlavných úloh múzea, ktorých realizácia závisí od výšky rozpočtu. Výstupy z výskumnej činnosti sú využité najmä vo výstavnej a edičnej činnosti múzea. Do výskumnej činnosti nezaraďujeme priebežný výskum v súvislosti s vytváraním zbierkového fondu, ktorý sa realizuje každoročne pred zasadnutím Komisie pre tvorbu zbierok a výsledkom ktorého je nákup zbierkových predmetov do zbierok múzea.

Názov úlohy	Riešitelia	Trvanie od - do	Odbor	Výstup
2017				
Madách-Arany, priateľstvo veľikánov	Sipos, Jarábik	január – apríl 2017		
Erzsébet Fráter, žena v tieni	Jarábik, Kanczko	január - november 2017		
Kult osobností maďarskej literatúry na Slovensku II. etapa	Siposová	január 2016 - 2017		
Príprava novej stálej expozície MKMS	Jarábik, Siposová, Hushegyi, Feke	január 2016 - 2017		
Celkový počet vedecko-výskumných úloh: 4				

2018				
Príprava novej stálej expozície MKMS	Jarábik, Siposová, Hushegyi, Feke	1.1.2016 - 30.11. 2018	etnografia	scenár expozície
Rezső Szalatnai a jeho pozostalosť	Hushegyi	1.1. - 16.04. 2018	história	scenár výstavy
Erzsébet Fráter, žena v tieni	Jarábik, Kanczko	1.1.2017 - 30.11. 2018	história	iné
Kult osobností maďarskej literatúry na Slovensku II. etapa	Siposová	1.1.2016 - 30.11. 2018	história	iné
Život a tvorba S. Máraiho	Ötvös Anna	1.1. - 31.05. 2018	história	iné
Celkový počet vedecko-výskumných úloh: 5				

SNM-Múzeum rusínskej kultúry Prešov

Vedecko - výskumná činnosť bola v hodnotenom období roka 2018 realizovaná v obmedzenej miere, čiastočne boli riešené 3 vedecko-výskumné úlohy.

Názov úlohy	Riešitelia	Trvanie od - do	Odbor	Výstup
2017				
Účasť Rusínov v druhej svetovej vojne a SNP	O. Glosíková	2016 - 2018	história	iné
Etnicita ľudovej kultúry na severovýchodnom Slovensku 2014 - 2018- pokračovanie plnenia	O. Glosíková, Džoganík	2014 - 2018	etnografia	iné
Pamätníky a pamätné dosky najvýznamnejších rusínskych buditeľov pochádzajúcich zo Slovenska (PP č.3 na roky 2015-2017)	O. Glosíková, a kolektív zam. SNM - MRK v Prešove	2015 - 2017	história	scenár výstavy
200. výročie od narodenia "Rok Adolfa Dobrjanského - Prioritná oblasť č.6	O. Glosíková, Matica Slovenská	2017	história	iné
10. rokov SNM - Múzea rusínskej kultúry v Prešove	O. Glosíková	2017	história	iné
Dokumentácia kultúry v oblasti spevu, muziky, tanca, fotografií a filmu Rusínov na Slovensku a v zahraničí	O. Glosíková, Ivan Čižmár	2016 - 2018	história	scenár výstavy
Celkový počet vedecko-výskumných úloh: 6				
2018				
Účasť Rusínov v druhej svetovej vojne a SNP	Oľga Glosíková	2016-2018	história	iné
Etnicita ľudovej kultúry na severovýchodnom Slovensku 2014 - 2018- pokračovanie plnenia	Oľga Glosíková, Džoganík	2014 - 2018	etnografia	iné
Dokumentácia kultúry v oblasti spevu, muziky, tanca, fotografií a filmu Rusínov na Slovensku a v zahraničí	Oľga Glosíková, Ivan Čižmár, kolektív zam. SNM-MRK	2016-2018	história	scenár výstavy
Rusíni v procese začleňovania sa do prvej ČSR	Oľga Glosíková, kolektív zam. SNM-MRK v Prešove	2018	história	iné
Celkový počet vedecko-výskumných úloh: 4				

SNM-Múzeum ukrajinskej kultúry

Múzeum riešilo v roku 4 vedeckovýskumné úlohy zamerané najmä na ľudové zvyky a obrady, tradičné prejavy materiálnej kultúry. Jedna úloha je venovaná skúmaniu výtvarného prejavu Ukrajincov. V roku 2018 sa nevyhovujúci stav vedecko-výskumnej činnosti múzeum snažilo čiastočne zmeniť predložením v-v projektu v rámci Vedeckej rady pre historické vedy pri SNM - HM, téma: Stratené drevené cerkvi na východnom Slovensku.

Názov úlohy	Riešitelia	Trvanie od - do	Odbor	Výstup
Členovia Zakarpatskej maliarskej školy a predstavitelia ukrajinského výtvarného umenia Slovenska	Puškár	2017	dejiny umenia	scenár výstavy
Erotické motívy v rodinnej a výročnej obradovosti	Varchol	2017	etnografia	štúdiá v odbornej tlači
Rituálne úkony v rodinnej, ľúbostnej a škodlivej mágii	Varchol	2017	etnografia	štúdiá v odbornej tlači
Ľudová démonológia Ukrajincov Slovenska monografia.	Varcholová	2017	etnografia	iné
Celkový počet vedecko-výskumných úloh: 4				

SNM-Múzeum židovskej kultúry

Múzeum riešilo v roku 2017 13 vedeckovýskumných úloh, pričom časť úloh je spojená s prezentačnou činnosťou múzea, časť úloh sa zaoberá riešením „židovskej otázky“ na Slovensku. V roku 2018 múzeum riešilo 19 vedeckovýskumných úloh, pričom časť úloh je spojená s prezentačnou činnosťou múzea, časť úloh sa zaoberá riešením „židovskej otázky“ na Slovensku.

Názov úlohy	Riešitelia	Trvanie od - do	Odbor	Výstup
2017				
Encyklopédia Spravodliví medzi národmi	Mešťan, Poláková, Šikulová	01.01. 2015-trvá	iné spoločenské vedy	monografia
Antisemitizmus v politickom vývoji	Mešťan	01.01. 2014-trvá	iné spoločenské vedy	monografia
Retribučné zákonodarstvo a Židia 1945-1947	Šikulová	01.02. 2017 - trvá	iné spoločenské vedy	iné
História židovského osídlenia Bratislavy	Vaněk	01.01. 2015-trvá	iné spoločenské vedy	iné
Sereďské svedectvá	Korčok, Vaněk	od 2009	etnografia	iné
Sprievodca židovskou Bratislavou a MŽK	Vaněk	01.01. 2015-trvá	história	iné
Výskum k výstave Imi Lichtenfeld a Krav Maga	Vaněk	Od novembra	história	scenár výstavy
Knižnica zachránených pamätí	Korčok	od októbra 2009	etnografia	štúdiá v odbornej tlači
Židovskí kníhtlačiarci v Nitre	Naster	október 2017	história	zborník
Martin Luther a Židia	Naster	december 2017	história	konferencia

Miranda - Cigánsky holokaust	Lenčేశová	január-august	história	scenár výstavy
Výskum k výstave David Unreich	Vaněk	od januára 2017	história	scenár výstavy
Produkcija tlačiarne A. Alkalaya	Fircáková	1.1.2017- 20.5.2017	iné spoločenské vedy	štúdia v odbornej tlačí
Územno - slovacikálne tlače vo Fonde judaík Univerzitetnej knižnice v Bratislave	Fircáková	1.6.2017 - 31.8.2017	iné spoločenské vedy	štúdia v odbornej tlačí
Účasť na konferenciách				
Martin Luther a Židia	Naster	december 2017	história	prednáška
Činnosť SNM-MŽK-Múzea holokaustu v Seredi	Korčok	november 2017	história	prednáška
Vzdelávacie aktivity Múzea holokaustu v Seredi	Beránek	august 2017	história	prednáška
Protižidovská propaganda v slovenskom štáte	Beránek	október 2017	história	prednáška
Holokaust očami preživších	Beránek	november 2017	história	prednáška
Vzdelávanie v oblasti holokaustu na Slovensku	Korčok	november 2017	história	prednáška
Múzeá a pamätníky holokaustu v Európe	Korčok	november 2017	história	prednáška
2018				
Výskum športovcov židovského pôvodu	Vaněk	2017 - trvá	história	iné
Antisemitizmus v politickom vývoji	Mešťan	1993	iné spoločenské vedy	iné
Retribučné zákonodarstvo a Židia	Šikulová	2017 - trvá	história	iné
Seredské svedectvá	Korčok	od januára 2009	etnografia	iné
Knižnica zachránených pamätí	Korčok	od októbra 2009	etnografia	štúdia v odbornej tlačí
Protižidovská propaganda verzus realita prvej vlny deportácií	Beránek	máj 2017 - február 2018	história	štúdia v odbornej tlačí
Holokaust na Slovensku	Korčok	január 2018	história	prednáška
Výskum s preživšími - Matilda Hrabovecká, Alžbeta Schicková Juraj Szánto, Michal Klein, Ivan Kamenský	Korčok	január - máj 2018	etnografia	iné
Židobolševizmus na stránkach denníka Gardista v prvých mesiacoch operácie Barbarossa (jún - august 1941)	Beránek	od február 2018	história	štúdia v odbornej tlačí
Medzníky druhej svetovej vojny	Naster	apríl 2018	história	iné
História a kultúra. Rola kultúrnych inštitúcií a mimovládnych organizácií pri zachovaní historickej pamäti	Beránek	máj 2018	história	konferencia
Pomoc Československa pri vzniku štátu Izrael	Korčok	jún 2018	história	prednáška
Dielo Josepha Flavia na Slovensku	Fircáková	december 2018	história	štúdia v odbornej tlačí
Izidor Landau - významný prešovský kníhkupec a nakladateľ	Naster	september 2017 - december 2018	história	štúdia v odbornej tlačí

Svedectvá - stretnutie generácií	Korčok	august - december 2018	etnografia	iné
Židia na Slovensku v období druhej svetovej vojny	Korčok	november 2018	história	prednáška
Pestré Slovensko - antisemitizmus, rasizmus a xenofóbia	Korčok	november 2018	história	prednáška
Prenasledovanie Židov na Slovensku po vypuknutí Slovenského národného povstania	Beránek	august 2016 - október 2018	história	zborník
Mapovanie národnostných, náboženských a demografických hľadísk zloženia obyvateľstva ČSR pred a po druhej sv. vojne	Kozmárová	január - august 2018	história	iné

SNM-Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku

Múzeum riešilo v roku 2017 2 vedecko-výskumné úlohy spojené s mapovaním chorvátskej menšiny na západnom Slovensku (Chorvátsky Grob, Šenkvice). V roku 2018 múzeum riešilo 1 vedecko-výskumnú úlohu spojenú s mapovaním chorvátskej menšiny na západnom Slovensku (Chorvátsky Grob, Šenkvice).

Názov úlohy	Riešitelia	Trvanie od - do	Odbor	Výstup
2017				
Chorvátsky Grob	Solár, Mgr. Zámečníková	január – máj 2017	história	scenár výstavy
Šenkvice - spolupráca na monografii	Solár	2.1.- stále prebieha	história	monografia
Celkový počet vedecko-výskumných úloh: 2				
2018				
Šenkvice - spolupráca na monografii	Solár	2.1.2017- stále prebieha	história	monografia
Celkový počet vedecko-výskumných úloh: 1				

SNM-Múzeá v Martine – Múzeum kultúry Čechov na Slovensku

Múzeum riešilo v rokoch 2017 a 2018 jednu vedecko-výskumnú úlohu Význam českého fenoménu pre hospodársky rozvoj Slovenska na príklade činnosti Štátneho ústavu pre zveľaďovanie živností.

Názov úlohy	Riešitelia	Trvanie od - do	Odbor	Výstup
Význam českého fenoménu pre hospodársky rozvoj Slovenska na príklade činnosti Štátneho ústavu pre zveľaďovanie živností	Zelinová	2016-2018	etnografia	štúdiá v odbornej tlači

SNM-Múzeá v Martine – Múzeum kultúry Rómov na Slovensku

Názov úlohy	Riešitelia	Trvanie od - do	Odbor	Výstup
Historicko-etnografické štúdie expozičných skupín, usadlostí a objektov v MSD: Rómske obydlia v Turci	Segľová	2018-	etnografia	štúdiá v odbornej tlači

Expozície národnostných múzeí SNM

Väčšina expozícií múzeí národnostných a etnických menšín bola vytvorená po roku 1990. Už dlhšie je zrejmé, že mnohé expozície sú po hranici životnosti, sú technicky, ideovo aj výtvarné neaktuálne. Je snahou SNM a jeho jednotlivých špecializovaných múzeí pripravovať nové expozície, no SNM spravuje celkovo 60 expozícií, z ktorých niektoré vznikli ešte pred rokom 1990. Pripravované zmeny prichádzajú oneskorene, múzeum je často vystavené kritike zo strany verejnosti, ktorá poukazuje na zastaranosť (ideovú, prezentačnú, obsahovú, technickú) niektorých expozícií (expozície Múzea kultúry Rómov v Múzeu slovenskej dediny v Martine, Kultúrohistorická expozícia v Múzeu ukrajinskej kultúry). SNM – Múzeum rusínskej kultúry sprístupňuje dlhodobú výstavu. Tu je vznik novej expozície podmienený komplexnou rekonštrukciou objektu, resp. hľadaním objektu, ktorý by lepšie spĺňal potreby múzea. SNM - Múzeum kultúry Čechov na Slovensku vo svojom objekte v Martine ponúka len výstavy, stálu expozíciu nemá. Napriek týmto problémom väčšina múzeí v prvých mesiacoch kalendárneho roka sa venuje pravidelnej repasácii expozícií a odstraňuje drobné nedostatky s cieľom udržať stav expozícií v prijateľnej podobe.

SNM – Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku

Múzeum v roku 2018 pripravovalo komplexnú rekonštrukciu stálej expozície múzea v Bratislave, ktorá približuje etnografické špecifiká maďarského etnika na Slovensku. S organizáciou Csemadok rokovalo o spoločnej prevádzke Pamätného domu Sándora Máraiho v Košiciach. Ešte 14. novembra 2018 v SNM – Múzeu kultúry Maďarov na Slovensku v Bratislave bola podpísaná Zmluva o spolupráci medzi Maďarským spoločenským a kultúrnym zväzom na Slovensku (MV Csemadok Košice) a SNM-Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku. Predmetom zmluvy bolo vytvorenie ako aj zabezpečenie prevádzky Pamätnej výstavy Sándora Máraiho v bytovom dome na Mäsiarskej ulici č.35 v Košiciach, kde Sándor Márai, jeden z najčítanejších spisovateľov Európy prežil svoje detstvo. Expozícia bola sprístupnená až v januári 2019.

SNM – Múzeum židovskej kultúry na Slovensku

V centre pozornosti múzea v oblasti expozičnej činnosti boli práce spojené s pokračujúcou rekonštrukciou objektov v Múzeu holokaustu v Seredi. V areáli boli rekonštruované ďalšie objekty a sprístupnený nový (barak) približujúci život internovaných Židov v tábore pred odsunom do vyhladzovacích koncentračných táborov.

Expozície múzeí národnostných menšín SNM

Názov výstavy	Miesto inštalácie	Trvanie od	Odborná oblasť	Katalóg
SNM – Múzeum kultúry karpatských Nemcov				
Dejiny a kultúra karpatských Nemcov	Bratislava	1998	spoločenskovedná	áno
Dejiny a kultúra Hauerlandu	Nitrianske Pravno	1998	spoločenskovedná	nie
Dejiny a kultúra Handlovej	Handlová	2004	spoločenskovedná	nie
Karpatskí Nemci	Martin	2014	spoločenskovedná	áno
Huncokári - ľudia z našich hôr	Hrad Červený Kameň	2016	spoločenskovedná	áno
SNM – Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku				
Tradície a hodnoty. Maďari na Slovensku	Bratislava	2003	spoločenskovedná	áno
Tu prežil...Pamätná výstava Kálmána Mikszátha	Sklabiná	2006	Pamätná izba, dom	áno
Kde som to vlastne, kde sú moje sny? Imre Madach	Dolná Strehová	2014	spoločenskovedná	áno
SNM – Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku				
Dejiny a kultúra Chorvátov na Slovensku	Bratislava	2006	spoločenskovedná	nie
4000 rokov osídlenia Devínskej Novej Vsi	Bratislava	2007	spoločenskovedná	nie
Dejiny a kultúra Chorvátov v Devínskej Novej Vsi	Bratislava	2015	spoločenskovedná	nie
SNM – Múzeum židovskej kultúry				
Expozícia židovskej kultúry na Slovensku	Bratislava	1993	spoločenskovedná	nie
Expozícia judaík zo zbierky Ing. Eugena Barkánya v Prešove	Prešov	1993	spoločenskovedná	nie
Múzeum Holokaustu v Seredi	Sereď	2016	spoločenskovedná	nie
Expozícia judaík – Synagóga v Spišskom Podhradí	Spišské Podhradie	2015	spoločenskovedná	
SNM – Múzeum ukrajinskej kultúry				
Národopisná expozícia v prírode (skanzen)	Svidník	1983	expozícia v prírode	sprievodca
Umeleckohistorická expozícia (Galéria D. Millyho)	Svidník	1986	spoločenskovedná	
Kultúrnohistorická expozícia	Svidník	1991	spoločenskovedná	sprievodca
SNM – Múzeá v Martine – Múzeum kultúry Čechov na Slovensku				
Múzeum kultúry Čechov na Slovensku	Martin	1999	spoločenskovedná	
SNM – Múzeá v Martine – Múzeum rómskej kultúry				
Romano drom/Cesty Rómov	Martin	2009	spoločenskovedná	

Výstavy národnostných múzeí SNM

Významnou súčasťou prezentačných aktivít múzea sú výstavy. Výstavami múzeum zvyšuje príťažlivosť múzea pre verejnosť, pridáva im na atraktivite a zaujímavosti. Výstavy zároveň rozširujú poznanie o skladbe a bohatstve zbierkového fondu múzea, keďže výstavy zvyčajne predstavujú zbierkové predmety neprezentované v stálych expozíciách. Výstavy poskytujú široké možnosti prezentovať zbierkové predmety v nových kontextuálnych historických, politických a spoločenských súvislostiach, čím rozširujú diapazón informácií o akvizičnej činnosti múzea, profilácii a špecializácii múzea. Popri vlastných výstavách, ktoré tvoria viac ako polovicu prezentovaných výstav, múzeum prezentuje aj výstavy iných subjektov nielen zo Slovenska, ale aj zo zahraničia, čím pomáha poznávať kultúrne dedičstvo iných regiónov, etník i národov. Múzeá národnostných a etnických menšín prezentujú históriu, ľudové zvykoslovie aj súčasnú kultúru menšín – napr. tvorbu výtvarníkov.

Názov výstavy	Autori	Miesto inštalácie	Trvanie od - do	Pôvodnosť	Katalóg
SNM - Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku v Bratislave					
Body pohľadu - pokračovanie výstavy FOTOFO	Bognár	SNM-MKMS, Bratislava	3.11. 2016 - 31.1. 2017	prevzatá	áno
Labutia pieseň	Miklósi	Dom kultúry, Dunajská Streda, prízemie	21.1. - 28.2. 2017	repríza	nie
Očami Medzibodročana	Németi	SNM-MKMS, Bratislava	1.3. - 16.4. 2017	prevzatá	nie
"Milý vážený priateľ!" - Literárne priateľstvo Jánosa Aranya a Imre Madácha	Jarabik, Sipos, Szabó	SNM - MKMS, Bratislava	12.5. - 15.10. 2017	v spolupráci	nie
Mojim národom	Sipos, Papp, Hushegyi, Rusnák, Feke	Novohradské múzeum a galéria, Lučenec	9.2. - 2.4. 2017	repríza	nie
Mojim národom	Sipos, Papp, Hushegyi, Rusnák, Feke	Kultúrny dom, Kráľovský Chlmec	16.5. - 25.8. 2017	repríza	nie
Literárne osobnosti pôsobiace v okrese Veľký Krtíš	Helena Ferencová	Ev. fara, Veľký Krtíš	1.1. - 30.6. 2017	repríza	nie
Výstava detských prác	Feke	Výstavný pavilon SNM	29.9. 2017 - 27.10. 2017	vlastná	nie
Teplo zvuku, slabosť zeme	Máté Csanda	SNM - MKMS, Bratislava, poschodie 1.	7.11. 2017 - 28.1. 2018	vlastná	nie
Vymenené domovy	Sylvia Sipos, Réka Szabó	SNM-MKMS, prízemie	30.11. 2016 - 31.12.2018	vlastná	áno
Rezső Szalatnai a jeho pozostalosť	Hushegyi, Feke	SNM - MKMS, Bratislava, poschodie	16.05. 2018 - 26.08.2018	vlastná	nie
Teplo zvuku, slabosť zeme	Máté Csanda	SNM - MKMS, Bratislava, poschodie 1.	7.11. 2017 - 28.1. 2018	vlastná	nie
Literárne osobnosti pôsobiace v okrese Veľký Krtíš	Helena Ferencová	Ev. fara, Veľký Krtíš	1.1. 2018 - 30.6. 2018	repríza	nie

Vymenené domovy	Sylvia Sipos, Réka Szabó	SNM-MKMS, prízemie	30.11. 2016 -31.12.2019	vlastná	áno
ENTREÉ V4	Éva Bolemant	SNM - Výstavný pavilón	4.5. - 19.5. 2018	prevzatá	nie
100 rokov v obrazoch	Hushegyi, Feke	SNM-MKMS, Bratislava, poschodie	1. 13.12. 2018 - 21.2. 2019	vlastná	nie
Výstava detských prác	Feke	SNM - Výstavný pavilón	28.09. 2018 - 8.10. 2019	vlastná	nie
František Gyurkovits	Arnold Feke, Andrea Bozó	SNM-MKMS, Bratislava, poschodie	1. 12.09.- 4.11. 2018	prevzatá	nie
Boj za nezávislosť Uhorska 1848-49	Jarábik, Feke	Kaštieľ I. Madácha	5.10. 2018 - 3.10. 2019	prevzatá	
SNM - Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku					
Rozprávkové múzeum	Kaličiaková (SNM-BKH)	MKCHS	13.2. - 14.5. 2017	prevzatá	nie
Etnograf Antonín Václavík (1891 - 1959)	Chorváthová	MKCHS	20. - 24.5. 2017	vlastná	nie
Výstava ZUŠ v DNV		MKCHS	30.5. - 14.6. 2017	v spolupráci	nie
Chorvátsky Grob	Solár, Jankovič Zámečnicková,	MKCHS	17.6. - 15.9. 2017	v spolupráci	nie
Zidne Kuharice-Textilné nápisové nástenky	Slovenské kultúrne centrum Našice	Istrijská 68	22.9.- 31.10. 2017	prevzatá	nie
Fotofórum 2017	Istra Centrum	Istrijská 68	10.11.- 30.11. 2017	v spolupráci	nie
Železné Vianoce	Klub drotárov Džarek pri RCR ÚĽUV	Istrijská 68	5.10. 2017 - 26.1. 2018	prevzatá	nie
Život bobra	Hulík, Šutek, Čiampor,	Istrijská 68	21.2. - 30.4. 2018	prevzatá	Nie
Dar tvoriť má každý z nás	Ružovič	Istrijská 68	4.5. - 20.5. 2018	prevzatá	Nie
Výstava prác detí zo ZUŠ v Devínskej Novej Vsi	ZUŠ Devínska Nová Ves	Istrijská 68	28.5. - 14.6. 2018	v spolupráci	Nie
30 rokov Festivalu chorvátskej kultúry v DNV	Zväz kultúry chorv. na Slovensku	Istrijská 68	16.6. 2018 - trvá	prevzatá	Nie
Slovenskí Chorváti-Chorváti v Devínskej Novej Vsi	SNM - MKCHS	Istrijská 68	3.10. - 4.11. 2018	vlastná	Nie
Fotofórum 2018	Istracentrum DNV	Istrijská 68	9.11. - 30.11. 2018	v spolupráci	nie
Slovenskí drotári - výstava "Umenie drôtom šité"	slovenskí umeleckí drotári z dielne Galéria drôtu	Istrijská 68	6.12. 2018 - 28.2. 2019	prevzatá	nie
SNM - Múzeum ukrajinskej kultúry vo Svidníku					
Dezider Milly a rusínsko-ukrajinská grafika Slovenska	Puškár	Výstavná sieň múzea	1.12. 2016 - 12.3. 2017	vlastná	nie
Kraslice 2017	Ražina, Holodňá-ková	Výstavná sieň múzea	30.3. - 2.6. 2017	vlastná	nie
Vasíľ a Peter Svaľavčikovci / Rodný kraj	Ražina	Výstavná sieň múzea	16.6. - 30.9. 2017	vlastná	nie

Svet v ukrajinsko-slovenských farbách	Puškár	Galéria Alfa K13 Kasárne/Kultur-park Košice	28.3. - 14.5. 2017	vlastná	nie
Skvosty východu v známkovej tvorbe Františka Horniaka	Poliaková, Vasilenková	GDM - SNM-MUK	7.9. 2017 - 22.10. 2017	vlastná	nie
Čaro vianočných ozdôb	Puškár	výstavná sieň múzea	8.12. 2017 - 16.1. 2018	vlastná	nie
SNM - Múzeum rusínskej kultúry v Prešove					
Dejiny Rusínov na Slovensku	O. Glosíková	SNM - MRK v Prešove	30.12. 2013 - trvá	vlastná	nie
Obrazy rusínskych umelcov	O. Glosíková	SNM - MRK v Prešove	24.11. 2014 - trvá	vlastná	nie
Od Stalingradu po Berlín	O. Glosíková	SNM - MRK v Prešove	17.1. - 15.5. 2017	v spolupráci	nie
Veľkonočné zvyky a tradície u Rusínov	O. Glosíková	SNM - MRK v Prešove	4.4. - 30.5. 2017	vlastná	nie
Vyšívané dekorácie II	O. Glosíková, Studená	SNM - MRK v Prešove	10.6. - 11.8. 2017	v spolupráci	nie
Guna a syn - Harmóniá	O. Glosíková, Brehový	SNM - MRK v Prešove	18.11. 2016 - 30.1. 2017	v spolupráci	nie
Drevorezby Miloslava Sočku	O. Glosíková, Sočka	SNM - MRK v Prešove	29.11. 2016 - 30.1. 2017	vlastná	nie
Vianočné tradície u Rusínov	O. Glosíková	SNM - MRK v Prešove	15.12. 2016 - 30.1. 2017	vlastná	nie
Vianočné tradície u Rusínov	O. Glosíková	1. poschodie, budova SNM - MRK v Prešove	14.12. 2017 - 31.01. 2018	vlastná	nie
Veľkonočné zvyky a tradície u Rusínov	O. Glosíková	SNM - MRK v Prešove	22.3. - 30.4. 2018	vlastná	nie
Tatry - fotoobrazy Mikuláša Jacečka	O. Glosíková, Mikuláš Jacečko	SNM - MRK v Prešove	12.4. - 15.5. 2018	v spolupráci	nie
Detský svet - Bábiky a hračky	O. Glosíková, Alica Tokarčíková	SNM - MRK v Prešove	1.6. - 31.12. 2018	v spolupráci	nie
Drevorezby ikon Jaroslava Popovca	O. Glosíková, Jaroslav Popovec,	SNM - MRK v Prešove	29.5. - 29.6. 2018	v spolupráci	nie
Volžský medzník - Bitka o Stalingrad v historických, dobových, knižných, filmových, divadelných dielach	Veľvyslanectvo RF, klub Arbat,	SNM - MRK v Prešove	12.9. - 12.10. 2018	prevzatá	nie
Letopisy	Alexander Jerašov - autor grafik	SNM - MRK v Prešove	5.11. 2018 - 31.1. 2019	prevzatá	nie
Vianočné tradície u Rusínov	Konečný, Kimák-Fejko, Koľová, H. Glosíková	SNM - MRK v Prešove	18.12. 2018 - 31.1. 2019	vlastná	nie
SNM - Múzeum kultúry karpatských Nemcov					
Premeny Zuckermadla	Filó, Pöss, Šilberský	Bratislava, MKKN	1.1. - 31.12. 2017	vlastná	áno
20 rokov Múzea karpatských Nemcov	Šilberský	Bratislava, MKKN	1.1. - 31.12. 2017	vlastná	áno
500 rokov reformácie	Pöss	Mníšek nad Hnilcom	2.6. - 21.6. 2017	v spolupráci	áno

500 rokov reformácie	Pöss	Kežmarok	23.6. - 13.8. 2017	v spolupráci	áno
500 rokov reformácie	Pöss	Handlová, Dom kultúry	15.8. - 8.9. 2017	v spolupráci	áno
500 rokov reformácie	Pöss	Bratislava, Evanjelická bohoslovecká fakulta UK	12. - 29.9. 2017	v spolupráci	áno
500 rokov reformácie	Pöss	Bratislava, Univerzitná knižnica	4.10. - 8.11. 2017	v spolupráci	áno
500 rokov reformácie	Pöss	Košice, Evanjelické gymnázium	23.11. - 8.12. 2017	v spolupráci	áno
Premeny Zuckerman dľa	Fil'o, Pöss, Šilberský	Bratislava, MKKN	1.1. - 1.12. 2018	vlastná	áno
20 rokov Múzea karpatských Nemcov	Šilberský	Bratislava, MKKN	1.1. - 31.12. 2018	vlastná	áno
V dvoch svetoch - nemecké menšiny	Pöss, Fil'o	Kežmarok, múzeum	22.6. - 27.7. 2018	dovezená zo zahraničia	áno
Dejiny a kultúra karpatských Nemcov	Pöss	Ružomberok, univerzita	29.6. - 16.7. 2018	repríza	áno
V dvoch svetoch - nemecké menšiny	Pöss, Fil'o	Bratislava, Žižkova 16	9.8. - 2.9. 2018	dovezená zo zahraničia	áno
Dejiny a kultúra karpatských Nemcov	Pöss	Bratislava, Žižkova 16	9.8. - 2.9. 2018	repríza	áno
SNM - Múzeum židovskej kultúry v Bratislave					
Pozdravy z Izraela 3	Ran Karpo Prince	SNM-MŽK Bratislava	20.9. 2016 - 20.5. 2017	dovezená zo zahraničia	nie
David Unreich - Šampión, ktorý vyzval Hitlera na súboj	Vaněk, Mózer	SNM-MŽK Bratislava	8.6. 2017 - 31.1. 2018	vlastná	nie
Áron Grunhut - záchranca židov	Vaněk, Mózer	Jeruzalémská synagóga, Praha	24.4. - 26.5. 2017	vlastná	nie
CONTEMPORARY MOMENTS OF THE PAST.	Korčok	Dom kvality, Jeruzalem Izrael	4. - 15.5. 2017	vlastná	nie
Pesachová hagada	Fircáková	knižnica SNM-MŽK	17.3. - 30.6. 2017	vlastná	nie
Výstava fotografií Yuri Dojc/Last Foliolgor Leicht/Fragments	Dojc, Leicht	SNM-MŽK-Múzeum holokaustu v Seredi	apríl 2017 - júl 2017	prevzatá	nie
Židia na Slovensku. Pohronie	Fircáková	knižnica SNM-MŽK	25.7. - 16.11. 2017	vlastná	nie
Židia na Slovensku. Abov, Gemer, Novohrad	Fircáková	knižnica SNM-MŽK	22.11. 2017	vlastná	nie
Edičné a prezentačné aktivity SNM - MŽK 2	Fircáková	knižnica SNM-MŽK	12.12. 2017 -	vlastná	nie
Miranda - Cigánsky holokaust	Baltzar	SNM-MŽK-Múzeum holokaustu v Seredi	august 2017- január 2018	dovezená zo zahraničia	nie
Židia v poľskom vojsku	Porwita	SNM-MŽK-Múzeum holokaustu v Seredi	august-október 2017	prevzatá	nie
Ofra Amit - "Cesta do sveta ilustrovaných kníh"	Sternson, Mešťan	MŽK, Židovská 17, Bratislava	24.4. - 10.5. 2018	dovezená zo zahraničia	nie
Máme 25...	Šikulová, Demeterová, Mešťan	MŽK, Židovská 17, Bratislava	21.5. - 10.6. 2018	vlastná	nie
IMI LICHTENFELD - KRAV MAGA A JEJ TVORCA	Vaněk	MŽK, Židovská 17, Bratislava	21.6. - 10.12. 2018	vlastná	nie

Izrael - zamurované fotografie	Mešťan, Sternson	Izrael - Dom Kvality, Hebron road, Jeruzalem	10. - 21.5. 2018	vyvezená do zahraničia	nie
FDC - obálky prvého dňa Izraelského štátu	Mešťan, Schreiberová	MZVaEZ SR, Hlboká cesta 2, Bratislava.	19.4. - 26.4. 2018	vlastná	áno
Židia na Slovensku Zemplín	Fircáková	knižnica SNM - MŽK	28.3. 2018 -	vlastná	nie
Stopy/reflexie minulosti	Kunovská	SNM-MŽK-Múzeum holokaustu v Seredi	január - apríl 2018	prevzatá	nie
Zegota - Rada pomoci Židom	Urynowicz, Rokicki	SNM-MŽK-Múzeum holokaustu v Seredi	marec - jún 2018	prevzatá	nie
Lessing presents Lessing	Lessing	SNM-MŽK-Múzeum holokaustu v Seredi	máj - august 2018	dovezená zo zahraničia	nie
Salamonová - Spomienky	Salamonová, Vaněk	MŽK-Židovská 17	december 2018 - marec 2019	prevzatá	nie
Židia na Slovensku Zemplín	Fircáková	MŽK-Knižnica	6.7. - 24.10. 2018	repríza	nie
Židia na Slovensku Zemplín	Fircáková	MŽK-Knižnica	26.10.2018-	repríza	nie
Edičné a prezentačné aktivity SNM - Múzea židovskej kultúry.2	Fircáková	MŽK-Knižnica	10.7. 2018 -	vlastná	nie
Jose Andrés Lacko - Remembrance	Lacko	SNM-MŽK-Múzeum holokaustu v Seredi	september - november 2018	dovezená zo zahraničia	áno
Sobibor		SNM-MŽK-Múzeum holokaustu v Seredi	november 2018 - január 2019	dovezená zo zahraničia	nie
Tanečná kozmopolitka Alica Pastorová-Flachová	Čertezni, Gajdošová	SNM-MŽK-Múzeum holokaustu v Seredi	december 2018 - marec 2019	prevzatá	nie
SNM – Múzeum rómskej kultúry					
Dielo rómskych neprofesionálnych výtvarníkov	Daneková	UKF Nitra	7. - 19. 4. 2017	v spolupráci	
Romane buti/Rómske profesie	Daneková	EM	12.4. - 26.6. 2017	vlastná	
Výstava diel rómskych neprofesionálnych výtvarníkov	Daneková	MSD	9. - 14.5. 2017	vlastná	
Loli rokľa hin man/Červenú sukňu mám	Daneková	EM	24.4. - 29.5. 2018	vlastná	
Muzika the khel'iben/Hudba a tanec	Daneková	MSD	13.5. - 3.6. 2018	vlastná	
SNM – Múzeum kultúry Čechov na Slovensku					
Život a doba spisovateľa K. Čapka	Zelinová	MKČnS	30.3. 2017- trvá	v spolupráci	
Tramping a trampske piesne regiónu Turiec		MKČnS	27.10. 2017 - trvá	spolupráca na výstave	
T. G. Masaryk vo fotografii	Zelinová	MKČnS	5.3. - 29.4. 2018	dovezená zo zahraničia	
České stopy v Turci	Zelinová	MKČnS	3.5. 2018-	repríza	

Edičná činnosť národnostných múzeí SNM⁸⁹

Názov	Rozsah	Jazyk	Náklad	Druh titulu	Zodpovedný
2017					
Reformácia v strednej a východnej Európe – Slovensko	24	slovenský	300	katalóg	Pöss
Reformation im östlichen Europa-Slowakei	24	nemecký	300	katalóg	Pöss
Huncokári - Die Holzhacker - Woodcutter	100	slovenský nemecký anglický	1 000	katalóg	Fífo
Erinerrungen	130	nemecký	500	monografia	Pöss
Nemecká menšina	12	slovenský	0	učebnica	Pöss, Fífo
Encyklopédia Spravodlivých medzi národmi ZÁCHRANCOVIA ŽIDOV POČAS HOLOKAUSTU NA SLOVENSKU I. A –L	230	slovenský	500	encyklopédia	Mešťan
Antisemitizmus v slovenských publikáciách (2013 - 2015)	108	slovenský	120	monografia	Mešťan
Antisemitism in slovak publications (2013 - 2015)	116	anglický	120	monografia	Mešťan
Nevesta	60	slovenský	300		Mešťan
Osudy slovenských inžinierov	215	slovenský	250		Mešťan
Inžinieri I	213	slovenský	250		Mešťan
Inžinieri II	259	slovenský	250		Mešťan
Acta Judaica Slovaca 23	139	slovenský	160	zborník	Mešťan
Vymenené domovy	140	slovenský maďarský nemecký	400	katalóg	Sipos
Zbierky a zberatelia - e-kniha	121	slovenský maďarský	0	zborník	Sipos
Nevinní vinníci	0	slovenský maďarský anglický	300	DVD	Jarábik
Celkový počet vydaných titulov: 16					
2018					
Acta Judaica Slovaca	100	slovenský	150	zborník	Mešťan
Pieseň všetkých piesní od Šalamúna	23	slovenský	300	monografia	Šikulová, Mešťan
Ja som tam bol...	199	slovenský	0	monografia	Mešťan
Encyklopédia spravodlivých medzi národmi II.	287	slovenský	400	encyklopédia	Poláková, Mešťan, Šikulová,
Celkový počet vydaných titulov: 4					

⁸⁹ Do štatistík edičnej činnosti sú zarátané len edičné tituly s prideleným ISBN, nie drobné tlače ako pozvánky, plagáty skladačky – drobné informačné materiály k výstavám a expozíciám. V pripojených tabuľkách sú pri týchto tituloch uvedené aj jazyk publikácie a náklad publikácie, no viaceré publikácie vyšli ako viacjazyčné.

Kultúrno-vzdelávacia činnosť a iná prezentačná činnosť národnostných múzeí SNM

Všetky špecializované múzeá SNM popri expozičnej, výstavnej a edičnej činnosti ponúkajú verejnosti široké spektrum aktivít. Aktivity majú charakter vzdelávacích programov a prednášok pre rozličné vekové kategórie, kultúrnych programov rozličných foriem a obsahu. Všetky aktivity pripravujú múzeá s cieľom rozšíriť diapazón programových ponúk, ktoré oslovia najmä nových návštevníkov.

Na dlhodobom projekte Škola v múzeu, ktorého realizácii výrazne napomáha podpora z Nadácie Poštovej banky, sa podieľali aj múzeá národnostných a etnických menšín. Základom projektu je individuálny prístup múzejných pedagógov k návštevníkovi, prioritne orientovaný na spoluprácu so školami 1. – 3. stupňa. Pri realizácii jednotlivých projektov sa kladie dôraz na kreativitu žiakov, individuálny prístup k účastníkom, využívanie netradičných aktivít, čo zabezpečujú múzejní pedagógovia a lektori múzeá. Múzeá ponúkajú väčšinu vzdelávacích programov v jazyku národnostných menšín najmä programy Múzea kultúry Maďarov na Slovensku.

SNM – Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku

V roku 2017 Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku v rámci kultúrno-vzdelávacej činnosti usporiadalo 3 besedy s názvom Salón múzea, 1 spomienkové podujatie v Pamätnom dome K. Mikszátha v Sklabinej), a prednášky, lektoráty a vzdelávacie programy tak isto v Pamätnom dome K. Mikszátha, (prednášky, lektoráty a vzdelávacie programy v kaštieli Madáchovcov (ako prezentácia knihy, Deň detí, veľkonočné tvorivé dielne, Noc

V roku 2018 múzeum usporiadalo 7 besied s názvom Salón múzea (celkový počet návštevníkov 485), sympóziu Postoje a literatúra - Rezső Szalatnai a Bratislava, spomienkové podujatie v Pamätnom dome K. Mikszátha v Sklabinej (103 návštevníkov). V Pamätnom dome K. Mikszátha aj tento rok boli zorganizované rôzne prednášky, lektoráty a vzdelávacie programy (2000 návštevníkov). Múzeum usporiadalo prednášky, lektoráty a vzdelávacie programy v Dolnej Strehovej v kaštieli Madáchovcov (Deň detí, veľkonočné tvorivé dielne, Noc múzeí, 200 návštevníkov a medzinárodné podujatie Literárne dni I. Madácha s názvom: Tragédia jednej rodiny, 100 návštevníkov), lektoráty, vzdelávacie programy k výstavám a expozíciám v Bratislave (600 návštevníkov). Múzeum sa zapojilo aj do podujatia Noc múzeí (celkový počet návštevníkov 449), a do podujatia s názvom Viac ako sused, ktorého hlavným organizátorom bolo Veľvyslanectvo Maďarska.

SNM – Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku

Múzeum každoročne organizuje vzdelávací program pre deti ZŠ o zvykoch počas veľkonočných a vianočných sviatkov. Aktívne spolupracuje s miestnou Turistickou informačnou kanceláriou pri organizovaní rôznych prednášok počas celého roka.

SNM – Múzeum rusínskej kultúry

Múzeum v roku 2017 realizovalo kultúrno-vzdelávaciu činnosť v spolupráci s Rusínskym kultúrno-osvetovým spolkom A. Duchnoviča v Prešove, Miestnou organizáciou ROS v Prešove.

V roku 2018 múzeum v tejto spolupráci pokračovalo, nadviazalo tiež spoluprácu s Letnou školou rusínskeho jazyka pri Ústave rusínskeho jazyka a kultúry Prešovskej univerzity v Prešove, Rusínskou obrodou na Slovensku, Maticou Slovenskou a ďalšími organizáciami napr. Nadáciou Drevený kostolík v Habure, klubom ARBAT, Veľvyslanectvom Ruskej federácie v Slovenskej republike, Občianskym združením Prešovský klub vojenskej histórie DUKLA, Štátnou vedeckou knižnicou, atď. V rámci propagácie múzea bol poskytnutý priestor pre realizáciu viacerých aktivít rusínskych organizácií. V rámci prehliadky výstavných priestorov múzea školským, alebo záujmovým skupinám boli poskytované lektoráty, pod vedením riaditeľky múzea PhDr. Oľgy Glosíkovej, DrSc., a ďalších zamestnancov múzea SNM – Múzea rusínskej kultúry v Prešove.

SNM – Múzeum ukrajinskej kultúry

V oblasti kultúrno-vzdelávacej činnosti múzeum samostatne alebo v spolupráci s inými kultúrnymi inštitúciami pripravilo v roku 2018 tieto podujatia: Novoročné tradície - stretnutie v skanzene múzea pri príležitosti starého nového roka podľa juliánskeho kalendára; Obrad Božieho narodenia v regióne Dukly - inscenizácia vianočného koledovania v podaní speváckeho súboru Szarotka; Duklanie a ľudovej hudby Duklanie z poľského mesta Dukla; ACCORDIONS SKIES - koncert vážnej hudby akordeonistu Jozefa Chovanca; Taras Ševčenko - slávnostná akadémia venovaná najvýznamnejšiemu ukrajinskému básnikovi Tarasovi Ševčenkovi; Cineama - krajská postupová súťažná prehliadka amatérskej filmovej tvorby; Struny srdca Iriny Nevyckej - 28. súťažná prehliadka v umeleckom prednese žien, Makovická struna - 46. ročník regionálnej súťažnej prehliadky v speve ukrajinských ľudových piesní; Noc múzeí a galérií, Halyčanka - koncert banduristiek z ukrajinského Ľvova; Svidník na plátne - plenér výtvarníkov z ukrajinského Rachova; Čo za vršok zájdeš, iný zvyk nájdeš - folklórny program v rámci 64. Slávností kultúry Ukrajincov Slovenska; Víťajte v múzeu - uvítací program pre potomkov krajanov z USA; Z domu do domu - folklórno-etnografický program v skanzene múzea pri príležitosti 64. Slávností kultúry Rusínov a Ukrajincov Slovenska; Keď ruky rozprávajú - etnograficko-vzdelávací program zameraný na prezentáciu tradičných ľudových remesiel: košíkárstva, hrnčiarstva, rezbárstva, kováčstva, krajčírstva, medovníkárstva, bylinkárstva, ikonopisectva, maliarstva a včelárstva; Deň ľudových tradícií a Pirohy 2018 - folklórno-etnografické podujatie zamerané na prezentáciu ľudových remesiel, spojené s medzinárodnou súťažou v tradičnej príprave pirohov; Vianočná hviezdička - regionálna súťažná prehliadka v speve vianočných piesní a kolied, Najkrajšie tradície Vianoc - verejná prezentácia projektu Objavujeme talenty za účasti žiakov ZŠ Bukovce, Kolbovce a Nižný Mirošov Viaceré programy boli orientované na pripomenutie si významných historických a literárnych osobností. Kultúrno-výchovné podujatia pre školskú mládež: Ako to bolo kedysi, Maľujeme kraslice, Valentínske selfie v múzeu, Zázračná truhlica,

Moja najmilšia kniha, Prichádza Veľká noc!, Srdce pre mamku, Čarovný svet farieb, Život na dedine, Svetníky, Ikebany, Nerozbitné vianočné gule, Novoročný kalendár, Šarkaniáda.

SNM-Múzeum židovskej kultúry

Múzeum zorganizovalo počas roku 2017 viacero podujatí. 22. februára sa uskutočnilo premietanie filmu Gojdič láska nadovšetko. V marci 2017 sa pri príležitosti 75. výročia vypravenia prvého transportu mladých židovských žien a dievčat zo Slovenska do KT Auschwitz konalo v Poprade pietne spomienkové podujatie. Na podujatí sa zúčastnili aj najvyšší predstavitelia štátu (prezident SR, predseda vlády SR). Múzeum holokaustu v Seredi ponúka v rámci 11 vzdelávacích programov základným, stredným a vysokým školám vzdelávacie programy, ktoré sú zamerané na problematiku holokaustu na Slovensku, ale aj v Európe. Vzdelávacie programy približujú život Židov na území Slovenska a pomáhajú nadobudnúť komplexné vedomosti o židovskej komunite na našom území. Ich hlavným cieľom je predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie. Návšteva SNM-MŽK-Múzea holokaustu, ako i ďalších múzeí, či pamätných miest postihnutými fašistickými represáliami voči Židom, Rómom a príslušníkom ostatných národov, etník, politických a sociálnych skupín, sa dostala do odporúčaní Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR. V roku 2017 sa zúčastnilo na vzdelávacích programoch 14 995 žiakov a študentov zo všetkých krajov Slovenska.

V roku 2018 sa múzeum v oblasti kultúrno-vzdelávacej činnosti sústredilo na tematiku holokaustu, ktorej sa prioritne venujú v Múzeu holokaustu v Seredi, ktoré pripravuje široké spektrum prednášok na tému holokaustu, najmä špecifik holokaustu na Slovensku v rokoch 1939-1945.

Aktivity múzeí a galérií zriadených samosprávnymi kraji

Banskobystrický samosprávny kraj

Novohradské múzeum a galéria v Lučenci

Novohradské múzeum a galéria v Lučenci (ďalej aj ako „NMG LC“) podujatia špeciálne pre národnostné menšiny nerealizuje. Exponáty v stálej expozícii ako aj zbierkové predmety prezentované na výstavách sú označené aj v maďarskom jazyku. Pre skupiny návštevníkov z maďarských základných a stredných škôl je zabezpečený lektorský výklad v ich vyučovacom jazyku. V prípade požiadania túto službu poskytuje múzeum aj individuálnym návštevníkom maďarskej národnosti. V rámci spolupráce so školami každoročne múzeum ponúka odborné prednášky. Výber z aktivít Novohradského múzea a galérie v Lučenci:

- **Svetlá a tiene (2017)** – výstava diel J. Szabóa pri príležitosti 110. výročia narodenia zo zbierok múzea a galérie
- **Prednáška Avari a Slovania (2017)** – prednáška a ukážka strelby z luku pre žiakov základných škôl v maďarskom jazyku;
- **Technika RAKU (2017)** – prednáška a tvorivé dielne k vypaľovacej technike RAKU pre študentov PaSa Lučenec v maďarčine.

Okrem uvedených podujatí poskytuje múzeum lektorované prehliadky všetkých výstav, ako aj stálej expozície v maďarskom jazyku. V roku 2017 – 2018 publikovalo múzeum aj dva katalógy k výstavám v slovensko-maďarskej mutácii.

Gemersko-malohontské múzeum v Rimavskej Sobote

Gemersko-malohontské múzeum v Rimavskej Sobote (ďalej aj ako „GMM RS“) je špecializovaným múzeom na dokumentáciu hmotnej a duchovnej rómskej kultúry v širšom regióne. V roku 2017 a 2018 pripravilo pre občanov maďarskej a rómskej národnostnej menšiny nasledovné múzejné aktivity:

- **Romano Dživipen – Rómsky život, XI. ročník (2017)** – výstava prezentovala prostredníctvom žiackych výtvarných prác z okresov Rimavská Sobota, Revúca a Poltár život Rómov v minulosti a v súčasnosti. Výtvarné práce zachytávali prejavy rómskej kultúry, remesiel, bývania, stravovania, či úryvky rómskych rozprávok;
- **Neznáme farby svetových osobností (2017)** – výstava bola výsledkom projektu „Živé knihy (slovo – obraz – zvuk)“, v rámci ktorého amatérsky výtvarník Jozef Fečo vytvoril sériu 13 portrétov svetových osobností s rómskymi koreňmi;
- **Ľudová architektúra a spôsob bývania Rómov v Gemeri – Malohonte (2017)** – výstava bola realizovaná v rámci 16. ročníka medzinárodného festivalu rómskej hudby a spevu. Prezentovala spôsob bývania Rómov v lokalitách Klenovec, Rimavská Baňa, Rimavská Píla a Rimavské Brezovo;
- **Dezider Fertő. Rómsky rezbár. (2018 – 2019)** – výstava prezentuje tvorbu ojedinelého neprofesionálneho rómskeho výtvarníka – rezbára;
- **„Malenkij robot (1945 – 1949)“. V zajatí sovietskych legionárov (2017)** – výstava vznikla v spolupráci s Vladimírom Lehotaim z Uzovskej Panice, ktorý desaťročia zhromažďoval informácie o lágroch od bývalých väzňov;

- **Maliar Lučenca. Život a dielo Františka Gyurkovitsa (1879 – 1968), (2017)** – výstava so zámerom predstaviť maliarovu umeleckú dráhu a priblížiť aj jeho osobnosť v kontexte rodinných vzťahov a historicko-spoločenských pomerov doby;
- **Barnabáš Holló (1865-1917). Sochár z Gemera-Malohontu (2017 – 2018)** – výstava venovaná sochárovi a gemerskému rodákovi. Tvorba umelca bola na výstave predstavená prostredníctvom fotografickej dokumentácie diel umiestnených v exteriéri a predmetov z pozostalosti v správe rodiny Barnabása Hollóa;
- **Veže zaliate slnkom. Architektonická tvorba Júliusa Sándyho. (2018 – 2019)** – výstava je venovaná významnej osobnosti uhorského staviteľstva a architektúry. Výstava je zapožičaná od Maďarskej národnej galérie.
- **Maliar Július Sándy (1827-1894), (2017)** – prednáška o živote a diele maliara Júliusa Sándyho s akcentom na jeho tvorbu zachovanú v zbierkovom fonde Gemersko-malohontského múzea v Rimavskej Sobote, bola prezentovaná v rámci konferencie Museum Hungaricum v Šamoríne, venujúcej sa hmotným pamiatkam maďarského etnika;
- **Dezider Fertő. Rómsky rezbár – katalóg k výstave (2018)** – katalóg k výstave Dezider Fertő. Rómsky rezbár., zachytávajúci výtvarný prejav Rómov, výtvarné umenie, biografiiu, a tvorbu umelca, súpis diel rezbára v múzeách na Slovensku a v Čechách, spolu s obrazovou prílohou.

Okrem uvedených podujatí poskytuje múzeum lektorované prehliadky všetkých výstav, ako aj stálej expozície v maďarskom jazyku.

Horehronské múzeum v Brezne

- **Z histórie židovskej komunity v Brezne (2018 – 2019)** – výstava v stručnom priereze mapuje históriu zaniknutej miestnej židovskej komunity vo vzťahu k jej miestu v hospodárskom, kultúrnom, politickom, športovom aj občianskom živote mesta do roku 1944.

Nitriansky samosprávny kraj

Nitrianska galéria

Na jar 2018 zrealizovala Nitrianska galéria medzinárodnú výstavu pod názvom „**Bez nenávisti?**“, ktorá tematizovala postavenie rómskej menšiny v našej spoločnosti. Koncepcia výstavy, ktorá vznikla v spolupráci s múzeom rómskej kultúry v Brne, vychádza z presvedčenia, že systematicky zlyhávajú mechanizmy, ktoré by mali zaistiť dôstojné podmienky pre život všetkých ľudí, bez ohľadu na ich farbu pleti či etnický pôvod. Sprievodným podujatím tejto výstavy bol literárny večer „**Rómovia a umenie**“. Išlo o autorské čítanie členov Rómskeho literárneho klubu z Banskej Bystrice. Podujatie sa realizovalo v rámci **Týždňa rómskej kultúry v Nitre** v spolupráci s Ústavom romologických štúdií na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre.

Galéria umenia Ernesta Zmetáka v Nových Zámkoch

Galéria realizuje temer všetky expozície a publikácie v dvoch, príp. troch jazykových mutáciách – slovenský – maďarský – anglický jazyk.

Podunajské múzeum v Komárne

- Múzeum v spolupráci s Jókaiho osvetovým a muzeálnym spolkom v Komárne v roku 2017 usporiadalo **Slávnostný program na pamiatku Gézu Dobiho**, hudobného skladateľa z Komárna
- v mesiacoch apríl 2017 – február 2018 múzeum zorganizovalo **pamätnú výstavu svetoznámeho vedca Hansa Selyeho**, autora teórie stresu pri príležitosti 110. výročia jeho narodenia, v spolupráci s Múzeom histórie medicíny Semmelweisa v Budapešti a Múzea Gy. Klapku v Komárome
- v SNM – Múzeu kultúry Maďarov na Slovensku v Bratislave, v Múzeu Györgya Klapku v Komárome a vo Vlastivednom múzeu v Galante usporiadali v roku 2018 reprízy výstav.
- v spolupráci s Novohradským múzeom a galériou zrealizovali výtvarnú výstavu „**Béla Bacskai – Maľby**“.
- v roku 2018 vydali publikáciu Árpáda Szénássyho /in memoriam/: **Berecz Gyula – egy elfelejtett szobrászművész (Gyula Berecz – zabudnutý sochár)**
- „**Dni maďarskej prózy**“ (2018)
- odovzdanie **Ceny Jókaiho** v spolupráci s Balassiho Inštitútom v Bratislave.

Ponitrianske múzeum v Nitre

V rámci krajskej súťaže a výstavy výtvarných prác dáva priestor ľuďom z rómskeho i maďarského prostredia. Štvrtý rok v rámci výstavy výtvarných prác združenia sv. Lukáša v Nitre poskytujeme priestor aj rómskym deťom z Orechovho dvora v Nitre. V r. 2017 sa na 5 podujatiach podieľalo 13 výtvarníkov maďarskej národnosti a 12 rómskej národnosti. Návštevnosť na týchto výstavách dosiahla počet 2.208 záujemcov. V r. 2018 sa na 4 výstavách podieľalo 12 výtvarníkov maďarskej národnosti a 14 rómskej. Návštevnosť predstavovala 1.501 záujemcov.

Jednotlivé výstavy rokoch 2017 a 2018: ART GO, Dobrý deň, Nitra, Miesto pre kvety Kataríny Gálikovej, Gabriel Szentiványi – tvorba, Obraz a slovo, Maľovaný hodváb, Dar života (fotoklub TERRA WAG).

Múzeum Jána Thaina v Nových Zámkoch

V múzeu je stála expozícia „Gergely Czuczor – život a dielo“ v Múzeu J. Thaina, venovaná velikánovi maďarskej jazykovedy a literárnej vedy, rodáka od Nových Zámkov, slúži ako pamätné miesto pre generácie návštevníkov a je súčasťou každoročného programu Dní G. Czuczora (v spolupráci s Csemadokom a ZŠ G. Czuczora s VJM). Výstavy v múzeu sú dvojjazyčné (vernissáže, texty a popisky, pracovné listy k jednotlivým výstavám sú aj v maďarskom jazyku). Múzeum ďalej organizuje tvorivé dielne, kultúrno – spoločenské aktivity pre rodiny a Dni tradičných detských hier.

Prešovský samosprávny kraj

Múzeum v Kežmarku

Už 24 rokov múzeum spoluorganizuje v medzinárodné podujatie "Sviatok kultúry a vzájomnosti," ktorý je zameraný na oslavu folklóru, kultúry a tradícií karpatsko-nemeckých menšín. V rámci osláv okrem kultúrneho programu, ktorý je na nádvorí

hradu, vo výstavných priestoroch múzea sa organizuje výstava so zameraním na kultúrne tradície a históriu tejto menšiny v medzinárodnom meradle.

Múzeum Vďaka spolupráci s Maďarským konzulátom v Košiciach a Košickým občianskym klubom, ktorý združuje maďarské menšiny v rokoch 2016 a 2017 zorganizovalo medzinárodné konferencie na témy rodina Thököly a Kežmarok.

Múzeum v Kežmarku ako hlavný organizátor už niekoľko rokov organizuje podujatie Dni židovskej kultúry. Naposledy v roku 2017.

Šarišské múzeum v Bardejove

V oblasti podpory, zachovania a kultúry národnostných menšín múzeum organizovalo aktivity a podujatia v Múzeu ľudovej architektúry v Bardejovských Kúpeľoch, a to výstava Inštalácia vyrezávaného Betlehema v rusínskom roľníckom dome z Fričky v zimných mesiacoch 2017 – 2018. V rokoch 2017 a 2018 sa konal tiež festival Prehliadky rusínskeho a šarišského folklóru.

V priestoroch múzea v Bardejove prebiehal prednáškový cyklus o židovskej komunite v Bardejove pred 2. svetovou vojnou (Ne)zabudnutí susedia

Ľubovnianske múzeum v Starej Ľubovni

V roku 2017 boli zorganizované tieto podujatia:

- TROJKRÁĽOVÁ LITURGIA - SKANZEN POD HRADOM ĽUBOVŇA: prezentácia rusínskeho folklóru a zvykov na sviatok Bohozjavenia
- Ej, fašiangy, fašiangy - skanzen pod hradom Ľubovňa: prezentácia fašiangových zvykov rôznych etníc okresu Stará Ľubovňa
- Noc múzeí a galérií - hrad Ľubovňa: prezentácia života rodiny Raisz- maďarský šľachtici z 19. storočia
- Dušan Jurkovič: Zrodenie básnika dreva: ukážka prepojenia českej a slovenskej kultúry v podobe osobnosti Dušana Jurkoviča
- Cyrilometodské slávnosti - skanzen pod hradom Ľubovňa: prezentácia dedičstva našich predkov, prezentácia rôznych kultúr a etníc z okolia Starej Ľubovne
- Mierové stretnutie kráľov - hrad Ľubovňa: ukážka spolupráce poľského a uhorského národa v minulosti
- Bridžový turnaj - podhradie hradu Ľubovňa: spolupráca Poliakov a Slovákov pri spoločnom podujatí so spomienkou na Jána Zamoyského
- MÚZEUM A GALÉRIE PRE VŠETKÝCH: sprístupňovanie kultúrnych inštitúcií všetkým národnostným menšinám a handicapovaným

V roku 2018 boli zorganizované tieto podujatia:

- Ej, fašiangy, fašiangy - skanzen pod hradom Ľubovňa: prezentácia fašiangových zvykov rôznych etníc okresu Stará Ľubovňa
- 2. NOC MÚZEÍ A GALÉRIÍ - HRAD ĽUBOVŇA: prezentácia cesty na najvýznamnejšiu bitku 17. storočia s poľským kráľom Jánom III. Sobieskim. Bitka pri Viedni bola ukážkou spájania kultúr.

- Keď sa kráľ z víťaznej bitky na hrade zastaví - hrad: bitka pri Viedni v roku 1683 bola najvýznamnejším vojenským konfliktom a činom 17. storočia. Spojenie kultúr, ktoré táto bitka prezentovala je ukážkou prínosu takého spojenia pre dejiny.
- CYRILOMETODSKÉ SLÁVNOSTI - SKANZEN POD HRADOM ĽUBOVŇA: prezentácia dedičstva našich predkov, prezentácia rôznych kultúr a etník z okolia Starej Ľubovne
- S krošňou do sveta - skanzen pod hradom Ľubovňa: prezentácia drotárstva typického pre rusínske obyvateľstvo okresu
- Krása pletená prútím - skanzen pod hradom Ľubovňa: prezentácia košíkárstva typického pre goralské obyvateľstvo okresu
- TRADIČNÁ STRAVA A STRAVOVANIE - SKANZEN POD HRADOM ĽUBOVŇA: odborné prednášky predstavovali jedlá rôznych národností a národnostných skupín.
- Vydanie vzdelávacieho prospektu venujúceho sa rôznym remeslám, ktoré boli typické pre obce okresu Stará Ľubovňa s rusínskou alebo goralskou národnosťou. Čo dokážu naše ruky
- Vydanie metodického materiálu pre učiteľov dejepisu a regionálnych dejín Vybrané aspekty z dejín okresu Stará Ľubovňa v 1. polovici 20. storočia

Vihorlatské múzeum v Humennom

V roku 2017 boli zorganizované tieto podujatia:

- **Karpatská kraslica** : 25. ročník medzinárodnej súťažno-prezentačnej výstavy veľkonočných kraslíc z krajín karpatského regiónu (Slovensko, Ukrajina, Česko, Poľsko, Maďarsko)-prezentácia tradičného umenia krasličiarstva ako súčasť kultúrneho bohatstva jednotlivých národov a národností v karpatskom regióne.
- **Hudobný folklór detí 2017**: regionálna súťaž detských ľudových spevákov, sólistov – inštrumentalistov, detských ľudových hudieb, detských folklórnych speváckych skupín a detských a mládežníckych speváckych zborov z okresov Sobrance, Michalovce, Trebišov, Stropkov a Vranov nad Topľou. Súťaž je výberom na festival detských ľudových spevákov Zemplín špiva a festival rusínskej piesne Spevy môjho rodu.
- **INSITA 2017**: 13. ročník medzinárodného výtvarného plenéra insitných umelcov zameraného na uchovávanie a rozvíjania insitného umenia a tradičnej ľudovej tvorby jednotlivých národov a národností karpatského regiónu s presahom do celoeurópskeho insitného priestoru.
- **Hudobný folklór dospelých**: regionálna súťaž pôvodnej folklórnej hudby a spevu pre okresy Humenné, Snina a Medzilaborce, zameraná na oživovanie a uchovávanie tradičného folklóru regiónu horného Zemplína. Súčasťou podujatia bol spomienkový program venovaný pamiatke nedožitého 70. narodenín Márie Čokynovej z Uble, významnej rusínskej interpretke pôvodného hudobného folklóru horného Zemplína.
- **Klenová v skanzene**: pokračovanie múzejného projektu oživenej histórie skanzenu stretnutím rodákov z obcí, ktorých zbierkové predmety tvoria súčasť

areálu skanzenu. Projekt je zameraný na spoznávanie a uchovávanie regionálnych tradícií, oživovanie histórie obcí regiónu a podporu lokálnej príslušnosti.

- **Z odkazu Adolfa Ivanoviča Dobrianskeho pre súčasnosť:** medzinárodná vedecká konferencia vo Vihorlatskom múzeu v Humennom, spomienkové slávnosti v Michalovciach, Rudlove, Čertižnom a Medzilaborciach spojené s kultúrnym programom. Podujatie venované 200. výročiu úmrtia významného rusínskeho dejateľa horného Zemplína Adolfa Ivanoviča Dobrianskeho.
- **Drevená architektúra - sakrálna a svetská:** výstava a odborný seminár o ochrane kultúrneho dedičstva na Slovensku a v Nórsku venované ochrane a prezentácii tradičnej drevenej sakrálnej a bytovej architektúry karpatského obyvateľstva.
- **Festival národnostnej vzájomnosti:** podujatie zamerané na oživovanie a uchovávanie tradičného folklóru ako významného prvku kultúrneho dedičstva regiónu - regionálna súťažná prehliadka hudobného folklóru dospelých z okresov Humenné, Snina a Medzilaborce v krojovom odeve z oblastí horného Zemplína a festivalový prezentačný program pre verejnosť.
- **Deň tradičných remesiel vo Vihorlatskom múzeu v Humennom:** zážitkové podujatie v autentickom prostredí skanzenu s prezentáciou tradičných regionálnych remesiel pre školy ako súčasť objektového vyučovania v múzeu - ukážky remesiel a praktická výuka tradičnej výroby v spolupráci s miestnymi remeselníkmi.
- **Slávnosti jablák vo Vihorlatskom múzeu v Humennom:** interaktívne podujatie v skanzene pre mládež v rámci múzejného projektu prezentácie a ochrany tradičných foriem pôvodných odrôd jabloní karpatského genofondu s odkazom na Dni európskeho kultúrneho dedičstva v spolupráci s Arborétom v poľských Bolestraszychiach.
- **Karpatské bienále grafiky detí a mládeže 2017:** medzinárodná výtvarná súťaž a výstava prezentácie tvorby mladých grafikov z piatich európskych krajín karpatskej kotliny (IX. ročník). V aktuálnom ročníku sa do súťaže zapojilo 677 detí a mladých umelcov z Maďarska, Poľska, Rumunska, Slovenska a Ukrajiny. Výstavná kolekcia pozostávala z 240 vybraných grafických prác.
- **Vianoce v múzeu 2017:** dlhodobý múzejný projekt multižánrovej prezentácie vianočného zvykoslovia národov a národností horného Zemplína zameraný na popularizáciu a uchovávanie nehmotného kultúrneho dedičstva regiónu - prednáškový blok (Vianoce v šľachtických sídlach, Od Lucie do Vianoc...), tvorivé dielne a interaktívny vzdelávací program pre školy, komentovaná prehliadka výstavy Svätci a svätice, Vianočný koncert kolied a vinšov.

V roku 2018 boli zorganizované tieto podujatia:

- **Karpatská kraslica 2018:** 26. ročník medzinárodnej súťažno-prezentačnej výstavy veľkonočných kraslíc z krajín karpatského regiónu (Slovensko, Ukrajina, Česko, Poľsko, Maďarsko)- prezentácia tradičného umenia krasličiarstva ako súčasť kultúrneho bohatstva jednotlivých národov a národností v karpatskom regióne.
- **Cesta stredovekom:** zážitkové podujatie v rámci projektu objektového vyučovania Ku koreňom, tradíciám, hodnotám v predmete dejepis a regionálna história.

Výukový program v tematických okruhoch Šľachtické sídla horného Zemplína a Zbojnici z Vlčích hôr zameraný na prezentáciu vývinových historických období šľachtických sídiel stredoveku v histórii rusínskeho zbojníckeho hnutia v činnosti družiny Fedora Hlavatého z Ruskej Volovej.

- **Čo nám ostalo...**: výstava fotografií zachytávajúcich originálne prvky uchovanej tradičnej architektúry okresu Humenné v rámci rovnomenného projektu zameraného na výskum a dokumentáciu pôvodnej architektúry v zbernej oblasti Vihorlatského múzea.
- **Putovanie dejinami**: interaktívne zážitkové podujatie pre školy v rámci projektu objektového vyučovania Ku koreňom, tradíciám, hodnotám s tematikou historického exkurzu do života detí v minulosti
- **INSITA 2018**: 14. ročník medzinárodného výtvarného plenéra insitných umelcov zameraného na uchovávanie a rozvíjania insitného umenia a tradičnej ľudovej tvorby jednotlivých národov a národností karpatského regiónu s presahom do celoeurópskeho insitného priestoru.
- **Insita v tvorbe Istvána Kissa a Tibora Balatonihó**: výstava dvoch najznámejších maďarských insitných umelcov z Egeru, ktorí sa vo svojej rezbárskej tvorbe zameriavajú na zobrazovanie maďarských dejín, prejavov maďarského baroka a výrobou mystických masiek. Búsómaszkák, mystické drevené fašiangové masky, známe z okolia maďarského Moháča sú zahrnuté do zoznamu kultúrneho dedičstva.
- **Stretnutie kultúr v múzeu - Deň maďarskej kultúry**: úvodný program nového múzejného projektu multikultúrneho múzea venovaný maďarskej kultúre. Najmä v regióne horného Zemplína (výstava maďarského umenia, koncert maďarských operných árií, citarový koncert, ochutnávka tradičnej maďarskej kuchyne).
- **Ruská Volová a Klenová v skanzene**: pokračovanie múzejného projektu oživenej histórie skanzenu stretnutím rodákov z obcí, ktorých zbierkové predmety tvoria súčasť areálu skanzenu.
- **Rusínsky festival**: 4. ročník festivalu rusínskych piesní a tancov so sprievodným programom (krojovaný sprievod, súťažná prehliadka, vernisáž výstavy fotografií z bohatej činnosti a vystúpení folklórnych súborov a skupín, tvorivá hudobná dielňa pre deti, slávnostná liturgia, galakonzert). Regionálna súťažná prehliadka folklóru dospelých z okresov Humenné, Snina a Medzilaborce.
- **Pocť Alexandrovi Ljubimovovi**: spomienkové podujatie venované 120. výročiu narodenia významného ruského pedagóga, hudobníka a osvetového pracovníka, ktorý od roku 1925 žil a pôsobil v regióne horného Zemplína a rozhodujúcou mierou sa zaslúžil o rozvoj školstva a umeleckej činnosti obyvateľstva na východnom Slovensku.
- **Literárny večer**: literárny večer vo Vihorlatskom múzeu v Humennom - stretnutie so súčasnou českou prózou v tvorbe Michala Viewegha a Petry Soukupovej v priestoroch renesančnej knižnice umeleckohistorickej expozície Vihorlatského múzea v Humennom.

- **Stretnutie kultúr v múzeu - Deň českej kultury:** pokračovanie projektu multikultúrneho múzea venovaný českej kultúre. Projekt zameraný na spoznávanie a uchovávanie európskeho kultúrneho dedičstva a bohatstva kultúr spätých s regiónom horného Zemplína prostredníctvom multižánrovou programu (výstava Lidice, videoprojekcia, hymnický koncert, ochutnávka českej kuchyne)
- **Odkaz Adolfa Ivanoviča Dobrianskeho pre súčasnosť:** medzinárodná vedecká konferencia vo Vihorlatskom múzeu v Humennom, slávnostná akadémia v Levoči a spomienkové slávnosti v Michalovciach, Rudlove, Čertižnom a Medzilaborciach spojené s kultúrnym programom. Podujatie venované odkazu významného rusínskeho dejateľa horného Zemplína Adolfa Ivanoviča Dobrianskeho.
- **Vianoce v múzeu 2018:** tematický celodenný program v expozíciách múzea zameraný na vianočné tradície národnostne zmiešaného regiónu horného Zemplína. Vianočne ladený cyklus podujatí v štyroch tematických blokoch predstavil oživnú históriu šľachtických Vianoc, environmentálne témy, umenie agroartu i tradičné vianočné zvykoslovie v koncertnom vystúpení Ľudovej hudby Sokolej a hostí.

Krajské múzeum v Prešove

- **Leto s Rákocim** - Aj my sme tu doma – Rómovia: nedeľné podujatie venované etnickej rozmanitosti. /Rákociho palác, 9.7.2017/.
- **Podujatie Živá kniha** – Ukážky rómskych remesiel, rómska hudba a tance.
- **Leto s Rákocim** - Aj my sme tu doma – Rusíni: nedeľné podujatie venované etnickej rozmanitosti. / Rákociho palác, 23.7.2017/.
- **Prednáška** venovaná osídleniu, histórii, kultúre a zvykom Rusínov na Slovensku, vystúpenie folklórneho súboru z Vranova n/T.
- **Leto s Rákocim** - Aj my sme tu doma - Nemci, Maďari, Česi, Židia: nedeľné podujatie venované etnickej rozmanitosti. /Rákociho palác, 13.8.2017/, vystúpenie hudobného telesa Nachtigall – zoskupenie členov Karpatsko-nemeckého spolku na Slovensku. Prezentácia nemeckých piesní.
- **Prednáška** PaedDr. Patrika Derfiňaka, PhD. venovaná histórii maďarského etnika na území Prešova.
- **Prednáška** – História židovskej obce v Prešove.
- **Cigáni:** výstava fotografií významného zberateľa a folkloristu Jozefa Kolarčíka Fintického. Dokumentuje jedinečné zábery z 20. a 30. rokov minulého storočia, ktoré dávajú možnosť nahliadnuť do každodennosti i do duše tohto etnika. /Kaštieľ Stropkov, 2. 3.2018/.
- **Príbeh Juraja Szánta:** rozhovor o záchrancoch a obeti. /Rákociho palác, 21.3. 2018/. V rámci cyklu podujatí s názvom Napísané je sa konala prezentácia publikácie doc. PaedDr. Martina Pekára, PhD. – Príbeh Juraja Szánta. Rozhovor o záchrancoch a obeti.
- **Rómovia včera a dnes:** odborná prednáška o pôvode, vývine a charakteristike rómskeho etnika v kontexte s výstavou fotografií významného folkloristu a zberateľa Jozefa Kolarčíka Fintického. /Kaštieľ Stropkov, 21.3.2018/.

- **Rómovia včera a dnes:** odborná prednáška o vzdelávaní Rómov. Sprievodné podujatie k výstave Cigáni. /Kaštieľ Stropkov, 28.3.2018/.
- **Chlieb a hry:** výstava fotografií dokumentujúca život Rómov, ich umenie a remeslá. Realizovaná pri príležitosti Medzinárodného dňa Rómov. /Rákociho palác, 12. 4. 2018/.
- **Živá kniha:** podujatie venované rómskej kultúre. Pripravené v spolupráci so Štátnou vedeckou knižnicou – Dokumentačno-informačným centrom rómskej kultúry. Predstavil sa umelecký kováč z Klenovca Igor Radič a rómsky folklórny súbor./Rákociho palác, 6.6.2018/.

Šarišská galéria v Prešove

V roku 2017 boli zorganizované tieto podujatia:

- **HUMOROTERAPIA** – Liečba humorom. Projekt podporený z verejných zdrojov FPU. Pripravený v spolupráci s prešovskou agentúrou, s galériou kýchania mozgu a galériou Abylimpiáda.
- výstava tvorby kresleného humoru Fadi Abou Hassan /Sýria/, Mileta Miloradovič /Srbsko/
- **ZLATÝ SÚDOK 2017:** medzinárodná súťaž kresleného humoru na tému Pivo, XXIII. ročník
- **VOJTECH ERDÉLYI /PARÍŽ V UŽHORODE:** výstava zakladateľa zakarpatskej maliarskej školy zo zbierok ŠG Prešov a VSG Košice
- **ANDREJ GAJ 1932 – 2016:** výstava pri príležitosti nedožitého jubilea autora (85)
- **IVAN ŠAFRANKO: SLOBODA GESTA, SILA FARBY:** retrospektívna výstava autora zo zbierok ŠG Prešov, VSG Košice, súkromného majetku

V roku 2017 boli zorganizované tieto podujatia:

- **ZLATÝ SÚDOK 2018:** medzinárodná súťaž kresleného humoru na tému Pivo, XXIV. ročník
- **RELACJE/VZŤAHY:** výstava poľských výtvarníčok z Rzeszowa, Renaty Szyszlak a Kamily Bednarskej
- **OD REALIZMU KU KONŠTRUKTIVIZMU** (Eugen Krón a jeho škola): výstava diel z majetku ŠG Prešov, VSM Košice, PG Žilina, súkromných majetkov
- **KOŠICKÉ ROKY JOSEFA POLÁKA (1919 – 1938):** výstava, pocta riaditeľovi VSM Košice, výstava viacerých umelcov z 1. pol 20. stor., zo zbierok ŠG a súkromných majetkov

Tatranská galéria v Poprade

V roku 2017 boli zorganizované tieto podujatia:

- Ivan Köhler – Rezidencia smrti: výstava týkajúca sa židovskej národnostnej menšiny
- 75. výročie odchodu prvého transportu zo Slovenska
- Premietanie dokumentárneho filmu Žiť na ceste smrti
- Hudobné vystúpenie Mojše band

V roku 2018 boli zorganizované tieto podujatia:

- 76. výročie odchodu prvého transportu zo Slovenska
- Predstavenie knihy Ladislava Grosmána Nevesta
- Premietanie dokumentárneho filmu Oľgy Pohankovej Posolstvo pre život z cyklu Nezabudli sme
- Koncert speváckeho zboru EBEN EZER a klezmer bandu MI MARTEF s názvom Al Kanfej Hašalom/Na krídlach pokoja, predstavenie knihy Anny Ondrušekovej Izrael – malá krajina veľkých darov
- Projekt Integrácia umením 2018

V rámci projektu bolo zorganizovaných 20 podujatí

Žilinský samosprávny kraj

Liptovské múzeum v Ružomberku

Liptovské múzeum v Ružomberku pravidelne organizuje v meste Ružomberok spoločný kultúrny program pod názvom **Vianočné nebo**. Cieľovou skupinou sú žiaci zo Spojenej školy – Špeciálnej základnej školy v Ružomberku, ktorú navštevujú aj príslušníci rómskej národnostnej menšiny. Okrem toho sa žiaci tejto školy zúčastňujú aj vzdelávacích aktivít - **Veľkonočné zvyky a tradície** a **Vianočné zvyky a tradície**. V rokoch 2017-2018 sa týchto podujatí zúčastnilo 131 detí.

Pre špeciálnu školu v Liptovskom Mikuláši, ktorej žiakmi sú aj rómske deti, zrealizovalo Múzeum Čierny orol v Liptovskom Mikuláši (súčasť Liptovského múzea v Ružomberku) viacero tvorivých dielní a organizovaných prehliadok. Popri tom sa žiaci zúčastnili aj podujatí **Veľkonočné zvyky a tradície**, **Prechádzky liptovskou históriou a Vianoce v Liptove**. Za obdobie rokov 2017-2018 tieto akcie navštívilo 356 detí.

V Národopisnom múzeu Liptovský Hrádok a v Múzeu liptovskej dediny v Pribyline bolo v rokoch 2017-2018 pripravených viacero tvorivých dielní pre deti zo Špeciálnej školy v Liptovskom Hrádku, deti zo ZŠ Pribylina a ZŠ Liptovská Porúbka, v ktorých je vo väčšej miere zastúpená rómska národnostná menšina. Dielne a workshopy boli zamerané na tradičné ľudové remeslá ako napr. tkanie, plstenie, spracovávanie vlny, maľovanie vajícok a výrobu vianočných ozdôb. Žiaci týchto škôl tiež absolvovali niekoľko prehliadok a vzdelávacích programov, napr. *Fašiangy*, *Veľká noc*, *Vianočný program*. Spolu išlo o 9 podujatí, ktorých sa zúčastnilo 197 rómskych detí.

Považské múzeum v Žiline

Považské múzeum v Žiline dlhodobo spolupracuje s občianskym združením POLONUS. V apríli 2017 i 2018 spoločne pripravili **Dni poľskej kultúry** i **Jarmok kreativity**, ktoré prezentovali špecifiká poľskej kultúry – tradičné zvykoslovie, kultúrne dedičstvo i gastronómiu. V roku 2018 boli v priestoroch múzea vystavené fotografie z festivalu pohraničných regiónov CZ – PL – SK a inštalovaná výstava Vladmira Provcina **V objatí mora**. Aj v nasledujúcich rokoch plánuje Považské múzeum v Žiline rozvíjať spoluprácu s občianskym združením POLONUS a sprístupňovať svoje aktivity všetkým návštevníkom, bez ohľadu na vek, rasu, pohlavie, náboženstvo, národnosť, jazyk alebo spoločenské postavenie.

Príloha č. 3: Štruktúra podpory Fondu na podporu kultúry národnostných menšín a harmonogram výziev

Programy a podprogramy podpornej činnosti

Program 1: Podpora kultúrno-osvetovej činnosti a vzdelávacej činnosti, vedy a výskumu

- 1.1 záujmová umelecká činnosť a voľnočasové aktivity
- 1.2 neprofesionálne umenie
- 1.3 vzdelávacie projekty
- 1.4 podpora výchovy a vzdelávania detí a mládeže v oblasti práv národnostných menšín
- 1.5 podpora vzdelávania dospelých a školenia v oblasti práv národnostných menšín
- 1.6 analytická, expertná a edičná činnosť v oblasti práv národnostných menšín
- 1.7 výskum kultúry, spôsobu života, histórie, jazyka a identity príslušníkov menšín
- 1.8 zahraničné kultúrne aktivity a medzinárodné kultúrne aktivity

Program 2: Podpora literárnej, nakladateľskej a vydavateľskej činnosti

- 2.1 literárna činnosť
 - 2.1.1 tvorba a preklad literatúry
 - 2.1.2 literárne prehliadky, festivaly, súťaže
 - 2.1.3 medzinárodné literárne mobility a prezentácie
 - 2.1.4 podpora knižníc
- 2.2 periodická tlač
- 2.3 neperiodická tlač
- 2.4 elektronické médiá
 - 2.4.1 vydávanie elektronických kníh
 - 2.4.2 vydávanie CD nosičov
 - 2.4.3 vznik alebo vývoj národnostného rozhlasového/televízneho vysielania
 - 2.4.4 vznik alebo vývoj národnostných kultúrnych projektov realizovaných prostredníctvom internetu
 - 2.4.5 vznik alebo vývoj webovej stránky, internetovej databázy

Program 3: Podpora divadelného, hudobného, tanečného, výtvarného a audiovizuálneho umenia

- 3.1 divadlo
 - 3.1.1 tvorba a uvedenie javiskového diela – divadlo
 - 3.1.2 divadelné prehliadky, festivaly a súťaže
 - 3.1.3 divadelné aktivity
 - 3.1.4 medzinárodné divadelné mobility a prezentácie
- 3.2 hudba
 - 3.2.1 tvorba a šírenie hudobného diela
 - 3.2.2 hudobné festivaly, súťaže a koncerty
 - 3.2.3 hudobné aktivity

- 3.2.4 medzinárodné hudobné mobility a prezentácie
- 3.3 tanec
 - 3.3.1 tvorba a uvedenie javiskového diela – tanec
 - 3.3.2 tanečné prehliadky, festivaly a súťaže
 - 3.3.3 tanečné aktivity
 - 3.3.4 medzinárodné tanečné mobility a prezentácie
- 3.4 výtvarné umenie
 - 3.4.1 tvorba a realizácia výtvarných diel
 - 3.4.2 výstavné a prezentačné aktivity
 - 3.4.3 medzinárodné výtvarné mobility a prezentácie
- 3.5 audiovizuálne umenie
 - 3.5.1 tvorba a realizácia diel - audiovizuálne umenie
 - 3.5.2 prehliadky, festivaly a súťaže - audiovizuálne umenie
 - 3.5.3 medzinárodné mobility a prezentácie - audiovizuálne umenie

Program 4: Podpora zabezpečenia interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi občanmi slovenskej národnosti a občanmi patriacimi k národnostným menšinám a etnickým skupinám

- 4.1 projekty zamerané na podporu vzájomného porozumenia a zblížovania medzi národnostnou väčšinou a menšinami ako aj medzi národnostnými menšinami navzájom prostredníctvom identifikácie a spoznávania spoločných kultúrnych, umeleckých a vedeckých hodnôt a tradícií;
- 4.2 projekty zamerané na odkrývanie a spoznávanie rodinnej, miestnej a regionálnej histórie, tradícií, osobností a pamiatok v národnostne zmiešanom prostredí;
- 4.3 podpora zahrnutia rešpektovania, porozumenia a tolerancie voči menšinovým jazykom a kultúram do systému výchovy a vzdelávania, ako aj do pôsobenia masovokomunikačných prostriedkov;
- 4.4 podpora výmenných programov, pobytov, spoločných vzdelávacích podujatí, vedomostných a umeleckých súťaží pre deti a mládež z rôznych národnostných a jazykových skupín;
- 4.5 podpora vzájomného porozumenia a zblížovania medzi národnostnou väčšinou a neautochtónnymi menšinami, ako aj medzi neautochtónnymi a autochtónnymi národnostnými menšinami.

Tabuľa č. 1: Harmonogram výziev na rok 2018

Číslo výzvy	Začiatok predkladania žiadostí	Termín predkladania žiadostí	Národnostná menšina / Program / Podprogram	Forma podpory
1.	29.12.2017	5.2.2018	Maďarská – 1.6, 1.7, 3.1.1, 3.2.1, 3.3.1, 3.5.1	Dotácia/Štipendium
			Maďarská – 3.1.2, 3.1.3, 3.1.4, 3.2.2, 3.2.3, 3.2.4, 3.3.2, 3.3.3, 3.3.4, 3.4.2, 3.4.3, 3.5.2., 3.5.3	Dotácia
			Maďarská – 3.4.1	Štipendium
			Rómska – 1.6, 1.7	Dotácia/Štipendium
			Rómska – 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.8	Dotácia

			Bulharská, Česká, Chorvátska, Moravská, Nemecká, Poľská, Rusínska, Ruská, Srbská, Ukrajinská a Židovská – 1.6, 1.7, 3.1.1, 3.2.1, 3.3.1, 3.5.1	Dotácia/Štipendium
			Bulharská, Česká, Chorvátska, Moravská, Nemecká, Poľská, Rusínska, Ruská, Srbská, Ukrajinská a Židovská – 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.8, 2.1.2, 2.1.3, 2.1.4, 2.2, 2.3, 2.4.1, 2.4.2, 2.4.3, 2.4.4, 2.4.5, 3.1.2, 3.1.3, 3.1.4, 3.2.2, 3.2.3, 3.2.4, 3.3.2, 3.3.3, 3.3.4, 3.4.2., 3.4.3, 3.5.2, 3.5.3	Dotácia
			Bulharská, Česká, Chorvátska, Moravská, Nemecká, Poľská, Rusínska, Ruská, Srbská, Ukrajinská a Židovská – 2.1.1, 3.4.1	Štipendium
2.	19.1.2018	19.2.2018	Maďarská a Rómska – 2.1.2, 2.1.3, 2.1.4, 2.2, 2.3, 2.4.1, 2.4.2, 2.4.3, 2.4.4, 2.4.5	Dotácia
			Maďarská a Rómska – 2.1.1	Štipendium
			Bulharská, Česká, Chorvátska, Maďarská, Moravská, Nemecká, Poľská, Rusínska, Ruská, Srbská, Ukrajinská a Židovská – 3.4.1	Dotácia
3.	26.1.2018	26.2.2018	Maďarská - 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.8	Dotácia
			Rómska – 3.1.1, 3.2.1, 3.3.1, 3.4.1, 3.5.1	Dotácia/Štipendium
			Rómska – 3.1.2, 3.1.3, 3.1.4, 3.2.2, 3.2.3, 3.2.4, 3.3.2, 3.3.3, 3.3.4, 3.4.2, 3.4.3, 3.5.2, 3.5.3	Dotácia
4.	9.2.2018	12.3.2018	Program 4 (všetky menšiny – projekty zamerané minimálne na dve národnostné menšiny)	Dotácia/Štipendium
5.	18.5.2018	11.6.2018	Bulharská, Česká, Poľská, Ruská a Srbská – 1.6, 1.7, 3.1.1, 3.2.1, 3.3.1, 3.4.1, 3.5.1	Dotácia/Štipendium
			Bulharská, Česká, Poľská, Ruská a Srbská – 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.8, 2.1.2, 2.1.3, 2.1.4, 2.2, 2.3, 2.4.1, 2.4.2, 2.4.3, 2.4.4, 2.4.5, 3.1.2, 3.1.3, 3.1.4, 3.2.2, 3.2.3, 3.2.4, 3.3.2, 3.3.3, 3.3.4, 3.4.2., 3.4.3, 3.5.2, 3.5.3	Dotácia
			Bulharská, Česká, Poľská, Ruská a Srbská – 2.1.1	Štipendium
6.	5.6.2018	26.6.2018	Maďarská – 3.1.1, 3.2.1, 3.3.1, 3.4.1, 3.5.1	Dotácia/Štipendium
			Maďarská – 2.1.2, 2.1.3, 2.1.4, 2.2, 2.3, 2.4.1, 2.4.2, 2.4.3, 2.4.4, 2.4.5, 3.1.2, 3.1.3, 3.1.4, 3.2.2, 3.2.3, 3.2.4, 3.3.2, 3.3.3, 3.3.4, 3.4.2., 3.4.3, 3.5.2, 3.5.3	Dotácia
			Maďarská – 2.1.1	Štipendium
7.	8.6.2018	2.7.2018	Rómska – 1.6, 1.7	Dotácia/Štipendium
			Rómska – 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.8	Dotácia

Príloha č. 4: Akreditované a neakreditované vzdelávacie programy Metodicko-pedagogického centra a Rómskeho vzdelávacieho centra

Tabuľka č. 1: Akreditované vzdelávacie programy MPC zamerané na relevantnú problematiku v rokoch 2017 a 2018

P. č.	Názov AVP	Druh AVP	Č. akreditácie MŠVVaŠ SR	Počet účastníkov za rok 2017	Počet účastníkov za rok 2018
1.	Posilňovanie komunikačných kompetencií vo vyučovaní slovenského jazyka pre učiteľov prvého stupňa základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským	inovačné	965/2012-KV	41	21
2.	Metodika tvorby individuálnych výchovno-vzdelávacích programov pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v primárnom a sekundárnom vzdelávaní	aktualizačné	783/2012-KV	30	26
3.	Špecifické metódy a formy práce so žiakmi zo sociálne znevýhodneného prostredia	aktualizačné	843/2012-KV	45	-
4.	Kreativizácia osobnosti učiteľa	inovačné	857/2012-KV	70	-
5.	Odborní zamestnanci a edukácia detí a žiakov so zdravotným znevýhodnením	inovačné	1055/2013-KV	40	61
6.	Rusínsky jazyk a jeho vyučovanie na základných školách a stredných školách	aktualizačné	1434/2014-KV	27	39
7.	Práca majstra odbornej výchovy so žiakmi zo sociálne znevýhodneného prostredia	inovačné	1303/2013-KV	61	42
8.	Aktuálne prístupy a inovácie výučby žiakov z marginalizovaných rómskych komúní	aktualizačné	1044/2013-KV	36	-
9.	Kooperatívne učenie a vyučovanie v kontexte tvorby inkluzívneho prostredia školy	inovačné	1444/2014-KV	16	29
10.	Spolupráca pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov v systéme inkluzívnej podpory detí a žiakov	aktualizačné	1684/2017-KV	137	1199
11.	Poznávaním žiakov z marginalizovaných komúní k vytváraniu priaznivého edukačného prostredia a odbúraniu predsudkov	inovačné	1150/2014-KV	-	24
12.	Možnosti vizualizácie a jej implementácie do procesu učenia žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami	aktualizačné	1182/2014 - KV	-	82
13.	Ľudské práva a ich implementácia na prvom stupni základnej školy	aktualizačné	1389/2014 - KV	-	46
14.	Multikultúrnou výchovou proti predsudkom a rasizmu	aktualizačné	1467/2015 - KV	-	59
15.	Rozvoj kompetencií pedagogického zamestnanca v oblasti prevencie proti prejavom extrémizmu	aktualizačné	1640/2016 - KV	-	23

16.	Rozvíjanie slovnej zásoby na hodinách slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským	aktualizačné	1746/2016 - KV	-	46
Spolu:				503	1697

Zdroj: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR

Tabuľka č. 2: Nové vzdelávacie programy MPC súvisiace s danou problematikou akreditované v roku 2018

P. č.	Názov AVP	Druh AVP	Č. akreditácie MŠVVaŠ SR
1.	Uplatňovanie globálnej dimenzie vo výučbe	aktualizačné	1945/2018 - KV
2.	Rusínsky jazyk a literatúra v predprimárnom vzdelávaní	aktualizačné	1956/2018 - KV
3.	Rusínsky jazyk ako výchovný jazyk v školskom klube detí	aktualizačné	1912/2018 - KV
4.	Rozvíjanie profesijných kompetencií pedagogických zamestnancov v oblasti poznávania ukrajinskej národnostnej menšiny	aktualizačné	1781/2018 - KV
5.	Rozvíjanie profesijných kompetencií pedagogických zamestnancov v oblasti poznávania rusínskej národnostnej menšiny	aktualizačné	1782/2018 - KV
6.	Prvky zážitkovej pedagogiky vo vyučovacom procese primárneho vzdelávania a v ŠKD na základných školách s VJM	aktualizačné	1881/2018 - KV

Zdroj: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR

Tabuľka č. 3: Neakreditované vzdelávacie programy MPC zamerané na relevantnú problematiku v roku 2017

P. č.	Neakreditované vzdelávanie – názov aktivity	Počet účastníkov za rok 2017
1.	Zvyšovanie informovanosti o WEB stránke bezpre.mpc-edu.sk a možnosti prezentovania dobrej praxe z edukačného procesu	113
2.	Odborný seminár o pozitívnych skúsenostiach učiteľov pracujúcich so žiakmi zo sociálne znevýhodneného prostredia	50
3.	Bez predsudkov – odborný seminár spojený s premietaním filmu <i>RYTMUS sídliskový sen</i>	121
4.	Klub učiteľov nultého ročníka	70
5.	Extrémizmus a radikalizácia – odborný seminár	30
6.	Prejavy radikalizmu a šíriaceho sa extrémizmu a možnosti ich prevencie	26
7.	Slovensko a extrémizmus	152
8.	Slovensko a extrémizmus – seminár pre riadiacich pracovníkov	68
9.	Prevencia kriminality	29
10.	Letná univerzita Móra Jókaiho (realizovaná v spolupráci so Zväzom maďarských učiteľov na Slovensku)	120
11.	Vzdorujeme extrémizmu – medzinárodná konferencia	80
Spolu:		859

Zdroj: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR

Tabuľka č. 4: Neakreditované vzdelávacie programy MPC zamerané na relevantnú problematiku v roku 2017

P. č.	Neakreditované vzdelávanie – názov aktivity	Počet účastníkov za rok 2018
1.	Ľudsko-právna problematika vo výučbe na základnej škole	34
2.	Integrácia a inklúzia v pedagogickej praxi - spolupráca pedagogických a odborných zamestnancov	31
3.	Možnosti edukácie ľudských práv prostredníctvom elektronickej učebnice	8
4.	Aplikácia tém globálneho vzdelávania do aktivít pre rôzne vzdelávacie oblasti ŠVP	47
5.	Človek - Hodnoty - spoločnosť "Extrémizmus vs. História"	44
6.	Prevenca extrémistických a nenávisťných prejavov v školskom prostredí	92
7.	Inklúzia	34
8.	Ako čeliť dezinformáciám	45
9.	Demokratická a ľudsko-právna kultúra	34
10.	Olympiáda ľudských práv	36
11.	Vzdorujeme extrémizmu - školenie pilotných učiteľov (Erasmus) - odborný seminár	30
12.	Deň rómskeho jazyka – konferencia	50
Spolu:		485

Zdroj: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR

Tabuľka č. 5: Akreditované vzdelávacie programy ROCEPO zamerané na relevantnú problematiku v rokoch 2017 a 2018

P. č.	Názov AVP	Druh AVP	Č. akreditácie MŠVVaŠ SR	Počet účastníkov za rok 2017	Počet účastníkov za rok 2018
1.	Metódy a formy práce podporujúce rozvoj kritického myslenia u žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia	inovačné	841/2012-KV	80	-
2.	Aplikácia metód aktívneho učenia sa detí a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia s dôrazom na rozvíjanie psychomotorických schopností a zručností	aktualizačné	1404/2014-KV	78	168
3.	Globálne vzdelávanie a jeho aplikácia v edukačnom procese	aktualizačné	917/2012-KV	42	-
4.	Multikultúrnou výchovou proti predsudkom a rasizmu	aktualizačné	1467/2015-KV	27	59
5.	Poznávaním žiakov z marginalizovaných komunít k vytváraniu priaznivého edukačného prostredia a odbúravania predsudkov	inovačné	1150/2014 - KV	-	13
Spolu:				227	240

Zdroj: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR